

ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

- η περίπτωση "Καλαμάτα" 1980 - 1990
- πόλη και σεισμός

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΟΣ • Κ.Ε.Π.Α.Μ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΚΑΛΑΜΑΤΑ 1980 - 90 ▪ ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΣΕΙΣΜΟΣ

Βασικοί Συνεργάτες: Γρηγόρης Διαμαντόπουλος • Δημήτρης
Ντοκόπουλος • Λια Μπέλλου • Κωνσταντίνος Ζέκκος • Michel
Rossier • Μόσχος Διαμαντόπουλος • Κώστας Χατζηγιάννης

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

■ Το βιβλίο «ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ - ΜΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ «ΚΑΛΑΜΑΤΑ» - ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΣΕΙΣΜΟΣ» δεν είναι μια πολεοδομική μελέτη. Στηρίζεται σε παραδείγματα πολλών άλλων πόλεων. Στηρίζεται σε πολλές πολεοδομικές - αρχιτεκτονικές κ.τ.λ. μελέτες από το 1979 μέχρι το 1990 για την Καλαμάτα και κυρίως στηρίζεται στον αγώνα για την πραγματοποίησή τους με πάθος - επιμονή και συνέπεια.

Δεν αφορά δηλαδή μόνο μια ομάδα πολεοδόμων που μελετάει, αλλά μακρόχρονους πολεοδομο-κοινωνικούς αγώνες, χέρι - χέρι με την Τοπική αυτοδιοίκηση, που κορυφώθηκαν την εποχή της μεγάλης δοκιμασίας από τους σεισμούς. Περιγράφει το ρόλο των πολεοδόμων πριν - κατά - μετά τους σεισμούς (1986), προσπαθώντας να στήσει και μια θεωρία αντισεισμικής πολεοδομικής θωράκισης των πόλεων μέσου μεγέθους.

Το βιβλίο στηρίζεται σε κείμενα και slides τα οποία παρουσιάστηκαν στο τριήμερο σεμινάριο, που κλήθηκαν να κάνουν οι συγγράφοντες Ελληνες πολεοδόμοι από τα «Séminaires Vauban» στο Παρίσι το Γενάρη του 1989, με θέμα την «αντισεισμική (αντι-καταστροφική) πολεοδομική θωράκιση των πόλεων». Το κείμενο δουλεύτηκε και πλουτίστηκε, για να παρουσιαστεί στον διαγωνισμό της Ε.Ο.Κ. για το ευρωπαϊκό πολεοδομικό βραβείο του 1991 (όπου και βραβεύτηκε).

■ Στη δεκάχρονη προσπάθεια για τη ρύθμιση και την οργάνωση της ζωής της Καλαμάτας (και όχι μόνο) συνέβαλαν - άλλος λιγότερο, άλλος περισσότερο - επιστήμονες όλων των σχετικών ειδικοτήτων:

Γρηγόρης Διαμαντόπουλος, Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος • Δημήτρης Ντοκόπουλος, Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος • Michel Rossier, Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος • Κωνσταντίνος Ζέκκος, Πολιτικός Μηχανικός - Συγκοινωνιολόγος • Ευαγγελία Μπέλλου, Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος • Μόσχος Διαμαντόπουλος, Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος • Κωνσταντίνος Χατζηγιάννης, Χωροτάκτης - Πολεοδόμος • Θανάσης Κιταίδης, Οικονομολόγος • Θάλια Καλογερέα, Αρχιτέκτων • Γιώργος Κυριακόπουλος, Αρχιτέκτων • Βίλλη Καλφακάκου, Αρχιτέκτων • Μιχάλης Παπαγιαννάκης, Οικονομολόγος • Λευτέρης Παπαγιαννάκης, Οικονομολόγος • Δημήτρης Μπαΐρακτάρης, Πολιτικός Μηχανικός - Στατικός • Κίμων Χατζημπίρος, Περιβαλλοντολόγος • Σπύρος Κοντόπουλος, Αρχιτέκτων • Βάιος Κεφαλάς, Αρχιτέκτων • Ευαγγελία Ντοκοπούλου, Αρχιτέκτων • Λάμπης Σωτηρόπουλος, Αρχιτέκτων • Μιλτιάδης Ζάκας, Γεωλόγος • Γιώργος Μαγκάβαλης, Ηλεκτρολόγος - Μηχανολόγος • Νικήτας Σταθόπουλος, Οικονομολόγος • Τριαντάφυλλος Κατσαρέλης, Υδραυλικός • Δημήτρης Οικονόμου, Αρχιτέκτων • Παύλος Κρέμος, Αρχιτέκτων • Βασίλης Αγραφιώτης, Αρχιτέκτων •

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ■ ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ	7
1. ΣΤΟΧΟΙ	
1.1. Σκοπός της έκδοσής μας	11
1.2. Μικρή ξενάγηση για την ανάγνωση του τεύχους.....	13
1.3. Και ένας υπερτοπικός στόχος πανελλαδικής σημασίας: Η Αθήνα.....	16
1.4. Από το πολεοδομικό μας πιστεύω	19
1.5. Η Καλαμάτα είναι απλώς ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.....	21
2. Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	
2.1. Μερικά στοιχεία για την πόλη της Καλαμάτας.....	22
2.2. Ο Νομός Μεσσηνίας	26
2.3. Δύο λόγια για την οικονομική εξέλιξη της Καλαμάτας γραμμένα πριν το σεισμό	27
3. ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ [ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙ- ΣΜΟΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ]	
3.1. Σύντομο ιστορικό για την Καλαμάτα.....	39
3.2. Τι θα πει «ανάπτυξη»;	42
3.3. Προγραμματισμός + σχεδιασμός «κυλιόμενος» σε ελικοειδή ανοδική πορεία	43
3.4. Η δομή της πόλης.....	45
3.5. Η κατοικία (πριν το σεισμό)	49
3.6. Ο κοινωνικός εξοπλισμός-Τα κέντρα κοινωνικής ζωής..	50
3.7. Το κυκλοφοριακό δίκτυο τροχών και πεζών.....	58
4. ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΟΥ 1986 ΚΑΙ Η ΚΑΛΑΜΑΤΑ	
4.1. Οι σεισμικές δονήσεις	67
4.2. Ζημιές στον οικιστικό πλούτο	69
4.3. Επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή.....	71
4.4. Οι κυριότεροι λόγοι για τις ζημιές (γραμμένο το Μάρτη του 1987).....	74
4.5. Τα διατηρητέα	81
5. ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ	
5.1. Πολεοδομικός σχεδιασμός και αντισεισμική θωράκιση .82	
5.2. Η κυκλοφορία σε «σωστό» ρυθμιστικό σχέδιο και η κυκλοφορία στην αντισεισμική θωράκιση	84
5.3. Ελεύθεροι χώροι προβλεπόμενοι σε «σωστό» Ρ.Σ. και χώροι απαιτούμενοι από την αντισεισμική θωράκιση	87
5.4. Οροι και περιορισμοί δόμησης	93
5.5. Η περίπτωση της Καλαμάτας	94
5.6. Γενικό συμπέρασμα	96
6. ΝΕΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ - ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	
6.1. Οι ανάγκες.....	99
6.2. Οι δυνατότητες	101
7. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ	
7.1. Αντιμετώπιση των συνεπειών του σεισμού από πολεοδομική οπτική γωνία	104
7.2. Εκτακτες μετασεισμικές απαιτήσεις από το σχέδιο για τη ρύθμιση και ανάπτυξη της πόλης	112
7.3. Μετασεισμική ανα - θεώρηση και προσαρμογές στο σχεδιασμό της Καλαμάτας	119

8. Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Ρ.Σ. - ΕΜΠΟΔΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ	
8.1. Αντιτιθέμενες φιλοσοφίες για την «αποκατάσταση» ζωής της πόλης: να ξεχάσουμε την ανάπτυξη;	126
8.2. Μαχόμενη πολεοδομία, χέρι-χέρι με την αγωνιζό- μενη τοπική αυτοδιοίκηση	128
9. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ - ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ	
9.1. Πεζοποίηση της Αριστομένους – Το «Πάρκο των τραίνων».....	131
9.2. Η βόρεια περιμετρική αρτηρία: ραχοκοκκαλιά της επιδιωκόμενης δομής	165
9.3. Το δυτικό κέντρο – εξεύρεση γης με το N.1337/83 – Γραμμή 550 της ΕΟΚ – 500 κατοικίες του Ο.Ε.Κ.....	166
9.4. Το ανατολικό κέντρο οικονομικής και κοινωνικής ζωής στο πρώην στρατόπεδο του «Συντάγματος»....	172
9.5. Η μαρίνα και η ανάπτυξη της δυτικής παραλιακής περιοχής.....	177
9.6. Το ιστορικό κέντρο της πόλης και τα διατηρητέα κτίσματα.....	181
9.7. Η βιοτεχνική ζώνη (BIO-ΠΑ).....	187
9.8. Οι όχθες του Νέδοντα – Η Πλατεία Δημαρχείου – Το δημοτικό αναψυκτήριο.....	189
9.9. Το συγκρότημα των δικαστηρίων	192
9.10. Το Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο	196
9.11. Η (νέα) Κεντρική Αγορά Καλαμάτας.....	200
9.12. Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο – (πρώην ΔΕΗ) .202	
9.13. Υδρευση – Αποχέτευση – Βιολογικός καθαρισμός.....205	
9.14. Το δημοτικό κέντρο ελεύθερου αθλητισμού (διαγωνισμός – μελέτη)	209
10. ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑΤΑ	
10.1. Τι προσφέρει η πόλη για τη ζωή του ανθρώπου	212
10.2. Ποιός τη φτιάχνει την πόλη [και ιδιαίτερα τη δο- μή της];	213
10.3. Οι πρώτες ώρες/μέρες μετά το σεισμό – Οι ζημιές και η αντιμετώπισή τους	215
10.4. Χαρακτηριστικά στοιχεία της σεισμικής δράσης.....234	
11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	240

ΠΡΟΛΟΓΟΣ • ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ

■ Μελέτες για τις πόλεις στην Ελλάδα γίνονται ουκ ολίγες. Όμως η επιρροή τους πάνω στην εξέλιξη των πόλεων ελάχιστη. Γιατί; Πάνω από μια τριακονταετία εμπειρίας από τέτοιες μελέτες δίνει την ευκαιρία να παρουσιαστούν οι, κατά τη γνώμη μας, αιτίες για τη λυπηρή αυτή κατάσταση, με βάση ένα παράδειγμα. Το παράδειγμα μιάς πόλης που πέτυχε το αντίθετο. Μέσα σε μια δεκαετία αδιάκοπης, σκληρής προσπάθειας, με απόλυτη συνέπεια σχεδιασμού + προγραμματισμού + πραγματοποίησης πέτυχε το «μεγάλο αυτό άθλο», να μπει στην πόλη η σφραγίδα του σχεδιασμού ρύθμισης και οργάνωσης της ανάπτυξης. Γεγονός για το οποίο εξ' άλλου, απονεμήθηκε στην «περίπτωση Καλαμάτα» (γιατί γι' αυτήν την πόλη μιλάμε) το βραβείο αστικού σχεδιασμού της ΕΟΚ και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πολεοδόμων, το 1991. Η προσπάθεια πέτυχε φυσικά μόνο μέχρις ένα ορισμένο βαθμό. Γιατί, τι είναι 10 χρόνια (1980-1990) για την εξέλιξη μιας πόλης 50.000 κατοίκων; Όταν μάλιστα μεσολάβησε ένας μεγάλος σεισμός (1986), τόσο καταστρεπτικός για τα οικοδομήματα και για την κοινωνική - οικονομική ζωή του τόπου.

Μια «αφελής» ερώτηση δημοσιογράφου, στις Βρυξέλλες, έδωσε την αφορμή να κάτσουμε να ξεδιαλύνουμε «ποια ήταν τα βασικά στοιχεία που έφεραν το αποτέλεσμα σ' αυτήν την πόλη και όχι στις υπόλοιπες 325 ελληνικές πόλεις, (ή τουλάχιστον στις 220 ευρωπαϊκές πόλεις που πήραν μέρος στο διαγωνισμό;)» Αυτός είναι και ο στόχος του βιβλίου, γιατί δεν μπορεί οι λόγοι σε καμάτε περίπτωση νάναι μονάχα μια καλή μελέτη (μια και τέτοιες γίνονται καθημερινά). Προσπαθούμε να παρουσιάσουμε ξεκάθαρα τα γεγονότα (με όλα τα «ντεσού»), δίνοντας τον πρώτο λόγο στη φωτογραφική κάλυψη, που είναι πάντα αψευδής μάρτυρας.

Να λοιπόν τι σκεφτήκαμε, εκ των υστέρων, πως θάπεπε νάχαμε απαντήσει:

■ Η άριστη, εγκάρδια, μόνιμη, αποτελεσματική **συνεννόηση και συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης** (Δήμαρχος Σταύρος

Μπένος, Αντιδήμαρχος Μπάμπης Κάρβελης και άμεσοι συνεργάτες τους στο Δήμο) με την επιστημονική ομάδα μελετητών του Κ.Ε.Π.Α.Μ.Ε. για την πόλη της Καλαμάτας. **Μαζί** εξασφάλισαν τις κατά δύναμιν... «σωστές (!) επιστημονικά» μελέτες, **μαζί** βρήκαν τους καταλληλότερους συνδυασμούς για την παλικαρίσια εφαρμογή του Ρυθμιστικού Σχεδίου, **μαζί** εύρισκαν τρόπους να αποφύγουν τις τρικλοποδιές της διοίκησης και της γραφειοκρατίας, **μαζί** «φάγαν ξύλο» (όχι μόνο «μεταφορικά»)!... Ούτε η μελετητική ομάδα ούτε ο Δήμαρχος θεωρούσαν τα σχέδια μιαν επιστημονική «άσκηση επί χάρτου», αλλά «παράταξη μάχης πάνω στο έδαφος της πόλης».

■ Η συνεχής, επί 10 χρόνια, αντιμετώπιση με πάθος του σχεδιασμού και προγραμματισμού της ανάπτυξης της πόλης **από τα ίδια άτομα**, σε μιαν αδιάκοπη κυλιόμενη ελικοειδή πορεία, από το γενικό στο ειδικό και αντίστροφα, με απόλυτη στοχοπροσήλωση, συνέπεια, αγάπη, μαθαίνοντας διαρκώς από τα λάθη και διορθώνοντάς τα.

- Η «ανυπακοή» στα κελεύσματα του τότε Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ να γίνει «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.)» και η εμμονή στην εκπόνηση πραγματικού «Ρυθμιστικού Σχεδίου (Ρ.Σ.)», όπου όλες οι πολύπλευρες συνιστώσες της ζωής της πόλης λαμβάνονται σοβαρότατα υπ' όψη, όπου η αντιμετώπιση των τεχνικών χαρακτηριστικών και προβλημάτων της πόλης συνοδεύεται απαράβατα από την αντιμετώπιση των κοινωνικών/οικονομικών χαρακτηριστικών και προβλημάτων. Οπου δηλαδή υφίσταται ένα μακροπρόθεσμο **δημοτικό πρόγραμμα** οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (β' φάση), που έρχεται μετά την ανάλυση (α' φάση) και που είναι η απαραίτητη προϋπόθεση των προτάσεων του Ρ.Σ. (γ' φάση). Για να ακολουθήσει η πραγματοποίηση, με βάση βραχυπρόθεσμα (επήσια ή πενταετή) προγράμματα ανάπτυξης, κ.ο.κ...
- Η αυστηρή προσήλωση στα όσα λέει το Ρ.Σ. **πολύ προτού** αυτό «πάρει τη βούλα» και δημοσιευτεί σαν «νόμος» του κράτους στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (Φ.Ε.Κ. Α'281/10.4.86): κάθε έργο, όσο μικρό κι αν είναι, πραγματοποιείται, απ' την πρώτη στιγμή, μέσα στα πλαίσια των προβλέψεων του Ρ.Σ., άρα δεν έρχεται ποτέ σε σύγκρουση με τα άλλα στοιχεία της πόλης.
- «Πολιτική βιούλησης» του Δήμου. Η πρωταρχική σημασία που δόθηκε στην **εξεύρεση δημοτικής γης**, για την εγκατάσταση του κοινωνικού εξοπλισμού κ.τ.λ., **χωρίς** προσφυγή κατ' αρχήν στην απαλλοτρίωση – ξέροντας καλά ότι ποτέ δε θα βρισκόντουσαν τα αναγκαία για την απαλλοτρίωση χρήματα απ' το Δήμο ή το Δημόσιο.
- Χρησιμοποιήθηκε με μακρόχρονη επιμονή – αποτελεσματικότητα και φαντασία κάθε υφιστάμενος νόμος και διάταγμα, κάθε συνδυασμός, κάθε σύμπτωση, κάθε «ιδιόμορφος» ή μη τρόπος, κάθε καλή πρόθεση και κατανόηση δημόσιων φορέων για την εξεύρεση γης ή επενδύσεων. Αποκτήθηκε έτσι γη αξίας πολλών δισεκατομμυρίων, χωρίς τη διάθεση μιας δεκάρας, σ' εκείνα τα σημεία όπου ήταν απαραίτητη (βλ. πάρκο των τραίνων, Δυτικό Κέντρο, Ανατολικό Κέντρο, Μαρίνα, κ.λπ.).
- Ο Δήμαρχος δε φοβήθηκε το χάσιμο ψήφων, εφάρμοσε την «αντιδημοτική» (όχι όμως «αντιλαϊκή») διάταξη του Ν.1337/83 για «εισφορά γης», χωρίς να νοιαστεί για τις ψηφοθηρικές μεθόδους άλλων και τελικά πήρε στις επόμενες εκλογές 65% - ενώ τα πολιτικά κόμματα που τον υποστήριζαν διέθεταν μόλις το 45% των ψηφοφόρων!
- Η **αδιάκοπη εφαρμογή** των επί μέρους προτάσεων του Ρ.Σ. πρόσφερε αυτοπεποίθηση και μεγάλη εμπειρία για τους παραπέρα χειρισμούς και για τη μέθοδο επέμβασης, ενώ βήμα - βήμα δημιουργούσε τη νέα δομή της πόλης. Απ' την άλλη μεριά, το μεγάλο σχολιό της πραγματοποίησης έπειθε τους κατοίκους για την καλοπροαιρετή και αποτελεσματική προσπάθεια ανάπτυξης και καθημερινής βελτίωσης (μικροβελτίωσης έστω) των συνθηκών ζωής τους.
- Η διάψευση των αρχικών ψευδαισθήσεων του Δήμου ότι απλοϊκές ερωτήσεις προς τους κατοίκους της μορφής «τι θα ηθέλατε να ήσθον, εάν δεν ήσθον ό,τι είσθε» δεν οδηγούν σε γνήσια λαϊκή συμμετοχή, είχε σαν επακόλουθο να βρεθούν οι πραγματικοί δρόμοι για την κατανόηση του συμφέροντος της πόλης, άρα όλων των κατοίκων της. **Πραγματική συμμετοχή** των δημοτών θα πει, πρωτ' απ' όλα, πληροφόρηση για το τι μέλλεται να γίνει, προσφορά γνώσης για το τι επιδιώκεται μ' αυτό το έργο, κριτική αντιμετώπιση για τις δυσκολίες που θα υπάρξουν και τα οφέλη που θα προκύψουν. Οι «ομάδες συμφερόντων» που, εκπροσωπούντας τους λίγους, είναι έτοιμες να αντιδράσουν, δημιουργούνται πριν ακόμα ξεκαθαρίσει για ποιο πράγμα μιλάμε, ενώ για να δημιουργηθούν από τη μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων (που αδιαφορεί) ομάδες υποστήριξης, θα χρειασθούν πάρα πολλά. Θα χρειασθεί να καταπολεμηθεί η φυσική αδράνεια απέναντι σε κάθε αλλαγή του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο έμαθε ο κάτοικος να ζει (άσχετα αν αυτό δεν του κάνει), να καταπολεμηθεί η έλλειψη αισιοδοξίας και εμπιστοσύνης πως σ' αυτή την περίπτωση δεν είναι «προεκλογικές» υποσχέσεις που ξεχνιούνται την επομένη των εκλογών, να καταπολεμηθούν οι ψήφυροι και οι διαβολές των λαοπλάνων και των καλοθελητών (π.χ. πως ο νόμος για εισφορά γης «δεν

θα εφαρμοσθεί»). Και, παράλληλα μ' αυτή την επίμονη προσπάθεια, θα χρειασθεί παλικαρίσια άμυνα στις μικρές (ή όχι) μειοψηφίες, που θέλουν να διαιωνίσουν καταστάσεις οι οποίες προωθούν τα (παρ' όλ' αυτά, κακώς εννοούμενα) συμφέροντά τους.

■ Η σκληρή δοκιμασία που πέρασε ο σχεδιασμός της ανάπτυξης της Καλαμάτας από τους **σεισμούς** συνέβαλε στην επιτυχία (όσο οξύμωρο και αν φαίνεται αυτό). Επεισε τη μεγάλη πλειοψηφία για το θετικό έργο που γινόταν:

- πρακτικά, από τη συμβολή των έργων που είχαν προλάβει να πραγματοποιηθούν μέχρι το Σεπτέμβρη του '86 και συνέβαλαν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που γέννησε ο σεισμός
- Θεωρητικά, από την αυταπόδεικτη ολοφάνερη συμβολή που θα είχαν στην αντισεισμική πολεοδομική θωράκιση της πόλης τα έργα, που πρότεινε μεν το Ρ.Σ., μα δεν είχαν προλάβει να πραγματοποιηθούν: οργάνωση – ρύθμιση και δομή της

πόλης, ρύθμιση της κυκλοφορίας (με πρώτη – πρώτη τη βασική τροφοδοτική περιμετρική αρτηρία στα βόρεια της πόλης), ισόρροπη δημιουργία ελεύθερων χώρων, παραπέρα μείωση του συντελεστή δόμησης (σ.δ.) και των κινδύνων απ' τα ψηλά σπίτια στους αναγκαστικά στενούς υφιστάμενους δρόμους, ad hoc αστραπαιά αντιμετώπιση κάθε νεοδημιουργούμενης έκτακτης ανάγκης από τις συνέπειες των σεισμών...

■ Κάθε μεγάλος σεισμός συγκινεί μεγάλες μάζες έξω απ' την περιοχή των σεισμών και, σχεδόν πάντα, έχουμε μικρότερες ή μεγαλύτερες εισφορές. Αυτές οι «**ευκαιρίες**» των σεισμών καταναλώνονται συνήθως βιαστικά και απρογραμμάτιστα για άμεσες ανάγκες, αδιακρίτως αν θα ωφελούν γενικότερα την πόλη και τους κατοίκους της αργότερα. (Στη χειρότερη μάλιστα περίπτωση γίνονται επενδύσεις για... ναυπηγεία στην κορυφή του... βουνού, όπως συνέβη πριν λίγα χρόνια μετά από σεισμούς στην Ιταλία!). Στην Καλαμάτα είχαμε την τύχη να κερδίσουν οι «**ρομαντικοί**» (ή «αιθεροβάμονες») απέναντι στους «**ρεαλιστές**», παρά το διορισμό Υπουργού Καλαμάτας (που διορίστηκε μόνο και μόνο για να καταπνίξει την Τοπική Αυτοδιοίκηση). Κι έτσι χρησιμοποιήθηκε η κρατική και η διεθνής βοήθεια (κυρίως η γραμμή 550 της ΕΟΚ) όχι μόνο για να στηθεί η πόλη στα πόδια της, (όπως ήταν το βράδυ της 13.9.86 λίγο πριν το σεισμό), αλλά ταυτόχρονα χωρίς να θυσιαστεί στη σκοπιμότητα αυτή η προγραμματισμένη και σχεδιασμένη ανάπτυξη + οι προτεραιότητες + το μέλλον της πόλης, βελτιώνοντας τις προσεισμικές συνθήκες ζωής και βάζοντας τα θεμέλια της αυριανής Καλαμάτας.

■ «Το **όραμα** τροφοδοτούσε το ρεαλισμό και αυτός ενίσχυε το όραμα» έγραψε πρόσφατα ένας δημοσιογράφος, που κατάλαβε καλά.

Το όραμα της Τοπικής **Αυτο** – διοίκησης για προοπτική κοινωνικών μετασχηματισμών, το μετέφρασε η μελετητική ομάδα του Κ.Ε.Π.Α.Μ.Ε. σε πολεοδομικό όραμα για ισότιμη και δίκαιη εξυπηρέτηση όλων των κατοίκων από τις κατοικίες + τον κοινωνικό

εξοπλισμό + την τεχνική υποδομή + την κυκλοφορία, σε όραμα για προσφορά δυνατοτήτων υψηλότερης ποιότητας ζωής και τέλος σε συγκεκριμένα σχέδια και προγράμματα.

■ **Αυτά** περίπου θάπρεπε να του πούμε του νεαρού δημοσιογράφου της αθηναϊκής εφημερίδας κείνη την ώρα της βράβευσής μας. Μα δεν το καταφέραμε. Δεν προλάβαμε να συστηματοποιήσουμε στο μυαλό μας τις χιλιάδες πληροφορίες και εικόνες μιας δεκάχρονης έντονης πορείας μέσα από προσπάθειες + αγώνες + πίκρες + χαρές + ανυπόκριτη συμβολή + λυσσαλέο πόλεμο + διαβολές + ενθουσιασμό + αποτυχίες + επιτυχίες...

Ο δήμαρχος της Καλαμάτας Στ. Μπένος απαντά σε ερωτήσεις των κατοίκων γύρω από το Ρυθμιστικό Σχέδιο (1981).

- Γράφει η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ στις 21.5.87

Στην Καλαμάτα έχει ήδη κορυφωθεί η μάχη ανάμεσα στους «ρομαντικούς» και τους «ρεαλιστές».

Οι «αιθεροβάμονες» - του Δήμου Καλαμάτας κυρίως - μιλούν για τα διατηρητέα κτίρια της πόλης για την πολιτιστική κληρονομιά και την ιστορία της.. Προσπαθούν να την κάνουν πιο ανθρώπινη και να εξαλείψουν τις τερατώδεις διάφορες ανάμεσα στις αναβαθμισμένες και τις υποβαθμισμένες περιοχές.

Αντίπαλους σ' αυτά τα οράματα, έχουν τους «ρεαλιστές» των κρατικών υπηρεσιών, την αρρητή γραφειοκρατία και δυσκαμψία των κάθε είδους οργανισμών, τη χυδαία καθημερινότητα, αλλά και τις υστερόβουλες αντιδράσεις αρκετών ευπόρων δημοτών τους.

Θα περιμένουμε να δούμε ποιος θα επικρατήσει.

Προς το παρόν θα σημειώσουμε εκείνο που μας είπαν μελαγχολικά παράγοντες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης:

«Προσπαθούμε να φτιάξουμε σχεδόν από την αρχή μια πιο ανθρώπινη πόλη, με σεβασμό στην ιστορία της και στις πραγματικές ανάγκες του λαού της.

Δυστυχώς, περισσότερη κατανόηση βρίσκουμε σ' αυτά τα οράματα από τους ξένους της ΕΟΚ, παρά από τους δικούς μας»...

1. ΣΤΟΧΟΙ

1.1. Σκοπός της έκδοσής μας

■ Η δεκάχρονή μας δουλειά σχεδιασμού για την πόλη της Καλαμάτας αποτελεί ένα κομμάτι της με πάθος συνεργασίας μας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την πραγματική ανάπτυξη διαφόρων ελληνικών πόλεων (Θήβα, Τρίκαλα, Ερέτρια, Βασιλικό, Αμάρυνθος, Αθήνα, Βόλος, Καβάλα...). Την τριαντάχρονη πολεοδομική αυτή ιστορία και τη σχετική θεωρητική και πραχτική εμπειρία μας θεωρήσαμε ενδιαφέρον να παρουσιάσουμε μ' έναν κάπως πρωτότυπο τρόπο. Πήραμε το παράδειγμα μιας συγκεκριμένης πόλης, της Καλαμάτας, όπου συνέτρεξαν τόσοι παράγοντες (με πρώτο - πρώτο την παρουσία του Δημάρχου Σταύρου Μπένου), ώστε η κοινή προσπάθεια να κρατήσει μια δεκαετία και τα αποτελέσματα να γίνουν φανερά. Από τους τόνους τα στοιχεία και το υλικό που έχουμε από τη δουλειά για το Ρ.Σ., το ρυμοτομικό, τη μελέτη εφαρμογής και άλλες ειδικές μελέτες κάναμε αυστηρότατη επιλογή.

Συγκεντρώσαμε λοιπόν τα πιο χαρακτηριστικά συμβάντα της εξέλιξης της πόλης της Καλαμάτας και βασικές θεωρητικές απόψεις που εκφράζουν την πολεοδομική μας φιλοσοφία γύρω απ' τις πραγματικές ανάγκες των κατοίκων και γύρω απ' τη δομή + την οργάνωση + τη ρύθμιση της πόλης:

- συμπεράσματα από επιτυχίες και αποτυχίες,
- αντιλήψεις άλλων φορέων,
- εικόνες απ' τα τραγικά γεγονότα των σεισμών του '86,
- την εμπειρία μας από τις πρώτες βδομάδες και μήνες μετά το σεισμό, που μεταφράστηκε σε μια θεωρία πολεοδομικής αντισεισμικής (ή μάλλον «αντικαταστροφικής») θωράκισης,
- τις θετικές και τις αρνητικές πλευρές του να εξαρτιώνται τα πάντα από την όσο γίνεται πιο στενή συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τους επιστήμονες μελετητές για την πόλη.

Na τονίσουμε ιδιαίτερα ότι στο τεύχος μας αυτό δεν ασχολούμαστε διόλου με τα κτίρια αυτά καθ' εαυτά, με την κτιριολογική θωράκιση κατά των σεισμών, για την οποία υπάρχει απέραντη θεωρία, βιβλιογραφία και νομοθεσία.

■ Η ιδιαίτερη ανάμειξή μας με τους θυμούς του Εγκέλαδου, πριν + κατά + μετά τις δονήσεις, μας έμαθε ότι τα στοιχεία της πόλης μπορούν να εξυπηρετούν, σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, διαφορετικές λειτουργίες:

- το σπίτι, αντί να μας προφυλάει με τη στέγη και τους τοίχους του, μετατρέπεται σε παγίδα κίνδυνο – θάνατο και σε σωρό ερειπίων που κάνουν το δρόμο αξεπέραστο εμπόδιο
- η παιδική χαρά μετατρέπεται σε καταφύγιο για εκατοντάδες κατοίκους τις πρώτες ώρες μετά το σεισμό, μακριά από κτίσματα που μπορούν να σε πλακώσουν
- το θεματικό πάρκο, αντί να προσφέρει αναψυχή και παιχνίδι στο παιδί, φιλοξενεί πολλές δεκάδες σκηνές σ' αντικατασταση των σπιτιών που έπεσαν (ή κινδυνεύουν να γκρεμίστούν)
- οι άχτιστες αλάνες + τα περιβόλια + οι όχθες του ποταμού + οι φαρδιοί δρόμοι γίνονται οικόπεδα με ολόκληρα στρατόπεδα από προκατασκευασμένους λυόμενους οικίσκους, για μονιμότερη κατοικία των σεισμόπληκτων επί πολλούς μήνες ή για καταστήματα ή σχολεία ή δικαστήρια...
- ο πεζόδρομος, αντί να φιλοξενεί τον περιπατητή, το παιδί που παίζει, μεταβάλλεται σε ποτάμι ξετρελαμένων σεισμόπληκτων που τρέχουν να σωθούν μέσ' απ' τα συντρίμμια των γύρω σπιτιών
- η δημοτική καφετερία γίνεται το γενικό επιτελείο των

αρμόδιων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και τη ρύθμιση όλης της άμυνας έναντι στην καταστροφή

- όλο το κυκλοφοριακό σύστημα δουλεύει ώρες - ώρες με μοναδικό στόχο να φύγουν εκατοντάδες πανικόβλητα οχήματα κάθε είδους μέσα από την πόλη, όπως - όπως.

Μήπως θα έπρεπε ο αρχιτέκτονας και ο πολεοδόμος, αλλά κυρίως ο νομοθέτης, να προβλέψει και αυτές τις λειτουργίες;

Οπότε τα ελάχιστα πλάτη των δρόμων, τα μέγιστα ύψη των κτιρίων και οι ελεύθεροι χώροι πρασίνου δεν θα ήταν απόφαση του Υπουργείου ή κάποιου Δημοτικού Συμβουλίου (που σκέφτεται τις επόμενες εκλογές), αλλά θα ήταν νομοθετημένα απαράβατα με πολεοδομικό αντισεισμικό νόμο για περιοχές με μεγάλη σεισμικότητα (όπως είναι όλη η Ελλάδα...).

Από την προτεριμότητα της ασφαλείας στην ανάπτυξη

Τέτοιοι άνετοι ελεύθεροι χώροι συμβάλλουν αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των σεισμών από τους κατοίκους και έπρεπε να περιλαμβάνονται αναγκαστικά σε έναν κρατικό αντισεισμικό πολεοδομικό κανονισμό για την θωράκιση της πόλης.

(Εδώ φωτογραφία από το Διεθνές Κέντρο της Καλαμάτας, στο στάδιο της κατασκευής του το 1984. Διακρίνονται: η Αγία Τριάδα, η νέα γέφυρα της οδού Αθηνών, το νέο αναψυκτήριο, ο βρεφονηπιακός σταθμός, εμπορικά καταστήματα, όλα σε ελαφρές αντισεισμικές κατασκευές).

1.2. Μικρή ξενάγηση για την ανάγνωση του τεύχους

- Πολύ τον παρακαλούμε τον αναγνώστη μας να μην μπλεχτεί με τους χρόνους. Πρόκειται για μια ιστορία δέκα ετών, όπου τα πράγματα προχωράν πολύ γρήγορα: αυτό που υπήρχε χτες δεν υπάρχει πια σήμερα και αύριο ξεφυτρώνει κάτι από κει που δεν το περίμενες. Και από πάνω έρχεται ο σεισμός και σε 2-3 δευτερόλεπτα όλα γκρεμίζονται, και πάλι από την αρχή... Δε γράφουμε εδώ ημερολόγιο. Για να μπορέσουμε νάμαστε κατατοπιστικοί χρησιμοποιούμε και κομμάτια αυτούσια από τη μελέτη του Ρ.Σ. του 1986, οπότε βλέπεις να «προτείνονται» έργα που σήμερα πια λειτουργούν από καιρό... Προσοχή λοιπόν στους ετεροχρονισμούς.
- Δίνουμε στο κεφ. 2 λιγοστές **πληροφορίες** για την παλιά και τη νέα πόλη της Καλαμάτας, μια και το τεύχος είναι ήδη αρκετά φορτωμένο. Υπάρχει άπειρο υλικό πάνω σ' αυτό το θέμα με πλούσια βιβλιογραφία και παρακαλούμε τον αναγνώστη να καταφύγει σ' αυτήν ή καλύτερα να καταφύγει... στην ίδια την Καλαμάτα, να δει με τα μάτια του.

- Στο κεφ. 3 περνάμε σε πιο πολεοδομικά θέματα. Αρχίζουμε με το **ιστορικό του σχεδιασμού** της Καλαμάτας από το 1905 μέχρι σήμερα (παρ. 3.1), διερευνώντας κατόπιν θεωρητικά (στο 3.2) λιγάκι το θέμα της «**ανάπτυξης**», το θέμα του «**κυλιόμενου**» προγραμματισμού / σχεδιασμού (3.3) και της «**δομής**» της πόλης (3.4), για να καταλήξουμε σε πιο συγκεκριμένη παρουσίαση της **κατοικίας** (3.5), **του κοινωνικού εξοπλισμού**, (3.6) και του **κυκλοφοριακού** συστήματος της πόλης (3.7), με τα προβλήματά τους.
- Οι **σεισμοί** του 1986 εμφανίζονται στο κεφ. 4 με τις επιπτώσεις πάνω στο σχεδιασμό και προγραμματισμό ρύθμισης και ανάπτυξης της πόλης, στην εθνική κληρονομιά της Καλαμάτας καθώς και στην οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης. Λεπτομερειακές πληροφορίες για τα αποτελέσματα των σεισμών, τις ζημιές και την επιστημονική διερεύνηση και μελέτη από τους αρμόδιους των προβλημάτων που θέτουν οι σεισμοί δίνουμε σε προσαρτήματα (βλ. κεφ. 10, παραγρ. 10.3 και 10.4).
- Το βάρος για την αντιμετώπιση του θέματος της **πολεοδομικής αντισεισιμικής θωράκισης** της πόλης πέφτει στο κεφ. 5. Μιλάμε για την κυκλοφορία, τους αναγκαίους ελεύθερους χώρους, τους όρους και περιορισμούς δομήσεως σε σχέση με τον κίνδυνο καταστροφικών γεγονότων – δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο κλειδί του όλου συστήματος: τη βασική περιμετρική κυκλοφοριακή αρτηρία στα βόρεια όρια της Καλαμάτας, (έξω από τον κτισμένο ιστό).
- Μετά από μεγάλο σεισμό (ή άλλη σημαντική καταστροφική συγκυρία) παρουσιάζονται για την πόλη **νέες ανάγκες**, αλλά και **νέες δυνατότητες**. Μόνο τη βοήθεια της ΕΟΚ να σκεφτούμε. Η διερεύνηση από αυτή την οπτική γωνία παρουσιάζεται στο κεφ. 6, ειδικά για την περίπτωση της Καλαμάτας, αλλά και γενικότερα με θεωρητικές προεκτάσεις.
- Το κεφάλαιο 7 έχει τον τίτλο «**Μετασεισιμική Αναπροσαρμογή**

του Ρ.Σ.». Τι σημαίνει αυτό; Οτι, δηλαδή, είχαν γίνει λάθη στο σχεδιασμό και από τις επιπτώσεις του σεισμού αυτά τα λάθη φανερώθηκαν;

Και αυτό βέβαια θα ήταν δυνατό να συμβεί, όταν αναλογισθούμε τι διερευνήσεις πρέπει να γίνονται στη γη και μάλιστα σε μεγάλα βάθη, από πόσες διαφορετικές οπτικές γωνίες. Γεγονός που δικαιολογεί κάπως το ότι η μόνη πόλη στην Ελλάδα για την οποία έγινε **μικροζωνική** είναι η Καλαμάτα και αυτή μάλιστα μετά τους σεισμούς του 1986 (βλ. κεφ. 4, παραγρ. 4.4.2 τον πίνακα των περιεχομένων στη «μικροζωνική», όπου εντυπωσιάζει ο πλούτος των θεμάτων καθώς και η πληθώρα των φορέων έρευνας και μελέτης).

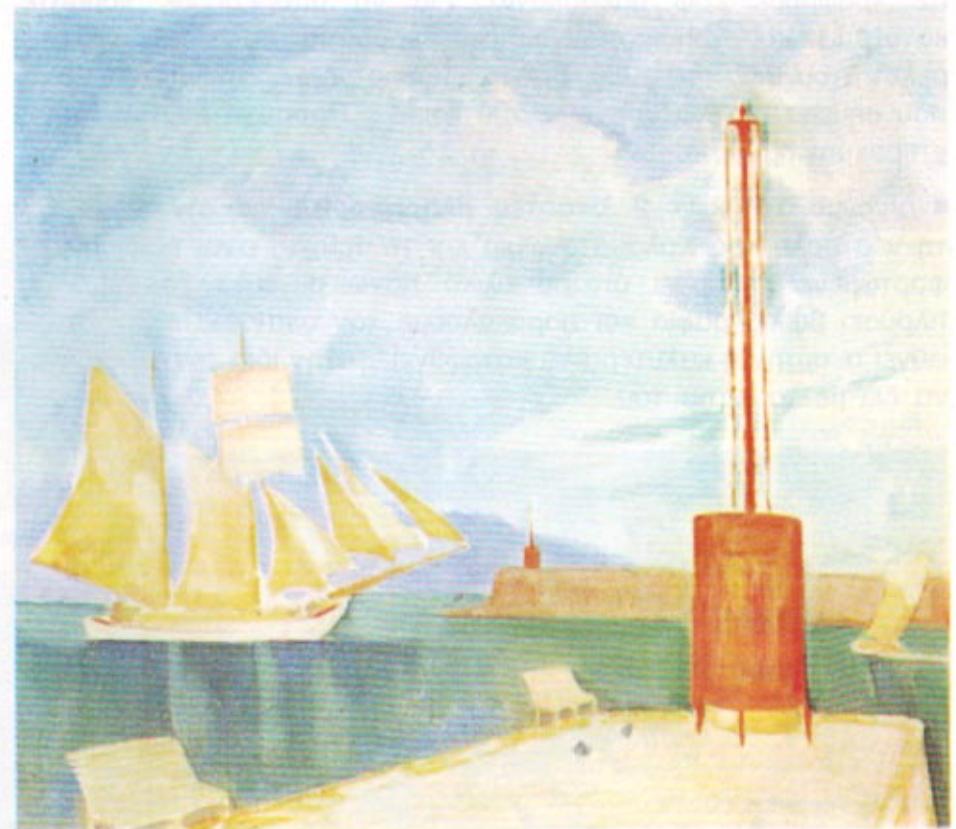
Στην Καλαμάτα κανένα από τα βασικά σημεία του Ρυθμιστικού Σχεδίου δε χρειάστηκε να αναπροσαρμοστεί. Ομως έπρεπε να αντιμετωπισθούν οι νέες ανάγκες και δυνατότητες (που λέγαμε στο κεφ. 6), αλλά και να υπάρξει καθημερινή δράση των μελετητών τις πρώτες μέρες/βδομάδες/μήνες μετά τους σεισμούς για τις έκτακτες μετασεισμικές απαιτήσεις, ειδικές περιπτώσεις σχεδιασμού (βλ. παρ. 7.2). Στις παραγρ. 7.1.3 μέχρι 7.1.6 παρουσιάζονται οι 3 μετασεισμικές φάσεις σχεδιασμού και δίνονται σχετικοί χάρτες και πληροφορίες (βλ. 7.2.6 και όλο το 7.3).

■ Στο κεφ. 9 παρουσιάζονται σε συντομία μερικά απ' τα βασικά **έργα που έγιναν**, ανάμεσα 1980 και 1990, από το Δήμο Καλαμάτας, με σχετικά πλούσιο φωτογραφικό υλικό (βλ. 9.3.1 μέχρι 9.3.14). Πριν όμως από αυτό ασχολούμαστε, στο κεφάλαιο 8, με μερικά από όσα κρύβονται πίσω από τα εμπόδια που παρουσιάστηκαν και τις παρ' όλ' αυτά επιτυχίες: τις αντιτιθέμενες φιλοσοφίες για την αποκατάσταση και ανάπτυξη της πόλης, καθώς και την ουσία της «μαχόμενης πολεοδομίας», από πολεοδόμους και μη.

■ Το κεφάλαιο των Ντροσαρτημάτων περιέχει και πολύτιμο υλικό για τους ερευνητές, το οποίο θεωρήσαμε σωστό να ερανιστούμε από τις επίσημες κρατικές εκθέσεις. Αυτό συμβαίνει στις παραγρ. 10.3, 10.4, όπου όμως περιέχονται και μερικές δικές μας αξιολογήσεις. Αντίθετα οι παραγρ. 10.1 και 10.2 φιλοξενούν

γενικότερα θεωρητικούς συλλογισμούς για την πόλη, τη δομή της και... την κατάντια της...

■ Τέλος το κεφ. 11 περιλαμβάνει λίγα σχετικά **βιβλιογραφικά** λήμματα γύρω απ' το τεράστιο θέμα των σεισμών και γενικά των καταστροφών.

Το λιμάνι της Καλαμάτας, όπως το είδε ο Κώστας Παρθένης.

Λαζαρίχαριον
Κ.Θ. Κονζερνόοντας
Καλαμάτας
Ελλάς

ΚΑΛΑΜΑΤΑ ΠΛΑΤΕΙΑ

Place à Calamata

1375 Εξδοτης Η Βουγιουντας Καλαματα

Карт посталь топ 1905.

1.3. Και ένας υπερτοπικός στόχος πανελλαδικής σημασίας: Η Αθήνα

- Παράλληλα με τη σωστή ανάπτυξη της πόλης της Καλαμάτας (για ν' ανταποκρίνεται όσο γίνεται αρτιώτερα στις πραγματικές ανάγκες των κατοίκων της), που ήταν ο βασικός στόχος της μακρόχρονης προσπάθειας σχεδιασμού και προγραμματισμού, η δουλειά μας για την Καλαμάτα είχε και έναν άλλο, έμμεσο, αλλ' όχι λιγότερο σημαντικό στόχο: να συμβάλει στην αποκέντρωση της Αθήνας.
- Ολοι οι ειδικοί μιλάνε για την απόλυτη ανάγκη αποκέντρωσης του πληθυσμού της Αθήνας.

Τα πάνω από 3,5 εκατομμύρια κάτοικοι, που μαζεύτηκαν ήδη στην πρωτεύουσα της υδροκέφαλης Ελλάδας, δεν μπορούν να λιγοστέψουν παρά μόνον αν υπάρξει φυσιολογική έλξη από εξωτερικούς ισχύρούς πόλους. Αυτοί οι πόλοι δεν μπορεί παρά να είναι οι υφιστάμενες πόλεις μεσαίου μεγέθους στην Ελλάδα: Πάτρα, Βόλος, Ηράκλειο, Καβάλα, Γιάννενα κ.λπ. και φυσικά η Καλαμάτα. Αυτό είναι πιθανότατο να πραγματοποιηθεί μόνον αν υπάρξει πραγματική εκρηκτική κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των πόλεων αυτών, που θα γινόντουσαν οι πιστότεροι και αποτελεσματικότεροι σύμμαχοι της Αθήνας (κάποτε χρησιμοποιούσαμε την μάλλον ατυχή έκφραση «αντίπαλες» πόλεις, ενώ θάπρεπε να λέμε «σύμμαχες»).

Είναι γεγονός ότι η Καλαμάτα έχει λιγότερους κατοίκους από όσους Καλαματιανούς βρίσκονται μετανάστες στον Καναδά, στην Αυστραλία, στις Η.Π.Α.... Άσε πια στην Αθήνα!

- Το 1986, πριν τους σεισμούς, μπορούμε να ισχυριστούμε πως είχε ήδη αρχίσει η αντίστροφη αυτή κίνηση Αθηναίων (και μάλιστα ανθρώπων με σοβαρές πολιτιστικές κ.λπ. αξιώσεις) προς την Καλαμάτα, τη φύση + τη θάλασσα + τους ελαιώνες + την πολιτιστική αυτενέργεια + το πράσινο + το καθαρό περιβάλλον + τη φυσιολογική οργάνωση της ζωής + τη Μάνη + τον Ταύγετο...

Η επαρχία αποκτούσε νέο αίμα και η Αθήνα είχε ελπίδα να επιζήσει, αν το παράδειγμα της Καλαμάτας το ακολουθούσαν όλες οι αντίστοιχες πόλεις.

Στο πάρκο των τραίνων.

ΛΙΜΗΝ ΚΑΛΑΜΩΝ

Port de Calamata

1889 23/8/05

Τριγραφία στον πόλεμο
σύμμαχος Βλαστός

1389 Εξδοτης ΙΙ Βουγιουζας Καλαμαι

1905

1.4. Από το πολεοδομικό μας πιστεύω

■ **Ο κάτοικος** πρέπει νάναι με μεγάλη συνέπεια στο επίκεντρο κάθε λειτουργίας της πόλης. Μιλάμε φυσικά για τους φυσιολογικούς ανθρώπους και όχι για μηχανοκίνητους κένταυρους.

■ **Ο κοινωνικός εξοπλισμός**, οι τόποι εργασίας και τα δίκτυα τεχνικής υποδομής πρέπει νάναι διασκορπισμένα και ιεραρχημένα σε όλη την έκταση της πόλης, έτσι ώστε να εξυπηρετούν ισότιμα τους κατοίκους όλων των συνοικιών (ή γειτονιών, αν θέλετε) και να διασφαλίζουν μια πλούσια - ισόρροπη κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα.

■ Η ανάπτυξη της πόλης πρέπει κατά προτίμηση να αφορά τις περιοχές που μπορούν να θεωρηθούν αδικημένες, με πρώτες - πρώτες τις υπανάπτυκτες **περιοχές αυθαιρέτων**.

■ **Το περιβάλλον** ανθρώπινης ζωής δεν αρκεί να αποκατασταθεί, πρέπει να **δημιουργηθεί**, εξασφαλίζοντας μια νέα οικολογική ισόρροπία, γιατί οι πόλεις δε γίνεται σε καμιά περίπτωση να αγνοηθούν, σήμερα πια.

■ Είναι απαραίτητο να προστατευθούν και να πολλαπλασιασθούν οι ζώνες **αγροτικής καλλιέργειας** γύρω από την πόλη, ακριβώς όπως και **τα δάση**, ιδιαίτερα στις πόλεις που καλύπτουν μικρή έκταση. Δεν πρέπει να υποτιμούμε τον κίνδυνο ρύπανσης της θάλασσας και τις προσπάθειες για τη διατήρηση (ή πλήρη αποκατάσταση) της ποιότητας του Μεσσηνιακού κόλπου, την ολοκλήρωση των δικτύων αποχέτευσης, τα οποία να καταλήγουν όλα στο βιολογικό καθαρισμό (αντικαθιστώντας τα βιθρολύματα).

■ Προτεραιότητα δίνουμε στη δημιουργία **εξοπλισμένων ελεύθερων χώρων**, διαφόρων ειδών «πρασίνου». Πρέπει να αποτελούν δίκτυο σωστά χωροθετημένο, ώστε να εξυπηρετεί ποικιλοτρόπως όλους (μην ξεχνάμε και τους σεισμούς) και να περιέχουν τον ποικίλο αναγκαίο κοινωνικό εξοπλισμό για αναψυχή + αθλητισμό + πολιτιστικές εκδηλώσεις + παιδικό παιχνίδι + γαστρονομία μέσα στο πλούσιο ψηλό πράσινο.

■ Επιβάλλεται η ιδιαίτερη προστασία της ιστορικής μνήμης και της **εθνικής πολιτιστικής μας κληρονομιάς** στην πόλη και συγκεκριμένα των παραδόσεων, των μνημείων, των αξιόλογων παλιών κτιρίων, συνόλων χαρακτηριστικών κτιρίων και πλατειών, του ιστορικού κέντρου.

■ **Η δομή** της πόλης πρέπει να εξυπηρετεί πλήρως την επιθυμητή οργάνωση και λειτουργία της, την κίνηση του κάτοικου ολημερίς με το λιγότερο κόπο και έξοδα, τη ρύθμιση της καθημερινής ζωής παράλληλα με τις ιδιαίτερες έκτακτες ανάγκες.

Το κιόσκι στη λιμνούλα του «πάρκου των τραίνων».

Οι ζώνες για τις βιομηχανικές και τις ρυπαίνουσες βιοτεχνικές συγκεντρώσεις, για τον τουρισμό, πρέπει να είναι σοφά χωροθετημένες. Η κυκλοφορία επιβάλλεται να δίνει την ίδια, αν όχι μεγαλύτερη, σημασία στον πεζό από ό,τι στα τροχοφόρα. Απαραίτητα να δημιουργηθεί ειδικό δίκτυο **ποδηλατοδιαδόμων**, για το κομμάτι της πόλης όπου αυτό προσφέρεται.

■ Είναι απαραίτητο να αξιοποιείται και η παραμικρή δυνατότητα που δίνουν οι νόμοι, τα διατάγματα και η καθημερινή πραγματικότητα για να δημιουργούνται απ' τα μικρότερα μέχρι τα μεγαλύτερα έργα και κυρίως για να βρίσκεται η γη γι' αυτά.

Να μην ξεχνάμε τη δυνατότητα απόκτησης εκτάσεων διόλου ευκαταφρόνητων με τις διατάξεις περί «εισφοράς γης» του Ν.1337/83.

■ Τέλος, να μην ξεχνάμε ούτε στιγμή ότι ο σεισμός ή άλλες καταστροφές δεν προειδοποιούν και πρέπει μέρα με τη μέρα να σφυρηλατείται η **πολεοδομική αντισεισμική θωράκιση** της πόλης. Κάθε άρνηση αύξησης του πλάτους των δρόμων, κάθε ολιγωρία στη δημιουργία ελεύθερων χώρων είναι έγκλημα που μπορεί να πληρωθεί κάποτε ακριβά.

To Κάστρο και ο ποταμός Νέδοντας στα παλιά χρόνια.

1.5. Η Καλαμάτα είναι απλώς ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Σκοπεύουμε να μιλήσουμε στο τεύχος αυτό για μιαν ελληνική πόλη, την Καλαμάτα, περίπου 50.000 κατοίκων, στη νότια άκρη της Ελλάδας. Δεν ξέρω όμως, απ' την οπτική γωνία που αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα, αν έχει τόσο καθοριστική σημασία:

- ότι μιλάμε γι' αυτή την ελληνική, κι όχι γι' άλλη, ή
- ότι μιλάμε για μιαν ελληνική πόλη, και όχι π.χ. γαλλική ή ιταλική...

Εμπορικό δρομάκι στο ιστορικό κέντρο της Καλαμάτας.

2. Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Η Καλαμάτα και η περιοχή της.

2.1. Μερικά στοιχεία για την πόλη της Καλαμάτας

- Η Καλαμάτα είναι πρωτεύουσα του νομού Μεσσηνίας και της επαρχίας Καλαμών. Απέχει από την Αθήνα λιγότερο από 300 χλμ. οδικώς μέσω Τρίπολης και 400 χλμ. μέσω Πάτρας, ενώ συνδέεται με αυτήν σιδηροδρομικώς μέσω Πύργου και Τρίπολης.
- Εκταση σχεδίου πόλης = 325 ha πριν το 1986 + σχεδόν 550 ha με την επέκταση του σχεδίου 1986 (στο μεγαλύτερό τους ποσοστό ήδη χτισμένα και κατοικημένα «αυθαίρετα»). Κάτοικοι σχεδόν 50.000.
- Η Καλαμάτα είναι μια τυπική επαρχιακή πόλη, ένα πολύ αντιπροσωπευτικό επαρχιακό αστικό κέντρο, με όλα τα χαρακτηριστικά της «ανάπτυξης» των τελευταίων 40 χρόνων.
- Το 13ο αιώνα διαμορφώνεται το ιστορικό κέντρο της πόλης (Φράγκικη περίοδος). Στις αρχές του 19ου αιώνα, και ιδιαίτερα μετά την απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους (1821), αρχίζει η νεότερη ιστορία της Καλαμάτας. Γύρω στα 1900 διευρύνεται το κέντρο της πόλης και αναπτύσσεται ο χώρος γύρω από το λιμάνι σαν πολεοδομική οντότητα, διαμορφώνεται το δίπολο ΚΑΣΤΡΟ - ΛΙΜΑΝΙ. Το 1905 εγκρίνεται το ρυμοτομικό σχέδιο της πόλης, που ενοποιεί το κάστρο με το λιμάνι.
- Άλλοι παράγοντες που επηρέασαν αποφασιστικά την ανάπτυξη της πόλης:
 - Ένας αριθμός από παλιά χωριά, που σταδιακά εντάχτηκαν στον ιστό της.
 - Οι οικισμοί προ του 1923.
 - Οι προσφυγικοί συνοικισμοί.
 - Οι εργατικές κατοικίες.
- Βλέπουμε λοιπόν ότι η ανάπτυξη της πόλης ήταν τελείως τυχαία. Η μόνη σημαντική προσπάθεια πολεοδομικής παρέμβασης είναι το

ρυμοτομικό του 1905. Επειδή όμως δε συνοδευόταν από καμιά ουσιαστική ανάλυση της πολεοδομικής, οικονομικής και κοινωνικής δομής της πόλης, παρέμεινε ατελέσφορη.

Η «ανάπτυξη» συνεχίστηκε – κυρίως στην περίοδο του μεσοπολέμου – Β.Α. και Β.Δ., αγνοώντας τελείως το νομοθετημένο ρυμοτομικό σχέδιο.

Το Ν.Δ. νομοθετημένο κομμάτι της πόλης άρχισε να χτίζεται μετά το 1970. Και αυτό γιατί δόθηκε μεγάλος συντελεστής δόμησης (μέσος όρος σ.δ. σχεδόν 3 !), με αποτέλεσμα να αρχίσει η εμπορευματοποίηση της κατοικίας, κυρίως με τη διαδικασία της αντιπαροχής. Ετσι, ενώ το τμήμα αυτό παρέμενε αδόμητο για 60 χρόνια περίπου, γέμισε πολυκατοικίες μέσα σε 10 χρόνια.

Σημαντική αρνητική επίδραση στην ανάπτυξη της πόλης είχαν και οι 6 προσφυγικοί συνοικισμοί, καθώς και τα συγκροτήματα εργατικών κατοικιών. Το κριτήριο που κυριάρχησε στην επιλογή των χώρων ήταν κυρίως η χαμηλή αξία της γης, ενώ αγνοήθηκε εντελώς η πολεοδομική και κοινωνική ένταξή τους στην υπόλοιπη πόλη. Αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία κοινωνικών γκέτο και η διάσπαση του πολεοδομικού ιστού της πόλης.

Αυτή η κατάσταση επικρατούσε, όταν, το 1979 ανέλαβε τα καθήκοντά της η σημερινή Δημοτική Αρχή. Επιπλέον:

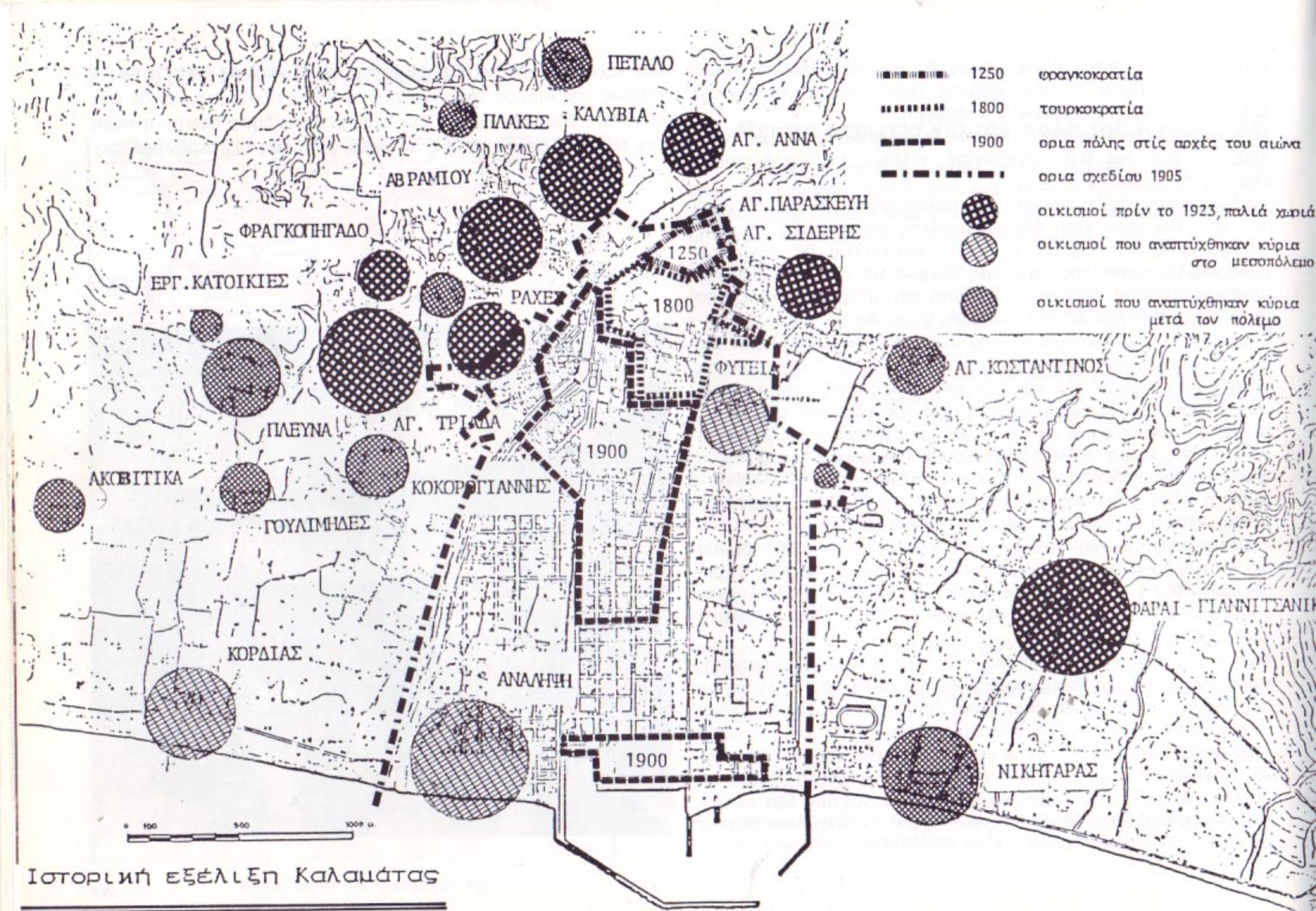
Καθόλου οργανωμένο πράσινο, ούτε καν υποτοπώδες δίκτυο ακαθάρτων, σημαντικό κομμάτι της περιοχής αυθαιρέτων χωρίς ύδρευση, 100 χιλιόμετρα λασπόδρομοι στις συνοικίες, τα λύματα χύνονταν απ' ευθείας στη θάλασσα κ.λπ. – μια πραγματικά «ανοχύρωτη» πόλη.

Αλλά η μεγαλύτερη δυσκολία δεν ήταν αυτή: ήταν η συγκεκριμένη «ιδεολογία» που είχε διαμορφωθεί για την πόλη. Μια «ιδεολογία» που ξεκινούσε από τους δημοτικούς άρχοντες και έφτανε μέχρι τον τελευταίο κάτοικο. Μια «ιδεολογία» που ήθελε τους δημοτικούς άρχοντες να ασχολούνται με πιστοποιητικά και σκουπίδια και να διαχειρίζονται το πολύ – πολύ τα συμφέροντα διαφόρων ομάδων πολιτών, όπως κατά καιρούς εκδηλώνονταν. Μια «ιδεολογία» που ήθελε τους κατοίκους αμέτοχους – αδιάφορους θεατές

των εξελίξεων, με ενδιαφέροντα που εξαντλούνται μέσα στους 4 τοίχους του σπιτιού τους και, έξω από την πόρτα, «καρφί δε μας καίγεται». Με άλλα λόγια, δεν υπήρχε συνείδηση πόλης, η πόλη δεν είχε τον προστάτη της, τον εκφραστή των συμφερόντων της.

Καλαμάτα 1905

2.3. Διεθνές χώρα την οικονομική εξέλιξη της Καλαμάτας (υπουργείο πριν το αρχικόνεμο σύνοδο το 1885)

Ο ποταμός Νέδοντας το 1905.

1905

2.2. Ο Νομός Μεσσηνίας

■ Ο νομός Μεσσηνίας βρίσκεται στο νότιο – δυτικό άκρο της Πελοποννήσου και συνορεύει με τους νομούς Ηλείας, Αρκαδίας και Λακωνίας, ενώ τα παράλιά του βρέχονται από το Ιόνιο Πέλαγος και το Μεσσηνιακό κόλπο. Η συνολική έκταση του νομού είναι 2991 τ.χ., επιφάνεια που αντιστοιχεί στο 14% της Πελοποννήσου. Η Μεσσηνία είναι μία από τις εύφορες γεωργικές περιοχές, με ευνοϊκές για την ανάπτυξη της γεωργίας κλιματολογικές συνθήκες. Διαθέτει επίσης σημαντικούς τουριστικούς πόρους. Ωστόσο, η οικονομία της περιοχής, παρά κάποιες ενδείξεις έναρξης διαδικασιών εκσυγχρονισμού, βρίσκεται σήμερα σε κρίσιμη καμπή και έχει ανάγκη από διαρθρωτικές αλλαγές. Ειδικότερα, κατά την περασμένη δεκαετία ο νομός παρουσίασε μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ακαθάριστου περιφερειακού προϊόντος ίσο με 3%, δηλ. πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο μέγεθος της χώρας που είναι 5,3%. Στη δομή της απασχόλησης κυριαρχεί εξ' άλλου ο πρωτογενής τομέας (59,1%, έναντι 16,2% στο δευτερογενή και 24,7% στον τριτογενή), με χαμηλή κατά κεφαλή παραγωγικότητα. Αμεση σχέση με τα προβλήματα αυτά έχει η πληθυσμιακή μείωση του νομού, που αρχίζει από το 1951 και συνεχίζεται κατά τη δεκαετία 1971 – 1981, περίοδο δηλ. κατά την οποία υπήρξε ανακοπή της δημογραφικής κατάρρευσης άλλων νομών της ελληνικής επαρχίας. Η προβληματικότητα του νομού Μεσσηνίας εμφανίζεται και μέσα από τη συγκριτική αντιπαράθεση ορισμένων δεικτών ευημερίας, για το νομό και το σύνολο της χώρας. Η Καλαμάτα είναι κέντρο Γ' βαθμού, με ορισμένες λειτουργίες Δ' βαθμού. Το οικιστικό όμως δίκτυο δεν είναι απόλυτα μονοκεντρικό. Η οικιστική ενότητα της Καλαμάτας θα περιλαμβάνει, πέρα από την ίδια την πόλη, έναν οικισμό 4ου επιπέδου (Βέργα) και 58 οικισμούς 5ου επιπέδου.

■ Ο γενικός στόχος που βάζουμε είναι ο συνδυασμός των γενικών επιταγών της χωροταξικής πολιτικής της περιοχής της Μεσσηνίας και της Πελοποννήσου γενικότερα, με την υπόθεση της ενίσχυσης

του ρόλου της Καλαμάτας. Σύμφωνα άλλωστε και με την χωροταξική πολιτική του πενταετού προγράμματος ανάπτυξης 1983 – 1987.

Βασική επιδίωξή μας:

- η ενίσχυση και ισόρροπη ανάπτυξη των αστικών κέντρων της χώρας, που βασίζεται στην αρχή της γενικότερης πολιτικής της αποκέντρωσης
- η δημιουργία της Καλαμάτας στη Ν.Πελοπόννησο σαν κέντρο διανομαρχιακού επιπέδου, λόγω του μεγέθους, της θέσης και της δυνατότητας απορρόφησης όλων των λειτουργιών και εξυπηρετήσεων που απαιτούνται.

Το γιγαντο-σκάκι στο πάρκο των τραίνων.

2.3. Δύο λόγια για την οικονομική εξέλιξη της Καλαμάτας (γραμμένα πριν το σεισμό)

2.3.1. ΓΕΝΙΚΑ

■ Για την οικονομική ανάπτυξη της Καλαμάτας οι δυνατότητες υπάρχουν, αλλά οι δυσκολίες είναι πολλές, και με την πάροδο του χρόνου θα αυξάνονται. Η βιομηχανική ανάπτυξη π.χ. μπορεί να χάσει κάθε ευοίωνη προοπτική, αν η υπολειτουργία του λιμανιού και η έλλειψη καλού οδικού δικτύου αποτρέψουν κάποιες ισχυρές μονάδες να εγκατασταθούν στην περιοχή. Κάτι ανάλογο έχει γίνει και με την ανυπαρξία της ΒΙΠΕ. Μπορεί κανείς να σκεφτεί και άλλες ανάλογες περιπτώσεις στη γεωργία ή τον τουρισμό. Η δημιουργία υποδομής είναι αναγκαία. Πρέπει φυσικά να παραδεχτούμε ότι αναπτυξιακά έργα «τεχνικής» υποδομής, είτε βρίσκονται σε εξέλιξη, είτε μπορούν άμεσα να προωθηθούν, για την

περιοχή της Καλαμάτας, όπου η δημοτική αρχή και οι δραστηριότητές της τείνουν να αποτελέσουν πρότυπο σε πανελλαδική κλίμακα.

■ Η οικονομική ανάπτυξη της Καλαμάτας πρέπει να στηρίζεται στην ανάπτυξη και των τριών τομέων παραγωγής, στις σχέσεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό του κάθε τομέα (π.χ. ύψος και διάρθρωση παραγωγής, αμοιβή της εργασίας κ.λπ.) καθώς και στις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα σ' αυτούς τούς τομείς. Γενικά η πόλη θα πρέπει να δημιουργεί συνθήκες αρμονικής ανάπτυξης των τριών παραγωγικών τομέων, αξιοποιώντας βέβαια περισσότερο τις δραστηριότητες εκείνες που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ένα ρόλο «πλοηγού» στην τοπική οικονομία, αποφεύγοντας την αποκλειστική «μόνο - ειδίκευση».

2.3.2. Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

■ Ο πρωτογενής τομέας αδυνατεί να αποτελέσει τη βασική οικονομική δύναμη για την ανάπτυξη ενός αστικού κέντρου σαν την Καλαμάτα. Ομως υπάρχουν προοπτικές για να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της πόλης.

■ Στη δυτική, αλλά και στην ανατολική, περιοχή υπάρχουν αρκετές εντατικές **καλλιέργειες** με ικανοποιητική στρεμματική απόδοση. Σε μεγάλο ποσοστό τα προϊόντα τα εμπορεύονται οι ίδιοι οι παραγωγοί τους, που, εξαιτίας της ποιότητας των προϊόντων και της καλής δυνατότητας προσπέλασης στην τοπική αγορά, απολαμβάνουν καλές τιμές. Από τις μόνιμες καλλιέργειες το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχουν τα εσπεριδοειδή (πορτοκάλι, λεμόνι, μανταρίνι κ.ά.), καθώς και η ελιά. Οι καλλιεργητικές μέθοδοι βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο και, σε συνδυασμό με την πρωιμότητα των προϊόντων, κάνουν τούς παραγωγούς να απολαμβάνουν καλές τιμές σε εθνικό επίπεδο. Η πρωιμότητα στα εσπεριδοειδή ενισχύει τη δυνατότητα εξαγωγής των πλεονασμά-

ΔΙΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Μονοθήφτιο Κλάδος	Άκαρδοι ολούμενοι	% του Συνδέουμενου
Ο ΓΕΩΡΓΙΑ-Κ ΤΗΝΟ ΤΡΟΦΙΑ-ΔΛΙΣΗ-ΘΗΡΑ-ΑΛΙΕΙΑ	.1108	8,34
1 ΟΡΥΧΕΙΑ (ΜΕΙΑΛΛΕΙΑ, ΛΑΤΟΜΕΙΑ, ΛΑΥΚΑΙ)	40	0,30
2-ΞΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ -ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ	3415	25,71
4 ΗΑΕΚΤΡΙΣΜΟΣ-ΦΩΤΑΕΡΙΟ-ΑΙΓΑΙΟΣ-ΥΔΡΕΥΣΗ	150	1,13
5 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	1628	12,26
6 ΕΜΠΟΡΙΟ-ΕΙΣΙΤΙΑΤΟΡΙΑ-ΕΞΟΔΟΧΕΙΑ	1768	13,31
7 ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ-ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΙΣ-ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΙ	1349	10,16
8 ΤΡΑΠΕΖΑΙ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ; ΑΕΦΑΛΛΕΙΑΙ ΔΙΑΚΠΕΡΑΙΩΣΙΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ, ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΚΙΝΗΤΩΝ, ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ	549	4,13
9 ΛΟΙΠΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ	2833	21,34
10. ΜΗ ΔΗΛΩΣΑΝΤΙΣ	438	3,29
ΣΥΝΟΛΟ	13.278	100,00

ΑΠΛΕΧΩΔΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

Πριτοτενής Τομέας	1108	8,34
Δευτεροτενής *	5233	39,40
Τριτοτενής *	6499	48,94
Μη δηλώσαντες	438	3,29
	13.278	100,00

τικών ποσοτήτων έξω από το νομό, ενώ η Καλαμάτα καταναλώνει σχεδόν αποκλειστικά ντόπια προϊόντα.

Από τις εποχιακές καλλιέργειες τον πρωτεύοντα ρόλο παίζουν τα κηπευτικά, στα οποία τόσο οι καλλιεργητικές μέθοδοι, όσο και οι παραγόμενες ποσότητες βρίσκονται σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο. Ενώ εμφανής είναι και ο εξαγωγικός προσανατολισμός αυτών των δραστηριοτήτων. Αξίζει να σημειωθεί πως η πρωιμότητα και στις καλλιέργειες αυτές αποτελεί το βασικό τους χαρακτηριστικό. Η πατάτα κατέχει ξεχωριστή θέση στην παραγωγή των κηπευτικών, γιατί από πλευράς πρωιμότητας κατέχει την πρώτη θέση σ' όλη την Ελλάδα.

■ Η παραγωγικότητα του αγροτικού κλήρου μπορεί να ενισχυθεί από τη δημιουργία σύγχρονων μονάδων **εντατικής** καλλιέργειας. Ετσι θα αυξηθούν και οι ανάλογες στρεμματικές αποδόσεις και θα βελτιωθεί η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων. Τα θερμοκήπια υπάγονται στις διατάξεις του Ν. 1262/82: άμα ανταποκρίνονται σε υγιή ιδιωτικοοικονομικά και κοινωνικά κριτήρια λειτουργίας, ενισχύονται οικονομικά από τις κρατικές δαπάνες. Επίσης η μέθοδος της χαμηλής κάλυψης στην καλλιέργεια των κηπευτικών, που συνδυάζει ορισμένα πλεονεκτήματα των θερμοκηπίων δίχως να συνεπάγεται υψηλό κόστος εγκατάστασης και λειτουργίας, πρέπει να διαδοθεί περισσότερο. Η παραγωγικότητα της γεωργικής γης θα αυξηθεί αποτελεσματικά με την εκμηχάνιση των καλλιέργειών των μη καλυμμένων εκτάσεων.

■ Η **συνεταιριστική** δραστηριότητα σε όλους τους τομείς της παραγωγικής διαδικασίας θα πρέπει να ενισχυθεί και να επεκταθεί. Πρέπει να τονίσουμε πάντως, ότι η προστασία της γεωργικής γης δεν μπορεί να μας κάνει να αγνοούμε φαινόμενα καταπάτησης εδαφών (όπως γίνεται σε περιοχές της Δ. Παραλίας) με σκοπό την καλλιέργειά τους από ιδιώτες. Εξάλλου υπάρχει ανάγκη ελέγχου ή και απομάκρυνσης ορισμένων καλλιέργειών, π.χ. ρυζιού, που η καλλιέργεια του στη Δυτική Παραλία δημιουργεί προβλήματα στην αποδοτικότητα, αλλά και στην ίδια την ύπαρξη άλλων καλλιέργειών, εντατικής κυρίως μορφής.

Παραγωγή ελαιόλαδου Δήμου Καλαμάτας

	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84
ΤΗΣ ΤΟΝΝΟΙ	520	1.120	1.100	1.400

Παραγωγή Μούστου Δήμου Καλαμάτας

	1981	1982	1983	1984
ΤΗΣ ΤΟΝΝΟΙ	500		1.500	1.000

Κατανομή εκτάσεων Δ. Καλαμάτας κατά κατηγορίες καλλιεργειών σε στρ.

	1981	1982	1983	1984
Αροτραίες	5.610	5.830	5.838	6.038
Κηπευτικά	2.610	2.650	2.600	2.600
Δενδρώσεις	16.837	16.842	16.562	16.562
Άμπελος	-	-	-	
Αγρανάπαυση	-	-	-	
	25.057	25.322	25.000	25.200

Είναι προφανής η στενή εξάρτηση των πρωτογενών δραστηριοτήτων από τις δευτερογενείς (π.χ. μεταποίηση) και τις τριτογενείς (π.χ. μεταφορά των προϊόντων). Προτείνουμε:

- τη δυνατότητα χρησιμοποίησης από τούς εξαγωγείς της Καλαμάτας ειδικών εμπορικών αεροπλάνων, που θα εξασφαλίσουν την άμεση μεταφορά νωπών προϊόντων της περιοχής στις αγορές του εξωτερικού. Προϋπόθεση για αυτό θα είναι η σίγουρη εξασφάλιση των αγορών και ενός ελάχιστου ορίου ποσοτήτων εξαγωγικών προϊόντων
- την εξυγίανση του συστήματος της εμπορίας των προϊόντων μέσα στην πόλη, ρόλο που προβλέπεται να διαδραματίσει η Κ.Α.Κ. (Κεντρική Αγορά Καλαμάτας)
- τη δημιουργία κοινοπραξίας φορτηγών, που θα βάλει τέλος στην εξάρτηση των μεταφορικών αναγκών της περιοχής από άλλους νομούς της χώρας, γεγονός που πολλές φορές δημιουργεί απαγορευτικά επίπεδα τιμών και καθυστερήσεις στις εξαγωγές. Η εξέλιξη των δικτύων μεταφοράς θα διαδραματίσει σημαντικότατο ρόλο στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα παραγωγής.

■ Η κάλυψη των τοπικών αναγκών σε **κτηνοτροφικά** προϊόντα από την παραγωγή της ευρύτερης περιοχής της Καλαμάτας δεν είναι ικανοποιητική, με εξαίρεση ίσως το χοιρινό. Οι μονάδες επεξεργασίας γάλακτος είναι εντελώς ανύπαρκτες. Τα λίγα τυροκομεία της περιοχής βρίσκονται σε υποτυπώδη κατάσταση, παρουσιάζοντας και σοβαρές υγειονομικές ελλείψεις. Στους τομείς της επεξεργασίας κτηνοτροφικών προϊόντων, εκτιμώντας απαράδεκτη την έλλειψη οργανωμένων μονάδων μεταποίησης υψηλής τεχνολογίας, θεωρούμε αναγκαία την άμεση λειτουργία των βιομηχανικών σφαγείων Καλαμάτας και τη δημιουργία μονάδας επεξεργασίας γάλακτος. Επίσης σκόπιμη θάταν η δημιουργία αποθηκευτικών χώρων για ζωτροφές.

Με δεδομένη τη μελλοντική δημιουργία της επιχείρησης παραγωγής του παραδοσιακού καλαματιανού μαντηλιού, ίσως θάταν σκόπιμο να ξεκινήσει μια προσπάθεια αναβίωσης της καλλιέργειας

Λοιποί ζώνες του Δ. Καλαμάτας

	1981	1982	1983	1984
Ιννοι	100	80	80	60
Ηύδρες	150	150	150	150
Όνοι	77	72	72	67
Βοοειδή	135	130	130	130
Χοίροι αναπαραγωγής	250	120	120	120
* κρεοπαραγωγής	1.800	1.800	1.800	1.800
Πρόβατα	1.600	1.600	1.600	1.600
Άλγες	3.250	3.250	3.250	3.250
Κουνέλια	3.000	3.000	3.000	3.000
Όρνιθες	62.000	56.000	61.000	61.000
Χίνες	45	40	35	30
Πόμπες	90	90	90	90
Ινδιλάνοι	2.500	2.500	1.500	1.500
Περιστέρια	3.000	3.000	3.000	3.000
Μέλισσες	1.000	1.000	1.000	1.000

ΠΑΡΑΓΟΦΗ ΟΡΙΖΟΜΕΝΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ Δ. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ ΣΕ ΤΟΜΗΣΟΥΣ

	1981	1982	1983	1984
Γάλα από αγελάδες	125	180	180	120
Γάλα από ποδόβατα	180	180	180	180
Γάλα από αίγες	564	515	585	585
Σύνολο γάλακτος	869	875	945	885
Κρέας από αρνιά κάτω του έτους	15	43,5	24	14
Κρέας από κατσικιά κάτω του έτους	28,8	24,5	28	28
Κρέας από μοσχάρια *	5-	13,2	9	13,2
* * * 1-2 ετών	18,75	25	25	18
Κρέας από χοιρίδια ήων 6 μηνών	60	60	60	60
Κρέας από ζυγούρια και ποδόβατα	-	12,8	12,8	12,8
Κρέας από βετούλια και αίγες	4	15	15	15
* από δαμάλια, αγελάδες βόδια	-	15	15	-
* από χοίρους δύο των 6 μηνών	160	180	80	200
* από κουνέλια	9,5	20	20	20
* από πουλερικά	90	120	90	92
Σύνολο κρέατος	391,05	529	378,8	473
Τυρί μαλακό	200	67	200	200
Μυζήθρα	24	7	20	20
Μέλι	8	8	12	12
Δέσματα ζώων	1.500	8.085	11.082	6.820
Τεμάχια Άυνα	11.100.000	12.000.000	12.000.000	7.000.000

του μεταξοσκώληκα. Αυτή η παραδοσιακή για την Καλαμάτα δραστηριότητα μπορεί να λειτουργήσει πάλι δυναμικά με αρκετές εξαγωγικές δυνατότητες (στην Ελλάδα υπάρχει μόνο στον Εβρο).

■ Αν και η **αλιεία** δε διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη της πόλης, υπάρχουν προτάσεις που θα συμβάλουν στη βελτίωσή της, όπως:

- Εκσυγχρονισμός του αλιευτικού στόλου
- δημιουργία ενός αλιευτικού κέντρου που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες της διατήρησης και της εμπορίας, ενώ θα διευκολύνει παράλληλα και τον έλεγχο αλιευμάτων.

■ Η εκμετάλλευση των **δασών** της ευρύτερης περιοχής Καλαμάτας δεν παρουσιάζει δείγματα ανάπτυξης. Στην περιοχή της Αλλαγωνίας λειτουργεί εργοστάσιο παραγωγής πριστής ξυλείας, παρουσιάζοντας έντονα προβλήματα παραγωγικότητας και βιωσιμότητας. Επισημαίνουμε την ανάγκη άμεσης εκπόνησης μελέτης για τον εκσυγχρονισμό του.

2.3.3. Ο ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

■ Η **βιομηχανική** ανάπτυξη, αν και αποτέλεσε συστατικό στοιχείο της ανάπτυξης της πόλης στην προπολεμική περίοδο, τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα. Παρ' όλα αυτά σήμερα στη βιομηχανία απασχολείται το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζόμενων της πόλης.

Οι βιομηχανικές μονάδες της Καλαμάτας μπορούν να χωριστούν σε τρείς κατηγορίες:

- a. Στίς βιομηχανίες που βασικό κριτήριο εγκατάστασης στην περιοχή έχουν την ύπαρξη πρώτων υλών που προσφέρονται για μεταποίηση (σταφίδα, σύκα, ελιές, λάδι, πυρηνέλαιο, οπωροκηπευτικά κ.α.) Ορισμένες απ' τις βιομηχανίες αυτές χαρακτηρίζονται από μία ικανοποιητική απασχόληση εργασίας και κεφαλαίων, καθώς και από σημαντικό βαθμό εξαγωγικού προσανατολισμού. Άλλες όμως αντιμετωπίζουν

έντονα τα προβλήματα των μη οργανωμένων μονάδων μικρού και μεσαίου μεγέθους.

- β. Στίς βιομηχανίες που στηρίζονται στην αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού της περιοχής, αλλά και σε λόγους συναισθηματικούς ή ιστορικούς. Οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούν εισάγονται από άλλες περιοχές, ενώ και σ' αυτήν την περίπτωση παρουσιάζεται έντονη εξαγωγική δραστηριότητα. Οι κατευθύνσεις της παραγωγής τους είναι στην καπνοβιομηχανία και τη βιομηχανία ρούχων, νημάτων και υφασμάτων. Αυτού του είδους οι βιομηχανίες απασχολούν το μεγαλύτερο μέρος κεφαλαίων και εργασίας στη μεταποίηση (Καρέλιας, Φρέντζος, Παπαδημητρίου, Πετρόπουλος, Levi's κ.ά.)
- γ. Στίς βιομηχανίες με εμβέλεια που δεν ξεφεύγει απ' τα όρια του Νομού Μεσσηνίας, ενώ στη συντριπτική πλειοψηφία τους το μέγεθός τους είναι μικρό και η οργάνωσή τους δε βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Στην πλειοψηφία τους οι μονάδες μεταποίησης στην Καλαμάτα είναι μικρές, σχεδόν οικογενειακού χαρακτήρα, με σημαντικά προβλήματα. Εκτός από τα ενδογενή (έλλειψη μεθόδων οργάνωσης - προγραμματισμού και εκτέλεσης, δυσκολίες χρηματοδότησης και φόβος για εκσυγχρονιστικά ανοίγματα, απαρχαιωμένες εγκαταστάσεις, άναρχη χωροθέτηση, έντονη τάση εποχικότητας κ.λ.π.), μεγάλο ρόλο παίζουν και τα γενικότερα προβλήματα του Μεσσηνιακού χώρου:

- a. η μεγάλη απόσταση από την Αθήνα, (ένεκα της πολύ κακής χάραξης της οδικής αρτηρίας Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα), σε συνδυασμό με την κακή κατάσταση του μεταφορικού δικτύου (τραίνο π.χ.), που άφησαν τη Μεσσηνία έξω απ' τις γεωγραφικές ζώνες τις οποίες η βιομηχανία θεώρησε σαν ιδανικές για εγκατάσταση στα χρόνια της ανάπτυξης της.
- β. η ανεπάρκεια αποκεντρωτικών κινήτρων που, όταν βελτιώ-

θηκε, συνοδεύτηκε από τα γενικότερα προβλήματα επενδύσεων στην ελληνική βιομηχανία.

γ. η μείωση της σπουδαιότητας του λιμανιού της Καλαμάτας, (που θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο προσέλκυσης εξαγωγικών επιχειρήσεων) και η συρρίκνωση των δραστηριοτήτων του

δ. το γενικότερο αναπτυξιακό πρόβλημα του Νομού Μεσοστρίας και η πληθυσμιακή του αφαίμαξη.

Στα παραπάνω προβλήματα δυστυχώς ήρθε να προστεθεί και η εξέλιξη της πορείας για τη δημιουργία της Βιομηχανικής Περιοχής (ΒΙΠΕ) Καλαμάτας. Το 1983 είχε συναποφασισθεί απ' τα αρμόδια υπουργεία η δημιουργία ΒΙΠΕ Καλαμάτας, συνολικής έκτασης 2.400 στρεμμάτων, χωρισμένης σε δύο τμήματα: Το ένα (800 στρ.) σε απόσταση 6 χλμ. από την Καλαμάτα, στο δρόμο Καλαμάτα - Ασπρόχωμα καί το άλλο (έκτασης 1600 στρεμμάτων) μακριά, στην περιοχή του Μελιγαλά. Η δημιουργία της ΒΙΠΕ κοντά στην Καλαμάτα θα αποτελούσε ένα πρώτο στάδιο για την ποιοτική και ποσοτική ανάκαμψη της μεταποίησης στην Καλαμάτα και τη Μεσσηνία. Ομως η τιμή απαλλοτρίωσης στο Ασπρόχωμα ορίστηκε δικαστικά στα... 3.000.000 δρχ. ανά στρέμμα (στο Μελιγαλά 300.000) και εκεί σκάλωσε η ΒΙΠΕ μέχρι σήμερα. Οι άοκνες προσπάθειες του Δήμου Καλαμάτας δεν μπόρεσαν ακόμα να οριστικοποιήσουν τίποτα.

Στο μεταξύ έχουν μετεγκατασταθεί πολλές βιομηχανίες στην περιοχή αυτή, πάνω στο δρόμο προς το αεροδρόμιο. Ετσι η πρότασή μας είναι, αν τελικά δεν επιτευχθεί η απαλλοτρίωση για τη ΒΙΠΕ, να δημιουργηθεί εκεί τουλάχιστον μια καλά οργανωμένη βιομηχανική ζώνη - ΒΙΖΩ (δύο παράλληλες πρός την οδική αρτηρία λωρίδες τοπικής κυκλοφορίας, σύστημα αποχέτευσης, βιολογικός καθαρισμός κ.λπ.).

Για τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης των επιχειρήσεων, αλλά και για τη διευκόλυνση της έρευνας και της προσέλκυσης νέων επενδυτών, προτείνουμε:

- τη δημιουργία γραφείου οδηγού επενδύσεων με τη συνερ-

Αποσύρσηση στις κυριάτερες βιομηχανίες

		1978	1979	1982	1983
1. Αρσί Σ. Καρδίκια Α.Ε. Καπνοβιούχηνα	1977	1532	1430	1264	1218
2. Ευαγγελίστρια Α.Ε. Ξύλ/δεν Μεσονήσιας	1976	111	108	99	95
3. Αλευνής Βιού/νια ενδυμάτων LEVIE	1974	252	325	336	340
4. Φλωρίδα Μεσονήσιας Α.Ε.	1977	161	203	229	280
5. Βιομηχανία Τσοφίου Α.Ε.	1977	40	152	95	170
6. Λαρού Βιοπαθώσιμων Βαστελώνια	1974	23	20	42	32
7. Συνηλή επεξεργασία και εξαγωγή σύνημα	1953	55	82	185	200
8. ΑγροΕ επεξ/σία και εξαγωγή σύνημα	1971	52	85	137	133
9. Αρσί Δραπύρων επεξ/σία και εξαγωγή σύνημα	1946	19	23	22	27
10. Άιδος Εμπορίος	1955	21	33	16	Διάλογος
11. Αρσίνας Ιωάννης *	1955	22	28	18	16
12. Αρσί Κρεσέλια	1975	65	175	260	271
13. Λαζαρίδης-Κυνοτετραπόνιος επεξ/σία και εξαγωγή σύνημα	1957	24	32	42	41
14. Ήλιδρος Γεωντίος επεξ/σία και εξαγ.σύνημα	1981	-	-	45	90
15. R. S. Βετρόπουλος Επανεί/σία	1976	34	25	15	15
16. Βαποδημητρίου Σόρος	1970	57	43	75	70
17. Βαλίτσης Μενίλος Κονοκρούποντια	1958	17	21	8	17
18. Μαυρίλης Αλίξανδρος	1951	22	20	72	40
19. Γεωτοική Βιού/νια Βιοπνήσιασιουργείο	1918	48	50	60	74
20. Μαυρίλης Αλίξανδρος και Εία *	1971	20	15	12	10
21. Αρσί Ανατυπωτάρης Κεραμοποντια	1929	46	55	61	60
22. Φρέζες Παναγιώτης (μανταριάτρια υφασμάτων)				31	25
23. Αρσί Λιναρδάνη (Γεωτοική Βιού/νια)				60	74
24. Αρσί Δάμους (Επεξ/δη ποιοδύντα)				39	30
25. Αιολόνιος Αποστόλης Βιού/νια εισιτ.ενδυμάτων				23	24
26. Ηγεμονοβιούχηνα Καλαμάτας Α.Ε.				60	53

Ιστοχεία για την αποσύρση στην βιομηχανία-βιοτεχνία

Κλάδος	1969			1973			1978		
	1969	1973	1978	1969	1973	1978	1969	1973	1978
E	2+3	746	792	719	4,258	100	100	100	100
A	20	142	955	179	979	161	1,237	29,11	26,77
	21	22	80	18	138	18	71	2,43	3,77
Z	22	3	740	2	981	2	1,436	22,56	26,83
	23	17	69	91	5	5	20	2,10	2,48
	24	163	290	127	197	87	239	8,84	5,38
	25	75	173	67	194	63	163	5,27	5,30
	26	79	196	80	167	77	165	5,97	4,56
	27	1	-	-	-	-	-	0,16	x
	28	13	5	12	-	15	-	1,89	1,50
	29	2	62	-	55	62	-	0,27	x
	30	6	9	-	9	9	-	0,27	0,18
	31	5	11	15	15	18	0,33	0,41	0,42
	32	-	21	6	1	1	3	0,64	0,27
	33	25	-	42	34	34	117	3,20	5,30
	34	-	105	-	194	-	-	x	x
	35	58	-	56	56	56	124	4,32	3,66
	36	24	142	24	134	32	225	2,46	2,18
	37	27	-	81	80	33	-	-	-
	38	73	-	57	46	53	1,73	1,25	1,24
	39	11	-	257	98	107	276	7,83	6,47
				30	30	17	-	0,82	1,88
				27	69	41	-	-	-

γασία EBEK - ETBA - Νομαρχίας - EOMMEX και Τοπικής Αυτοδιοίκησης

- την προώθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε συνδυασμό με τη δημιουργία φορέα τεχνικής και επιστημονικής υποστήριξης των βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων της περιοχής και του νομού.

Η δημιουργία αυτών των φορέων (που μπορούν να συγχωνευθούν και σε έναν) θα πρέπει οπωσδήποτε να συνοδεύεται από την ύπαρξη τράπεζας πληροφοριών. Επίσης οι πρωτοβουλίες που αναφέραμε έχουν τη δυνατότητα να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και έξω από τον τομέα της μεταποίησης, ώστε να καλύπτουν όλο το φάσμα των παραγωγικών δραστηριοτήτων της πόλης και του νομού. Γιατί η Καλαμάτα (και η ευρύτερη περιοχή) έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει μεγάλες μονάδες σύγχρονης τεχνολογίας και σημαντικής απασχόλησης κεφαλαίων και εργασίας. Στη γύρω περιοχή υπάρχει εργατικό δυναμικό, ενώ το λιμάνι και το οδικό δίκτυο, αν βελτιωθούν, θα συμβάλουν στην εύκολη διακίνηση των πρώτων υλών και των προϊόντων (μία τέτοια βιομηχανία π.χ. θα μπορούσε να είναι η συναρμολόγηση αυτοκινήτων).

■ Η ήδη υπάρχουσα χωροθέτηση των **βιοτεχνιών** της περιοχής δε δημιουργεί οξυμένο πρόβλημα ρύπανσης, δίχως αυτό να σημαίνει πως δεν εμφανίζονται τα συμπτώματα μιας απρογραμματιστης εγκατάστασης στην ευρύτερη περιοχή της πόλης. Μέσα στον αστικό ιστό λειτουργούν δραστηριότητες μικρού μεγέθους, αλλά πολλές φορές η φύση των εργασιών τους δημιουργεί περιβαλλοντικά προβλήματα, που θα πρέπει ν' αντιμετωπιστούν. Η πρότασή μας είναι η επιλογή (με ελεύθερη διαπραγμάτευση, κατά προτίμηση) στίς παρυφές της Καλαμάτας στην περιοχή της «νέας εισόδου», σε επαφή και με τις σιδηροδρομικές γραμμές, εκτάσεων 200–250 στρεμμάτων για τη δημιουργία καλά οργανωμένης βιοτεχνικής ζώνης. Ενας τέτοιος χώρος θα μπορέσει με την αναγκαία διαμόρφωση να εξυπηρετήσει όχι μόνο τις παραγωγικές, αλλά και τις εκθεσιακές ανάγκες της βιοτεχνίας.

Νομός Μεσσηνίας

Κλάδος	Κατηγορία	Απασχόληση		Μεταβολή
		1979	1983	
Z-3 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ-ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ				
20	Βιομηχανία είδους διατροφής, εκτός πούνι	3.807	3.730	+ 0,509
21	Βιομηχανία πούνι	91	83	- 2,274
22	Καπνοβιομηχανίας	8.430	1.264	+ 3,037
23	Τραντικάς Βιομηχανίας	238	309	+ 6,744
24	Βιομηχανία είδους υποδήσεως, ενδυναμώσιας και διεργάδων είδους εξ ίδης μεθόδους	408	365	- 2,745
25	Βιομηχανίας έδους και φελλού, εκτός της επικλωπού	176	140	- 5,560
26	Βιομηχανίας επίπλων και είδους επικλωπών	190	145	- 6,534
27	Βιομηχανίας ράβων	-	-	-
28	Εξισυντονίες, γεύσεις και συγκρίσεις δρουστηπιότητες	31	50	+12,694
29	Βιομηχανίας δέσμωσης και γονυδούλων, εκτός των είδων σεμεί και υποδήσεως	:	-	-
30	Βιομηχανίας ποστόντων εξ ελαστικού και αλαστικής άλις	-	-	-
31	Ζημικός Βιομηχανίας	215	238	+ 2,573
32	Βιομηχανίας παραγόντων-μετετόπισης και άνθρακος	-	-	-
33	Βιομηχανίας ποστόντων εξ un μεταλλικών αρικετών, εκτός των παραγόντων μεταλλικού και άνθρακος	147	185	+ 5,916
34	Βασικοί μεταλλουργικοί Βιομηχανίας	-	-	-
35	Κατασκευή τεκτόνων προϊόντων εξ μετάλλου, εκτός μίσεων και μεταλλουργικού αλικού	173	180	+ 0,995
36	Κατασκευή μηχανών και μηχανών, εκτός των πλευτερών και των μέσων μεταφορώς	-	-	-
37	Κατασκευή πλευτερών μηχανών, μηχανών και λειτουργών είδουν	188	162	- 3,394
38	Λοιποί βιομηχανίες	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ		7.092	8.851	+ 0,540

■ Ο κλάδος των **κατασκευαστικών δραστηριοτήτων** και των οικοδομών κατά καιρούς αποτελεί βασική αναπτυξιακή συνιστώσα του δευτερογενή τομέα, κύρια εξ' αιτίας του μεγάλου βαθμού απασχόλησης εργατικού δυναμικού. Ομως παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις, και οι επενδύσεις σ' αυτόν δε θεωρούνται «παραγωγικές». Παρ' όλα αυτά παρουσιάζει κάποιες δυνατότητες ευελιξίας.

Θεωρούμε ότι η γενναία επέκταση του σχεδίου πόλης με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) και την Πολεοδομική Μελέτη Επέκτασης - Αναθεώρησης (Π.Μ.Ε.Α.), καθώς και οι γενικότερες αναπτυξιακές κατευθύνσεις του Δήμου (δημόσια έργα, κυκλοφοριακό δίκτυο, δίκτυο αποχέτευσης, κοινωνικός εξοπλισμός, αποκατάσταση διατηρητέων κτιρίων ...) αποτελούν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του τομέα αυτού.

To Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο κατασκευάζεται με διαπήρηση της όψης της Πανταζοπούλιας Λαϊκής Σχολής

To υπαίθριο θέατρο στο Κάστρο.

2.3.4. Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

■ **Η τουριστική ανάπτυξη** αποτελεί μάν από τις βασικότερες κινητήριες δυνάμεις που μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη της πόλης. Δίχως να ξεχνάμε πως αποτελεί και μια σπουδαιότατη κοινωνική διαδικασία, θα περιοριστούμε εδώ στις οικονομικές πλευρές.

Ο Νομός Μεσσηνίας, παρά τις εκπληκτικές του φυσικές ομορφιές, το κατάλληλο κλίμα και τα σημαντικά ιστορικά μνημεία που διαθέτει, είναι από τούς λιγότερο τουριστικά αναπτυγμένους νομούς της χώρας. Η Καλαμάτα αποτελεί το σημείο συνάντησης δύο σημαντικών τουριστικών δικτύων (Δ. Μεσσηνία και Μάνη - Λακωνία) καθώς και ένα δυνητικό σταθμό υποδοχής και διοχέτευσης τουριστικού δυναμικού από και πρός την Κρήτη.

Η γεωγραφική θέση της Καλαμάτας, παρά τις δυσκολίες που προκαλεί, παραμένει στρατηγική. Ιδανικός σταθμός «εξόρμησης»

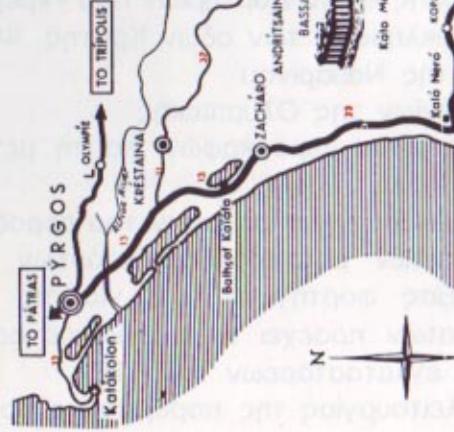
για οργανωμένες ή μεμονωμένες εκδρομές του γύρου της Πελ/νήσου και κέντρο του άξονα Πάτρα - Καλαμάτα - Κρήτη και Αθήνα - Κόρινθος - Καλαμάτα - Κρήτη, μπορεί να μετατραπεί σε σπουδαίο τουριστικό κέντρο. Με δεδομένες τις τάσεις κορεσμού που παρουσιάζει η Κρήτη στην τουριστική κίνηση, η Μεσσηνία μπορεί να αποτελέσει αξιόλογο υποδοχέα αυτών των μελλοντικών πλεονασματικών τουριστικών ρευμάτων του νησιού. Διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για μιά τουριστική ανάπτυξη κάθε είδους, ενώ οι αυξανόμενες πολιτιστικές δραστηριότητες και τα έργα ανάπλασης της πόλης προσδίδουν ένα ποιοτικό στοιχείο στις τουριστικές της δυνατότητες, μαζί με τούς παραδοσιακούς και ιστορικούς της χώρους. Η παραλία της αποτελεί σπάνιο φαινόμενο για ένα αστικό κέντρο. Η θέση της ενισχύεται από την ύπαρξη πολλών οικισμών κατάλληλων για τουρισμό στην περιοχή της ευρύτερης επιρροής της.

Messinia is not only beautiful because of its hidden mysteries, but also because of its obvious forms...

Messinia is not only beautiful because of its hidden mysteries, but also because of its obvious forms...
Every 10 miles, Messinia becomes another world.
Other mountain outlines, other colors...

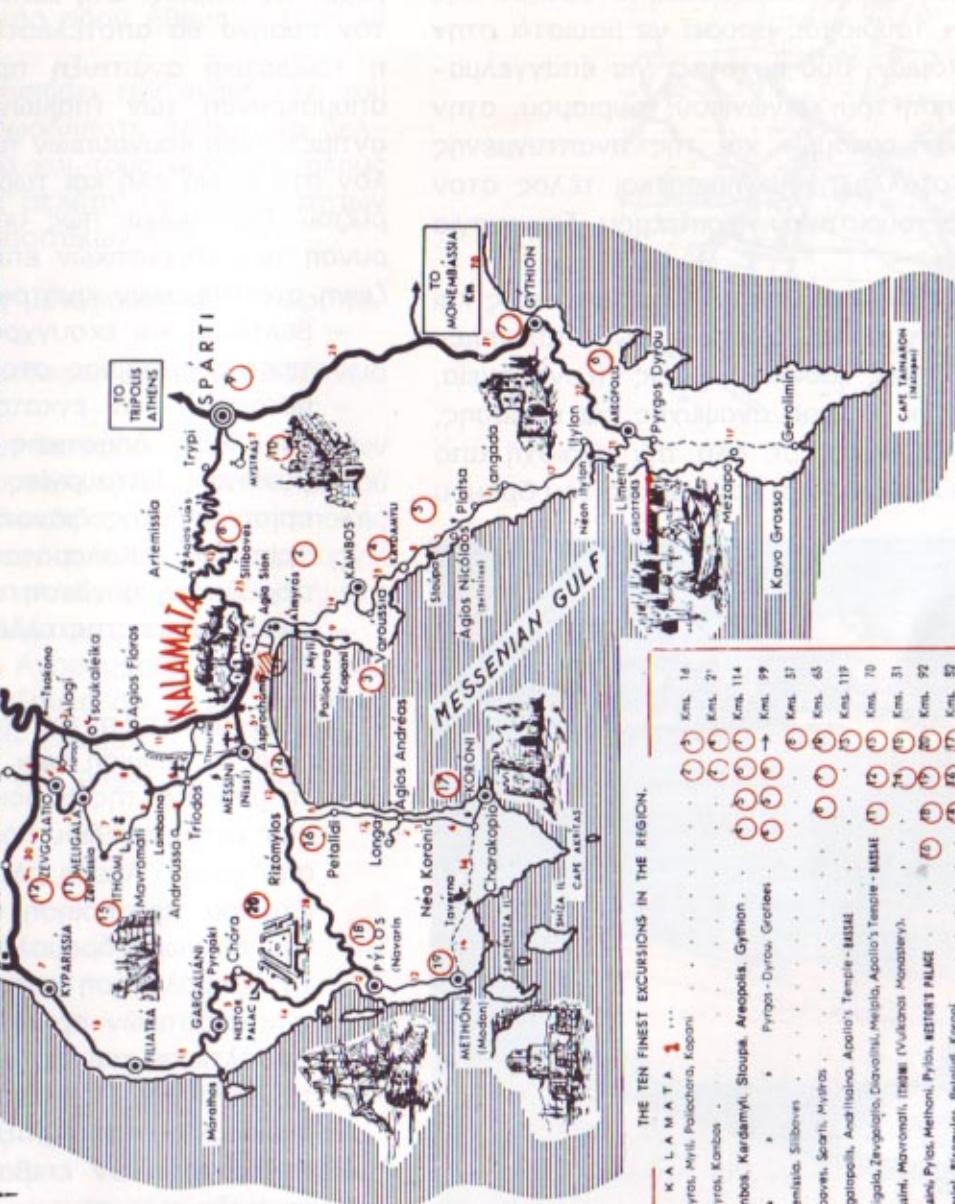
CARTE D'EXCURSIONS DE LA RÉGION DE KALAMATA

Messinia, ce n'est pas belle seulement à cause de ses mystères cachés, mais aussi à cause de ses formes apparentes... Messinia, chaque 10 kilomètres, c'est un autre monde, différentes silhouettes des montagnes; des autres couleurs...

LANDKARTE DER GEGEND VON KALAMATA

Messinia ist schön nicht nur wegen ihren versteckten Geheimnissen aber auch aus ihrer scheinheiligen Schönheiten und Freuden.
Je 10 milien die Landschaft hat ihr eigenes Bild.
Zusammenhang aus Bergen Farben, Sonne uyd Meer.

There are no organised coach services for the above excursions. If you have no private transport, the hotel staff will be pleased to give you details of local bus or taxi services.

Ask for our Excursion guide giving full details of itineraries and road conditions.

Les excursions notées ci-dessus ne peuvent être faites en groupes, les agences de tourisme de notre ville n'ont pas encore organisé à cet effet.
Si vous ne voyagez pas en voiture, notre hôtel pourra vous trouver un taxi ou bien vous indiquer les communications à prendre.

Demandez notre brochure descriptive des itinéraires et de l'état des routes.

Unsere lokalen Reisebüros sind für Ausflüge in Gruppen nicht organisiert.
Sollten Sie ohne Auto reisen, wird Ihnen unser Hotelpersonal zur Belebung von Mietwagen, Taxis oder für Informationen beitreffender Autobus-Verbindungen gern behilflich sein.
Wir bitten Sie, sich die im Hotel aufliegende Separat-Broschüre ausdrücklich zu lassen, die eine genaue Beschreibung dieser Ausflüge sowie des Straßenzustandes enthält.

Η τουριστική κίνηση μπορεί και πρέπει να σπάσει το φράγμα της εποχικότητας. Ο «χειμερινός» τουρισμός μπορεί να βασιστεί στην προσέλκυση μεμονωμένων ατόμων, που έρχονται για επαγγελματικούς λόγους, στην αξιοποίηση του κοινωνικού τουρισμού, στην αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών και της αναπτυγμένης πολιτιστικής κίνησης, στην κατάλληλη διαφήμιση και τέλος στον Ταύγετο (εκσυγχρονισμός του τουριστικού περιπτέρου, δημιουργία ξενοδοχειακής μονάδας κ.λπ).

Η τουριστική ανάπτυξη θα κινηθεί κατά μήκος της Ανατολικής και της Δυτικής Παραλίας. Στην Ανατολική, τον πυρήνα θα αποτελέσουν οι υπάρχουσες τουριστικές συγκεντρώσεις (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κάμπινγκ, κέντρα αναψυχής και εστίασης, εμπορικές εξυπηρετήσεις, πλάζ, κ.λπ) σε όλη την περιοχή από το Νικηταρά (ή μάλλον απ' το Πανελλήνιο) κατά μήκος του δρόμου

μέχρι τις Κιτριές. Στη Δυτική, μέχρι τον Πάμισο και την Μπούκα, τον πυρήνα θα αποτελέσει η Μαρίνα που κατασκευάζεται, αλλά η τουριστική ανάπτυξη προϋποθέτει κυρίως την ολοκληρωτική απομάκρυνση των (παλιών) σφαγείων και την αποτελεσματική αντιμετώπιση κουνουπιών που βρίσκουν πολύ κατάλληλο περιβάλλον στα παλιά έλη και τώρα λιμνάζοντα ύδατα στις καλλιέργειες ρυζιού. Πιστεύουμε πως υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη ενθάρρυνση των τουριστικών επενδύσεων με την ένταξή τους στη Δ' ζώνη αναπτυξιακών κινήτρων για τον τουρισμό. Ακόμα:

- βελτίωση και εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων της πολιτικής αεροπορίας στο χώρο του υπάρχοντος αεροδρομίου
- μεταφορά των εγκαταστάσεων του ΚΤΕΛ στο χώρο νότια της νέας Δημοτικής Αγοράς Καλαμάτας, με ανθρώπινες συνθήκες λειτουργίας
- επίσπευση της διάνοιξης της νέας εθνικής οδού Αθήνας – Τρίπολης – Καλαμάτας
- πορθμειακή σύνδεση της Καλαμάτας με την Κρήτη
- αντιμετώπιση της έλλειψης ξενοδοχειακών μονάδων Lux και A' κατηγορίας.

■ Για την ανάπτυξη του τουρισμού θα παίξουν σημαντικό ρόλο μέτρα για τη ρύθμιση των μεταφορών. Σημειώνουμε:

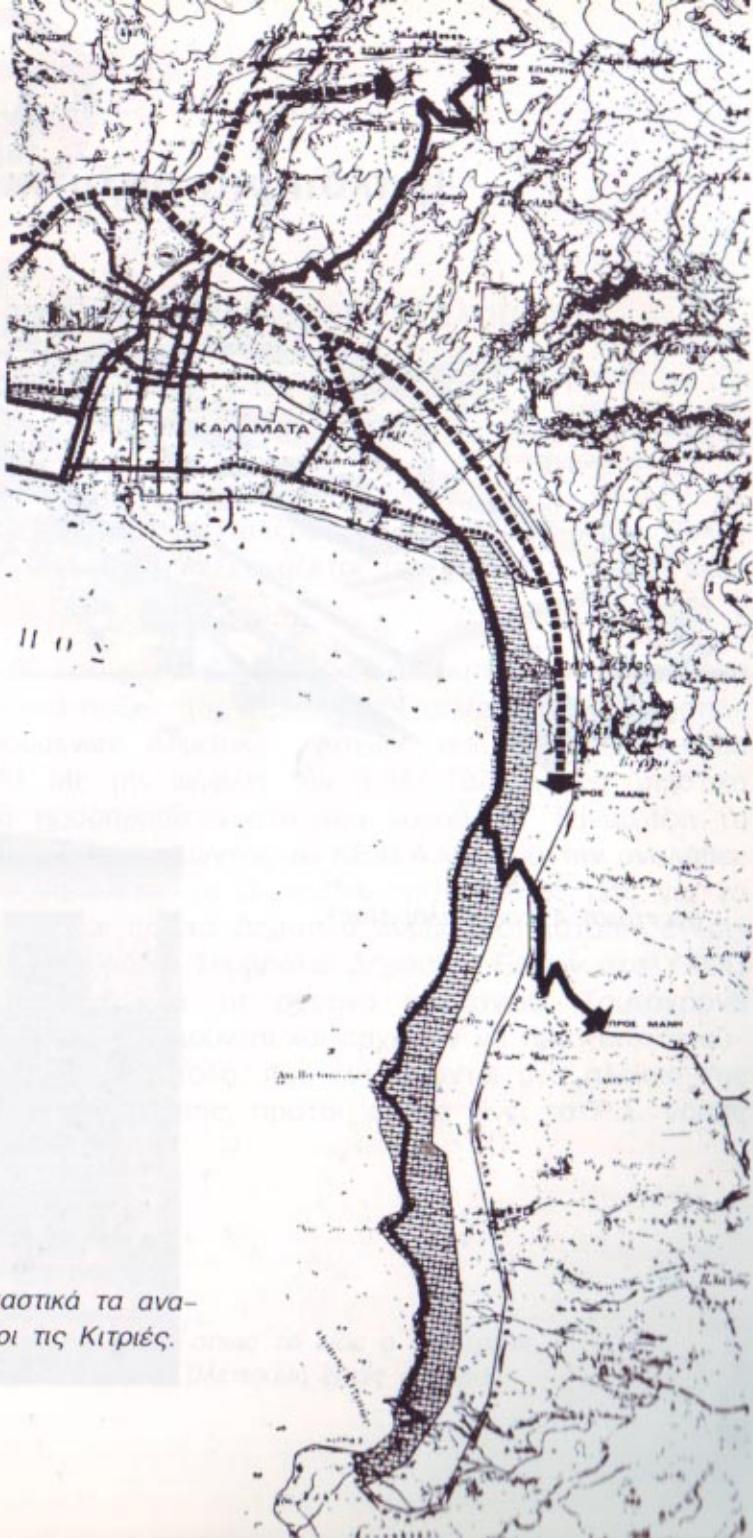
- τη διάνοιξη της βόρειας περιμετρικής κυκλοφοριακής αρτηρίας εκτός σχεδίου πόλης και των αρτηριών που «κρέμονται» από αυτήν. Αμεση ολοκλήρωση των οδών Κρήτης, Ψαρρών, Σταδίου, πεζοποίηση της Ναυαρίνου
- την πύκνωση δρομολογίων της Ολυμπιακής
- τη δρομολόγηση εμπορικών αεροσκαφών για τη μεταφορά των αγροτικών προϊόντων
- τη βελτίωση των πολιτικών εγκαταστάσεων του αεροδρομίου
- τη βελτίωση των οδικών μεταφορών προϊόντων με τη δημιουργία κοινοπραξίας φορτηγών, ενώ για τις οδικές μεταφορές των επιβατών προέχει η μετεγκατάσταση των απαράδεκτων σήμερα εγκαταστάσεων του ΚΤΕΛ.
- τη χρησιμότητα της λειτουργίας της πορθμειακής γραμμής

- την απόλυτη προτεραιότητα στην ολοκλήρωση των εργασιών σωστής διάνοιξης της νέας εθνικής οδού Αθήνα - Τρίπολη - Καλαμάτα

Το λιμάνι της Καλαμάτας να οριστικοποιήσει την ανακήρυξή του σε τελωνειακή περιφέρεια. Πρέπει οπωδήποτε επίσης να βελτιώσει το μηχανολογικό του εξοπλισμό και τούς αποθηκευτικούς του χώρους. Επιβάλλεται η διεξοδική μελέτη των δυνατοτήτων του και ο πλήρης καθορισμός των προοπτικών του.

■ Το εμπόριο εξαρτάται άμεσα από τις μεταφορές (βλ. παραπάνω). Παρατηρούμε ιδιαίτερα:

- την κακή κατάσταση του δικτύου μεταφορών και την αδράνεια του λιμανιού
- την ανυπαρξία οργανωμένων δικτύων μεταφοράς των προϊόντων
- την ύπαρξη μεγάλου αριθμού εμπορικών καταστημάτων, μικρού όμως μεγέθους, συγκεντρωμένων κυρίως στο κέντρο της πόλης
- την ύπαρξη μη οργανωμένων λαϊκών αγορών, που δημιουργεί προβλήματα περιβαλλοντικά και πολλές φορές προβλήματα κερδοσκοπικού χαρακτήρα και αθέμιτου ανταγωνισμού
- τη δημιουργία της Κεντρικής Αγοράς Καλαμάτας, που λειτουργεί από το 1986, και ελπίζουμε ότι, παρά την κακή χωροθέτησή της, θα συμβάλει στην εξυγίανση του χονδρικού εμπορίου, απελευθερώνοντας και ένα τμήμα του παραδοσιακού πυρήνα της πόλης.

Η ανατολική πλευρά του κόλπου, ουσιαστικά τα ανατολικά προάστεια της Καλαμάτας, μέχρι τις Κιτριές.

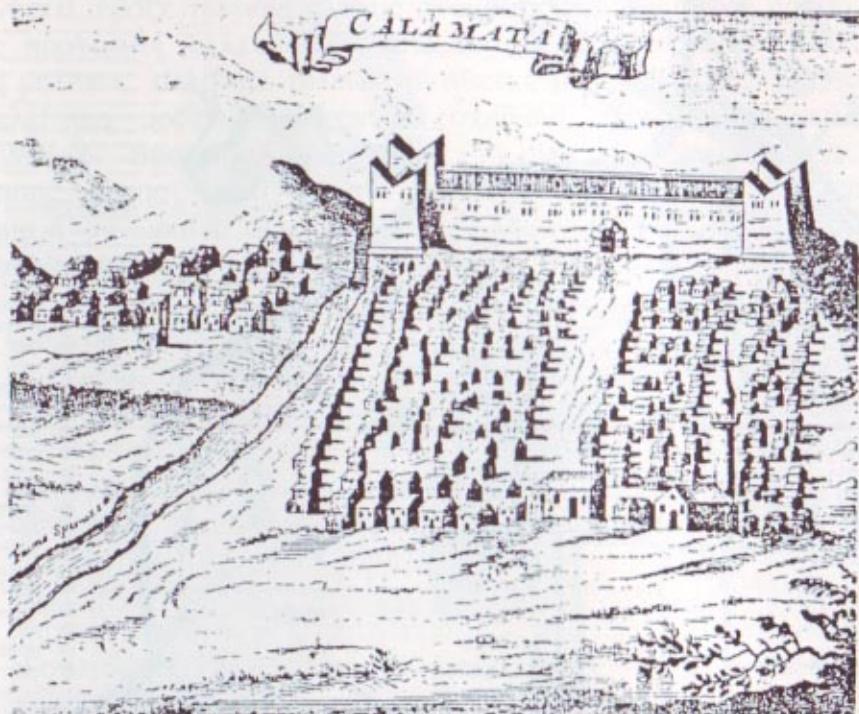
To KAK
(Κεντρική Αγορά Καλαμάτας)

- την ύπαρξη τάσεων υπερεπαγγελματισμού στον κλάδο, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται προβλήματα αποδοτικότητας και λειτουργικότητας. Οι τάσεις αυτές οφείλονται κυρίως στο ελαστικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις λειτουργίες του εμπορίου
 - την πρόβλεψη να δημιουργηθούν δύο σημαντικά δευτερεύοντα κέντρα κοινωνικής ζωής, (ανατολικά και δυτικά), όπου ο εμπορικός τομέας θα αντιπροσωπεύεται επαρκέστατα, το κέντρο της μαρίνας και με τον καιρό κάποιο μικρό κεντράκι σε κάθε συνοικία.
- Σημειώνουμε ιδιαίτερα ότι πολλές λειτουργίες (ικτίρια ή ελεύθεροι χώροι) του τριτογενή τομέα συμπίπτουν με λειτουργίες του κοινωνικού εξοπλισμού. Ετσι π.χ. το μπακάλικο ή το σούπερ μάρκετ ανήκει στον **τριτογενή τομέα παραγωγής** από την πλευρά του ιδιοκτήτη και των εργαζόμενων σ' αυτό, ενώ απ' την πλευρά των κατοίκων αποτελεί μία από τις βασικότερες **κοινωνικές εξυπηρετήσεις**.

3. ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

[σχεδιασμός/προγραμματισμός ρύθμισης και ανάπτυξης της πόλης]

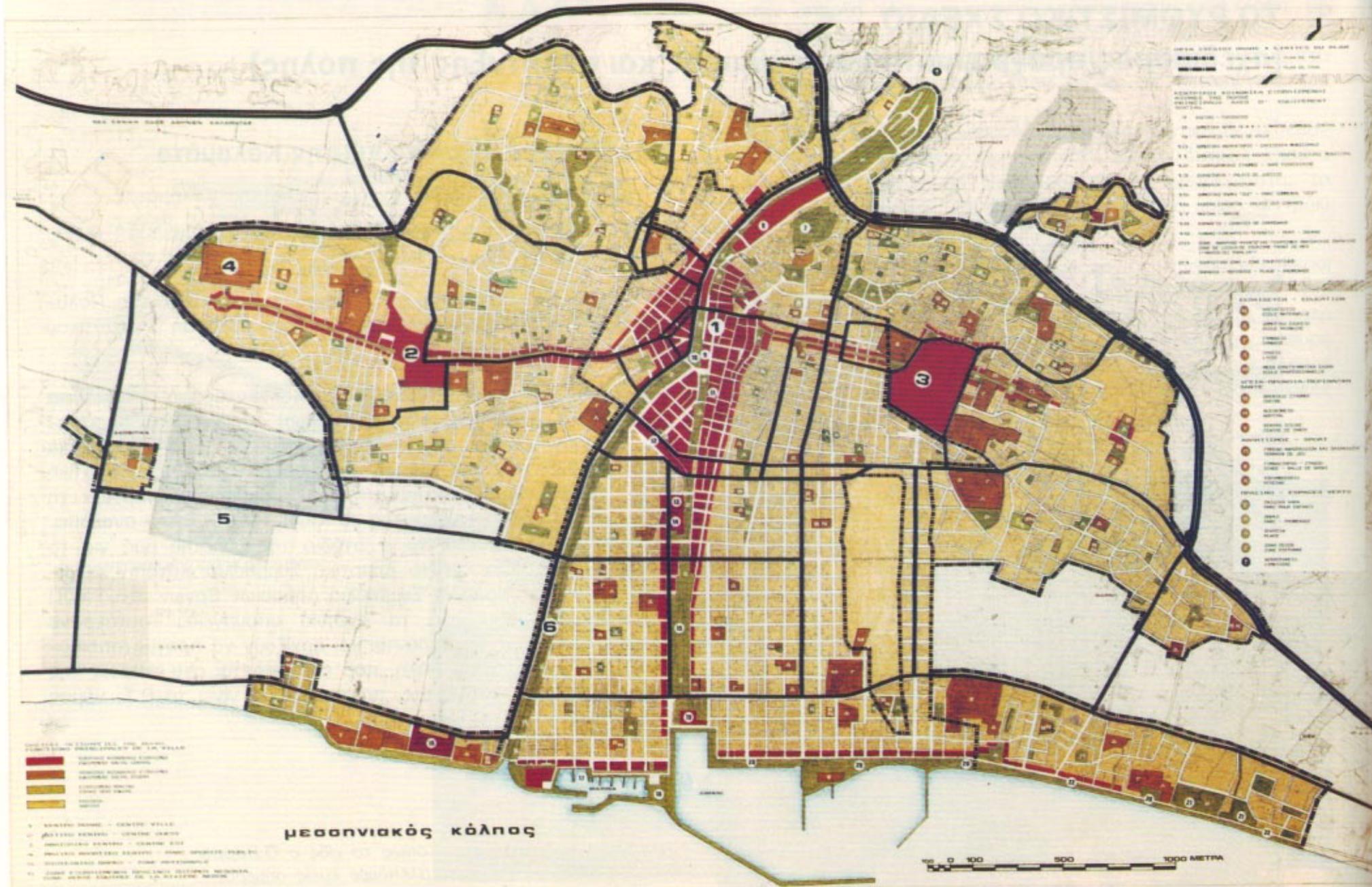

3.1. Σύντομο ιστορικό για την Καλαμάτα

- Το 1905 έγινε το πρώτο σχέδιο πόλης της Καλαμάτας.
- Τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν μόνον περιορισμένες ρυμοτομικές αλλαγές.
- Το 1971 το «Εργαστήρι Πολεοδομικών Ερευνών», του Πολυτεχνείου της Αθήνας, επεξεργάζεται μια πρόταση Ρυθμιστικού Σχεδίου.
- Το 1979 - 80 ξεκινάει ο Δήμος της Καλαμάτας μια προσπάθεια ρύθμισης και ανάπτυξης της πόλης του, συνεχίζοντας προσπάθειες προηγούμενων Δημοτικών Αρχών, που δεν είχαν αίσια έκβαση (1978). Με την ψήφιση του Ν.947/1979 η νέα Δημοτική Αρχή, για να προσαρμοστεί στη νέα νομοθεσία, ξαναρχίζει τη σύνταξη της μελέτης, καλώντας το Κ.Ε.Π.Α.Μ.Ε. να την αναλάβει. Το 1981 ολοκληρώνεται το α' στάδιο της μελέτης μας για το Ρ.Σ., που εγκρίνεται απ' το Δημοτικό Συμβούλιο, κατόπιν εγκρίνεται και από το αρμόδιο Συμβούλιο Δημοσίων Εργών στο ΥΧΟΠ και εγκρίνεται από όλα τα σχετικά υπουργεία. Ταυτόχρονα προγραμματίζονται, μελετούνται και αρχίζουν να πραγματοποιούνται σειρά έργων στην πόλη, που εντάσσονται στα πλαίσια της εγκεκριμένης αυτής μελέτης, προτού ακόμα γίνει το Ρ.Σ. νόμος του κράτους!

To κάστρο της Καλαμάτας, όπως το είδε ο O.Dapper το έτος 1688 και όπως το βλέπουμε εμείς σήμερα.

ΚΑΛΑΜΑΤΑ : ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ - PLAN GENERAL

1980-1988

KEPAME
ХЕРСОНСЬКІ АДМІНІСТРАТИВНІ СЛУЖБИ

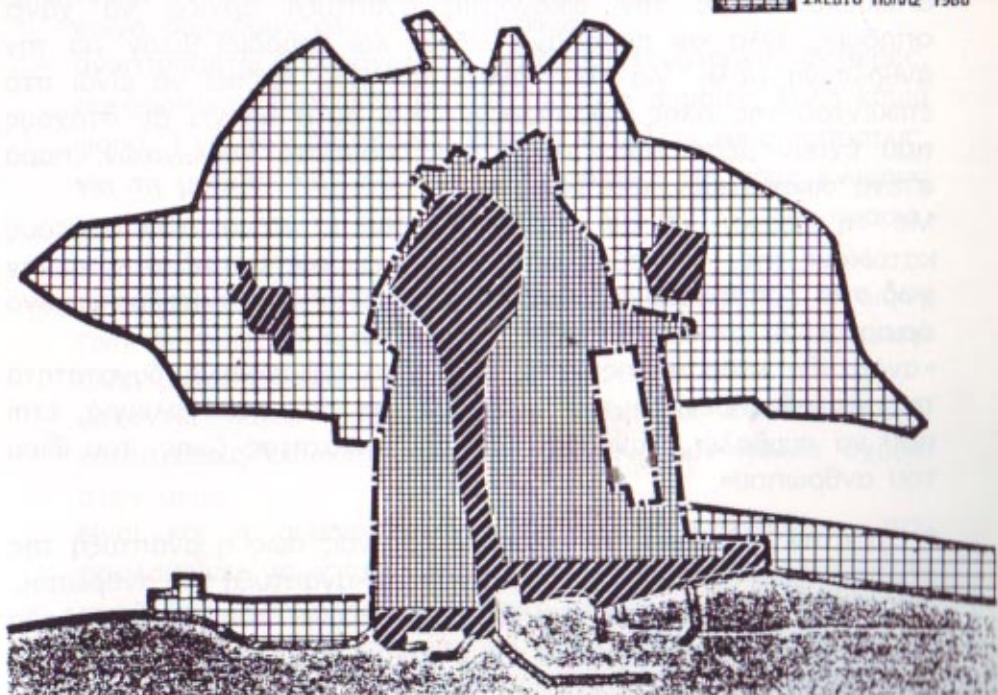
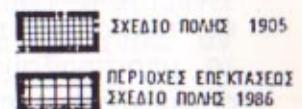
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΠΩΛΕΩΔΟΜΟΙ: ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ - ΝΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Δ. - ΚΑΛΟΓΡΕΑ Β. - ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Σ. ΜΙΛΕΙΔΟΥ Ε. - ΡΩΣΣΗΣ Μ. - ΧΑΤΖΗΓΑΝΝΗΣ Κ. - ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ. - ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Δ. - ΚΡΕΜΟΣ Π. - ΝΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΑΓ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Γ. - ΚΑΛΒΑΚΑΚΟΥ Β. - ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝΟΣ: ΖΕΚΚΟΣ Κ. - ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ: ΚΙΤΣΙΔΗΣ Β.

■ Αρχές 1982, ο νέος υπουργός, θέλοντας να αντικαταστήσει το νόμο 947/79 με παρόμοιο δικό του (τον 1337/83), ακυρώνει τα πάντα. Το Γ.Π.Σ., (που αποτελεί μια μορφή Ρ.Σ. σύμφωνα με το νέο νόμο, και ανέλαβε από τον κ. Τρίτση... άλλη ομάδα να εκπονήσει), έβαζε τελείως άλλους στόχους, άλλη δομή της πόλης, άλλες προτάσεις, άλλες αρχές από ό,τι μέχρι τώρα οι προηγούμενες μελέτες, αλλά και τελείως αντίθετες με την Π.Μ.Ε.Α., (που αποτελεί μια μορφή ρυμοτομικού σχεδίου) παρόλο που αυτή προηγήθηκε. Βασικούς παράγοντες - συνιστώσες της άλλης πρότασης αυτής αποτελούσαν όλα όσα έχουν τώρα πια και επίσημα αναγνωριστεί σαν απαράδεκτα λάθη του 1337 (άλλο θέμα αν αυτό γινόταν με καθοδήγηση τότε μέσα από το υπουργείο):

- η έννοια του «μεταβατικού» νόμου, έκφραση για την οποία καθένας γελάει τώρα πια,
- η έννοια του χρονικού ορίζοντα της ...πενταετίας, που χρειάστηκε ακόμα και νομοθετικά να καταργηθεί
- η πλήρης έλλειψη της έννοιας του «προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης», σαν βάση για οποιοδήποτε σχεδιασμό της πόλης.
- η αγνόηση της απαιτούμενης «δομής» της πόλης, της δημιουργίας δηλαδή πραγματικών πολεοδομικών μονάδων, οι οποίες θα έχουν αποτελεσματικό πρωτοβάθμιο κοινωνικό εξοπλισμό και κυκλοφοριακή ανεξαρτησία
- η αγνόηση της απόλυτης ανάγκης εφαρμογής της εισφοράς σε γη (του Ν.1337/83) για την απόκτηση των κοινωνικοποιημένων εκτάσεων, των απαιτούμενων για κάθε μια από τις πολεοδομικές μονάδες της πόλης (συνοικίες ή γειτονιές) κατά τη στιγμή της ένταξής τους στο σχέδιο πόλης! Γιατί μετά, άλλη ευκαιρία δε θα υπάρξει (οι απαλλοτριώσεις του Ν.Δ. του 1923 αποδείχθηκαν πλήρως ανεπαρκείς και ανεφάρμοστες).

■ Η πλήρης αδυναμία να υπάρξουν για μια πόλη ταυτόχρονα διαφορετικά στην ουσία τους Γ.Π.Σ. και Π.Μ.Ε.Α. οδήγησε κάποτε σε αδιέξοδο. Το Φεβρουάριο του 1985, με τη λήξη της β' φάσης

της μελέτης του Γ.Π.Σ. με πολύ μεγάλη καθυστέρηση, διακόπτεται η σύμβαση από τη Νομαρχία Μεσσηνίας με τους μελετητές του Γ.Π.Σ., για λόγους ουσιαστικών παραλείψεων και διαφορών με τα υπάρχοντα εν εξελίξει προγράμματα, και τον Απρίλιο του 1985 ανατίθεται στην ομάδα του ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε. (που έκανε ήδη την Π.Μ.Ε.Α.) η αναμόρφωση - συμπλήρωση της β' φάσης της μελέτης Γ.Π.Σ. και η ολοκλήρωσή της. Το Σεπτέμβριο του 1985 τελειώνει η έκπόνηση του Γ.Π.Σ., και στις 10 Απριλίου του 1986 δημοσιεύεται στο ΦΕΚ 281Δ. Μόνο το 1986, δηλαδή, μετά από σκληρή πάλη του Δήμου, μπόρεσε να ολοκληρωθεί το ρυθμιστικό, να εγκριθεί και να επισημοποιηθεί δημοσιευόμενο στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3.2. Τι θα πει «ανάπτυξη»;

- - Είναι ανάπτυξη της πόλης το μεγάλωμα, η επέκτασή της;
 - Είναι ανάπτυξη η αύξηση των κατοίκων της;
 - Είναι ανάπτυξη τα ψηλότερα και πυκνότερα κτίρια;
 - Είναι ανάπτυξη η αύξηση του σ.δ. και των ορόφων;
 - Είναι ανάπτυξη το μεγάλωμα των ιδιωτικών οικοπέδων σε βάρος του δρόμου ή της πλατείας ή του κοινωνικού εξοπλισμού;
 - Είναι ανάπτυξη η αντικατάσταση της κληρονομημένης ταυτότητας του ιστορικού κέντρου της πόλης με κοσμοπολίτικα «μοντέρνα» κτίρια και περιττά φαρδιούς δρόμους;

Οσο περνάει ο καιρός (και βλέπουμε την κατάντια της Αθήνας και των άλλων πόλεων από κοντά), τόσο λιγότεροι τολμούν να τα υποστηρίξουν αυτά. Άλλα και η ταύτιση της ανάπτυξης αποκλειστικά με την οικονομική ανάπτυξη αρχίζει να χάνει οπαδούς. Όλο και παραπάνω ειδικοί και αρμόδιοι μιλάν για την ανθρώπινη πόλη, για τον «άνθρωπο» που πρέπει να είναι στο επίκεντρο της όλης προσπάθειας. Και αυτό οδηγεί σε στόχους που έχουν μέσα τους μεγαλύτερο ποσοστό κοινωνικών, παρά στενά οικονομικών κριτηρίων.

Με τη βασική λοιπόν παραδοχή πως η πόλη ανήκει στους κατοίκους της, (στο σύνολο των κατοίκων της και σε έναν – έναν χωριστά), μπορούμε να εκφράσουμε έναν πολύ απλοποιημένο ορισμό:

«ανάπτυξη κάθε πόλης είναι η ολοένα αυξανόμενη δυνατότητά της για εξυπηρέτηση των κατοίκων της από κάθε πλευρά, έτσι που να συμβάλει στην ανάπτυξη της ποιότητας ζωής, του ίδιου του ανθρώπου».

■ Θα ήταν παράλογο να πιστέψει κανένας πως η ανάπτυξη της πόλης μπορεί από μόνη της να φέρει την ανάπτυξη του ανθρώπου, τη σημαντική βελτίωση της ποιότητας ζωής του. Είναι δηλαδή απλώς μια «αναγκαία» αλλά όχι «ικανή» συνθήκη. Επίσης παρά-

λογο είναι να θεωρηθεί πως αρκεί ένα σχέδιο ή ένα πρόγραμμα για να διαμορφωθεί μια πόλη. Οι σημαντικότατοι άλλοι παράγοντες (οικονομικοί – κοινωνικοί – πολιτικοί) είναι πολύ πιο αποφασιστικοί. Ομως ένας σωστός προγραμματισμός και σχεδιασμός είναι η βάση, δίνει τα οράματα και τις προοπτικές, ανοίγει δρόμους καλοστρωμένους για την ανάπτυξη – κυρίως για τις δυνάμεις που φτιάχνουν την πόλη (που τη φτιάχνουν θετικά ή... αρνητικά).

■ Απαραίτητο είναι λοιπόν, για κάθε πόλη, ένα ολοκληρωμένο Ρυθμιστικό Σχέδιο, στηριγμένο σε μακροχρόνιο «πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης», που εκπονείται από το μελετητή του Ρ.Σ. μαζί με το Δήμο, αφού συνταχθεί η πρώτη φάση της μελέτης, η ανάλυση – η κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης, των προβλημάτων και των δυνατοτήτων της πόλης. Είναι φυσικό το πρόγραμμα ανάπτυξης, δηλ. οι στόχοι και τα προγραμματικά μεγέθη, να αποτελούν ευθύνη του πολιτικού φορέα της πόλης: της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτα – πρώτα, αλλά και της κυβερνητικής εξουσίας και των σχετικών τοπικών κοινωνικών φορέων. Βέβαια η επιστημονική ενεργητική συμπαράσταση του μελετητή του ρυθμιστικού σχεδίου είναι απόλυτα απαραίτητη για τον πολιτικό αυτό φορέα, ακριβώς όπως κατά τη φάση του σχεδιασμού είναι απαραίτητη για το μελετητή η ενεργή συνεργασία του πολιτικού φορέα και κύρια της Τ.Α.

3.3. Προγραμματισμός + Σχεδιασμός «κυλιόμενος», σε ελικοειδή ανοδική πορεία

- Όλα όσα αποτελούν ουσιαστικά τα Ρυθμιστικά Σχέδια και τα Προγράμματα για τη σωστή ρύθμιση και ανάπτυξη των πόλεων δεν μπορούν να γίνουν μια κι όξω. Είναι μια μακριά διαδικασία, που δεν τελειώνει ποτέ. Η πραγματοποίηση του τρόπου αυτού σχεδιασμού, (που κατά περιόδους αναθεωρείται, μελετάει τα νέα δεδομένα, βγάζει συμπεράσματα από τη μέχρι τότε πορεία και προσαρμόζει τις προτάσεις του) δεν είναι τελείως άγνωστη στην Ελλάδα. Ομως κάθε άλλο παρά αποτελεί τον κανόνα, μια και δε συμπεριλαμβάνεται στις επιδιώξεις της πολιτείας. Οπου εφαρμόζεται, κατ' εξαίρεση, οφείλεται στην πρωτοβουλία, στην πολιτική βούληση κάποιας μονάδας Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Να μην ξεχνάμε πως προγραμματισμός και σχεδιασμός είναι στενά δεμένοι μεταξύ τους. Το ένα δεν μπορεί να υπάρχει δίχως τ' άλλο. Πάντως ο προγραμματισμός είναι στη βάση του πράξη πολιτική. Γιατί, κι' αν στηρίζεται γερά στην υφιστάμενη κατάσταση, στις ανάγκες, στα προβλήματα, στις αντικειμενικές δυνατότητες, όμως ο αποφασιστικός παράγοντας είναι η **πολιτική βούληση** του διοικητικού φορέα (Δήμος ή κρατική εξουσία), που θα αποφασίσει και για τις προτεραιότητες και για τις επενδύσεις, κ.λπ.
- Τα επάλληλα βήματα σχεδιασμού θέλουν πολλά χρόνια για να ολοκληρωθούν και να υπάρξει το προϊόν, η επιδιωκόμενη λειτουργία πάνω στο έδαφος: το κτίσμα, ο δρόμος, ο οργανωμένος ελεύθερος χώρος, το πράσινο...
 - αρχίζουμε με το «Γ.Π.Σ.», ή μάλλον το ρυθμιστικό, που βέβαια πρέπει να στηρίζεται σε μακροχρόνιο πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης,
 - ακολουθεί η Π.Μ.Ε.Α., δηλαδή το ρυμοτομικό
 - έρχεται, μακρόσυρτη, η πράξη εφαρμογής-εισφορά
 - στήνεται το βραχυχρόνιο πρόγραμμα πραγματοποίησης του Δήμου
 - βρίσκονται τα χρήματα για την απόκτηση της γης, όπου χρειάζεται απαλλοτρίωση

- εξασφαλίζονται οι επενδύσεις για την κατασκευή του κτιρίου, του δρόμου, του ελεύθερου χώρου, του πράσινου...

Μέσα σ' αυτά τα δεκάδες χρόνια πολλά μεταβάλλονται. Άρα κυλάει πάλι η ίδια διαδικασία, ένα σκαλι παραπάνω, σε κίνηση ελικοειδή. Το βασικό κίνητρο για την ελικοειδή αυτή διαδικασία σχεδιασμού είναι το **να αρχίζουν να πραγματοποιούνται** τα σχέδια και τα οράματα, ν' αρχίζει η πέτρα να κυλάει. Απ' αυτό προκύπτουν πολλά και πρώτα απ' όλα η αδήριτη ανάγκη να προσαρμοστεί πάνω στη γη, μέσα στην κοινωνία. Γιατί παράλληλα αναπτύσσονται και οι άλλοι παράγοντες (που, αυτοί, δεν προβλέπονται απ' τις προδιαγραφές της ΕΠΑ):

- η πολιτική βούληση, που συχνά – πυκνά αλλάζει, γιατί πιάνει να μετράει τους ψήφους που κινδυνεύει να χάσει αν πραγματοποιηθούν σχέδια που ρυθμίζουν την πόλη για το κοινό συμφέρον όλων των κατοίκων
- αναπτύσσεται η οργανωμένη αντίδραση (ενστάσεις, φοβέρες, συκοφαντίες, πολιτικές πιέσεις, μαύρες σημαίες, έύλο καμιά φορά...) για τον πεζόδρομο που θα «βλάψει» τους εμπόρους, για τη μείωση του σ.δ. και των ορόφων, για τους ενιαίους ακάλυπτους, για τη διαπλάτυνση του δρόμου, για την πρασιά, για τα διατηρητέα...
- συγκεκριμένοποιούνται οι οικονομικές δυνατότητες, που δεν είναι συνήθως οι αντικειμενικές, γιατί συνδέονται με μια σειρά άλλα μικροπολιτικά παζάρια...
- έρχονται καμιά φορά σεισμοί, λιμοί και καταποντισμοί, καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και τινάζουν πολλά σχέδια στον αέρα
- είναι και η αυθαίρετη δόμηση ή και η «νόμιμη», που προλαβαίνει να χτίσει σπίτι ή μαγαζί εκεί όπου το Γ.Π.Σ. προβλέπει κοινωνικό εξοπλισμό, πριν ενεργοποιηθούν τα σχέδια...

Η πλατεία Όθωνος.

Η σχοινοκατασκευή και τα κλουβιά με τα πουλιά στο πάρκακι του «παλιού» Δημαρχείου.

3.4. Η δομή της πόλης

■ Ενδιαφέρει ιδιαίτερα η «δομή» της πόλης, γιατί, χωρίς να το πολυκαταλαβαίνουμε, επηρεάζει σημαντικά την καθημερινή ζωή μας, αλλά και τις έκτακτες ανάγκες. Αποφασιστικούς παράγοντες για τον καθορισμό της δομής αποτελούν:

- το κέντρο της πόλης (θέση, μέγεθος, βαθμός μονοπώλησης του κοινωνικού εξοπλισμού της πόλης, προσπελασμότητα, κορεσμός, κ.λπ.)
- τα δευτερεύοντα (συνοικιακά) κέντρα, που εξυπακούουν την ύπαρξη ουσιαστικών πολεοδομικών μονάδων, εξοπλισμένων με τις αναγκαίες πρωτοβάθμιες κοινωνικές εξυπηρετήσεις
- το μέγεθος και η θέση των ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων (πράσινο, πλατείες, πάρκα, γήπεδα, αλάνες κ.λπ.)
- η πυκνότητα κατοίκησης - οι όγκοι των κτιρίων κατοικίας και κοινωνικού εξοπλισμού - η σχέση μεταξύ τους - η σχέση με τους ελεύθερους χώρους, με το πράσινο, τον αέρα, τον ήλιο (μικροδομή περιοχής κατοικίας)
- η χωροθέτηση και οργάνωση των τόπων εργασίας, για τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής
- το κυκλοφοριακό δίκτυο, που συνδέει και εξυπηρετεί τα παραπάνω στοιχεία της πόλης
- το φάρδος των δρόμων σε σχέση με τις ανάγκες κυκλοφορίας - συγκοινωνίας, αλλά και σε σχέση με το ύψος των παρακειμένων κτιρίων.

Με δυό λόγια, δομή είναι βασικά **η θέση της κατοικίας ως προς τον κοινωνικό εξοπλισμό και τους τόπους εργασίας, η σχέση μεταξύ τους και με το κυκλοφοριακό δίκτυο.**

■ Η σημερινή Καλαμάτα είναι δημιούργημα ενός σχεδίου πόλης του 1905 (που δεν κατοικήθηκε ούτε στα 2/3 του), καθώς και απέραντων άναρχων επεκτάσεων με αυθαίρετες κατοικίες (που κατάπιαν τα γειτονικά χωριά και συνοικισμούς).

Η επίδιωκόμενη δομή της πόλης προσπαθεί να λάβει υπ' όψη και να αντιμετωπίσει:

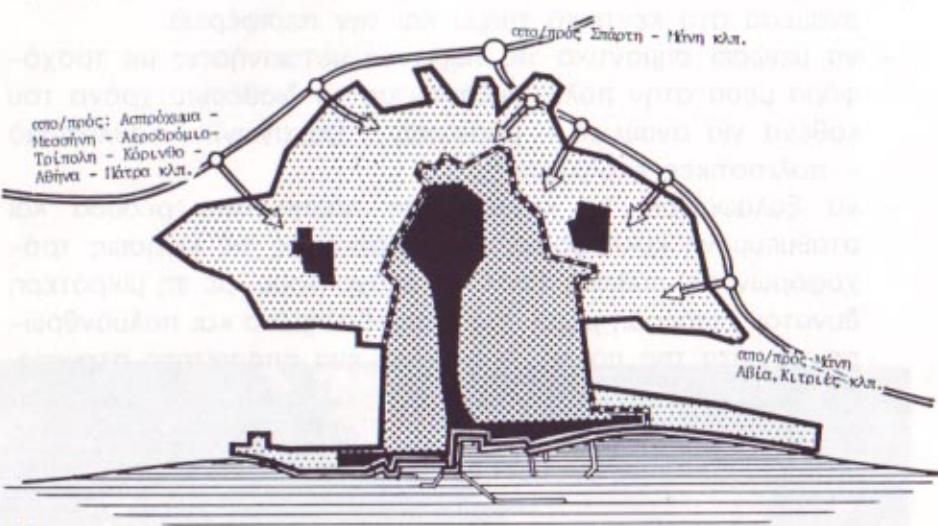
- τα φυσικά χαρακτηριστικά της κατοικημένης περιοχής, όπως γεωγραφικά - τοπογραφικά - γεωμετρικά στοιχεία, υψομετρικές διαφορές - πτυχώσεις του εδάφους, θάλασσα, ποτάμια - χείμαρροι κ.λπ.
- τα ανθρωπογενή χαρακτηριστικά της, που προέκυψαν από τη μέχρι σήμερα ιστορική εξέλιξή της: έκταση, αποστάσεις, βατόπητα, πυκνότητα δόμησης, σιδηροδρομικές γραμμές, μεγάλες οδικές αρτηρίες υπερτοπικής σημασίας κ.λπ. κ.λπ.
- τα κοινωνικά και οικονομικά, (τα πολιτικά, αν θέλετε) αίτια που προκάλεσαν τη σημερινή κατάσταση.

Στόχος είναι να οργανωθεί η πόλη και να εξοπλιστεί (προγραμματισμένα και σχεδιασμένα, με μακρινά οράματα και ταυτόχρονα προσγειωμένο ρεαλισμό), ώστε να εξυπηρετεί άμεσα το ανέβασμα του επιπέδου ζωής, φροντίζοντας ταυτόχρονα να αποκατασταθεί η φυσιογνωμία και δομή του τμήματος της πόλης που αποτελεί την ιστορική της κληρονομιά.

■ Η επιθυμητή δομή της πόλης πρέπει να καταφέρει:

- να εξισορροπήσει την κοινωνική εξυπηρέτηση των κατοίκων στα διάφορα τμήματα της πόλης, μειώνοντας τη ψαλίδα ανάμεσα στο κεντρικό τμήμα και την περιφέρεια
- να μειώσει σημαντικά τις περιττές μετακινήσεις με τροχοφόρα μέσα στην πόλη, αυξάνοντας το διαθέσιμο χρόνο του καθένα για αναψυχή - μόρφωση - ψυχαγωγία - αθλητισμό - πολιτιστικές εκδηλώσεις...
- να ξαλαφρώσει το κέντρο της πόλης από ρέουσα και σταθμευμένη κυκλοφορία, καναλιζάροντας τις κινήσεις τροχοφόρων απ' ευθείας προς το στόχο τους, με τη μικρότερη δυνατόν διαδρομή μέσα από πυκνοδομημένα και πολυάνθρωπα τμήματα της πόλης. Αυτό είναι ένα απαραίτητο στοιχείο, όχι μόνο για την καθημερινή ζωή, αλλά και για περίπτωση έκτακτης ανάγκης (π.χ. σεισμός ή άλλη καταστροφή).
- να συσφίξει τους δεσμούς ανάμεσα στους κατοίκους (χρή-

- στες) και τις τοπικές μονάδες κοινωνικού εξοπλισμού και εργασίας (σχολεία, καταστήματα, πολιτιστικά, λέσχες...),
- να προωθήσει αποτελεσματικά το θεαμό της ΑΥΤΟ - διοίκησης
 - να βελτιώσει, τελικά, τις συνθήκες ζωής των κατοίκων στην πόλη.
- Η κλίμακα πεζών, η απόσταση δηλαδή που είναι λογικό να καλύπτει ο κάτοικος με τα πόδια, αποκτά μεγάλη βαρύτητα για την πολεοδομική οργάνωση της πόλης. Οσο λογικό είναι να μπορεί να δημιουργηθεί εξ υπαρχής, σε κατάλληλα επιλεγμένη τοποθεσία, μια πόλη 35.000, 50.000 ή και παραπάνω κατοίκων, που να λειτουργεί θαυμάσια με **ένα** κέντρο κοινωνικής ζωής (**μονοκεντρική**), άλλο τόσο είναι φυσικό αυτό να μην είναι κατορθωτό σε μια πόλη ιδίου αριθμού κατοίκων, που έχει όμως δημιουργηθεί σιγά - σιγά μέσα στο χρόνο, με τους αδήριτους και αλλοπρόσαλλους οικονομικούς και κοινωνικούς νόμους της κοινωνίας στην οποία ζούμε. Τότε το ιστορικό κέντρο της πόλης αδυνατεί πλήρως να εξυπηρετήσει την επιθυμητή κλίμακα πεζών και τις δημιουργημένες νέες μεγάλες επεκτάσεις για πράσινο, αθλητικά, αναψυχή, υγεία πρόνοια κ.λπ. κ.λπ. Ετοι προκύπτουν οι **πολυκεντρικές** πόλεις.

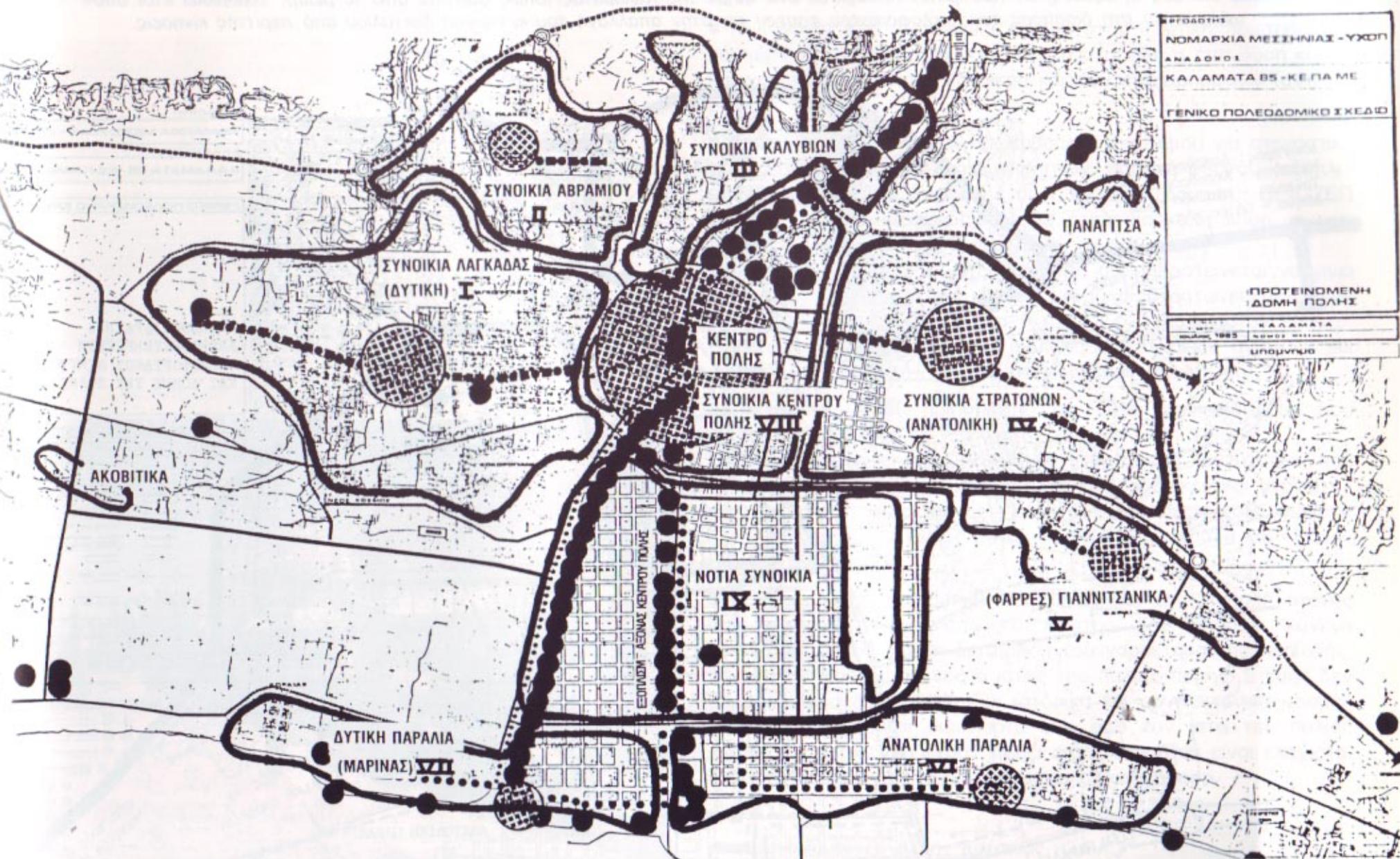
■ Οι 37 «μαχαλάδες - μικρογειτονιές» (τοπωνύμια) της Καλαμάτας, που έχουν δημιουργηθεί ιστορικά, αλλά δεν μπορούν πια να θεωρηθούν ότι έχουν τα χαρακτηριστικά πολεοδομικής μονάδας (μέγεθος, αριθμός κατοίκων, αντίστοιχος κοινωνικός εξοπλισμός και δυνατότητες αυτοδυναμίας...), οργανώνονται σε 9 συνοικίες - πολεοδομικές μονάδες των οποίων το βασικό χαρακτηριστικό είναι το κέντρο κοινωνικής ζωής. Από τα 9 όμως αυτά κέντρα, τα 5 συμπίπτουν ουσιαστικά με το κέντρο της πόλης, που αποτελείται απ' τους δύο κεντρικούς κοινωνικά εξοπλισμένους άξονες. Ενώ θεωρείται πρώτης προτεραιότητας η δημιουργία των δύο βασικών συνοικιακών κέντρων.

■ Αυτό που προκύπτει καθαρά είναι ότι, κατά την προσπάθεια να μιλήσει κανένας για τη δομή και για το περιεχόμενο του κέντρου της Καλαμάτας, **ξεχωρίζοντας** την υφιστάμενη κατάσταση από τις προτάσεις σχεδιασμού, προσκρούει στο ότι τα δύο αυτά, στην περίπτωσή μας σήμερα, μπερδεύονται. Γιατί ο Δήμος, με βάση το σχεδιασμό που έγινε από το 1981 - 1982 και το αντίστοιχο δημοτικό πρόγραμμα πραγματοποίησης, έχει κάνει ήδη πολλά στο δρόμο προς την πραγματοποίηση των προτάσεων. Ετοι είναι δύσκολο να ξεχωρίσουν η υφιστάμενη χτες κατάσταση, τα έργα που άρχισαν να μελετιούνται, εκείνα για τα οποία κοντεύει να ολοκληρωθεί η μελέτη, έγκριση και χρηματοδότηση, όσα άρχισαν ήδη να πραγματοποιούνται σήμερα και όσα κοντεύουν να δοθούν αύριο στη χρήση των κατοίκων...

■ Η συγκεκριμένη δομή που καθορίζει το Ρ.Σ. για την πόλη της Καλαμάτας φαίνεται πολύ καλύτερα στο αντίστοιχο σκίτσο. Τα χαρακτηριστικότερά της στοιχεία αποτελούν:

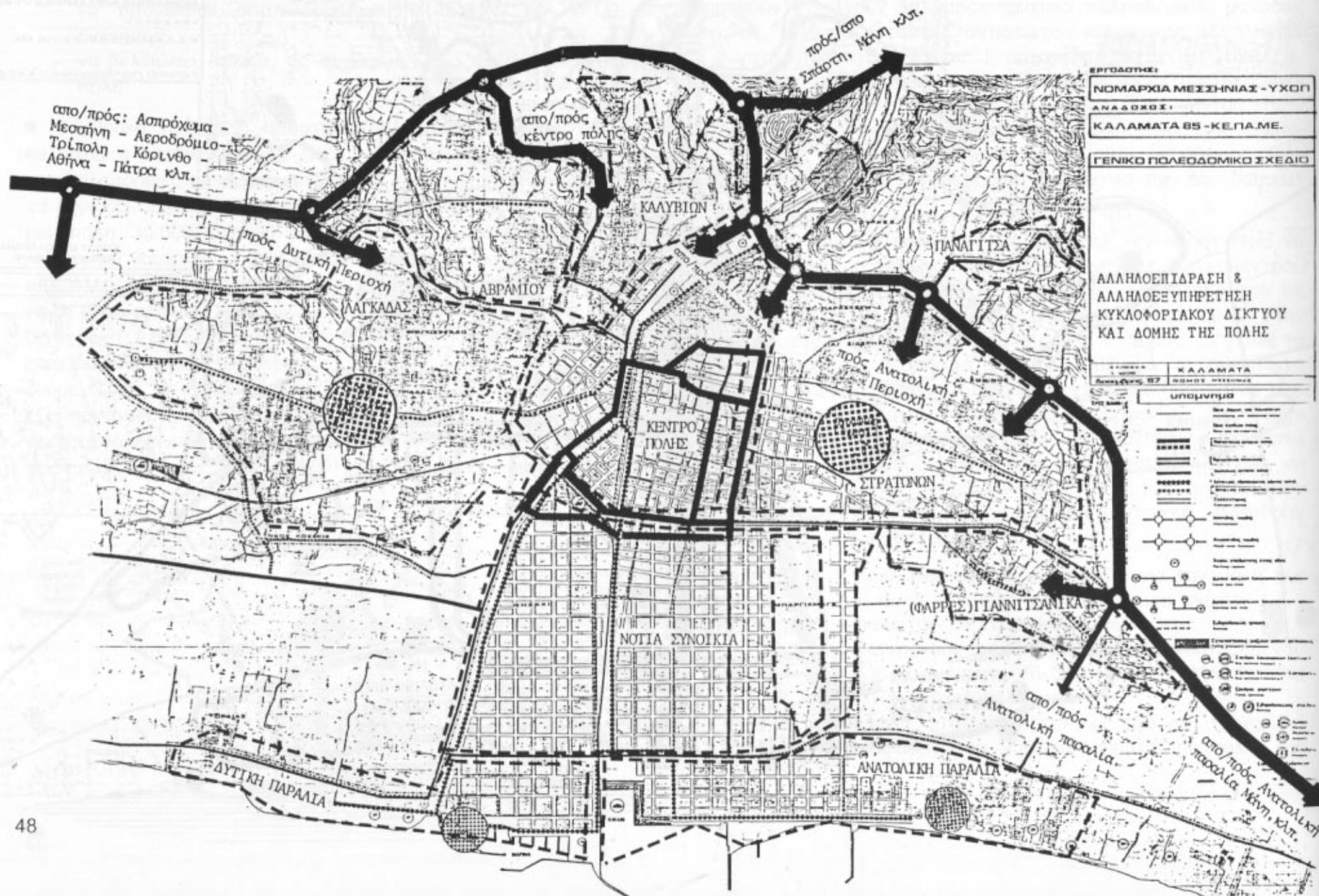
- το γραμμικό κέντρο της πόλης (σε σχήμα αντεστραμμένου ΤΑΦ) και τα δύο βασικά συνοικιακά, το Δυτικό (Αγία Τριάδα) και, το Ανατολικό (Στρατόπεδο)
- Η νέα περιμετρική αρτηρία βόρεια και έξω απ' το σχέδιο πόλης, που τροφοδοτεί τα διάφορα τμήματα της πόλης απ' ευθείας.

ΚΑΛΑΜΑΤΑ: ΟΙ 9 ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ (ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ) ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥΣ

Η ΡΑΧΟΚΟΚΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΘΥΜΗΤΗΣ ΔΟΜΗΣ

Η κάθε εισοδος (ή έξοδος, αν προτιμάτε) εξυπηρετεί ένα τμήμα της Καλαμάτας (όπως φαίνεται από τα βέλη). Συμβάλλει έτσι αποτελεσματικά στη διασπορά του κυκλοφοριακού φόρτου και στην απαλλαγή του κεντρικού δακτυλίου από περιπτές κινήσεις.

3.5. Η κατοικία (πριν το σεισμό)

- Η κατοικία έχει ουσιαστικά αφεθεί στην ιδιωτική πρωτοβουλία, και γύρω απ' «το σπιτάκι μου» εξαντλείται όλη η επένδυση κόπου και χρημάτων του κάθε κάτοικου και των επιχειρηματιών (αντιπαροχή).
- Προτείνουμε να υπάρξει πρωτοβουλία του Δήμου για στεγαστικά προγράμματα (παροχή έτοιμων σπιτιών, παροχή φθηνού «εξοπλισμένου» οικοπέδου, ζώνες με συνεταιριστική δόμηση). Οι 3 ΖΕΠ (Ζώνες Ενεργού Πολεοδομίας) θα ήταν μια καλή λύση, αν και παρουσιάζονται πολλές δυσκολίες.
- Στα 110 στρέμματα του στρατοπέδου, όπου προτείνεται να γίνει το ανατολικό δευτερεύον κέντρο (αφού οι στρατώνες μεταφερθούν στο πρώην πεδίο βολής) εκτιμάται ότι τουλάχιστον 20 στρ. πρέπει να διατεθούν για την κάλυψη στεγαστικών αναγκών και για την «αντιπαροχή» σε ρυμοτομούμενους ιδιοκτήτες.
- Προτείνεται η αξιοποίηση από τον ΟΕΚ των οικοπέδων που διαθέτει στις περιοχές επέκτασης και στην Αγ. Τριάδα. Οι περιοχές Ράχη, Αγ. Σίδερης, Αγ. Παρασκευή και Κάστρο, που χαρακτηρίζονται από υποβαθμισμένες πολεοδομικές και στεγαστικές συνθήκες, ορίζονται ως «Ζώνη Περιβαλλοντικής Εξυγίανσης - Αναβάθμισης». Οι ζώνες αυτές θα είναι ταυτόχρονα και «Ζώνες Ειδικής Ενίσχυσης».
- Πέρα από τον περιορισμό των υψών και την επιβολή στέγης από κεραμίδια γύρω από το Κάστρο δεν υπάρχει κανένα ουσιαστικό μέτρο για τη διατήρηση του χαρακτήρα της περιοχής, όπου ήταν διαμορφωμένος ο ιστός της παλιάς πόλης. Επίσης δεν υπάρχει προστασία αξιόλογων ιστορικά και αρχιτεκτονικά κτισμάτων, που βρίσκονται διάσπαρτα έξω από τον ιστό της παλιάς πόλης. Τα κτίρια που έχουν κριθεί σαν διατηρητέα είναι ελάχιστα. Αυτά τα θέματα πρέπει να αντιμετωπισθούν άμεσα.

Tou Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.)

3.6. Ο κοινωνικός εξοπλισμός - Τα κέντρα κοινωνικής ζωής

(όμοια σε νησιά), σίμοτρο 11.8.2

3.6.1. Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Να τονίσουμε πάλι απ' αρχής ότι ο Δήμος Καλαμάτας βρίσκεται απ' το 1981 σε διαρκή διαδικασία προγραμματισμού ανάπτυξης - σχεδιασμού - πραγματοποίησης, που μετακυλάει συνεχώς σε ανώτερο, τελειότερο επίπεδο, το οποίο καθορίζεται απ' την ίδια τη ζωή, την εφαρμογή. Οι μεταβαλλόμενες ανάγκες, οι εξελισσόμενες δυνατότητες, οι παρουσιαζόμενες δυσκολίες και αντιδράσεις απαιτούν διαρκείς προσαρμογές, βελτιώσεις, υποχωρήσεις (δυστυχώς)... Είναι λοιπόν σχεδόν αδύνατο να ξεχωρίσεις στην Καλαμάτα την υφιστάμενη κατάσταση από τις προτάσεις σχεδιασμού, ιδιαίτερα στο κέντρο της πόλης, αλλά (τώρα πια) και στα δύο βασικά δευτερεύοντα κέντρα, στην εκπαίδευση, στην αναψυχή κ.λπ.
- Το ιστορικό τμήμα της πόλης εξακολουθεί να έχει πάντα αποφασιστική σημασία για τη ζωή του κάτοικου, παρ' όλο που, όσο απλώνει η πόλη, τόσο λιγότερο βρίσκεται το ιστορικό κέντρο της Καλαμάτας σε απόσταση πεζού.
- Η πόλη του 1986 αποτελείται από ένα και μόνο κέντρο, γύρω από το οποίο συγκεντρώνεται ο ιστορικός οικιστικός όγκος. Στην απέραντη περίμετρο αυτού του συγκροτήματος υπάρχουν αρκετές μικρό - γειτονιές με ελάχιστο και ανεπαρκή εξοπλισμό, που βρίσκονται σε μονόδρομη σχέση με το κέντρο, ενώ είναι ασύνδετες μεταξύ τους. Στον τομέα αναψυχής και πολιτιστικών εκδηλώσεων για τους Καλαματιανούς, ακόμα και στον τομέα του λιανικού εμπορίου, όλες οι περιοχές της περιφέρειας εξαρτώνται βασικά από το κέντρο της Καλαμάτας, δηλαδή από την αγορά των Αγίων Αποστόλων και της Αριστομένους, όπου κατά κύριο λόγο διαδραματίζεται η εμπορική ζωή της πόλης. Επίσης, όσον αφορά την αναψυχή και την πολιτιστική ζωή των Καλαματιανών, το κέντρο της πόλης είναι το μόνο που παρέχει εξυπηρετήσεις

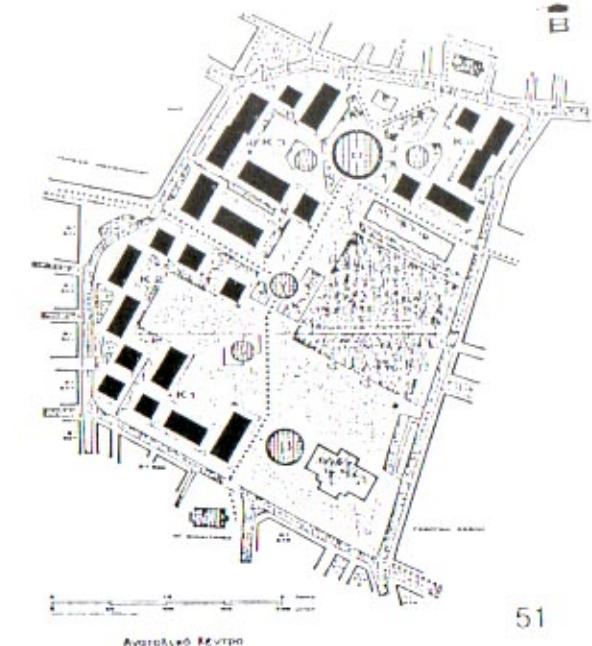
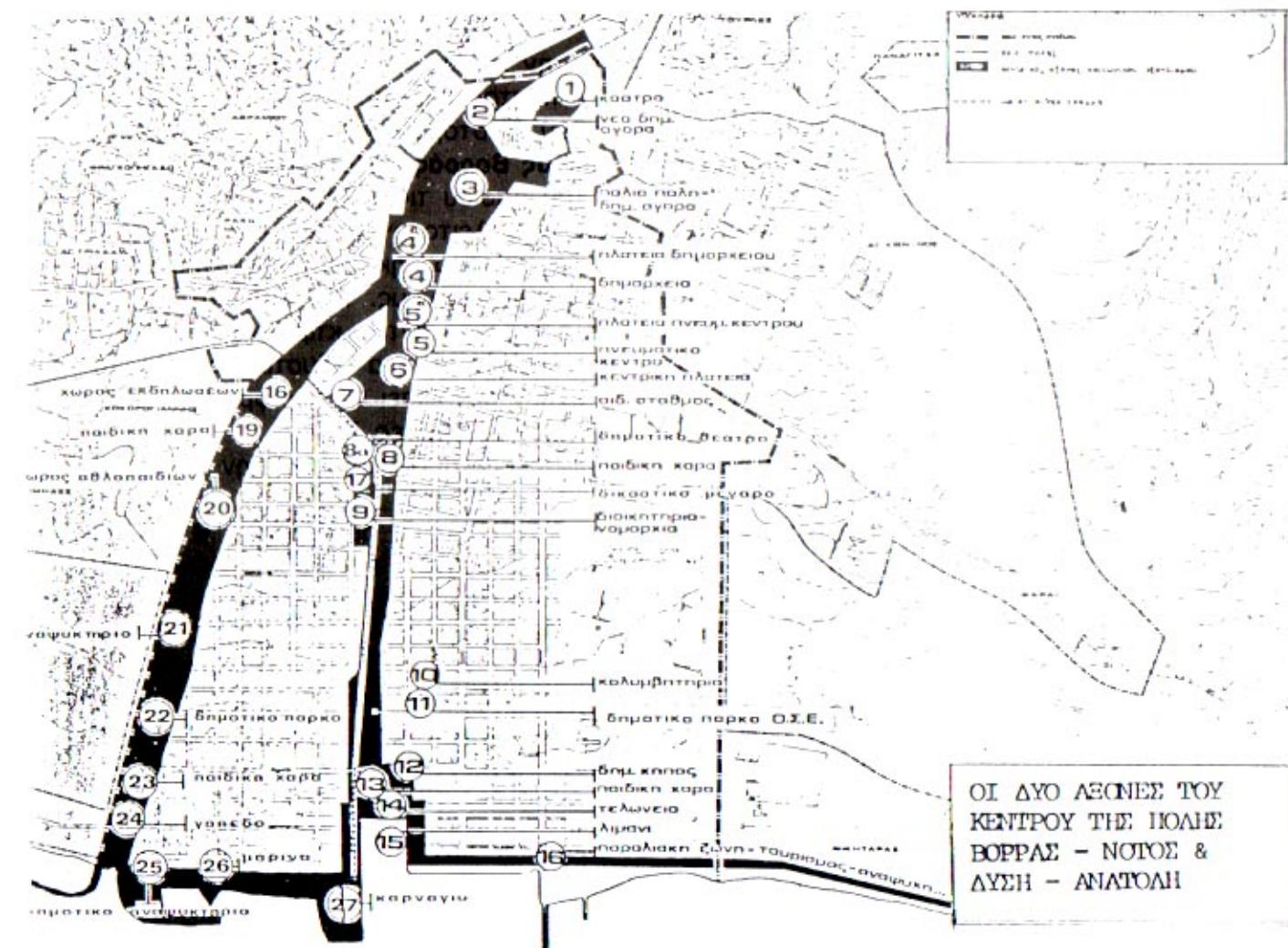
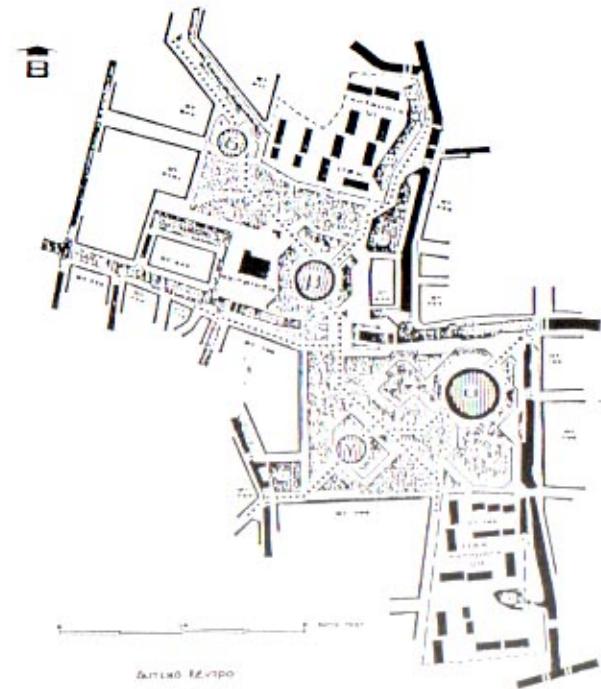
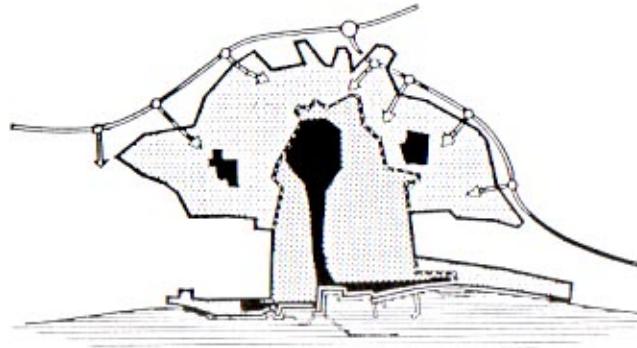
τέτοιου είδους, με αποτέλεσμα η περιφέρεια να λειτουργεί κυρίως σαν υπνωτήριο.

Η οδός Αριστομένους, 'που ξεκινάει απ' την παλιά πόλη γύρω απ' το κάστρο και καταλήγει στο τελωνείο, συγκεντρώνει επάνω της πληθώρα σημαντικών κτιρίων και ελεύθερων χώρων του κεντρικού κοινωνικού εξοπλισμού της πόλης.

3.6.2. ΤΙ ΟΡΙΖΕΙ ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

- Η πολιτική κοινωνικής (και πολεοδομικής) ανάπτυξης της Καλαμάτας πρέπει να επιδιώκει:
 - την ισόρροπη ανάπτυξη της πόλης σε εξοπλισμό
 - το κλείσιμο της «ψαλίδας» ανάμεσα στις προβληματικές και στις προνομιούχες περιοχές της πόλης, ιδίως όσον αφορά τον πρωτοβάθμιο κοινωνικό εξοπλισμό
 - τη δημιουργία «αυτοδύναμων» οικιστικών μονάδων μέσα στην πόλη
 - το συνδυασμό κοινωνικού εξοπλισμού για εξυπηρετήσεις και εκδηλώσεις τοπικού και υπερτοπικού χαρακτήρα
 - την καλύτερη δυνατή οικολογική ισορροπία, ιδιαίτερα με την απομάκρυνση και απομόνωση πηγών ρύπανσης και μόλυνσης
 - την ανάπτυξη οικονομικής και κοινωνικής ζωής μέσα στην πόλη, αποκεντρωμένα
 - την εξισορρόπηση της κατανομής⁴ του κυκλοφοριακού φόρτου, ιεραρχημένα
 - τη διατήρηση ανθρώπινης κλίμακας στον οικιστικό ιστό
 - την εξασφάλιση στον πεζό των δικαιωμάτων του...
- Ο κοινωνικός εξοπλισμός της Καλαμάτας, με βάση το Ρυθμιστικό Σχέδιο κατανέμεται σ' όλη την πόλη ανάλογα με τις ανάγκες των

Το κέντρο της πόλης και τα δύο δευτερεύοντα συνοικιακά κέντρα.

κατοίκων, την επιδιωκόμενη χρονοαπόσταση και τη διατιθέμενη γη. Ετοι έχουμε:

- το **κέντρο της πόλης**
- τα **κέντρα συνοικιών**, απ' τα οποία τα δύο, το δυτικό (στη Λαγκάδα - Αγία Τριάδα) και το ανατολικό (στους παλιούς στρατώνες) ξεχωρίζουν για την ιδιαίτερη σημασία τους
- το **διάσπαρτο** κεντρικό ή συνοικιακό εξοπλισμό

3.6.3. ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

■Το κέντρο της πόλης έχει την καρδιά του στο ιστορικό κέντρο της Καλαμάτας, γύρω απ' το κάστρο και από κει απλώνεται προς τα νότια, κατά μήκος της οδού Αριστομένους. Αυτός ο **κεντρικός κοινωνικά εξοπλισμένος άξονας Βορράς - Νότος** της Καλαμάτας μοιάζει σαν ένα κομπολόι, του οποίου τις χάντρες αποτελούν οι πιο ποικίλες κεντρικές κοινωνικές λειτουργίες της πόλης, και το «σπάγκο» αποτελεί η (στο μεγαλύτερο μήκος της) προγραμματισμένη για πεζοποίηση οδός Αριστομένους. Σε αυτόν το βασικό άξονα της πόλης βρίσκονται ήδη τα σημαντικά κτίρια και ελεύθεροι χώροι κοινωνικού εξοπλισμού, παράλληλα (δυστυχώς) με τα περισσότερα οχήματα, που έχουν συνηθίσει να περιφρονούν τους ευάριθμους άλλους κυκλοφοριακούς άξονες Β. - Ν.

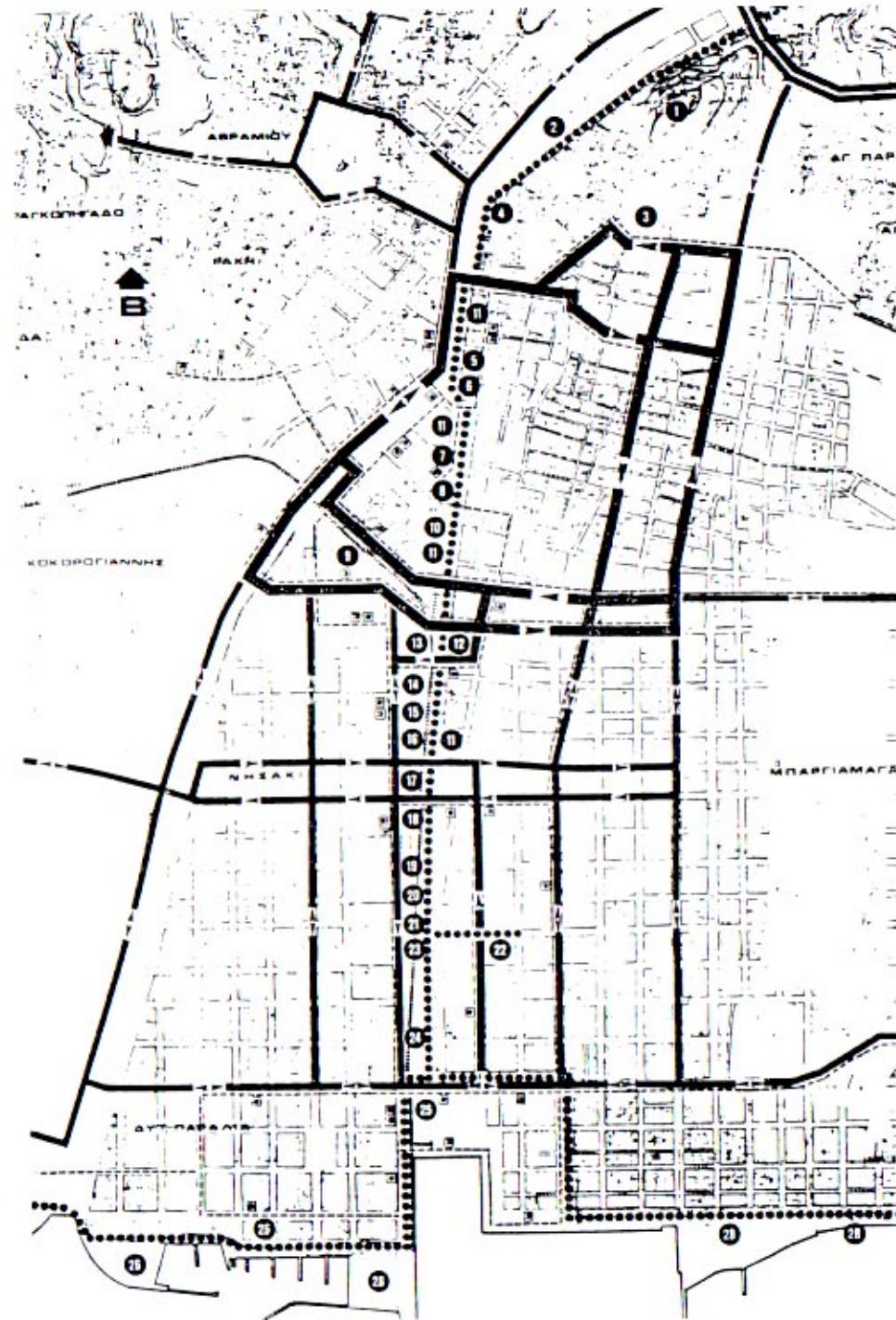
Το Ρ.Σ. προβλέπει, και ήδη εφαρμόζεται συστηματικά την τελευταία 10ετία, κατά στάδια:

- η συγκέντρωση πάνω στον κεντρικό αυτό άξονα Β.-Ν. και των νέων κοινωνικών λειτουργιών επιπέδου πόλης που δημιουργούνται: το Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο, το συγκρότημα των Δικαστηρίων, το Δημοτικό Θέατρο, το Δημοτικό Πάρκο των τραίνων.
 - η διαμόρφωση και ρύθμιση της ρέουσας και σταθμευμένης κυκλοφορίας των οχημάτων στην περιοχή του κέντρου, έτοι ώστε σ' αυτήν τον πρώτο λόγο νά έχει ο πεζός, στον οποίο και ουσιαστικά πρέπει να ανήκει.
- Τα τελευταία χρόνια όλο και μεγαλύτερη σημασία παίρνει

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Βακτυλιός πολης
- Ρωϊκοί αξόνες τροχών
- *** πορεία πεζών - ποδηλατών
- τρομ - τροινό
- λεωφορικές γραμμές

Οι δύο κεντρικά εξοπλισμένοι αξόνες της Καλαμάτας. (Β-N και Δ-Α) Πάνω σ' αυτούς βρίσκονται τα σημαντικότερα κτίρια και ελεύθεροι χώροι του κεντρικού κοινωνικού εξοπλισμού.

- 1 το κάστρο - παλιά πόλη -
- 2 νέα δημοτική αγορά (Κ. Α. Κ.)
- 3 πλατεία αγίων αποστόλων
- 4 πλατεία θώναος
- 5 δημαρχείο
- 6 παρκοπλατεία δημαρχείου
- 7 δημοτικό πνευματικό κέντρο
- 8 πλατεία πολιτιστικού κέντρου -
- 9 σιδηροδρομικός σταθμός και πλατεία Σ. Δ.
- 10 πλατεία εθνικής αντίστασης (γεωργίου)
- 11 καταστήματα • καφενεία • εστιατόρια • ζαχαροπλαστεία • γραφεία • υπηρεσίες • τράπεζες • διοίκηση ιδιωτική και δημόσια •
- 12 παιδική χαρά β
- 13 δημοτικό θέατρα (πρώην Δ.Ε.Η.)
- 14 το δικαστήρια της περιοχής Καλαμάτας
- 15 πλατεία διοικητηρίου και δικαστηρίων
- 16 το διοικητήριο • νομαρχία μεσσηνίας • εφορία και δημόσιο ταμείο •
- 17 κεντρικό δημοτικό θέατρο - η άλλο δημόσιο ίδιουμα
- 18 βόρεια είσοδος δημοτικού πάρκου ΟΣΕ • πλατεία μακεδονίας (απομηχανής)
- 19 παιδική βιβλιοθήκη (στο πάρκο)
- 20 παιδική χαρά γ (στο πάρκο)
- 21 παιδική χαρά δ (στο πάρκο)
- 22 κολυμβητήριο Καλαμάτας
- 23 πλατεία ευκαλύπτου (στο πάρκο)
- 24 πλατεία λίμνης (στο πάρκο)
- 25 πλατεία λιμανιού
- 26 πλατεία μαρίνας και κέντρου γειτονιάς (στον κοινωνικά εξοπλισμένο άξονα Α-Δ)
- 27 πλατεία κέντρου συνεδρίων (στον άξονα Α-Δ)
- 28 • λιανικό εμπόριο • εστίση • ζαχαροπλαστεία • καφενεία • ξενοδοχεία • τουριστικές εξυπηρετήσεις • αναψυχή • παιδικό παιχνίδι • ναυταθλητισμός (Ν.Ο.Κ. και μπάσκετ, βόλλεϋ, σκάκι) • περίπατος • θαλάσσια λουτρά • κέντρο γειτονιάς • πάρκινγκ Ι.Χ. • στάσεις λεωφορίων • στάσεις τράμ... (στον κοινωνικά εξοπλισμένο άξονα Α-Δ)

(ιδιαίτερα το καλοκαίρι) για την κοινωνική (και οικονομική) ζωή της πόλης η παραλιακή ζώνη, αρχίζοντας απ' το λιμάνι και το πάρκο του ΟΣΕ και οδεύοντας προς τα ανατολικά. Μιλάμε δηλαδή για **το δεύτερο (Α - Δ) κεντρικό κοινωνικά εξοπλισμένο άξονα** της Καλαμάτας, που προβλέπεται απ' το Ρ.Σ. να μετατραπεί σε ζώνη πεζών, ταυτόχρονα με τη δημιουργία της νέας οδικής αρτηρίας Α. - Δ., την οδό Κρήτης και την επέκτασή της. Παράλληλα, το τμήμα της παραθαλάσσιας ζώνης δυτικά του πάρκου και του λιμανιού, πλήρως υποβαθμισμένο πριν λίγα χρόνια, αρχίζει να αναβαθμίζεται με τα έργα του Δήμου για προστασία της ακτής, για τη μαρίνα και για τον υπόλοιπο κοινωνικό εξοπλισμό που προγραμματίζεται.

■ Τέλος, τμήμα του κέντρου της πόλης αποτελεί και η πράσινη ζώνη κατά μήκος της ανατολικής πλευράς του **Νέδοντα**, όπου θα δημιουργηθεί σειρά εξοπλισμένων ελεύθερων χώρων, πλήρως απαλλαγμένων από κυκλοφορία τροχών, αφού απέναντι η δυτική όχθη διαθέτει πια το βασικό νεοδημιουργημένο άνετο κυκλοφοριακό άξονα Β.Ν. (την Αρτέμιδος), που είναι ουσιαστικά η πρώτη κυκλοφοριακή αρτηρία που δημιουργήθηκε με βάση το Γ.Π.Σ. Επισημαίνουμε ότι η ανατολική ζώνη του Νέδοντα θα αποτελέσει και βασική περιοχή υποδοχής «προσωρινών καταλυμάτων», για κατοικία και κοινωνικές λειτουργίες σε περίπτωση σεισμού κ.τ.λ., με κατάλληλη μόνιμη τεχνική υποδομή.

3.6.4. ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΩΝ ΣΥΝΟΙΚΙΩΝ: ΤΟ ΔΥΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ

■ **Η κατανομή του κοινωνικού εξοπλισμού** στην περιφέρεια της πόλης, ισορροπημένα, είναι ένα σημαντικό βήμα στην καταπολέμηση των μεγάλων διαφορών στην ποιότητα ζωής μέσα στην ίδια πόλη, αλλά και της ανισόρροπης φόρτισης της πόλης με κόσμο, κίνηση, κυκλοφορία οχημάτων, πάρκινγκ, επενδύσεις κ.τ.λ. Βέβαια μπορούμε να μιλάμε μόνο για εκείνο το τμήμα του κοινωνικού εξοπλισμού, που, με βάση τους οικονομικούς και κοινωνικούς

νόμους, μπορεί να εξυπηρετεί τον αριθμό κατοίκων της αντίστοιχης πολεοδομικής μονάδας (όπως π.χ. το νηπιαγωγείο, το δημοτικό σχολείο, ένα σούπερ - μάρκετ...) και δεν απαιτεί τον πληθυσμό όλης της πόλης (όπως π.χ. το Δημαρχείο, το θέατρο, ο κινηματογράφος, ένα χρυσοχοείο, ένα ίδρυμα ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης...).

Αυτή η πολεοδομική ενότητα, η «συνοικία» (προτιμάμε να μη χρησιμοποιούμε τη λέξη «γειτονιά», που πολύ έχει ταλαιπωρηθεί, πάντως το ίδιο κάνει) χρειάζεται, για να βρίσκει ο κάτοικος αυτά που ζητάει απ' την πόλη κοντά στο σπίτι του, σε απόσταση πεζού (έστω 10 λεπτών το πολύ με τα πόδια). Και να μην αναγκάζεται να πηγαίνει για όλες τις κοινωνικές ανάγκες του στο κέντρο της πόλης (εμπόριο, αναψυχή, εκπαίδευση, διοίκηση, υπηρεσίες, υγεία - πρόνοια - περιθαλψη, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.λπ.).

Σε μια καλοσχεδιασμένη απ' αρχής πόλη, έστω 35.000 ή 40.000 κατοίκων, μπορεί ωραιότατα οι αποστάσεις σπίτι - κέντρο πόλης να μην ξεπερνάν τα 10 αυτά λεπτά της ώρας. Συνήθως όμως στις πόλεις που έχουν αναπτυχθεί μονάχες τους, όπως η Καλαμάτα, και έχουν μάλιστα επεκταθεί υπέρμετρα, ανισόρροπα, αυτό δε συμβαίνει ούτε γι' αστείο. Η θα 'χουμε λοιπόν περιοχές κατοικίας - υπνωτήρια, με μόνο σπίτια, χωρίς κοινωνικό εξοπλισμό και θα υφίσταται το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων τα δεινά της πόλης χωρίς να απολαμβάνει τα καλά που μπορεί αυτή να προσφέρει στην εποχή μας, ή θα πρέπει ο πολεοδόμος να προτείνει εκείνα τα μέτρα που θα αξιοποιήσουν κάθε αντικειμενική δυνατότητα, θα τονώσουν τις παραμικρές δειλές προσπάθειες δημιουργίας κέντρων κοινωνικής ζωής κοντά στα σπίτια, στις συνοικίες.

Αυτές οι συνοικίες λοιπόν ορίζονται βασικά από τον κοινωνικό εξοπλισμό τους (και πρωτ' από όλα το κέντρο τους), καθώς και από το κυκλοφοριακό δίχτυ (δρόμοι γρήγορης και σημαντικής κυκλοφορίας που χωρίζουν τις γειτονιές, δρόμοι εσωτερικής

κυκλοφορίας κοινωνικά εξοπλισμένοι, που αποτελούν τη ραχοκοκκαλιά της γειτονιάς, δρόμοι για πεζούς και για ποδήλατα...). Το πρόβλημα είναι πως ο αναγκαίος πολύπλευρος κοινωνικός εξοπλισμός, για να μπορέσει να δημιουργηθεί και να σταθεί οικονομικά - κοινωνικά, απαιτεί ένα ελάχιστο αριθμό κατοίκων κατά μονάδα. Ας πούμε κατ' ελάχιστο 5.000 με 10.000 κατοίκους.

■ **Τα κέντρα των συνοικιών** είναι στρατηγικά τοποθετημένα, απαραίτητα σε απόσταση πεζού απ' τα σπίτια της συνοικίας και περιλαμβάνουν όλες τις αναγκαίες για την αντίστοιχη πολεοδομική μονάδα λειτουργίες. Μιλάμε δηλαδή ξεκάθαρα για «πολυλειτουργικά κέντρα» και όχι σκέτα για «εμπορικά κέντρα», «διοικητικά

κέντρα» κ.λπ. Πιο αναλυτικά: περιέχουν καταστήματα όλων των ειδών, εστιατόρια, καφενεία – ζαχαροπλαστεία, πνευματικά κέντρα, λέσχες, ειδικούς οργανισμούς υπηρεσιών (ΟΤΕ, ΔΕΗ, Ταχυδρομείο), γραφεία ελεύθερων επαγγελματιών (δικηγόροι, γιατροί, κ.λπ.), καθαριστήρια, κουρεία - κομμωτήρια, εξωτερικά iατρεία κ.λπ. κ.λπ.

■ Ιδιαίτερη αξία παίρνει ένα κέντρο συνοικίας όταν μπορέσει, εκτός από τη μεγάλη πρασινοφυτεμένη πλατεία (ζώνη πεζών, χωρίς κυκλοφορία οχημάτων γύρω - γύρω), να συνδυαστεί και με το άλσος της συνοικίας, με πολύ ψηλό πράσινο, αθλητικά παιχνίδια κ.λπ.

Διτικό κέντρο οικονομικής και κοινωνικής ζωής Καλαμάτας.

■ Οι 9 συνοικίες της Καλαμάτας έχουν λόγο να αποτελούν ουσιαστικές πολεοδομικές μονάδες μόνο εφ' όσον διαθέτουν κάθε μιά το κέντρο κοινωνικής και οικονομικής ζωής της. Απ' αυτά τα 9 συνοικιακά κέντρα τα 5 συντονίζονται αρμονικά με το γραμμικό κέντρο της πόλης, ενώ από τα άλλα 4 τα δύο είναι πολύ μεγαλύτερης σημασίας. Οι διατιθέμενες εκτάσεις (65 στρ. στα Δυτικά - Αγία Τριάδα και 110 στρ. στα ανατολικά - στρατώνες) μιλάν από μόνες τους σχετικά. Πρόκειται για σημαντικότατους για τα ελληνικά δεδομένα συνοικιακούς πνεύμονες πρασίνου, συνδυασμένους με κοινωνικές εξυπηρετήσεις όλων των ειδών. Και τα δύο αυτά κέντρα (Ανατολικό και Δυτικό) δημιουργούνται σε περιοχές της Καλαμάτας «αυθαιρετες», πυκνοδομημένες, υποβαθμισμένες, με πλήρη έλλειψη κοινωνικού εξοπλισμού. Επίσης ιδιαίτερα θετικό είναι το γεγονός της ύπαρξης, σε απόλυτη επαφή με τα κέντρα αυτά, των νεοδημιουργημένων οικιστικών συγκροτημάτων του Δήμου και του Ο.Ε.Κ.

3.6.5. ΤΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ «STANDARDS» ■ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

■ Ένα ρυθμιστικό σχέδιο, στηριγμένο στο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής αναπτυξής, έχει υποχρέωση να καθορίσει πρώτα τη θέση και το μέγεθος των εκτάσεων που θα χρησιμοποιηθούν για τις συγκεκριμένες ανάγκες μιας πόλης, μακροπρόθεσμα. Ενώ τα κτίρια και ο εξοπλισμός τους, το χρονοδιάγραμμα και οι προτεραιότητες κατασκευής τους καθορίζονται από τη στρατηγική εφαρμογή, από τα προγράμματα πραγματοποίησης κατά φάσεις.

Η εξασφάλιση λοιπόν της αναγκαίας δημοτικής ή δημόσιας γης είναι το πρώτο μεγάλο και αποφασιστικό βήμα που επιβάλλεται να προγραμματισθεί και επιτευχθεί, με την εφαρμογή του Ν. 1337/83 πια σήμερα.

■ Στη χώρα μας «ο μηχανισμός της ελεύθερης αγοράς», ο νόμος δηλαδή που στηρίζεται στο μεγαλύτερο δυνατό άμεσο οικονομικό – επιχειρηματικό κέρδος, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει όλες τις κοινωνικές ανάγκες στην πόλη. Αυτό είναι **θασική υποχρέωση της πολιτείας**. Ειδάλλως:

- πραγματοποιούνται σε ικανοποιητικό βαθμό μόνον εκείνες οι εξυπηρετήσεις των οποίων η εκμετάλλευση αποδίνει σημαντικό χρηματικό κέρδος, ενώ οι άλλες δεν πραγματοποιούνται καθόλου ή σε ανεπαρκέστατο βαθμό
- οι κοινωνικές εξυπηρετήσεις δεν προσφέρονται στον κάθε κάτοικο ανάλογα με το βαθμό που τόχει ανάγκη, αλλά ανάλογα με τη δύναμη που έχει να πληρώσει. Δεν κατανέμονται, δηλαδή διόλου ισότιμα στις διάφορες συνοικίες, με αποτέλεσμα τις εξοργιστικές αντιθέσεις ανάμεσα στις προβληματικές και τις προνομιούχες περιοχές.

■ Για τους λόγους αυτούς χρήσιμο είναι να υπάρχουν θεσμοθετημένα standards, που αφορούν την ποσότητα και την ποιότητα, καθώς και τις ελάχιστες και μέγιστες αποστάσεις μεταξύ των διαφόρων λειτουργιών.

Μια και ο βαθμός επιθυμητής εξυπηρέτησης δεν είναι θέμα αριθμητικό – τεχνοκρατικό, αλλά είναι θέμα πολιτικό, αποτελεί αρμοδιότητα της τοπικής πολιτικής εξουσίας, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δηλαδή, να τον καθορίσει, στηριγμένη σε γενικότερο σχετικό καθορισμό από την πολιτεία. Δε θα ήταν βέβαια καθόλου άσχημο να μπορέσουν κάποιες και οι κάτοικοι να ασχοληθούν με τα θέματα αυτά, αντί να περιορίζουν όλο το ενδιαφέρον τους στην αύξηση του συντελεστή δομήσεως.

Συχνά επηρεάζουν τη λύση και τυχόν υπάρχουσες ιδιοκτησίες του Δήμου ή του Δημοσίου. Να μην παραβλέπουμε και το γεγονός ότι στις ελληνικές πόλεις υπάρχουν σε κεντρικές περιοχές μεγάλες εκτάσεις που ανήκουν στο στρατό ή στην εκκλησία.

ΚΑΛΑΜΑΤΑ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ STANDARDS ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ («ΓΕΙΤΟΝΙΑ»). ΙΟΥΛ. 85

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	
α/α	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΧΡΗΣΤΩΝ	% ΗΛΙΟΥΣΧΟΥ - Χ ΒΑΘΜΟ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ	ΑΝΑΓΚΑΙΑ Ή ² ΓΗΣ ΑΝΑ ΧΡΙΣΤΗ	ΑΝΑΓΚΑΙΑ Ή ² ΓΗΣ ΑΝΑ ΕΛΛΟΥΚΟ	ΠΙΣΤΩΜΗ ΆΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ	ΧΡΗΣΤΕΣ ΑΝΑ ΜΟΝΔΑ ΔΛ (ΤΑΞΗ ΜΑΘΗΤΩΝ)	ΟΜΕΛΙΑ Ή ² ΕΠΙΡΥΤΟΥ				
				ΥΧΟΠ	ΕΠΙΔΟΣΗ (Μ.Ο.)	ΥΧΟΠ	ΕΠΙΔΟΣΗ (Μ.Ο.)	R. MAX	ΛΕΠΤΑ ΤΗΣ ΘΡΑΣ ΠΕΖΟΥ	ΑΝΑ ΧΡΙΣΤΗ	ΑΝΑ ΕΛΛΟΥΚΟ	
1	ΝΗΠΙΑΡΧΕΙΟ	4- 5	3,5%x60%=2%	15-40	25	0,30-0,80	0,50	400	6'	20-30	4-9	0,08-0,18
2	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	6-11	10%x100%=10%	7-21	18	0,70-2,10	1,80	800	12'	30	4-8	0,40-0,80
3	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	12-15	5%x100%=5%	8-24	24	0,40-1,20	1,20	1500	22'	35	4-10	0,20-0,50
4	ΛΥΚΕΙΟ	15-18	5%x80%=4%	7-23	18	0,28-0,92	0,75	1500	22'	35	4-9	0,16-0,36
5	ΠΑΙΔΙΚΗ ΡΩΝΙΑ	1- 5	7%x100%=7%		7	0,50	0,50	100-200	3'			
6	ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ	6-12	11%x100%=11%		7	0,75	0,75	400	6'			
7	ΕΛ.ΓΗΠΕΔΑ ΛΕΛΩΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΗΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	13-18	8,5%x100%=8,5%		9	1,00	0,75	800	12'			
8	ΑΛΕΟΣ ΕΥΝΟΙΚΙΑΣ + ΠΛΑΤΕΙΕΣ + ΝΗΣΙΔΕΣ	ΟΛΕΣ	100%		1,50	1,50	1,50	800(400)	12'			
9	ΛΘΑΙΤΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΕΥΝΟΙΚΙΑΣ	ΟΛΕΣ	100%		1,00	5,50	1,00	800	12'			
10	ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ („ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ“)	ΟΛΕΣ	100%		2,00	2,00	2,00	800	12'			
11	ΒΡΕΦΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ	0-3	5%x25%=1,25%		25		0,30	400	6'	8+16	8	0,10
							11,00					

3.7. Το κυκλοφοριακό δίκτυο τροχών και πεζών

3.7.1. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΟΧΗΜΑΤΩΝ

■ Τέσσερις βασικοί οδικοί άξονες **υπερτοπικής** σημασίας συνδέουν το πολεοδομικό συγκρότημα Καλαμάτας με την ευρύτερη περιοχή. Ο περισσότερο σημαντικός είναι η Εθνική Οδός Καλαμάτας - Τρίπολης - Αθήνας, που συνδέει την πόλη με το αεροδρόμιο, τη Μεσσήνη και όλη την Πελοπόννησο. Η οδός Λακωνικής και η παραλιακή αρτηρία Ναυαρίνου ενώνονται στα όρια του πολεοδομικού συγκροτήματος και συνεχίζουν νοτιοανατολικά με την παραλιακή οδό προς Αβία ή Μάνη. Η εισοδος στην πόλη από τα δυτικά (το 88% των υπεραστικών μετακινήσεων) οδηγεί ευθέως στο κέντρο της πόλης και από εκεί ακτινικά μοιράζεται στα διάφορα σημεία. Ετσι το αρτηριακό δίκτυο της πόλης, και ιδιαίτερα του κέντρου, αναλαμβάνει να εξυπηρετήσει και όλες τις διαμπερείς υπεραστικές μετακινήσεις προς (και από) το νομό Λακωνίας και τη Μάνη.

Η κατάσταση βελτιώθηκε κάπως με τη δημιουργία της «Νέας Εισόδου», αν και η λύση παν άλλο παρά ριζικά αντιμετωπίζει τις χιλιάδες κινήσεις που, πηγαίνοντας προς Μάνη κ.λπ., δεν επιθυμούν και δεν επιτρέπεται να επιβαρύνουν το εσωτερικό κυκλοφοριακό δίκτυο της Καλαμάτας. Η επέκταση της «νέας εισόδου» μέχρι το Ασπρόχωμα δε θα βελτιώσει αξιόλογα την κατάσταση, ενώ θα απορροφήσει τις πιστώσεις που είναι αναγκαίες για την περιφερειακή οδό βόρεια της πόλης.

■ Το **οδικό δίκτυο** μέσα σε όλο σχεδόν το εγκεκριμένο σχέδιο πόλης του 1905 (με εξαίρεση βέβαια την παλιά πόλη) παρουσιάζεται πληθωρικό, με ποσοστό καλυπτόμενης επιφάνειας από δρόμους υπερβολικό (ιδίως στην κατεύθυνση από Βορρά προς Νότο). Εντελώς αντίθετη εικόνα εμφανίζεται στις «αυθαίρετα» δομημένες περιοχές και ιδιαίτερα τις Β.Δ. και Β.Α. συνοικίες, όπου η πυκνότητα δόμησης αντιστοιχεί σε συνεχή οικιστικό ιστό, με εντελώς υποτυπώδες και ανεπαρκές οδικό δίκτυο.

Οι κυκλοφοριακές ρυθμίσεις της κεντρικής περιοχής βοήθησαν

σημαντικά στην ορθολογικότερη κατανομή της κυκλοφορίας πάνω στο αρτηριακό δίκτυο και τη δυναμική διορθωτική παρέμβαση στη σχεδόν μονοσήμαντη χρησιμοποίηση της οδού Αριστομένους για τις μετακινήσεις με κατεύθυνση νοτιοδυτική / βορειοδυτική και Βορρά / Νότου. Το κυριότερο στοιχείο αυτής της νέας κυκλοφοριακής ρύθμισης ήταν η δημιουργία ενός ζεύγους από μονοδρομημένους ομόκεντρους δακτύλιους γύρω από την περιοχή του κέντρου, που διευκολύνουν την εξυπηρέτηση των διαμετρικών και διαμπερών μετακινήσεων, χωρίς φόρτιση του κρίσιμου κεντρικού πυρήνα της πόλης. Δεν επαρκούν όμως ούτε κατ' ελάχιστον για τη ριζική λύση του προβλήματος (απαιτούνται ακόμα και γεφυρώσεις του Νέδοντα). **Μόνον η νέα Εθνική Οδός** - βόρεια περιμετρική της Καλαμάτας που προτείνουμε, σε συνδυασμό με τις 6 σημαντικές αρτηρίες, που ξεκινώνται απ' αυτήν οδηγούν προς Νότο, μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα. Μέχρι σήμερα μόνον η μία, η Αρτέμιδος, έχει κατασκευασθεί και ηδη διευκολύνει αρκετά την κυκλοφορία.

■ Βασική επιδίωξη του κυκλοφοριακού σχεδιασμού είναι η δημιουργία αυτού του **περιφερειακού άξονα** βόρεια της πόλης (πλάτους 24 μέτρων) και η σύνδεση του με το εθνικό οδικό δίκτυο. Ο προορισμός αυτού του άξονα είναι η εξασφάλιση μιας κυκλοφοριακής αυτοτέλειας του ανατολικού, του δυτικού και του κεντρικού τομέα της πόλης αναφορικά με τις υπερτοπικές μετακινήσεις εθνικής και περιφερειακής κλίμακας. Η αυτοτέλεια περιορίζει τις δυαδρέστες συνέπειες των διαμπερών μετακινήσεων και της ανισόμερης υπερφόρτισης του δυτικού τομέα της πόλης, ενώ ταυτόχρονα πετυχαίνει να απαλλάξει σε μεγάλο βαθμό τις διάφορες πολεοδομικές ενότητες από κινήσεις οχημάτων που δεν έχουν στόχο ή αφετηρία μέσα στην ίδια αυτή πολεοδομική ενότητα.

Πρωταρχική είναι η σημασία του περιφερειακού αυτού άξονα για

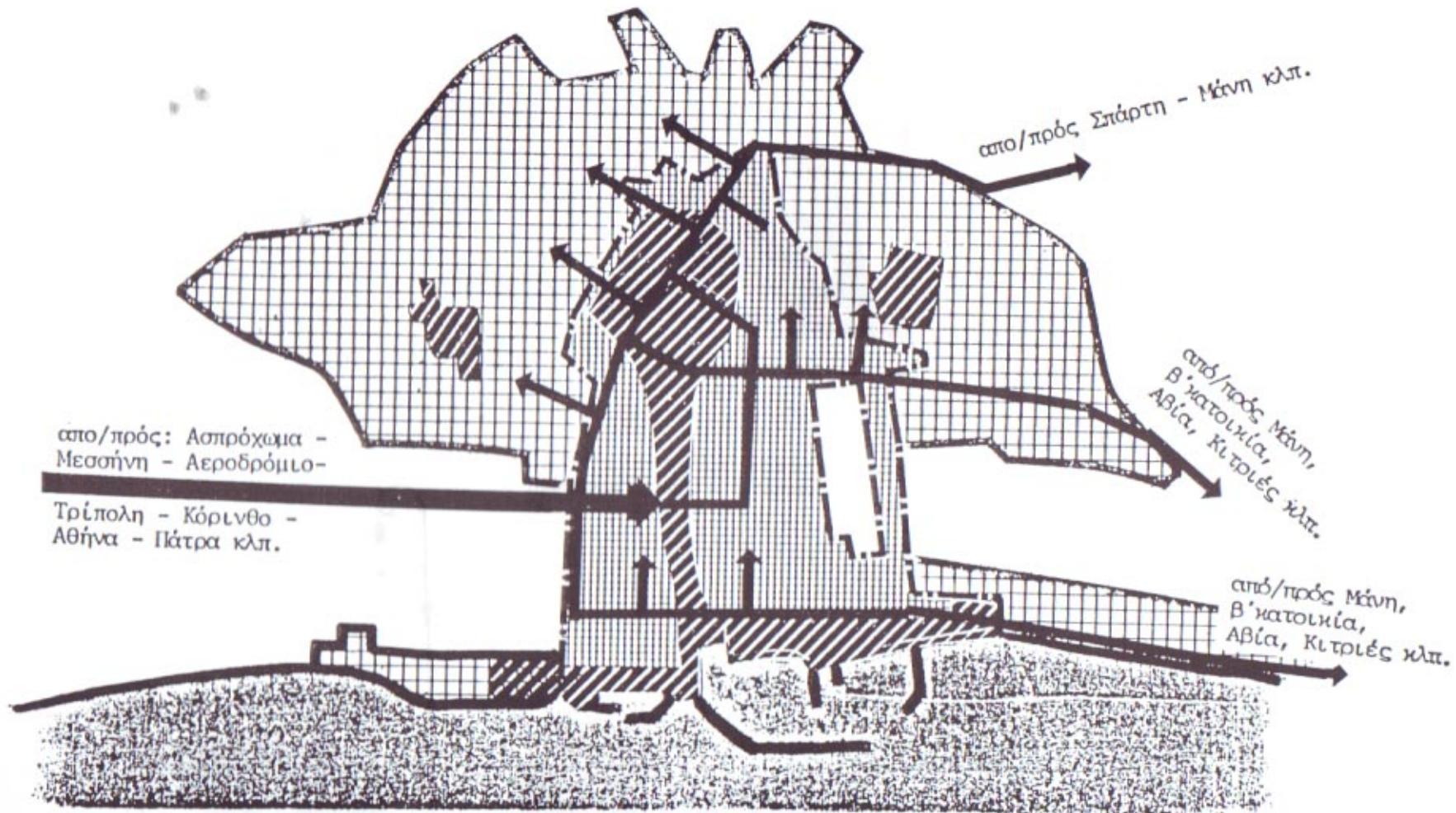
KALAMATA: ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ

4. - CALAMATA. — Avenue du Port.

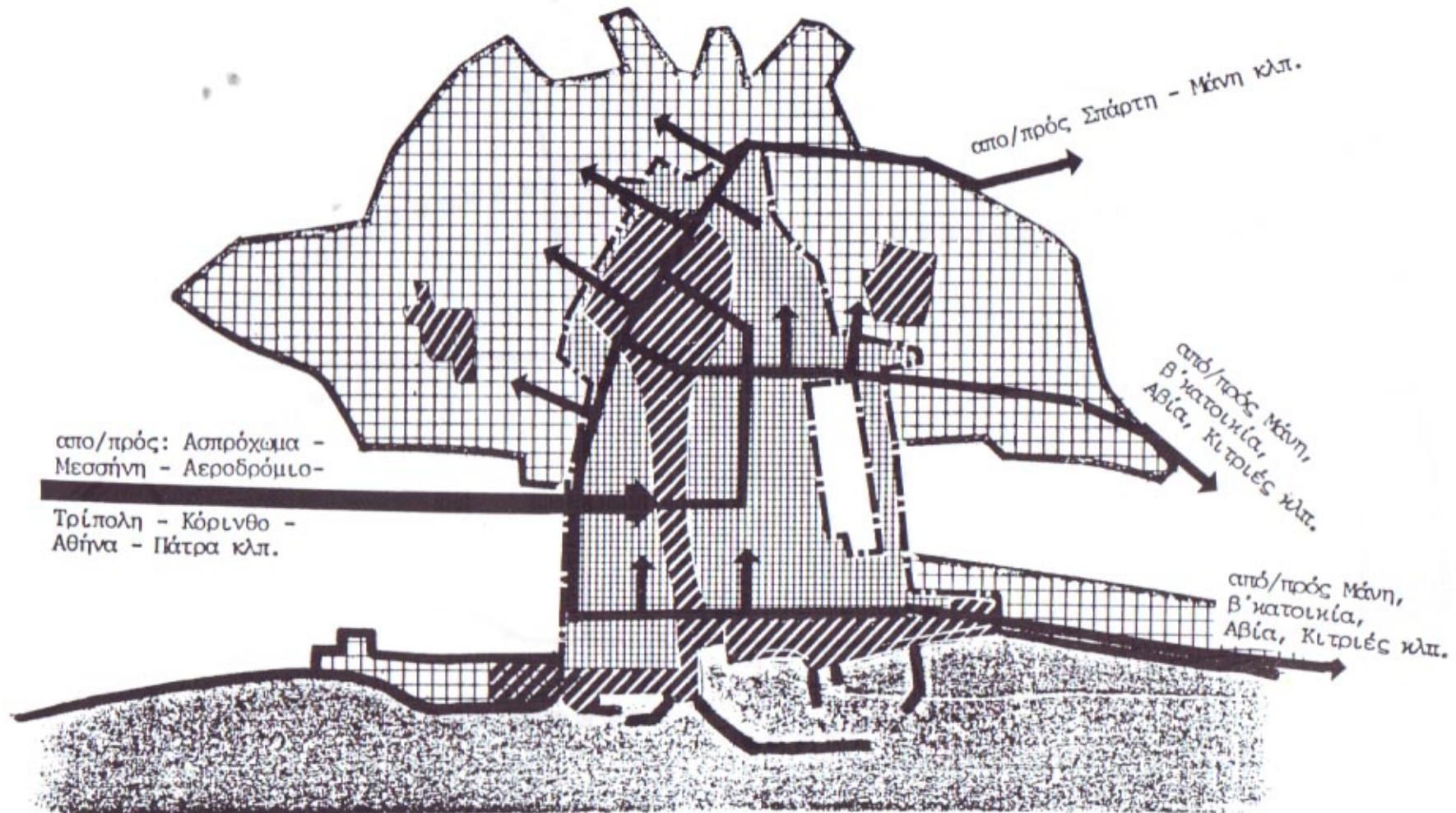
Καλάματα. — Πλατεία „Πανελλήνιον“
Calamata. — Quai „Panellinion“

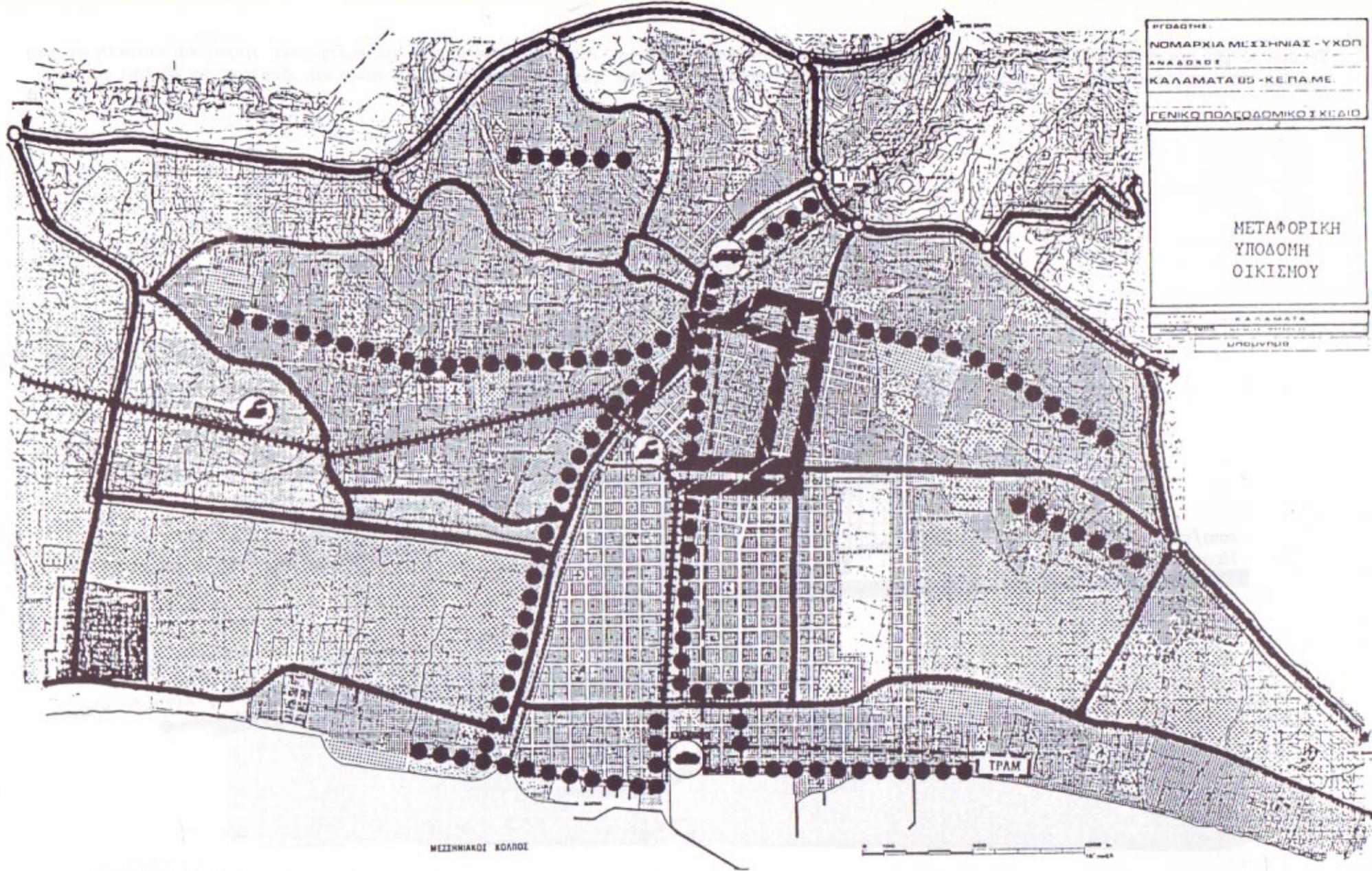

Λαθεμένη αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού οδηγεί σε ανατροπή της απαιτούμενης δομής: είσοδος από σημείο «στην κοιλιά» της πόλης σημαίνει απαράδεκτη επιβάρυνση της Καλαμάτας, ιδιαίτερα σε έκτακτες καταστάσεις.

Το σωστό για την επιθυμητή δομή της Καλαμάτας βασικό κυκλοφοριακό σύστημα λύνει τα προβλήματα για καθημερινή χρήση και έκτακτη ανάγκη: είσοδος από πολλά σημεία της περιφέρειας, ανάλογα με το που θέλω να πάω, χωρίς να φορτώνεται η πόλη και ιδιαίτερα το κέντρο της.

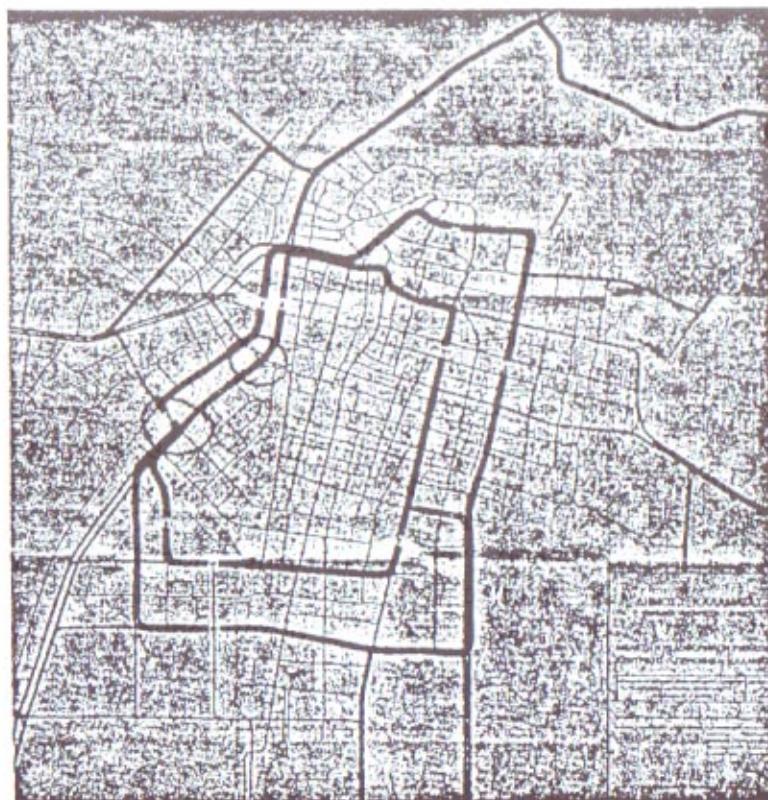
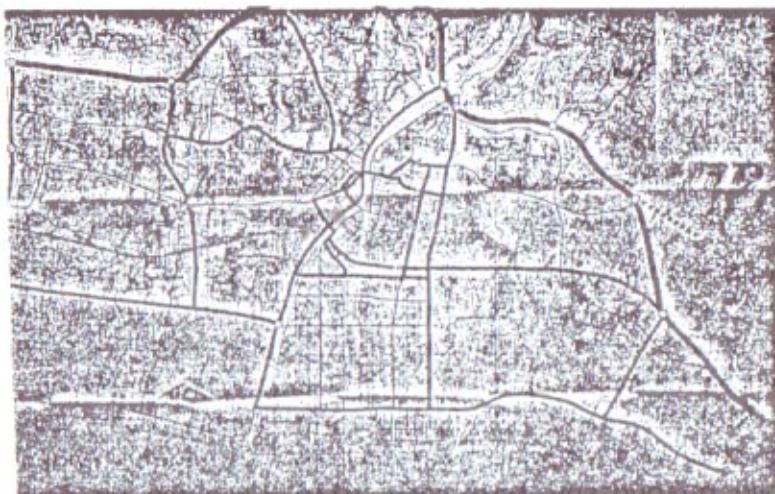
Εξοκλισμένοι αξόνες κολης και συνοικιας - Ζωνες πεζων

Περιμετρικη αρτηρια κολης

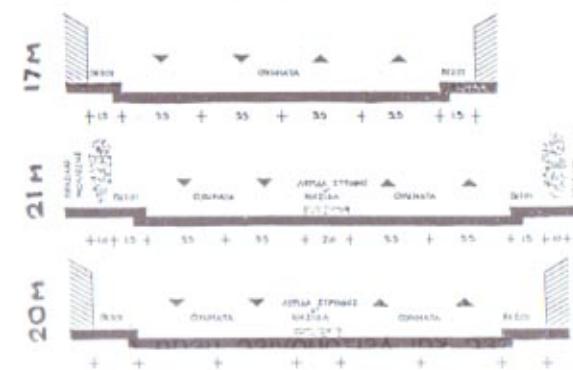
Περιμετρικη συνοικιας

Δαχτυλιος κεντρου κολης

Οι μελέτες του κυκλοφοριακού συστήματος της πόλης.

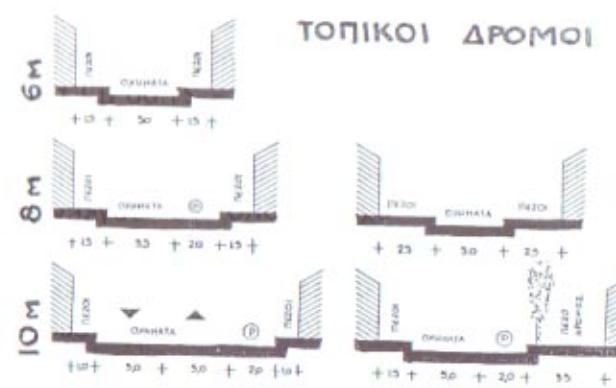
ΔΙΑΣΥΝΟΙΚΙΑΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

ΒΑΣΙΚΕΣ
"ΘΗΛΙΕΣ"
ΣΥΛΛΕΚΤΗΡΙΕΣ)

ΤΟΠΙΚΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

την περίπτωση σεισμού ή άλλης έκτακτης ανάγκης. Και μόνο γι' αυτό το λόγο ακόμα θα επιβαλλόταν να πραγματοποιηθεί.

■ Η διαμόρφωση αρτηριακού κυκλώματος «**διασυνοικιακών αξόνων**» γύρω από κάθε πολεοδομική ενότητα, με τη χρησιμοποίηση του υπάρχοντος ή νέου οδικού δικτύου, με απόλυτη προτεραιότητα ως προς όλες τις εγκάρσιες προς αυτούς κινήσεις, έχει σαν στόχους:

- a. απαλλαγή του έσωτερικού των πολεοδομικών μονάδων από τις μετακινήσεις που δεν έχουν άμεση σχέση με τις δραστηριότητες και λειτουργίες μέσα σ' αυτές
- b. αποθάρρυνση της χρήσης επιβατικών οχημάτων για τις από την κατοικία προς το κέντρο των πολεοδομικών μονάδων μετακινήσεις, καθώς και για τις ενδοκεντρικές μετακινήσεις, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της υπερφόρτισης του αρτηριακού δικτύου του κέντρου και την απάλυνση του προβλήματος στάθμευσης
- c. αποκατάσταση της διασπασμένης λειτουργικής συνέχειας του κέντρου κάθε συνοικίας και λειτουργική διασύνδεση του κοινωνικού εξοπλισμού που περιέχεται μέσα σ' αυτό, με πριμοδότηση της κυκλοφορίας πεζών και ποδηλάτων σε βάρος της κυκλοφορίας του αυτοκινήτου
- d. ενθάρρυνση της χρήσης του αστικού λεωφορειακού δικτύου, διευκόλυνση της ροής του και ταυτόχρονα ενθάρρυνση της χρήσης του ποδήλατου
- e. διευκόλυνση των διασυνοικιακών και εξωτερικών μετακινήσεων, ιδιαίτερα σε περίπτωση ανάγκης άμεσης εκκένωσης.

Οι «διασυνοικιακοί άξονες» (πλάτος 17.00 – 21.00 μ.) περιβάλλουν κάθε πολεοδομική μονάδα – συνοικία από όλες τις μεριές, αποτελώντας συνήθως ένα ακανόνιστο τετράπλευρο, ή απλώς ένα τρίγωνο. Αυτή η «κορνίζα» έχει σκοπό να συγκεντρώνει τις κινήσεις οχημάτων ανάμεσα στις συνοικίες, καθώς και τις κινήσεις που θα μπουν στη συνοικία, σε σημείο όσο γίνεται πιο κοντά στο συγκεκριμένο στόχο τους. Οι φαρδοί αυτοί διασυνοικιακοί περι-

μετρικοί άξονες επιτρέπουν άνετη – γρήγορη – σχετικά όχι επικίνδυνη από πτώσεις κ.λπ. κυκλοφορία οχημάτων.

■ Από τους περιμετρικούς δρόμους κάθε συνοικίας ξεκινούν οι «**συλλεκτήριες αρτηρίες**» της συνοικίας (min. 12.00 μ.) που έχουν κατά κανόνα το σχήμα θηλιάς, που έχει και τα δύο της άκρα πάνω στο «διασυνοικιακό άξονα» και εξυπηρετούν ένα τμήμα της συνοικίας. Είναι κατά προτίμηση αμφιδρομοί και διαθέτουν λωρίδα ή (λωρίδες) παρκαρίσματος, όταν το επιτρέπει το πλάτος τους.

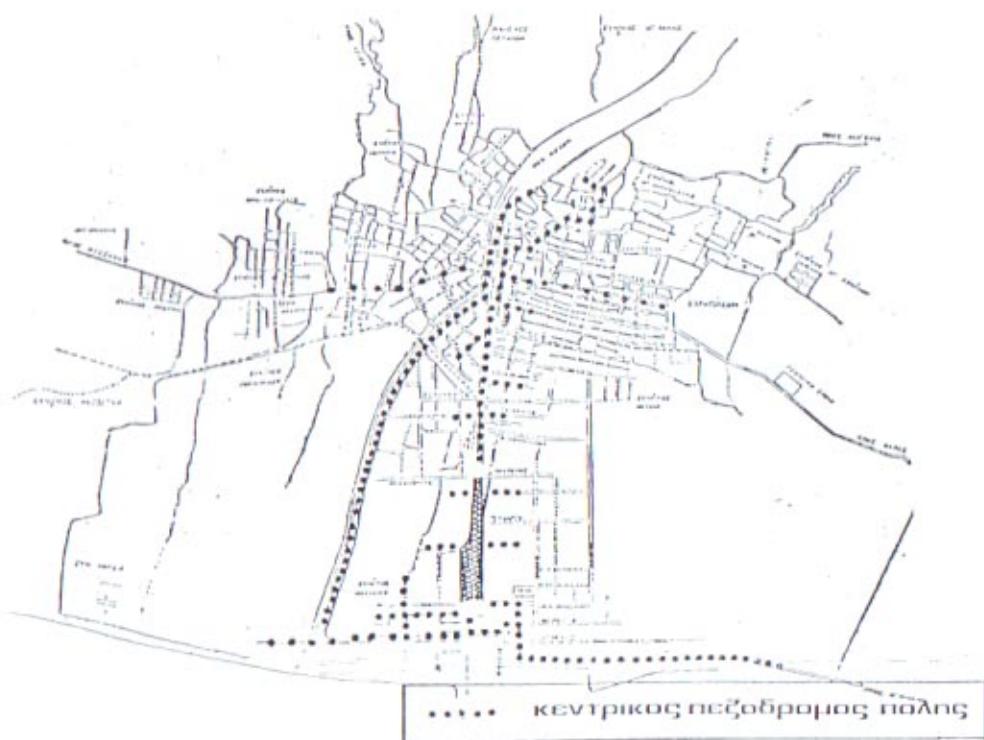
■ Από τις συλλεκτήριες θηλιές της συνοικίας ξεκινούν οι «**τοπικοί**» δρόμοι, (κατά κανόνα 8μ., min. 6μ. στις διαμορφωμένες πυκνοδομημένες περιοχές) που οδηγούν στην κάθε κατοικία ή στη μονάδα κοινωνικού εξοπλισμού, και έχουν επίσης μορφή θηλιάς ή αδιεξόδου (cul de sac). Οι δρόμοι της χαμηλότερης αυτής κατηγορίας είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία μονοδρομημένοι, όχι μόνο για απλούστερη λειτουργία, αλλά κύρια για να δίνουν δυνατότητα στάθμευσης, τουλάχιστον από τη μια μεριά.

3.7.2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΠΕΖΩΝ - ΔΙΚΤΥΟ ΖΩΝΩΝ ΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ

■ Για μια πόλη του μεγέθους της Καλαμάτας έχει μεγάλη σημασία να λαμβάνεται υπ' όψη ο πεζός (η «κλίμακα» πεζού).

■ Το βασικό άξονα του «**δικτύου πεζοδρόμων**» (ή προτιμότερο των «ζωνών πεζών») αποτελεί ο κεντρικός κοινωνικά εξοπλισμένος άξονας της πόλης Β – Ν. Σ' αυτόν συμβάλλει πληθώρα μικρότερων πεζόδρομων και, όπου δεν υπάρχουν, η εξυπηρέτηση γίνεται από κάποιο φαρδύ πεζοδρόμιο. Το δίκτυο θα πυκνώνει σε ορισμένες περιοχές, όπως γύρω απ' το πάρκο του ΟΣΕ π.χ., και θα συνεχίζεται κατά μήκος της ανατολικής παραλίας μέχρι Φιλοξένια, καθώς και κατά μήκος της δυτικής παραλίας μέχρι το Νέδοντα σε πρώτη φάση και πέρα απ' αυτόν αργότερα. Στις

συνοικίες το βασικό δίκτυο πεζών αποτελούν οι κεντρικοί **κοινωνικά εξοπλισμένοι άξονες** της καθεμιάς, μαζί με τις παραφυάδες τους που θα δημιουργηθούν σιγά – σιγά.

3.7.3. ΤΑ ΠΟΔΗΛΑΤΑ

- Το ποδήλατο είναι πιο κοντά στον πεζό παρά το αυτοκίνητο ή η μοτοσυκλέτα. Είναι πολύ οικονομικό και υγιεινό μέσο μεταφοράς. Αποφασιστικό στοιχείο για διάδοση της χρήσης του ποδήλατου, σαν μέσο μετακίνησης μέσα στις πόλεις και τη λήψη αντίστοιχων μέτρων, είναι οι υψημετρικές διαφορές που παρουσιάζονται στους δρόμους της πόλης. Στην Καλαμάτα μόνον η περιοχή του Κάστρου και η περιοχή Ράχες έχουν υψημετρικές διαφορές δύσβατες για το ποδήλατο. Στο υπόλοιπο οδικό δίκτυο παρουσιάζονται ελάχιστες τοπικές ανηφοριές, μια και σε απόσταση πάνω από 2 χλμ. από τη θάλασσα το υψόμετρο δεν ξεπερνάει τα 30 μ. (μέση κλίση 1,5%).
- Η προσπάθεια πλατιάς διάδοσης της κυκλοφορίας με ποδήλατο θάταν λογικό ν' αρχίσει με τη δημιουργία ενός κεντρικού ξεχωριστού διαδρόμου ροής γι' αυτά – κατά μήκος της Αριστομένους. Βασική βέβαια προϋπόθεση είναι ο πλήρης αποκλεισμός των μηχανοκίνητων δίκυκλων από τον ποδηλατοδιάδρομο. Το ποδήλατο σαν μέσο μετακίνησης, ιδιαίτερα το καλοκαίρι, θα έπαιρνε μια εντελώς νέα διάσταση πλατύτερης χρήσης με τη συνέχιση του κεντρικού αυτού «ποδηλατοδιάδρομου» και στην παραλιακή ζώνη. Η υποκατάσταση της οδού Ναυαρίνου από την προέκταση της οδού Κρήτης στο ρόλο της αρτηρίας εξυπηρέτησης των αυτοκινήτων της παραλιακής ζώνης και η δημιουργία στη σημερινή της θέση μιας αρτηρίας για πεζούς, ποδήλατα και το τραμ – τραινάκι, θα άνοιγε μια νέα εποχή για την πόλη της Καλαμάτας και μιαν άλλη ποιότητα εξυπηρέτησης στις δραστηριότητες της παραλιακής ζώνης.
- Η διάδοση του ποδήλατου θα ολοκληρωθεί όταν η «ραχοκαλιά», που είναι ο ποδηλατόδρομος Αριστομένους – Ναυαρίνου, συμπληρωθεί από ένα πλέγμα τροφοδοτικών αξόνων ροής του ποδήλατου.

3.7.4. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

- **Το τραίνο** εξυπηρετεί από παλιά την Καλαμάτα, με συνεχώς μειούμενη στάθμη εξυπηρέτησης, δυστυχώς: Φτωχή σιδηροδρομική υποδομή, στενή γραμμή, μακρύς χρόνος διαδρομής, μικρή συχνότητα οδηγούν διαρκώς σε παραπέρα υποβάθμιση.
- **Το αεροδρόμιο** Καλαμάτας εξυπηρετεί σήμερα αποκλειστικά τη διασύνδεση της περιοχής Καλαμάτας με την Αθήνα, μια φορά την ημέρα, και το καλοκαίρι με ορισμένες πρόσθετες πτήσεις. Η στάθμη εξυπηρέτησης των αεροπορικών μετακινήσεων είναι ικανοποιητική, όχι όμως και η δικτύωση, ούτε η συσχέτιση των δρομολογίων.
Η έλλειψη τελωνείου στο αεροδρόμιο, που αποκλείει την χρήση ναυλωμένου αεροπλάνου από το εξωτερικό, επιτείνει το πρόβλημα της ανεπάρκειας αεροπορικής εξυπηρέτησης της περιοχής. Αρνητική είναι επίσης η ανυπαρξία δυνατότητας εξυπηρέτησης τσάρτερς (αποθήκη καυσίμων). Τώρα δημιουργείται νέο κτίριο αεροσταθμού.
- **Το λιμάνι** της Καλαμάτας παρουσιάζει, σήμερα, μόνον εμπορική κίνηση και αυτή περιορισμένη, ενώ η επιβατική κίνηση είναι ανύπαρκτη ακόμα, όσο δεν επιτυγχάνεται η δρομολόγηση του ferry – boat προς Κρήτη κ.λπ. Κύριο αίτιο γι' αυτό είναι η έλλειψη σημαντικής ζήτησης για μετακίνηση, αλλά και το μεγάλο κόστος, συγκριτικά. Υπάρχει σήμερα έλλειψη υποδομής στις λιμενικές εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης των τουριστικών σκαφών (Μαρίνα), όπου και ζήτηση υπάρχει και σκοπιμότητα για την κατασκευή της.
- Ο κύριος όγκος των υπεραστικών μετακινήσεων με δημόσια μεταφορικά μέσα γίνεται σήμερα με **λεωφορεία**. 15 διαφορετικές κύριες γραμμές έχουν σαν κέντρο την Καλαμάτα και δικτυώνονται ακτινικά. Το λεωφορειακό δίκτυο χαρακτηρίζεται ικανοποιητικό από άποψη δικτύωσης, όχι όμως και από άποψη συχνότητας δρομολογίων. Απόλυτα προβληματική είναι η εγκατάσταση του σταθμού των υπεραστικών ΚΤΕΛ και προτείνεται νέα θέση στο Νέδοντα.

Οι σιδηροδρομικές γραμμές του τραίνου μέσα στο πάρκο του ΟΣΕ, όπου θα μπορούσε μελλοντικά να τροχιοδρομηθεί το τραινάκι-τραμάκι.

4. ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΟΥ 1986 ΚΑΙ Η ΚΑΛΑΜΑΤΑ

4.1. Οι σεισμικές δονήσεις

■ Σάββατο 13 Σεπτέμβρη 1986. Ισχυρός σεισμός μεγέθους 6.2 Ρίχτερ έπληξε την πόλη της Καλαμάτας. Είναι 8 και 24' το βράδυ. Δύο μέρες αργότερα, στις 15 Σεπτέμβρη, ενώ η πόλη δεν έχει συνέλθει ακόμα από το σοκ, ισχυρός μετασεισμός 5.4 Ρίχτερ αποτελειώνει ό,τι άφησε ο πρώτος. Οι δύο αυτοί σεισμοί (των οποίων το επίκεντρο ήταν σε απόσταση 14 και 11 χλμ. αντίστοιχα) προξένησαν εκτεταμένες ζημιές στον οικιστικό ιστό της πόλης της Καλαμάτας, καθώς και στην κοινωνική και οικονομική ζωή της. Για πολλές εβδομάδες κατόπιν η σεισμική ενεργητικότητα είναι μεγάλη και συντηρεί την κατάσταση πανικού του πληθυσμού.

■ Δεν ήταν η πρώτη σεισμική περιπέτεια της περιοχής της Καλαμάτας. Από την αρχή του αιώνα μας έχει πληγεί πάνω από 65 φορές από σεισμούς μεγέθους περισσότερο από 4 Ρίχτερ.

Το Δημαρχείο

Οι πιο καταστρεπτικοί σεισμοί του προηγούμενου αιώνα ήταν:

- στις 11.06.1846, επίκεντρο Μεσσήνη, μεγέθους 7,0 Ρίχτερ
- στις 27.08.1886, επίκεντρο Φιλιατρά, μεγέθους 7,5 Ρίχτερ
- στις 22.01.1899, επίκεντρο Κυπαρισσία, μεγέθους 6,6 Ρίχτερ.

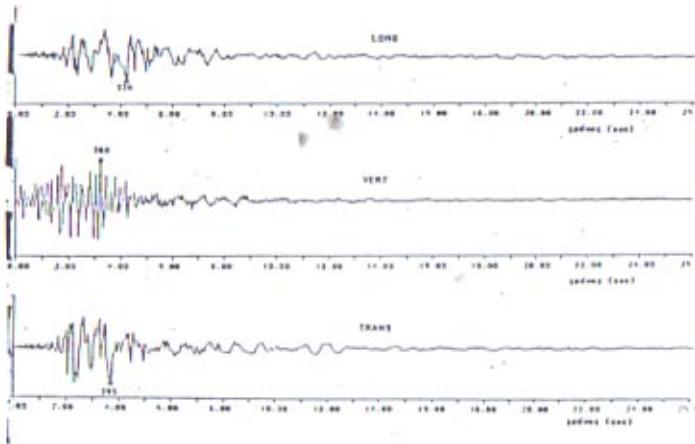
Τέλος στις 6 Οκτωβρίου 1947 ένα ξέσπασμα του Εγκέλαδου, μεγέθους 7,0 Ρίχτερ, κατέστρεψε τελείως πάνω από 300 κατοικίες στην περιοχή.

■ Οι γεωλόγοι και οι σεισμολόγοι τοποθετούν την περιοχή Καλαμάτας στην κατηγορία Α, το οποίο σημαίνει πως ο σεισμικός κίνδυνος της ζώνης μπορεί να εμφανίζεται μέσα σε 100 χρόνια με μέγεθος 6,87 της κλίμακας Ρίχτερ.

Από τις εργασίες επισκευής του κτιρίου του Δημαρχείου

Η πολυκατοικία στην οδό Αριστείδου που,
καταρρέοντας, προξένησε τόσα θύματα.

Άλλη πολυκατοικία που, ευτυχώς, δεν είχε νεκρούς.

4.2. Ζημιές στον οικιστικό πλούτο

■ Η πόλη της Καλαμάτας βρίσκεται σε σχετικά σεισμογενή περιοχή. Προγενέστεροι σεισμοί, χωρίς να έχουν τόσο καταστρεπτικά αποτελέσματα, υπόσκαψαν τα παλαιότερα κτίσματα, στο βαθμό που δεν έγιναν σοβαρές επισκευές, αλλά οι κάτοικοι αρκέστηκαν στην επιφανειακή κάλυψη των ζημιών. Το αποτέλεσμα είναι τις μεγαλύτερες ζημιές να τις πάθουν τα παλαιά κτίρια, πολλά από τα οποία ήταν αξιόλογα παραδοσιακά.

■ Τα κτίρια της πόλης πριν το σεισμό ανέρχονταν σε 10.171. Μπορούμε να τα κατατάξουμε σε τρεις ομάδες, ανάλογα με το φέροντα οργανισμό του κάθε κτιρίου:

- α. οπλισμένο σκυρόδεμα
- β. τοιχοποιία
- γ. μεικτά

Κάθε ομάδα μπορούμε να την χωρίσουμε σε τέσσερις υποομάδες, ανάλογα με τις βλάβες που έπαθαν, (βλ. προσαρτήματα 10.4):

- α. κατεδαφιστέα
- β. σοβαρές βλάβες
- γ. ελαφρές βλάβες
- δ. αβλαβή.

■ Τα συμπεράσματα που μπορούμε να βγάλουμε σχετικά με το είδος των ζημιών και το φέροντα οργανισμό του κτιρίου, είναι τα εξής:

- Τα κτίρια με φέροντα οργανισμό τοιχοποιίας έχουν μεγαλύτερες ζημιές απ' αυτά με φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα. Οι μεικτές κατασκευές βρίσκονται στη μέση.
- Όσο περισσότερους ορόφους έχει ένα κτίριο, τόσο πιο ευάλωτο εμφανίζεται (είναι χαρακτηριστικό ότι στα κτίρια με εφτά [7] ορόφους κατεδαφιστέα και με σοβαρές βλάβες είναι το 50%).
- Σοβαρό επίσης στοιχείο είναι η αύξηση της τρωτότητας των κτιρίων όταν λείπουν οι τοίχοι πλήρωσης στο ισόγειο (Pilotis) καθώς και όταν αυτοί είναι λειψόι (καταστήματα στο ισόγειο).

■ Αν θέλουμε να εξαγάγουμε συμπεράσματα σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή των ζημιών, εύκολα ξεχωρίζει το βόρειο τμήμα της πόλης της Καλαμάτας. Το τμήμα αυτό αποτελείται από το παλαιότερο κομμάτι της Καλαμάτας – το Ιστορικό Κέντρο – καθώς και από περιοχές αυθαίρετων κατοικιών. Το κοινό χαρακτηριστικό και στις δύο περιπτώσεις είναι η κακή ποιότητα κατασκευής των κτιρίων, χωρίς αυτό να είναι και η μοναδική αιτία για την έκταση των καταστροφών.

■ Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν και οι χάρτες των ισοβλαβών καμπυλών, όπως συντάχτηκαν από ομάδα του Ινστιτούτου Τεχνικής Σεισμολογίας και Αντισεισμικής Κατασκευής της Θεσσαλονίκης (ΙΤΣΑΚ, 1987). «Ισοβλαβείς είναι οι καμπύλες που περικλείουν τόπους με το αυτό ποσοστό βλαβών». Για το σκοπό της έρευνας τα κτίρια χωρίστηκαν σε τρεις τύπους:

- A. Μονόροφα ή διώροφα με φέρουσα τοιχοποιία.
- B. Με δύο ως εφτά ορόφους από σκελετό οπλισμένου σκυροδέματος και διαχωριστικά στοιχεία πλινθοδομής.
- Γ. Κτίρια από οπλισμένο σκυρόδεμα αναπτυγμένα οριζοντίως, από δύο ως έξη ορόφους.

■ «Για κτίρια που δεν παρουσίασαν καμία βλάβη ή για κτίσματα του τύπου Α που παρουσίασαν πολύ ελαφρές βλάβες, δίνεται τιμή μεταξύ V και VI της τροποποιημένης κλίμακας Mercalli – Sieberg, όπως αυτή παρουσιάζεται στον πίνακα II. (Βλ. ΙΤΣΑΚ, 1987, σελ. 6).

Για κτίρια τύπου Α, που κατέρρευσαν πλήρως, δίνεται τιμή μεταξύ VIII και IX.

Για κτίρια τύπου Β που κατέρρευσαν πλήρως ή παρουσίασαν καθολική αστοχία όλων των φερόντων στοιχείων (προστάδιο κατάρρευσης) δίνεται τιμή που πλησιάζει το X.

Για κτίρια τύπου Β με έντονες διαγώνιες ρωγμές στις τοιχοποιίες πληρώσεως και ελαφρές βλάβες σε κόμβους πλαισίων, τοιχώματα οπλισμένου σκυροδέματος, δίνεται τιμή μεταξύ VII και VIII.

Για κτίρια τύπου Γ με έντονες διαγώνιες ρωγμές με διαχωριστικά στοιχεία και κάποιες βλάβες σε κόμβους, στύλους, δοκούς οπλισμένου σκυροδέματος, δίνεται τιμή μεταξύ VIII και IX.

Για τις υπόλοιπες βαθμίδες έντασης χρησιμοποείται ο συνδυασμός των κλιμάκων Modified Mercalli και Mercalli – Sieberg – Karnik (MSK) με τις αντίστοιχες κατηγορίες κατασκευών».

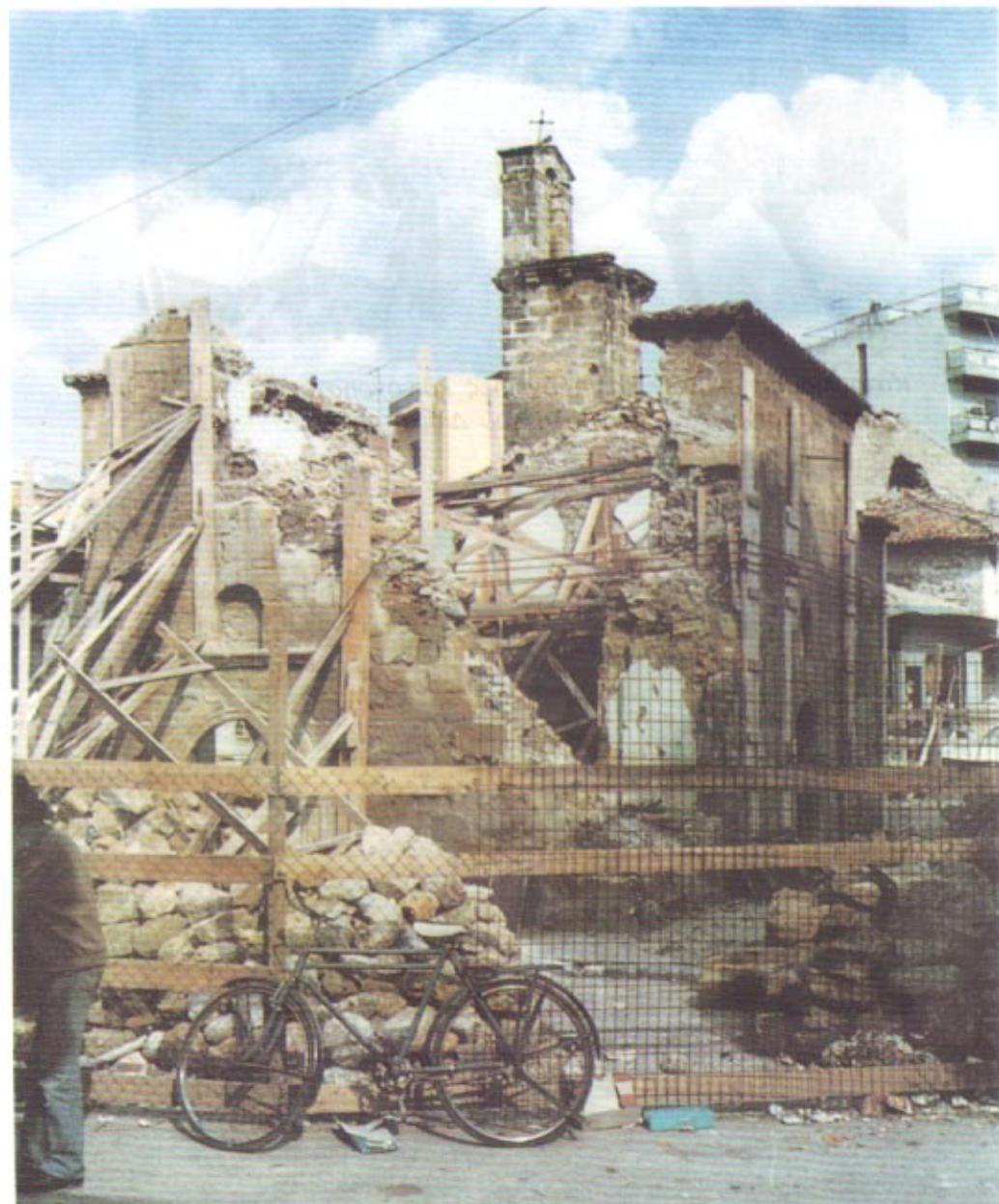
- Εκπονήθηκαν τρεις χάρτες ισοβλαβών καμπυλών. Ο πρώτος βασίζεται στα δεδομένα από την κατά τόπους αυτοφιά των μηχανικών και σεισμολόγων. Ο δεύτερος βασίζεται στα αποτελέσματα της επεξεργασίας των ερωτηματολογίων και τέλος παρουσιάζεται ένας τελικός χάρτης ισοβλαβών καμπυλών, που είναι συνθετική δουλειά των δύο προηγουμένων.
- Στον τελικό χάρτη των ισοβλαβών καμπυλών των σεισμών της Καλαμάτας βλέπει κανείς αμέσως ότι ιδιαίτερα καταπονήθηκε το κέντρο της πόλης, με μέση ένταση VIII και νησίδες IX. Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο χάρτης αυτός δεν παρουσιάζει την απόλυτη τιμή της έντασης, αλλά σχετικές τιμές, με την έννοια ότι δείχνει ποιες περιοχές της πόλης επηρεάστηκαν περισσότερο σε σχέση με άλλες. Ακόμα δεν είναι προγνωστικός, που σημαίνει ότι σε μελλοντικούς σεισμούς (διαφορετικού επίκεντρου, βάθους, μηχανισμού γένεσης, κ.λπ.) η συμπεριφορά των κτιρίων μπορεί να είναι εντελώς διαφορετική.

Ζουμπούλειο. Σχολή Χορού, πριν και μετά το σεισμό.

4.3. Επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή

- Ο σεισμός της 13ης Σεπτέμβρη '86 και ο μεγάλος μετασεισμός στις 15 Σεπτέμβρη, έφεραν μεγάλη καταστροφή στην οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης.
- «Η εντυπωσιακή ψυχραιμία που έδειξαν οι κάτοικοι τις πρώτες 24 ώρες μετά το σεισμό του Σαββάτου, χτες το μεσημέρι χάθηκε και στα πρόσωπα τους αποτυπώθηκε τώρα ο πανικός κι η αγωνία, για το τι πρόκειται να ακολουθήσει. Οι φήμες για μεγαλύτερο επικείμενο σεισμό οργιάζουν στην πόλη. Μέσα σε μισή ώρα περίπου δημιουργήθηκε στους δρόμους, που οδηγούν κυρίως στην έξοδο της πόλης, κυκλοφοριακή συμφόρηση. Πάρα πολλοί κάτοικοι αποφάσισαν να εγκαταλείψουν την Καλαμάτα μετά το χτεσινό σεισμό, που όπως φάνηκε ψυχολογικά έκανε πολύ μεγαλύτερη ζημιά από τον πρώτο», (Τα Νέα, 16/09/1986).
- Και αν αυτή είναι η ψυχολογική πλευρά, η υλική είναι σημαντικά χειρότερη. Καθώς το οικονομικό και κοινωνικό κέντρο ζωής της πόλης ταυτίζοταν σε μεγάλο βαθμό με το Ιστορικό Κέντρο, έπαθε μεγάλες ζημιές (το 71% των κτιρίων καταστράφηκαν ή έπαθαν σοβαρές βλάβες). Το εμπόριο ουσιαστικά νεκρώθηκε τις πρώτες μέρες. Το ίδιο ισχύει και για τις υπηρεσίες, την αναψυχή, την εστίαση. Και μόνο χάρη στις φιλότιμες προσπάθειες Δήμου, αρχών και εθελοντών άρχισε σιγά σιγά να αποκαθίσταται η εμπορική και κοινωνική λειτουργία της πόλης σε προκατασκευασμένα κτίσματα.
- Το Δημαρχείο, το Διοικητήριο, οι Δημόσιες Υπηρεσίες, οι περισσότερες Εκκλησίες (80%), οι κινηματογράφοι, τα εστιατόρια, έπαθαν σοβαρές ζημιές και κατέστησαν αχρησιμοποίητα, από τον πρώτο κιόλας σεισμό. Τα Σχολεία καταστράφηκαν σε ποσοστό 33%, τα δημόσια κτίρια σε ποσοστό 50%.
- Από τις βιοτεχνίες - βιομηχανίες της πόλης σοβαρές ζημιές και καταρρεύσεις είχαμε γύρω στις 50.

Ο ιστορικός ναός των Αγίων Αποστόλων της Καλαμάτας, μετά την καταστροφή.

Καταυλισμός σκηνών και πρόχειρες κοινόχροηστες εγκαταστάσεις στον περιβόλο του Διοικητηρίου.

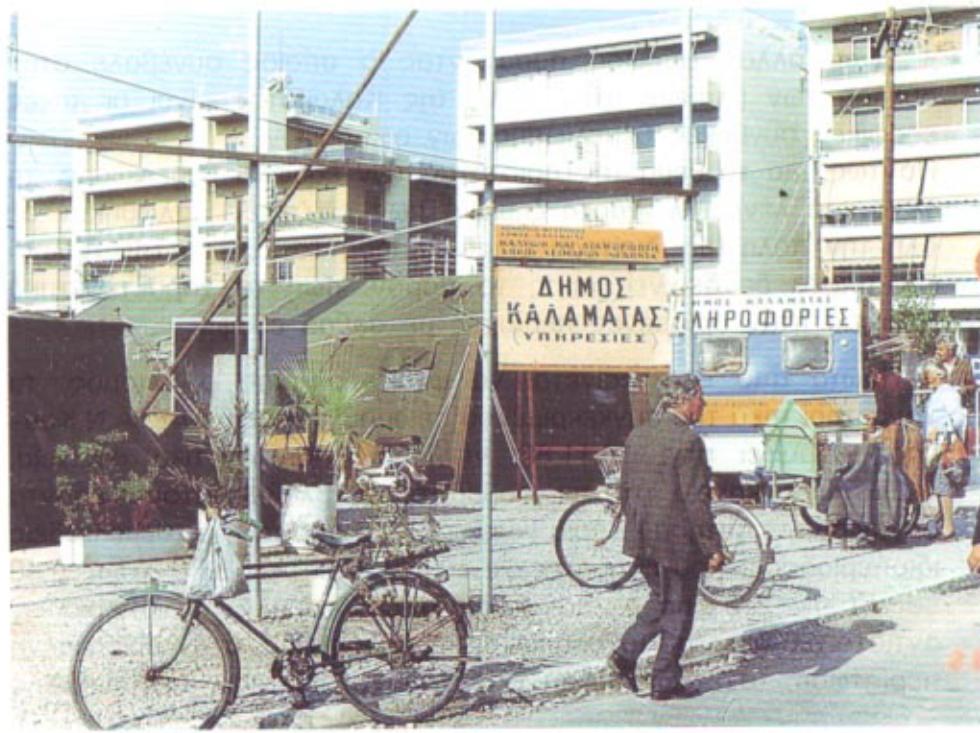

Καταυλισμός σκηνών στο Δημοτικό Πάρκο.

Σκηνές του Ερυθρού Σταυρού που χρησιμοποιήθηκαν τις πρώτες μέρες σαν σχολικές αίθουσες.

Συγκρότημα λιομένων αιθουσών σχολείων.

Στρατιωτικές σκηνές που στέγασαν τις υπηρεσίες του δήμου για αρκετούς μήνες.

Ο δήμαρχος Σταύρος Μπένος στη διανομή εφοδίων

4.4. Οι κυριώτεροι λόγοι για τις ζημιές (γραμμένο το Μάρτη του 1987)

4.4.1. ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

■ Υπάρχουν πολλοί λόγοι που μπορεί να φταίνε για τις ζημιές από τους σεισμούς.

■ Το Τ.Ε.Ε. λέει στη συνέντευξη τύπου της 26.9.86:

«Το όλο κύκλωμα των κατασκευών πάσχει. Είναι ξέφραγο αμπέλι. Το έργο του επιβλέποντος μηχανικού είναι το μεροκάματο του τρόμου (...). Και επισημαίνει ακόμη «την έλλειψη αστυνομίας κατασκευών, την έλλειψη μελετών σεισμικής επικινδυνότητας (μικροζωνικές), τη μη υποχρεωτική σύνταξη εδαφοτεχνικής μελέτης» σαν μέτρα που δεν ισχύουν και πρέπει να ληφθούν.

■ Ο ΣΑΔΑΣ ανακοινώνει στις 29.9.86:

«Αυτοί που ρίχνουν τις ευθύνες στους μηχανικούς παριστάνουν ότι δεν ξέρουν ότι η ανάπτυξη των πόλεων και η οικοδομική στη χώρα μας πάντοτε ήταν στα χέρια των κερδοσκόπων της γης, των ανεξέλεγκτων εταιριών των οικοδομικών υλικών, ενώ είναι πάντα παραγκωνισμένη η επιστήμη από τη διαδικασία της κατασκευής, επειδή κυριαρχεί η λογική του κέρδους. Είναι γνωστή η αποξένωση των μηχανικών ιδιαίτερα από τη φάση της επιβλεψης των οικοδομών, που οφείλεται κύρια στους παραπάνω λόγους.»

■ Υπήρξαν δυστυχώς και βιαστικές δηλώσεις τις πρώτες μέρες μετά το σεισμό, ακόμα και ανακοινώσεις φορέων τεχνικών, που αποδίνουν τις ζημιές κατ' εξοχήν στα χαλαρά εδάφη των θεμελιώσεων. Ένας φορέας τεχνικών θεωρεί ότι «η τρομερή καταστροφή έρχεται να επιβεβαιώσει με τρόπο τραγικό τις απόψεις μας (...) για τον τρόπο και τα κριτήρια με τα οποία διαλέχτηκαν οι περιοχές στις οποίες επεκτάθηκαν κατά καιρούς οι ελληνικές πόλεις».

Οσο δίκιο κι αν έχει γενικά, τι σχέση έχει αυτό με την Καλαμάτα, όπου οι περιοχές, στις οποίες επεκτάθηκε το σχέδιο πόλης (πούχε γίνεται το 1905) με βάση το Ρυθμιστικό Σχέδιο του 1986, παρουσίασαν πολύ λιγότερες ζημιές από τις περιοχές του παλιού

σχεδίου πόλης; Με εξαίρεση τη συνοικία των Γιαννιτσάνικων, (που είναι ουσιαστικά ο παλιός οικισμός των «Φαρών»). Είναι βέβαια κατανοητό πως ένα κακώς εννοούμενο συντεχνιακό πνεύμα ωθεί στην αναζήτηση εξιλαστηρίων θυμάτων. Αυτό που είναι αδιανόητο είναι η σκέψη πως, άμα δε φταίνε τα σαθρά εδάφη θεμελιώσης στο Νέδοντα (άρα και οι υπεύθυνοι για τις επεκτάσεις, οι πολεοδόμοι και οι τοπικές αρχές), θα πρέπει να φταίνε... οι μηχανικοί.

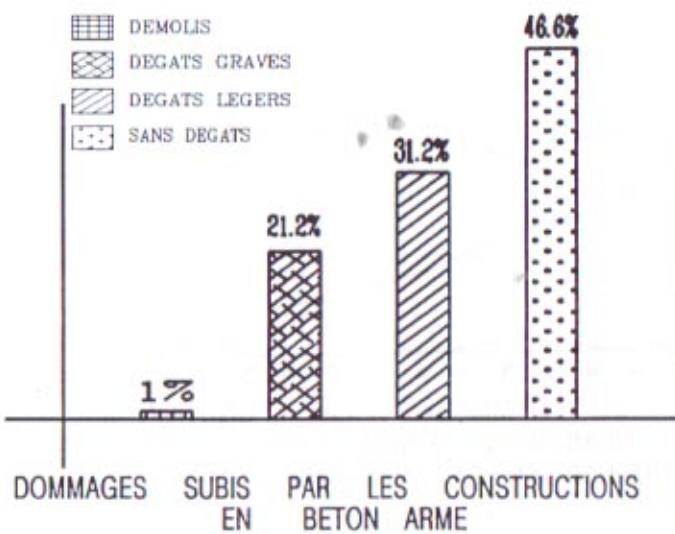
Τελευταία (στο Δελτίο του ΤΕΕ, στις 10.11.86) γράφουν σχετικά δύο πανεπιστημιακές επιτροπές. Η μια λέει: «Σύμφωνα με τα όσα στοιχεία συγκέντρωσε η ομάδα στη πρώτη αυτή φάση, το έδαφος θεμελιώσης στο οικιστικό συγκρότημα της Καλαμάτας δε φαίνεται ότι ήταν ο αποφασιστικός παράγοντας που επηρέασε το είδος, το μέγεθος και την κατανομή των ζημιών». Και η άλλη περίπου τα ίδια:

«...Ένας άλλος φυσικός παράγοντας ο οποίος συνέβαλε στην αύξηση των βλαβών στην πόλη της Καλαμάτας είναι οι κακές εδαφικές συνθήκες θεμελιώσης των οικοδομών...»

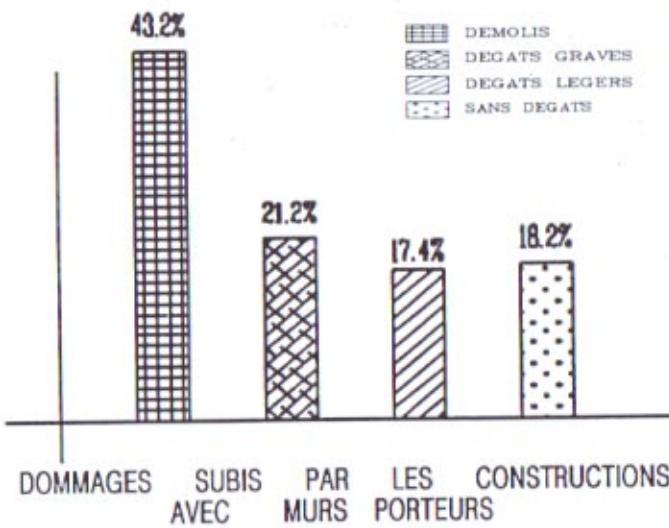
Πάντως, για το θέμα της ποιότητας των εδαφών θεμελιώσης, τα γεγονότα λένε (βλ. χάρτη ζημιών) πως οι ζημιές απλώθηκαν σε όλη την πόλη (με ιδιαίτερη επιμονή προς το κέντρο της πόλης) και τίποτα δε δείχνει, προς το παρόν, πως το χαρακτηριστικό στοιχείο ήταν ορισμένες περιοχές με σαθρά εδάφη.

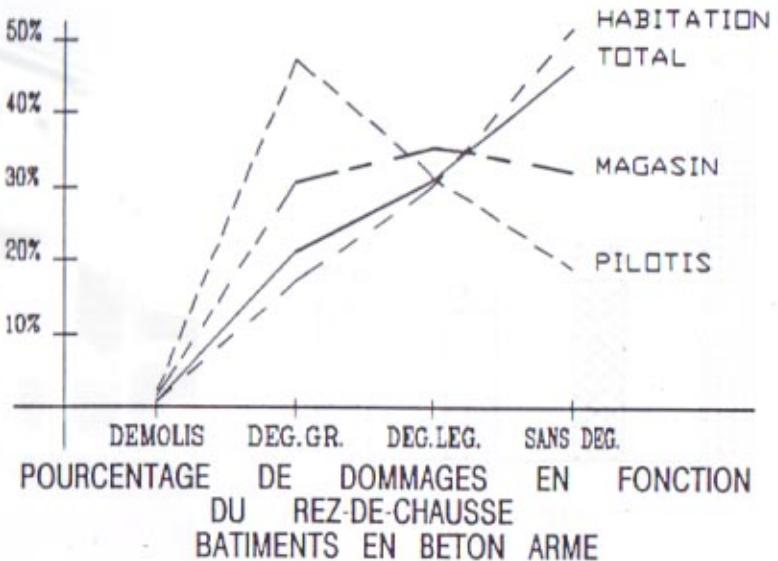
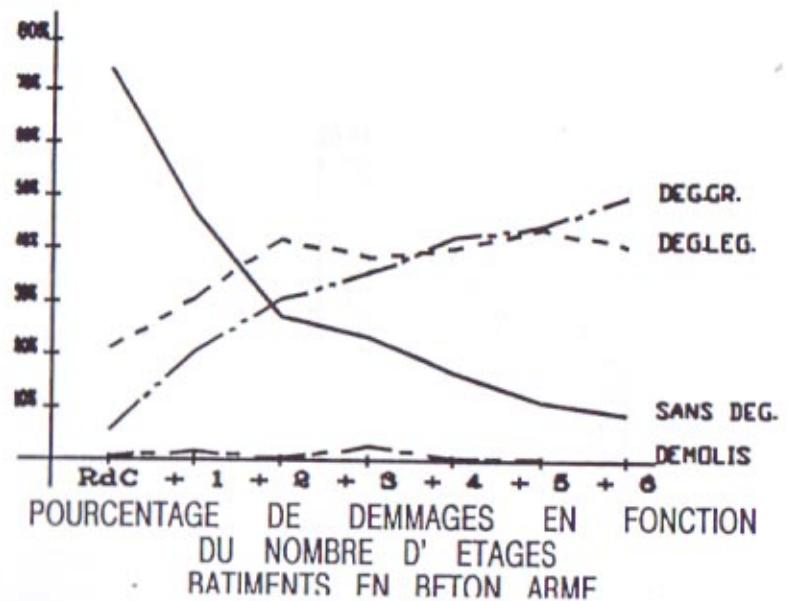
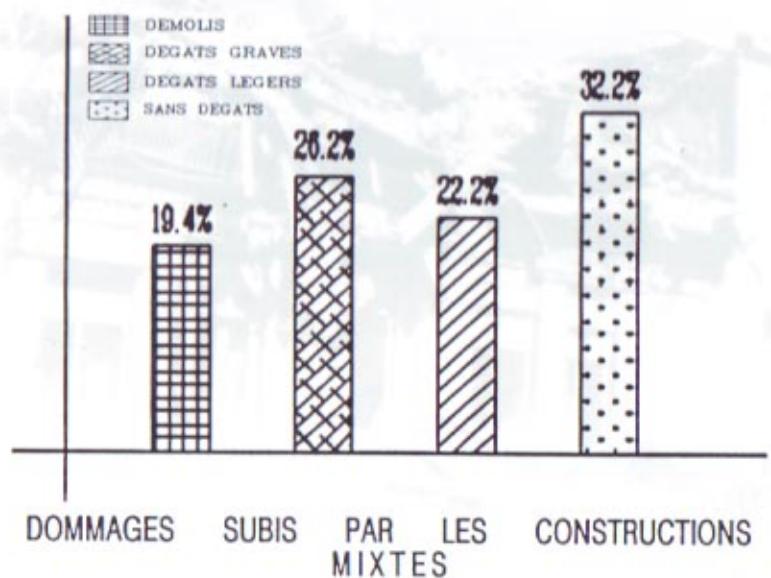
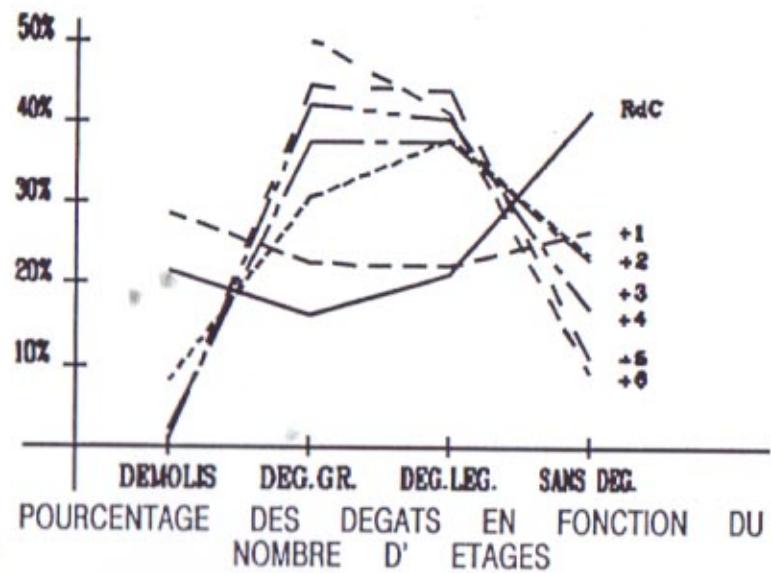
■ Πρώτα από όλα φαίνεται να φταίει ο ίδιος ο σεισμός, τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου σεισμού. Ο καθηγητής Α.Ν.Κουνάδης γράφει στις 10.11.86: «(...) με βάση σχετικά στοιχεία, διαπιστώνει κανείς ότι τις σοβαρότερες βλάβες στον φέροντα οργανισμό υπέστησαν κτίρια (κυρίως 2 – 5 ορόφων) με θεμελιώδεις ιδιοπεριόδους, που εκτιμάται ότι κυμαίνονται μεταξύ 0,20 ως 0,40 sec (...). Στο παρά πάνω διάστημα χαμηλών ιδιοπεριόδων αντιστοιχεί ιδιαίτερα ισχυρή σεισμική δράση που, στην προκειμένη περίπτωση, (σχετικώς μικρή απόσταση επίκεντρου και σεισμικής

DEMOLIS
 DEGATS GRAVES
 DEGATS LEGERS
 SANS DEGATS

DEMOLIS
 DEGATS GRAVES
 DEGATS LEGERS
 SANS DEGATS

εστίας) έχει τα χαρακτηριστικά εντόνου «πλήγματος». (...) Εν όψει των πάρα πάνω εκτεθέντων, αλλά και του είδους και της έκτασης των βλαβών, είναι αμφίβολο αν θα μπορούσαν να αντέξουν στο πλήγμα αυτό τα κτίρια που είχαν υπολογισθεί με τους ισχύοντες σεισμικούς συντελεστές της περιοχής.»

■ Ο σεισμός είναι στενά δεμένος με τα γεωλογικά ρήγματα. Και δυστυχώς δεν είναι σωστό αυτό που γράφτηκε από «υπεύθυνους», ότι δηλαδή από τις ζημιές που έγιναν στον τάδε σεισμό μπορείς να συμπεράνεις πού πρέπει να φυλαχτείς. Τα γεωλογικά ρήγματα δεν είναι ένα σε κάθε περιοχή, (στην Καλαμάτα όπως κι αλλού), αλλά κάθε φορά, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του σεισμού, ενεργοποιείται το ένα ρήγμα ή το άλλο. Μόνο λοιπόν επιστημονική διερεύνηση μπορεί να μας οδηγήσει στο αν και πού θα πρέπει να πάρουμε ιδιαίτερα αυστηρά μέτρα (π.χ. απαγόρευση ή περιορισμός δόμησης) σε λωρίδα πλάτους μερικών μέτρων, μερικών δεκάδων μέτρων ή και περισσότερο.

4.4.2. Η ΜΙΚΡΟΖΩΝΙΚΗ – Ο Ο.Α.Σ.Π.

■ Αποφασιστική σημασία για να βγουν συμπεράσματα για τους λόγους των ζημιών και για την πολεοδομική εξέλιξη της πόλης θα έχει η «μικροζωνική μελέτη», που γίνεται ήδη από τον Ο.Α.Σ.Π. και θα αποτελείται από 7 – 8 επί μέρους μελέτες. Σ' αυτές εμπλέκονται πολλοί επιστημονικοί φορείς, όπως: τα Πανεπιστήμια Αθηνών – Θεσσαλονίκης – Πατρών – Θράκης, το ΙΓΜΕ, το ΚΕΔΕ, το Ε.Μ.Π., το Τ.Ε.Ε., διάφοροι σεισμολογικοί φορείς...

Οι επί μέρους ειδικές μελέτες θα καταλήξουν σε προτάσεις για την επιλογή σεισμικών συντελεστών, τρόπου δόμησης και θεμελίωσης και θα δώσουν μεταξύ άλλων στοιχεία για τα υφιστάμενα γεωλογικά ρήγματα, που θα μπορούσαν να ενεργοποιηθούν σε τυχόν μελλοντική σεισμική δραστηριότητα. Τα πρώτα αποτελέσματα συγκεντρώθηκαν σε προκαταρκτική έκθεση το Γενάρη του 1987, για να ολοκληρωθούν σε οριστικές προτάσεις σε 8 – 10 μήνες.

Πολύ κακή εκδούλευση στους κατοίκους της Καλαμάτας κάνει όποιος προεξοφλεί από τώρα ανησυχητικά συμπεράσματα, τονίζοντας τον ένα ή άλλο παράγοντα.

■ Με βάση τα αποτελέσματα της Μικροζωνικής θα καθορίσει η πολιτεία τους όρους δόμησης (ή ακόμα και «μη δόμησης») κατά ζώνες, καθώς και τα ιδιαίτερα ίσως μέτρα που θα πρέπει να λαμβάνονται. Είναι πάντως φανερό πως η οικονομική πλευρά του θέματος επηρεάζει και την επιστημονική.

Δεν μπορούμε να ζητάμε από τους ιδιώτες να κάνουν την επένδυση των εκατομμυρίων που κάνει το Δημόσιο στα κτίρια που κατασκευάζει. Ετοι π.χ. και στο Πνευματικό Κέντρο, που έχτισε ο Δήμος Καλαμάτας, καθώς και σε άλλα Δημόσια Κτίρια, υπήρξε η δυνατότητα (ένεκα μεγέθους της κατασκευής, αλλά και ένεκα δημόσιου φορέα) να γίνουν ειδικές έρευνες και μελέτες, ακόμη και γεωτρήσεις, που δεν μπορεί να τις απαιτεί κανείς κατ' αρχήν από τη μικρή ιδιωτική οικοδομή.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι. Μικροζωνική μελέτη Καλαμάτας - Ανάλυση προτεινόμενων εργασιών

Α/Δ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΦΑΣΗ Α (2 μήνες)	ΦΑΣΗ Β (2 μήνες)	ΦΑΣΗ Γ (4 μήνες)
1	Ινθρογή και Αξιοβούληση Γεωθετικών και Γεωτεχνικών Πληροφοριών	<ul style="list-style-type: none"> Ινθρογή Γεωθετικών κοραλών Ινθρογή Γεωτροποίεων από το Δημόσιο Οργανομέσο και Ιδιωτικές φορείς. Αξιοβούληση πληροφοριών. 	—	—
2	Αξιοβούληση ζημιών από τους προσδρομικούς σεισμούς	<ul style="list-style-type: none"> Δειγμοποίηση ουθησμών στα- χείων δεμεριώσων και γέρον- τος οργανισμών οικοδομών Προσαρτητική Στατιστική επεξεργασία ζημιών 	<ul style="list-style-type: none"> Ινθρογματική υαλογραφή των ζημιών σε σχέση με: <ul style="list-style-type: none"> τον τρόπο δεμεριώσων το είδος και την ποιότητα της αναδομής Στατιστική επεξεργασία Διεπόπτωση συμπερασμάτων 	—
3	Νεοεπονική Ηελέτη	<ul style="list-style-type: none"> Αναγνώριση ενεργών γεωθετικών ρυγμάτων και ζωνών διάρρησης στην ευρύτερη περιοχή 	<ul style="list-style-type: none"> Χαρτογράφηση ενεργών ρυγμάτων Κανονιδιμός τύπου ρυγμάτων Προσδιορισμός τευτονικών τάσεων Ινσεκτών ρυγμάτων με το χεινότερο σεισμικό παθεστικό 	—
4	Ηελέτη Τειομηνής Επιυλινδυνότητας	<ul style="list-style-type: none"> Αναζήτηση επιτακτικού προσβητικού από το πρόσφατο σεισμό - Φιλοροποίηση Αναμενόμενος μήνες περιοδού (πιθανολογία αναθίσης) Προσαρτητική επιτακτικού προσβητικού και στελέχων και στον Εθρούμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Προσδιορισμός επιπλέοντων ευρύτερης περιοχής Χαρτογραφίστων σεισμών (μήνες, περίοδος εποπλισμός κ.λ.π.) Προσδιορισμός επιόδων και σεισμών κορών μεσοελασμών παρ- αποθέματων Παραγωγής περιοδού περιοδού περιοχής 	—
5	Γεωτεχνική Ηελέτη	<ul style="list-style-type: none"> Επιτέλεση γεωτροποίεων έως το βραχιόδες υποβρύχια Επιτέλεση δαυάκων μετατόξεως Ηελέτη σασμήν Y.O.R. Επιτόπου δαυάκες (SPT, λεγεντρομε- ροσείς) Σύντομη καρουτικοποίηση γεω- τεχνικών τομών 	<ul style="list-style-type: none"> Επιτέλεση γεωτροποίεων ανά περιοχή Επιτέλεση έργοστριψιών δαυάκων Επιτέλεση επιτόπου δαυάκων ('SPT, λεγεντρομεροσείς) 	<ul style="list-style-type: none"> Επιτέλεση αρχιτεκτονικών γεωτροποίεων, έργοστριψιών και επιτόπου δαυάκων Σύντομη γεωτεχνική, τεκνο- γεωθετικών κορών - τομών
6	Επιτέλεση Ειδών δαυάκων	—	<ul style="list-style-type: none"> Επιτόπου δαυάκες (Ηελέτης CROSS - HOLE,) Έργοστριψιών δαυάκες (RESONANT COLUMN,) 	—
7	Υδροχειρός δυναμικής Απορρόσης εξόρξεως	—	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοβούληση στα Ηελετορράγια υπελογίσμού σε σύγκριση με τα παρατητήσεις από τον πρόσφατο σεισμό. Υπελγχισμός, από περιοχή, στα δυναμικά απορρόσης των εξόρξεως. 	<ul style="list-style-type: none"> Συμπληρωματική υποθέση Έργοστριψη προμηνύντων μετόπων υπελογίσμου Αξιοβούληση των αποτελεσμά- των
8	Πορουσίσση Αποστερεο- τών και προσδέσων	<ul style="list-style-type: none"> Συγχειρωτική πορουσίσση των αποστερεοτών και προσαρτητικής μερίδας 	—	<ul style="list-style-type: none"> Πορουσίσση αποστερεοτών Προσδέσση σεισμικών αντε- βάσεων, τρόπου δόμησης και δεμεριώσων

ΠΙΝΑΚΑΣ II

ΕΡΓΑΣΙΑ	ΦΑΣΕΙΣ	ΦΟΡΕΙΣ	ΕΠΙΤΗΜΟΝΙΟΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ (ΕΡΓΑΣΙΩΝ)	ΧΡΟΝΟΙ	ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ
Τιτζόρη και Αγιολόγια Γεωπονικοί και Γεωτεχνικοί Πλαστοφοριών.	A	ΚΕΔΕ-ΓΒ ΠΑΝ. ΑΘΗΝΩΝ(Η.ΠΕΙΡΑ) ΙΓΜΕ	- καθ. Η. Μαριολάκος	- Ιατρός Θεοφάνης Καρόπης, γιατρός πλαστοφοριών από το διήδευτο οργανισμό της Εθνικής θεραπείας και αιδομένων πλαστοφοριών. - Αναθέρνοται αναλυτικά σε εκτιτό έγγραφο. - Συρματωτικοί-εξοδούμενοι διαδικασίες γεωλόγων-γεωτεχνικών και πλαστοφοριών εποχιών.	- 2 μήνες	- Αυριάν	
Αγιολόγια, Διρήν από τους πρόβατους δεινούς.	A	ΚΕΔΕ-ΓΒ ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ (Στόλος Επαγγελμάτων) ΤΕΕ-ΟΑΙΠ ΠΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ (Στόλος Επαγγελμάτων) ΠΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ (Τοπ. Γεωτεχνική Ανάρτησης)	- καθ. Ή. Χ. Φαρδίδης	- Διεύθυνση αποτελεσμάτων οικογένειας Βερβίλιων και φίρμας οργανισμών συσσεδεμών. Προκαταρκεύτηκε η παραγωγή διατίτιδης. - Μελέτη των αιδομένων ελατήνων αποτελεσμάτων εποχιών που καταφέρθηκαν. - Αγιολόγια Διρήν των επειρύων της καταφέρτης - Διατηρητική διεργασία τόπου διερήν-έπιπλου Διρήν Κ.Σ.Ι. - Έργα των τεχνητούρβων που παραπομπής Κ.Σ.Ι. κατά τα περιόδους της καταφέρτης. - Αγιολόγια με επιφύλαξη αιτητηρίων διεργασίας δεσμών έργων και υποδομών στην Γαλατάτα.	- 2 - - 2 - - 2 -	- Αυριάν - Αναθέρνοται παρακάτω - Αναθέρνοται παρακάτω	
	B+Γ	ΚΕΔΕ-ΓΒ ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ (Τοπ.) ΙΓΜΕ ΤΕΕ-ΟΑΙΠ ΠΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ (Στόλος Επαγγελμάτων) ΠΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ (Τοπ. Γεωτεχνική Ανάρτησης) Ε.Μ.Π.	- καθ. Ή. Χ. Φαρδίδης	- Διεύθυνση αποτελεσμάτων επειρύων της τρόπου διερήν-έπιπλου Διρήν Λαζαρίδηα. Διεύθυνση ευημεροφοριών. - Μελέτη των αιδομένων διαρρήνες επιδημία της Καρία. - Αγιολόγια μετροβοσκεψίων εποχιών. - Αγιολόγια Διρήν των επειρύων της καταφέρτης. - Ιατρική διεργασία διεργατικής τόπου διερήν-έπιπλου Διρήν Κ.Σ.Ι. - Έργα των τεχνητούρων που παραπομπής Τοπ. Στάσης παραπομπής της καταφέρτης. - Αγιολόγια επιφύλαξη πληρωμάτων διεργασίας δεσμών έργων και υποδομών στην καταφέρτη. - Αγιολόγια Διρήν από τους πρόβατους δεινούς επι Καταφέρτη.	- 6 μήνες - 6 - - 6 -	- Αυριάν - Ιαν. Δεκ. 478.000 (Α+Β+Γ) - Αυριάν (ΙΓΜΕ) - Ιαν. Δεκ. 500.000-30.000 (Α+Β+Γ) - 500.000 (Β+Γ) - 570.000 (ΓΕ) - Ιαν. Δεκ. 1.360.000 (Α+Β+Γ) - Αυριάν	
Νεοτεκτονική Μελέτη	A	ΙΓΜΕ ΠΑΝ. ΑΘΗΝΩΝ(Η.ΠΕΙΡΑ)	- καθ. Η. Μαριολάκος	- Νεοτεκτονική Μελέτη : - Τα εντραρά πρόγραμμα	- 2 μήνες	- 100.000 ή ρ.	
	B+Γ	ΙΓΜΕ ΠΑΝ. ΑΘΗΝΩΝ(Η.ΠΕΙΡΑ)	- καθ. Η. Μαριολάκος	- Νεοτεκτονική Μελέτη - Οι διαδικασίες είναι απλούστερες συμπαραγόντων. Ινεξετικότητα των ρυθμών με τη σεισμική διαρρήνες.	- 10 μήνες - 6 μήνες	- 200.000 ή ρ. - Ιαν. Δεκάδες τη γραμμή ΠΙΝΑΚΗΣ 1/500000 ή ρ.	
Μελέτη Ιειερήν επικινδυνότητας	A ΛΙΠΕ	Ιειερολογικοί φορείς (ΑΙ. ΔΙ. Τοπ. Γεωτεχνική) Ε.Μ.Π. (Τοπ. Γεωτεχνική) Ε.Μ.Π. (Εργ. Αντ. Τεχν.)	- καθ. Γ. Γιατζής καθ. Γ. Γιατζής καθ. Γ. Γιατζής	- Αναθέρνοται αναλυτικά σε εκτιτό έγγραφο (επι λεπτ. Ε. Μαριολάκος) - Αναθέρνοται αναλυτικά σε εποπτική διδαχή Προστεκτικών τεχνών (καθ. Γ. Γιατζής) - Μελέτη Ιειερήν Επικινδυνότητας (Πρότυχη φολεμάτες) (Υποδομούργοι)	- 2+3 μήνες	- Αναθέρνοται παρακάτω	# Τελ. Διάρ. 1 πλ. 400.000 ή ρ.
	B+Γ	Ιειερολογικοί φορείς Ε.Μ.Π. (Τοπ. Γεωτεχνική) Ε.Μ.Π. (Εργ. Αντ. Τεχν.)	- καθ. Γ. Γιατζής καθ. Γ. Γιατζής καθ. Γ. Γιατζής	- Αναθέρνοται αναλυτικά σε εκτιτό έγγραφο (επι λεπτ. Ε. Μαριολάκος) - Αναθέρνοται αναλυτικά σε εποπτική διδαχή Προστεκτικών τεχνών (καθ. Γ. Γιατζής) - Μελέτη Ιειερήν Επικινδυνότητας (υλικά των πορειών δέ- πλατίνης Επικινδυνότητας (υλικά των πορειών δέ- πλατίνης))	- 6+7 μήνες - 6 μήνες - 6 μήνες	- Ιαν. Δεκάδες 700000 ή ρ. - Ιαν. Δεκάδες 1.085.000 ή ρ. - 400.000 ή ρ.	

ΠΙΝΑΚΑΣ II

Σελίδα 2

ΕΡΓΑΣΙΑ	ΦΑΙΣις	ΦΟΡΕΙΣ	ΕΠΙΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΛΕΛΕΤΗΣ (ΕΡΓΑΣΙΩΝ)	ΧΡΟΝΟΣ	ΚΟΣΤΟΣ	ΙΣΥΝΤΟΝΙΣΗ
Τεχνητική Μελέτη	A	ΚΕΔΕ Ε.Μ.Π. (Τοπ. Γιώ. Επικ.) ΙΓΜΕ	- Mr. Καθ. Γ. Κουφαντάκης	- Επέλεξε χωρητικότηταν έως το διαχρόνιο υπόβαθρο. Επέλεξε δύσειρά κατάταξη. Η πρώτη στάδιον γ. Ο. ε. τ. Τ. - Απορροφητικό παραγόμενο υπότιμον. Η πρώτη στάδιον υψηλής πλευράς είναι χρησιμός εργασία. Διαφέρει από την άλλη την επέλεξε κατάταξη αναδιπλωμάτικη.	- Αναφίέται παραγόμενη - Αναφίέται παραγόμενη - Αναφίέται παραγόμενη - Αναφίέται παραγόμενη - Αναφίέται παραγόμενη	-	-
	B+Γ	ΚΕΔΕ Ε.Μ.Π. (Τοπ. Γιώ. Επικ.) ΙΓΜΕ ΙΓΜΕ	- Mr. Καθ. Γ. Κουφαντάκης	- Επέλεξε μητρικές ανά περιοχή. Επέλεξε χρωτηριασμένη δομήν. Επέλεξε επιπλέον δομήν (εργασία παντοφελοποίησης). Επέλεξε επιπλέον δομήν (εργασία παντοφελοποίησης). - Όλων παραγόμενη - Γεωφυσικές έργων - Επέλεξε διεύρυνση περιοχών μητρικών αν απαιτείται.	- 8 μήνες (Α) - 8 μήνες (Α+Β+Γ) - 8 μήνες (Α+Β+Γ)	- Ιαν. δικ. 700.000 δρχ. - Ιαν. δικ. 3.700.000 δρχ.	-
Επίδειξη Ειδικών Δοκίμων	B+Γ	ΚΕΔΕ ΠΑΝ. ΠΑΤΡΙΝΩΝ (Τοπ. Γιώ. Επικ.) ΠΑΝ. ΘΡΑΞΗΣ (Τοπ. Γιώ. Επικ.)	Επικ. Καθ. Γ.Α. Αβανασόπουλος Καθ. Σ.Α. Ια. 081δις	- Επιπλέον δοκίμων (Επιπλέον 200.000 δρχ.) Εργασία παραγόμενη (Επιπλέον 200.000 δρχ.) - Επιπλέον της Εργατικής δομής είναι ενισχύσεια για το Σ.Τ.Ε. - Επέλεξε εργατογέλια των εργατηριακών δοκίμων.	- 8 μήνες - 8 μήνες - 4 μήνες	- Ιαν. δικ. 750.000 δρχ. - Ιαν. δικ. 900.000 δρχ.	-
Υπολογισμός Δυναμικής Απόδρομης Εδαφών	B+Γ	ΚΕΔΕ ΑΠ.Θ. (Τοπ. Γιώ. Επικ.) Ε.Μ.Π. (Τοπ. Γιώ. Επικ.) Ε.Η.Π. (Εργατ. Αποτίμησης Τεχνολογίας)	Επικ. Καθ. Καρ. Παπαδάτης Καθ. Γ. Γιανέτας (Τοπ. Καθ. Α. Ναυαράτης) Καθ. Παν. Καρδίδης	- Αποδότηση των διεύθυνσης για την εργασία από την πρότυπη απόδρομη της ιδίας περιοχής της ημέρας. - Υπολογισμός της δυναμικής απόδρομης των εδαφών (εργατικής και επιπλέον 4 και 5 ζεύγη για κάθε) - Ανάλυση των δυναμικών επιπλέοντων πυλών παραγόμενης επιπλέοντων πυλών από την θεωρητική περιοχή. - Υπολογισμός δυναμικής απότιμης Εδαφών (ηπειρών περιοδικών ή ήλια).	- 8 μήνες - 8 μήνες - Ιαν. Χρήσης 8 μήνες - 2 μήνες	- Ιαν. δικ. + παρ. 1.000.000 δρχ. - Ιαν. δικ. παραγόμενη (4) - 824.000 δρχ.	-
Παρουσίαση Αποτίμεσηών και Προτάσεων	A			Συγκέντρωση παρουσίαση των αποτελεσμάτων της προγραμματικής μελέτης - Προτάσεις			
	B+Γ			Παρουσίαση αποτελεσμάτων. Προτάσεις επειργήκυρη διατάξεων, τρόπου διανομής των δημόσιων - Προτάσεις			
				Σύνολο χρόνου : 2 ÷ 8 μήνες		Σύνολο κόστους : 22.897.000 δρχ.	

4.5. Τα διατηρητέα

■ Η διατήρηση της ιστορικής συνέχειας της πόλης μπαίνει πολύ πιο έντονα μετά τους τελευταίους σεισμούς. Σε άλλες πόλεις έχουν γίνει εξαμβλώματα σε παρόμοιες περιστάσεις (όπως π.χ. ένα κομμάτι στην παλιά πόλη των Χανιών), αφήνοντας να χτιστεί ο.τιδήποτε και οπωσδήποτε, στη θέση του αξιόλογου και με ανθρώπινη κλίμακα κτιριακού πλούτου της παλιάς πόλης. Απ' την άλλη μεριά, η κήρυξη των «διατηρητέων κτιρίων ή συνόλων» πρέπει να υπακούει σε πολύ ξεκάθαρες αρχές.

Και η πρώτη είναι: οι επισκευές ή ανακατασκευές να είναι πλήρως **αντισεισμικές** για να μπορέσουν να μας δίνουν την ομορφιά τους άλλα 100 χρόνια τουλάχιστον. Απαίτηση που μεταφράζεται σε 5,

10, 15 ή και παραπάνω εκατομμύρια για κάθε ιδιαίτερα αξιόλογο κτίριο.

■ Εάν υπάρχουν τελικά μόνο 100 ή 150 τέτοια κτίσματα, για τα οποία υπάρχει η δυνατότητα «πάστη θυσία» να αποκατασταθούν, τι θα γίνει με τα 1000 ή 1500 υπόλοιπα που δίνουν κυρίως το χαρακτήρα στο ιστορικό κέντρο;

Φτάνει το να είναι διώροφα τα καινούργια κτίσματα και με στέγη; Η χρειάζεται να προβλεφθούν και τα υλικά της πρόσοψης (όχι αλουμίνια ή πλαστικά), οι αναλογίες των ανοιγμάτων, το είδος των μπαλκονιών, το χρώμα; Δύσκολο θέμα...

Κτίριο Κοτταρόπουλου: Δημοτική Σχολή Εικαστικών. Επαθε μεγάλες ζημιές και αποκαταστάθηκε πλήρως.

5. ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ

5.1. Πολεοδομικός σχεδιασμός και αντισεισμική θωράκιση

■ Θα μπορούσαμε να συμπυκνώσουμε την τεχνική της αντισεισμικής **πολεοδομικής** θωράκισης μιας πόλης με δύο λόγια: Σχέση ύψους κτιρίων με πλάτος δρόμων, οδικό δίκτυο που να μπορεί να δουλέψει μετά από καταστρεπτικό σεισμό, χαμηλές πυκνότητες, ελεύθεροι χώροι εξοπλισμένοι κατάλληλα και σε μικρές αποστάσεις από την κατοικία για «καταφυγή» τις πρώτες ώρες ή μέρες και για «καταυλισμό» για περισσότερες μέρες αν χρειαστεί, πρόβλεψη για χώρους όπου θα εγκατασταθούν υπηρεσίες και κοινωνικές λειτουργίες...

■ Εχει όμως ιδιαίτερη σημασία, βλέποντας τα σημεία αυτά από κοντά, να βρούμε ποια και σε ποιο βαθμό πρέπει να περιλαμβάνονται **έτσι κι αλλιώς** σε ένα κοινό πολεοδομικό σχεδιασμό, στο Ρυθμιστικό Σχέδιο (φτάνει νάναι ...«σωστό»). Μιλάμε δηλαδή για ένα γενικό σχεδιασμό, που ισχύει για όλες τις πόλεις, άρα και για κείνες που δεν κινδυνεύουν ιδιαίτερα από σεισμό (σπάνιο πράμα στην Ελλάδα).

■ Υποστηρίζουμε λοιπόν με απόλυτη βεβαιότητα ότι ένα «καλό» (κατά τη γνώμη μας) Ρυθμιστικό Σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει τα περισσότερα από τα αιτούμενα από τον πολεοδομικό αντισεισμικό σχεδιασμό. Αυτό ισχύει ακόμα παραπάνω, αν η πόλη βρίσκεται σε ιδιαίτερα σεισμογενή περιοχή. Το «σωστό» Ρ.Σ., αν και εκπονείται σε ανύποπτο χρόνο, πρέπει νάχει προβλέψει τέτοια δομή της πόλης που να εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη δυνατή θωράκιση, την όσο γίνεται καλύτερη λειτουργία της πόλης σε περίπτωση καταστροφών: σεισμό, πυρκαγιά, χιονοπτώσεις, πλημμύρες ποταμών κ.τ.λ.

■ Δίνουμε παρακάτω, για να υπάρξει δυνατότητα άμεσης σύγκρισης, τις απαιτήσεις της κυκλοφορίας σε «σωστό» Ρυθμιστικό Σχέδιο (παρ. 5.2.1) και τις απαιτήσεις της κυκλοφορίας με βάση

την πολεοδομική αντισεισμική θωράκιση (παρ. 5.2.2). Το ίδιο κάνουμε για τους ελεύθερους χώρους (παρ. 5.3.1. και παρ. 5.3.2), για τους όρους δομήσεως (παρ. 5.4) κ.λ π.

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΣΕΙΣΜΙΚΗ
ΠΡΟΕΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ**

Η προσωπική σας τυπωμένη φόρο σε
ριττώσασθαι σαμανό.

**ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ
ΣΕΙΣΜΟΥΣ**

卷之三

100

A. Τι φέρεται ως κάνετε από TOPA:

- * Ελαστικά υφαντικά που είναι ελαστικά γεύματα για τη στραγγιστική σειρά, γαρνίρισμα και για το νερό.
- * Η μέτρη που τηλετελεῖται πριν την ζήτηση σε ανάθεση.

A small illustration of a person sitting at a desk, reading a book. The person is wearing glasses and has a pencil in their hand. There are papers and a calculator on the desk.

- На Европа присъщите юридични проблеми са свързани със земеделието и земевладението.
- На бъдеще ще има проблеми със земеделието и земевладението.

Budaya berkebangsaan kau dan orang-orangku bukanlah via
orang-orang. Na ampera keadaan tebal, tsu pohja, na
ampera keadaan tsu unta di bawas depanku la. Na
entah, Na iong wuketude bidadar depanku punca
tenteh, yupe omu kerepale.

Na fatae, muntulku, kau via. Edzere, kaua entuh
osakepuk noco, ti padaha ko adektek entuh nape-
mungku tau ampera.

B. Tu muntulku un khuturte tmu OPA tuu

Επειδή έτσι ανθ. είχαν, ωριμεί τον πόνον που απέβησε στην απογείωση.

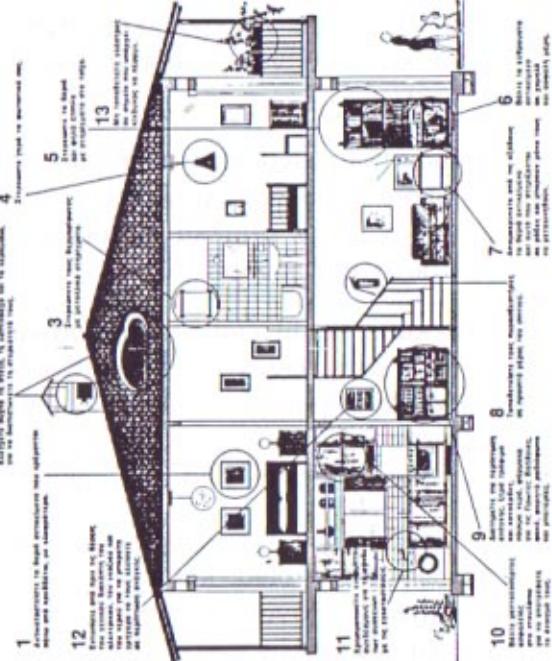
କାନ୍ଦିବିରା ପାଇଁ ଏହା ମାତ୍ର ନାହିଁ।
କାନ୍ଦିବିରା ପାଇଁ ଏହା ମାତ୍ର ନାହିଁ।

1

ప్రాంత దిగువను గొప్పమైనది. నీ విలువ కుతుంబమే తిథికాలుగా నీ విలువ కుతుంబమే ఏపోడి.

- Множествене на имена на предметите.
- Множествене на числителни, касови.
- Множествене при дясното време.
- Множествене при българските имета на лица.
- Ако касовите са от различни групи.

- **Nu** **exist** **recunoscute** **relații** **interior** **a** **țării** **care** **sunt** **împărțite** **în** **grupuri** **de** **țărani** **extrem** **diferi-**

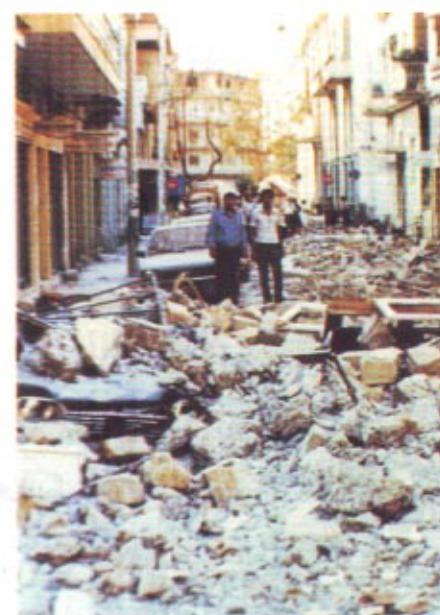
- Na akademie de studijMe. Bledje: ta snydla sev
Bledje kontinueliseva kai dovo unutrova tarcha vo
ondorove. Na otetecuvatec vred. Ta odete
otetecite kach ta urta v Bledje. Bledje uvede a
entom na vse potrebu te Bledje novogata smoci
tolosuvat yurkam. #Kralj.

B. Ти підіши від кінця тієї QPA та
згадай:

- **Mere and every language contains words which** denote the same thing, but which are not identical in meaning. For example, the English word 'sun' and the German word 'Sonne' both denote the same thing, but they are not identical in meaning.

Οδηγίες για προστασία μέσα στο σπίτι ξέρουμε να δίνουμε, στα άτομα. Οδηγίες όμως (ή μάλλον εντολές) για έξω απ' το σπίτι, σε πολεοδομική κλιμακα, ποιός θα δώσει στην πολιτεία, στους δήμους;

5.2. Η κυκλοφορία

5.2.1. Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΣΕ «ΣΩΣΤΟ» ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

- Για την κυκλοφορία των οχημάτων το Ρ.Σ. πρέπει να οργανώσει πρωτ' απ' όλα τέτοιο ισορροπημένο σύστημα δρόμων, που να μη φορτώνει το κέντρο (ή και άλλα σημεία) της πόλης με περιπτή κυκλοφορία. Ο κάθε κάτοικος ή επισκέπτης, από οποιαδήποτε γωνιά της πόλης, να μπορεί να κυκλοφορεί ορθολογικά προς το στόχο του και ιδιαίτερα να μπαίνει ή να βγαίνει από την πόλη όσο γίνεται πιο σύντομα. Από κει και πέρα να υπάρχει μεγάλη αρτηρία υπεραστική, που να σε οδηγεί προς την γύρω περιοχή και τις άλλες πόλεις.
- Πολύ αποτελεσματικό είναι ένα αρτηριακό κύκλωμα διασυνοικιακών αξόνων γύρω από τις μεγάλες πολεοδομικές ενότητες (συνοικίες) με στόχο την απαλλαγή του κέντρου συνοικίας από τις άσχετες μ' αυτό μετακινήσεις.
- Οι δρόμοι, σε κάθε περίπτωση πρέπει νάνι τόσο πλατυοί ώστε να εξυπηρετείται η ροή των οχημάτων (μονόδρομοι ή αμφιδρομοί), να εξασφαλίζεται άνετη πορεία πεζών και ποδηλάτων, να φωτίζονται - ηλιάζονται και αερίζονται όσο πρέπει οι κατοικίες και να εξασφαλίζεται κάποια ανεκτή δόση ιδιωτικότητας (privacy).
- Τα μεγέθη των δρόμων του συστήματος μεταφορών ξαναθυμίζουμε ότι επιδιώκεται να είναι κάπως έτσι:
 - Ο «περιμετρικός άξονας», η αρτηρία δηλαδή που περιβάλλει την πόλη και ταυτίζεται κατ' ανάγκη συχνά σε πόλη μεσαίου μεγέθους με την υπεραστική παρακαμπτήρια αρτηρία.24.00 μ.
 - Οι «διασυνοικιακοί άξονες», που περιβάλλουν τις συνοικίες και οδηγούν άμεσα στον περιμετρικό άξονα - υπεραστική αρτηρία.17.00 – 21.00 μ.
 - Οι «συλλεκτήριες αρτηρίες», εσωτερικές αρτηρίες των συνοικιών, που συλλέγουν τους τοπικούς δρόμους, οδηγώντας στους διασυνοικιακούς άξονες min 12.00 μ.

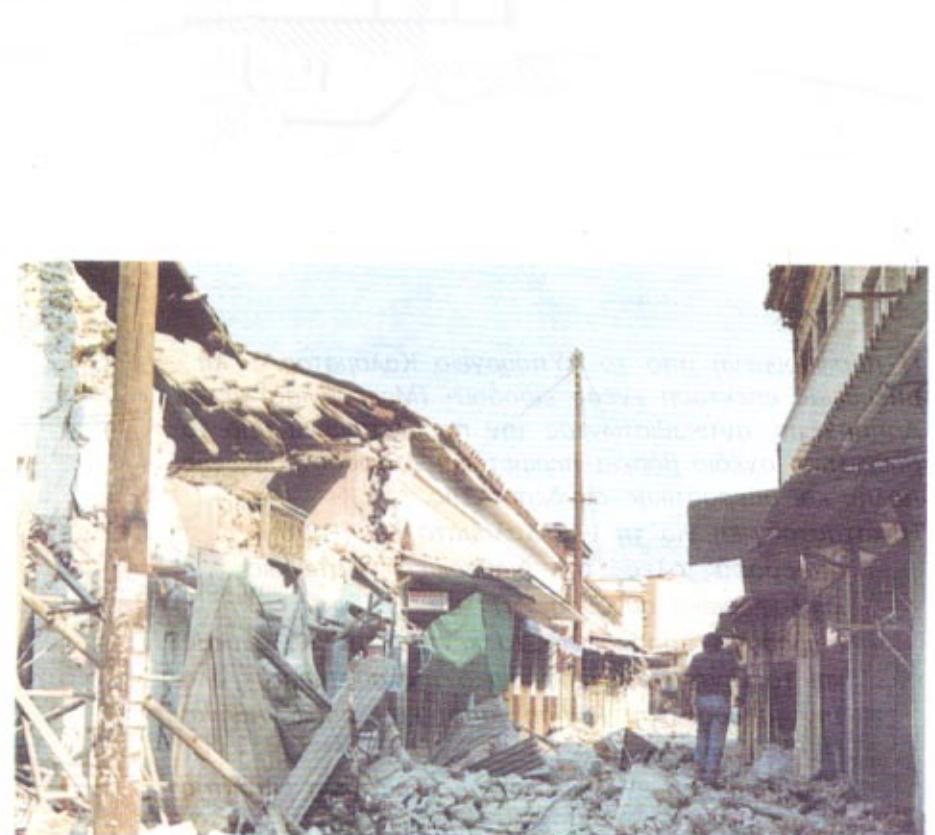
- Οι «τοπικοί δρόμοι» που οδηγούν στου καθενός την κατοικία, κατά κανόνα 8.00 μ.
 - Στις ήδη πυκνοδομημένες «αυθαίρετες» περιοχές 6.00 μ. Συνήθως η μονοδρόμηση είναι προς όφελος της άνετης ροής.
- Ας μην υποτιμάμε ακόμα τις ανάγκες για καλή συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση της πόλης:
- λιμάνι
 - σιδηροδρομικός σταθμός και ασφαλείς σιδηροδρομικές γραμμές
 - αεροδρόμιο
 - ελικοδρόμιο.

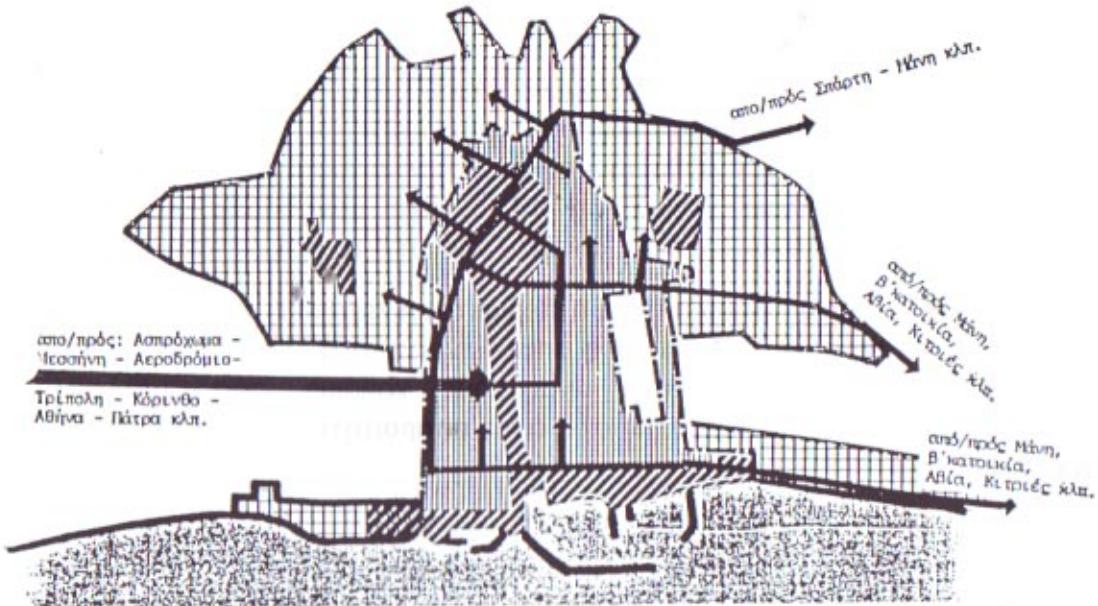
5.2.2. Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ

- Παρατηρούμε ότι τα παραπάνω προβλεπόμενα από «σωστό» Ρ.Σ. (με την προϋπόθεση να ισχύουν και τα όσα αναφέρουμε στην παρ. 5.4 «όροι και περιορισμοί δόμησης») καλύπτουν κατά επαρκέστατο τρόπο τις απαιτήσεις του τομέα «κυκλοφορία» της αντισεισμικής θωράκισης.
- Ας τα θυμηθούμε απ' την προηγούμενη παράγραφο 5.2.1:
 - το ορθολογικό ισορροπημένο εσωτερικό κυκλοφοριακό σύστημα, σωστά δομημένο σε βγάζει απ' την πόλη (και τον κίνδυνο) σε χρόνο ρεκόρ. Το αυξημένο πλάτος των δρόμων όλων των κατηγοριών, που απαιτείται κανονικά στο Ρ.Σ., αποβλέπει, κατά την αντισεισμική θωράκιση, στο να μην κλείνουν οι δρόμοι από τα ερείπια των σπιτιών που πέφτουν αριστερά και δεξιά
 - η μεγάλη υπεραστική αρτηρία που σε παραλαμβάνει από κει και μετά, όντας έξω από τον πολεοδομημένο ιστό, παρουσιάζει το μεγάλο προτέρημα να μην έχει κτίρια στα πλευρά της, ára είναι χωρίς κινδύνους κατολισθήσεων, καταπλακώσεων, παρακώλυσης της κυκλοφορίας...
- Ετσι ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές της αντισεισμικής θωράκισης: να μην αχρηστεύονται από τα ερείπια των γκρεμισμέ-

νων κτιρίων, να μην μπλοκάρονται από τα οχήματα σε περίπτωση πανικού και να δίνουν τη δυνατότητα στον πεζό να περπατάει χωρίς φόβο από ενδεχόμενο σεισμό. Τουλάχιστον το μισό του ύψους του κτιρίου, λέει η θεωρία, είναι η ελάχιστη απόσταση ασφαλείας για ανθρώπους και αυτοκίνητα. (Κάποια αντισεισμική θεωρία μιλάει γενικά για 13 μ. στο μονόδρομο, 16 μ. στον αμφιδρόμο και, αν είναι δυνατό, νησίδα 4 μ. στη μέση του δρόμου).

- Ας ξαναθυμηθούμε ότι η περιφερική αρτηρία της πόλης, (χωρίς σπίτια στις δύο πλευρές της), είναι η σοφότερη λύση γενικά – και ότι, αν κανονικά είναι τόσο χρήσιμη, πόσο μάλλον σε περίπτωση σεισμού, οπότε είναι **απαραίτητη**.

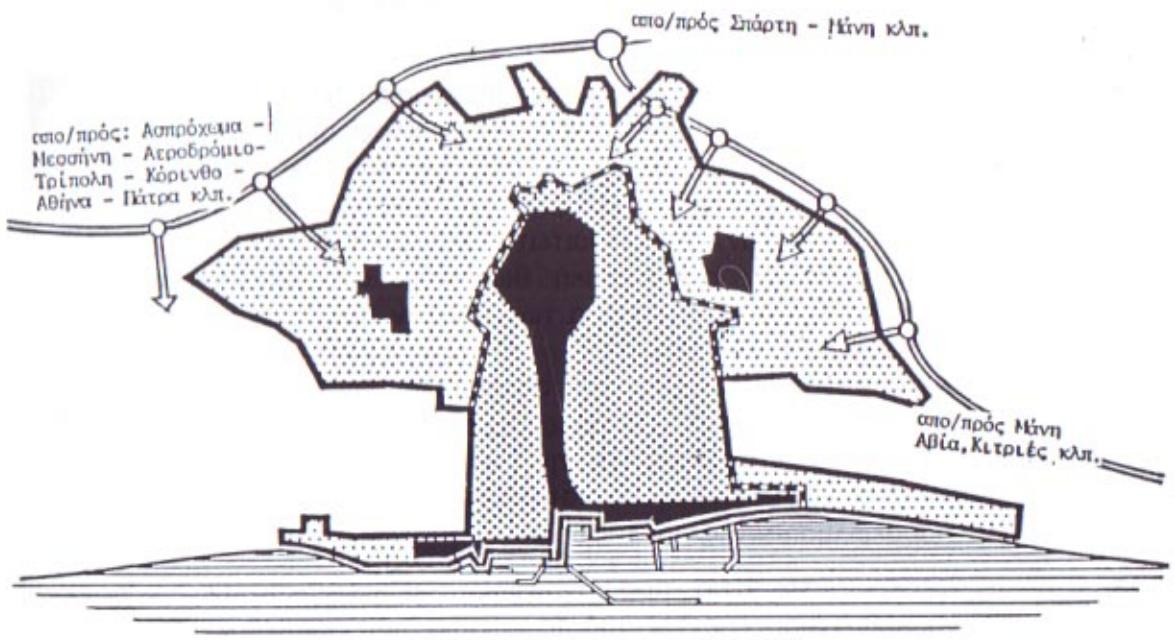
Η πρωθούμενη από το «Υπουργείο Καλαμάτας» κ.λπ., απευθείας επέκταση «νέας εισόδου» (Μακεδονίας) μέχρι Ασπρόχωμα, αντικαθιστώντας την προβλεπόμενη από το ρυθμιστικό σχέδιο βόρεια περιμετρική τροφοδότησης της πόλης και υπεραστικής σύνδεσής της.

Η καταστροφική για τη νέα Καλαμάτα λύση αυτή:

- απορροφά όλες τις διαθέσιμες πιστώσεις για κυκλοφοριακή σύνδεση
- επιβαρύνει απαράδεκτα το κέντρο της Καλαμάτας και το κεντρικό κυκλοφοριακό της σύστημα με όλη την υπεραστική κίνηση από και προς Αθήνα, Πελοπόννησο κ.λπ.
- είναι ιδιαίτερα εγκληματική σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Η προβλεπόμενη από το ρυθμιστικό σχέδιο βόρεια περιμετρική της Καλαμάτας εξυπηρετεί θαυμάσια και τις δύο περιπτώσεις:

- την καθημερινή πραγματικότητα, με το να οδηγεί καθέναν απ' ευθείας στο τμήμα της πόλης όπου προορίζεται, χωρίς να φορτώνει το κέντρο
- και την περίπτωση σεισμού (ή άλλης καταστροφής), οπότε διευκολύνει αφάνταστα τις κινήσεις από και προς κάθε σημείο της πόλης, ιδιαίτερα σε ανάγκη εκκένωσης.

5.3. Οι ελεύθεροι χώροι

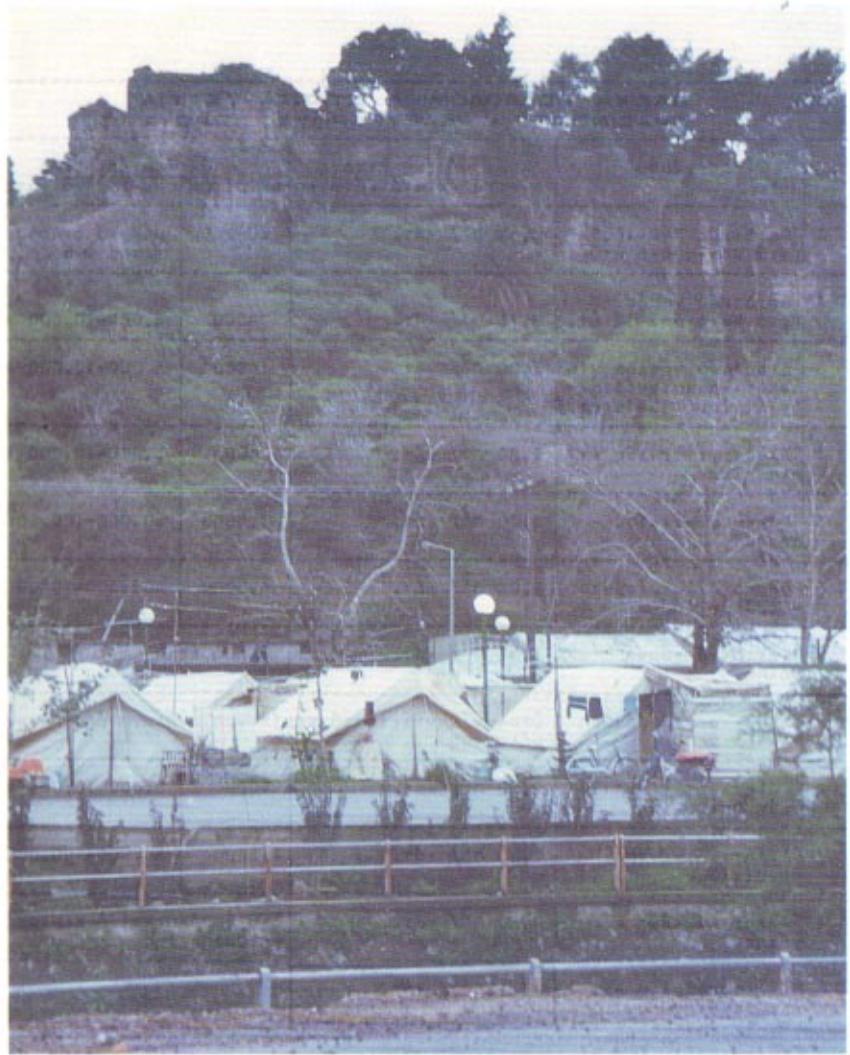
Π.Ι.Ν. ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΤΑΝΤΑΡΤΣ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΟΥΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ *				
α.α	Ετος χώρου	Αποτελούμενη έκταση στοκεδου ανά κάτοικο σε μέτρα	όπτιγνα επιφυσής	σε άριθμο κατοίκων
I	Παιδικές "γωνιές" (για νήπια 0-6 έτων)	0,50 m ² / κάτ.	100-200μ	μερικά οίκοδομικά τετράγωνα
.2	Παιδικές χαρές (για παιδιά 7-12 έτ.)	0,75 m ² / κάτ.	400μ	5.000-10.000 κάτ.
.3	Έλευθερα γήπεδα για διαλητικό παιχνίδιο, (για νέους 13-18 έτ.)	1,00 m ² / κάτ.	400μ	5.000-10.000 κάτ.
.4	Άλσος γειτονιάς καὶ πλατείες	1,50 m ² / κάτ.	400μ	5.000-10.000 κάτ.
5	Πάρκο συνοικίας - δήμου	2,00 m ² / κάτ.	1.500μ	50.000-100.000 κάτ.
6	Πάρκο διαμερίσματος δήμου	2,00 m ² / κάτ.	4.500μ	400.000-700.000 κάτ.
.7	Κεντρικά πάρκα πάλης	1,50 m ² / κάτ.	όλη ή πόλη	
8	Πράσινο γιαδ μόνωση	άπολογίζονται κατά περίπτωση, ανάλογα με την πογή μόλυνσης		
9	Άθλητικός έξοπλι - πυρός γειτονιάς	2,00 m ² / κάτ.	400μ	5.000-10.000 κάτ.
I.0	Άθλητικό κέντρο συνοικίας	2,00 m ² / κάτ.	1.500μ	50.000-100.000 κάτ.
II.0	Άθλητικά κέντρα πάλης	0,50 m ² / κάτ.	όλη ή πόλη καὶ ή περιοχή επιφυσής της	
Σύνολο πράσινο - έλευθεροι χώροι				
		13,75 m ² / κάτ.		
Σημ. Αυθεντικές έξω από το λογαριασμό:				
I2	-τά 0,40 m ² /κάτ., για κατασκηνώσεις, έξω απ' τόν ίστο της πόλης.			
I3	-τά 10,00 m ² /κάτ., για ζώνες πράσινου, γύμνων άμπε την πόλη.			
I4	-τά 1,50 m ² /κάτ., για νεκροτανετά.			

5.3.1. ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΙ ΣΕ «ΣΩΣΤΟ» Ρ.Σ.

■ Το Ρ.Σ. πρέπει να προβλέπει πολλούς και ποικίλους ελεύθερους χώρους μέσα στην πόλη: για την παραμονή, την αναψυχή, ξεκουραση, περίπατο, αθληση, πολιτιστικές εκδηλώσεις, πράσινο, ψυχαγωγία, τον απαιτούμενο κατά περίπτωση η λιασμό και αερισμό, για τη δημιουργία σωστού οικολογικού περιβάλλοντος.
Έχουμε λοιπόν:

- Το περιαστικό πράσινο έξω και γύρω απ' το δομημένο τμήμα της πόλης (καλλιέργειες, δάση, λόφοι, βουνά...), 10-80 τ.μ. ανά κάτοικο.
- Το αστικό πράσινο, τους ελεύθερους δηλαδή δημόσιους χώρους μέσα στην πόλη σε σωστή αναλογία με τον πληθυσμό και ισόρροπα κατανεμημένους. Τα πολεοδομικά στάνταρτς ορίζουν και την απαιτούμενη έκταση για παιδικές γωνιές, παιδικές χαρές, γήπεδα παιχνιδιού και αθλοπαιδιών, πλατείες, πεζοδρόμους, συνοικιακά άλση, δημοτικά πάρκα, αθλητικά γήπεδα όλων των ειδών κ.τ.λ., αλλά και την αντίστοιχη ισόρροπη χωροθέτησή τους (κοντά στον κάτοικο, στο κέντρο της συνοικίας, στο κέντρο του Δήμου, σωστά μοιρασμένα). Συνολικά οι παραπάνω λειτουργίες ξεπερνούν (πρέπει να ξεπερνούν) τα 15 τ.μ. ανά άτομο στην πόλη. Κι όμως έχουμε πόλεις, όπως η πρωτεύουσά μας η Αθήνα, όπου μόλις φθάνουν στα ...2 τ.μ./ατ.!

■ Οι ελεύθεροι αυτοί (πράσινοι) δημόσιοι χώροι (στους οποίους βέβαια προστίθενται οι ιδιωτικοί πράσινοι χώροι, αυλές, πρασιές, κηπάκια) δεν επιτρέπεται νάναι συγκεντρωμένοι σε ένα τμήμα της πόλης, (όπως συμβαίνει στην Αθήνα π.χ.) δημιουργώντας προνομιούχες και υποβαθμισμένες περιοχές. Σύμφωνα με τα πολεοδομικά standards, άλλοι ανήκουν στον άμεσο «κοινωνικό εξοπλισμό» πολύ κοντά στην κατοικία του καθενός, άλλοι στη γειτονιά -

συνοικία, άλλοι στην πόλη ολόκληρη (ή στο διαμέρισμα, όταν οι πόλεις είναι του μεγέθους της Αθήνας, με τα 3.500.000 κατοίκους – ή του Παρισιού), άλλοι γύρω απ' τη χτισμένη πόλη.

■ Τέλος, έχουμε τους «ενοποιημένους ακαλύπτους» στα οικοδομικά τετράγωνα, που να έχουν σύνδεση με τους γύρω δρόμους και να έχουν πλάτος τουλάχιστον ίσο με το ύψος των κτιρίων.

5.3.2. ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ

■ «**Χώροι καταφυγής**», για τις πρώτες ώρες και μέρες μετά τον πρώτο σοβαρό σεισμό. Υπολογίζεται ότι πρέπει να παρέχουν από 2 τ.μ. σε όλους τους κατοίκους, άρα στην περίπτωση πόλης 50.000 κατοίκων χρειαζόμαστε 10 ha (100 στρέμματα) τουλάχιστον. Οι χώροι καταφυγής θα πρέπει νάναι εξοπλισμένοι με ηλεκτρικό, χώρους υγιεινής συνδεδεμένους με το αποχετευτικό δίκτυο της πόλης (1 WC για 40 άτομα), νερό (1 κρουνός ανά 50 άτομα) και μικρή δεξαμενή 3 λίτρα ανά άτομο, σε περίπτωση που η σύνδεση με το δίκτυο της πόλης δεν είναι δυνατή. Η παραμονή σ' αυτούς τους χώρους είναι από μερικές ώρες ως δύο ή τρεις το πολύ μέρες.

Επιδιώκεται επί πλέον να είναι εύκολη η πρόσβαση σ' αυτούς από οποιοδήποτε σημείο της πόλης, να έχουν επικοινωνία μεταξύ τους, να είναι ασφαλείς από τυχόν κατακρημνίσεις και να βρίσκονται κοντά στα σπίτια. Με άλλα λόγια κάθε σπίτι θα πρέπει να έχει σε λογική απόσταση (το πολύ 250 μ.) τέτοιο χώρο.

■ «**Χώροι καταυλισμού**» που δεν εξυπηρετούν μόνο τις ανάγκες της πρώτης ώρας μετά τους σεισμούς, αλλά αποτελούν χώρους όπου μπορούν να στηθούν καταυλισμοί:

- για μερικές εβδομάδες ή μήνες, **σκηνές**, ώσπου να επιτρέπεται να γυρίσουν οι κάτοικοι στα σπίτια που δεν έπαθαν ζημιές επικίνδυνες από το σεισμό
- για μέχρι ένα ή δύο περίπου χρόνια, **λυόμενα** μικροοικήματα, ώσπου να επιδιορθωθούν οι ζημιές στα σπίτια που έχουν

γίνει επικίνδυνα από το σεισμό ή να ξανακτιστούν όσα έχουν καταρρεύσει ή πρέπει να κατεδαφιστούν.

Στους χώρους καταυλισμού πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη τεχνική υποδομή (αποχέτευση, ύδρευση, ηλεκτρικό, τηλέφωνο), ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν.

Στους χώρους καταυλισμού δεν αρκεί να υπάρξουν μόνο «κατοικίες». Οι ανάγκες για διοίκηση, εκπαίδευση κ.τ.λ., σε κατάλληλα χωροθετημένους χώρους, μαζί με το αντίστοιχο στοκ σκηνών και λυομένων παραπηγμάτων καθώς και τεχνικό εξοπλισμό πρέπει να ληφθούν υπ' όψη οπωσδήποτε, έγκαιρα και ικανοποιητικά.

Κάτι που δυσκολεύει την εξεύρεση επαρκών χώρων καταυλισμού είναι ότι δεν πρέπει οι ελεύθεροι χώροι που θα διατεθούν να είναι απαραίτητοι για την απρόσκοπτη συνέχιση της κοινωνικής ζωής της πόλης μετά το σεισμό (αναψυχή, οργανωμένο πράσινο, ψυχαγωγία, αθλητικά, εκπαίδευση, πολιτιστικές εκδηλώσεις...). Άλλα και η οικονομική ζωή (ιδιαίτερα το εμπόριο) δεν πρέπει να διαταράσσεται, μη διαθέτοντας απαραίτητες εκτάσεις. Το παράδειγμα της Καλαμάτας έδειξε πόσο μεγάλη σημασία έχει, ψυχολογικά και ουσιαστικά, η ανακοπή της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του τόπου.

Οι κανονισμοί υπολογίζουν ότι απαιτούνται γύρω στα 15 τ.μ. ανά άτομο για τους χώρους καταυλισμού. Ομως δεν πρέπει να υπολογίζουμε όλους τους κατοίκους, παρά μόνον ένα ποσοστό, που εξαρτάται από την έκταση και τα αποτελέσματα του σεισμού, από τις ενδείξεις (πραγματικές ή ψυχολογικές) για καινούργιους σεισμούς, από την ύπαρξη κοντινών μικρών οικισμών που δεν ήταν πάνω στην πορεία του σεισμού, κ.τ.λ.

Για τους χώρους καταυλισμού θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και εκτάσεις έξω απ' το σχέδιο πόλης, περιαστικές (όπως π.χ. campings). Ομως η πείρα δείχνει πως οι σεισμόπληκτοι προτιμούν να βρίσκεται η σκηνή ή το λυόμενο όσο γίνεται πιο κοντά στο σπίτι τους: για να παίρνουν κάνα ρούχο, να πλένονται πιο ανθρώπινα κάπου – κάπου και κυρίως... για να το επιβλέπουν. Υπάρχει πάντως μια αναντιστοιχία ανάμεσα στις επιδιώξεις του

Ρ.Σ. και τις απαιτήσεις της αντισεισμικής θωράκισης: τα πυκνά δέντρα εμποδίζουν το στήσιμο σκηνών και προσωρινών οικισμών. Είναι θέμα που, αν δε λυθεί νομικά και οικονομικά, κινδυνεύει να επιφέρει απαράδεκτες καθυστερήσεις για την τεχνική υποδομή και την εγκατάσταση των καταλυμάτων.

■ Η αντισεισμική θωράκιση έχει ορισμένες απαιτήσεις ελεύθερων χώρων που δεν περιλαμβάνονται στις παραπάνω προδιαγραφές, όπως χώρους **πρώτης βοήθειας**. Μετά από ένα τέτοιο καταστροφικό γεγονός εμφανίζονται αυξημένες ανάγκες για περιθαλψη και παροχή ιατρικής βοήθειας. Αυτές οι ανάγκες είναι πιθανόν να μην μπορούν να καλυφτούν από τις μόνιμες σχετικές εγκαταστάσεις

της πόλης (οι καινούργιες τέτοιες κατασκευές θα πρέπει νάχουν αυξημένο αντισεισμικό συντελεστή). Ομως είναι πιθανόν οι μόνιμες εγκαταστάσεις να πληγούν και αυτές από τους σεισμούς και να είναι αδύνατη η χρησιμοποίησή τους, τουλάχιστον το πρώτο διάστημα. Θα πρέπει λοιπόν να προβλέπονται χώροι με την κατάλληλη υποδομή για την κάλυψη σχετικών αναγκών. Τέτοιοι χώροι είναι πρωτ' απ' όλα οι ελεύθεροι χώροι των εγκαταστάσεων υγείας. Επίσης θα πρέπει να προβλέπονται στα καινούργια γυμνάσια και λύκεια, που θα κατασκευαστούν με αυξημένο αντισεισμικό συντελεστή, χώροι που να μπορούν να εξυπηρετήσουν παρόμοιες ανάγκες.

Συγκρότημα λυομένων καταστημάτων στο εμπορικό κέντρο της πόλης

5.4. Οροι και περιορισμοί δόμησης

- Ο γενικός σχεδιασμός (το Ρυθμιστικό Σχέδιο) προσπαθεί να επιβάλει (λαμβάνοντας φυσικά υπόψη και την υφιστάμενη κατάσταση, τα «κεκτημένα δικαιώματα» των ιδιοκτητών) **χαμηλό ύψος οικοδομών, μικρό συντελεστή δόμησης (σ.δ.), περιορισμό της πυκνότητας** (άρα και μείωση της κάλυψης επί του εδάφους).
- Αυτό συμπίπτει απολύτως με τις επιθυμίες του αντισεισμικού πολεοδομικού σχεδιασμού, μια και ο μικρός συντελεστής δόμησης και τα μεγάλα πλάτη των δρόμων, σε συνδυασμό με την κατάλληλη διάταξη των **ελεύθερων** (μη δομημένων) **χώρων**, συμβάλλει σημαντικά στην αντισεισμική θωράκιση.
- Σαν παράδειγμα σημειώνουμε πως η πόλη της Καλαμάτας, για πολιτικούς λόγους, είχε μερικούς από τους ψηλότερους συντελεστές δόμησης στην Ελλάδα. Μιλάμε για 3,4 ως 3,0! στο κέντρο του σχεδίου πόλης του 1905, όταν το ίδιο το ΥΧΟΠ σε κείμενό του έκρινε Σ.Δ. πάνω από 2,4 σαν ακατάλληλους. Στις περιοχές κατοικίας οι ισχύοντες σ.δ. (2,4 – 3,0) και ο μέσος αριθμός ορόφων (5) δημιουργούν απαράδεκτα υψηλές πυκνότητες της τάξεως των 300 κατ./Ha, σε συνδυασμό με την έλλειψη των απαραίτητων κοινοχρήστων και κοινωφελών που χρειάζονται για την εξυπηρέτηση των κατοίκων, μιας και αυτό προϋποθέτει την ταυτόχρονη δέσμευση επιφανειών για κοινωνικό εξοπλισμό. Και έγιναν μέχρι σήμερα ομηρικοί καυγάδες για να μπορέσει η Τ.Α. να χαμηλώσει τους σ.δ. Σημειώνουμε πως ο Ν.1337/83 προβλέπει για όλες τις νέες εντάξεις σ.δ. < 0,8 αναγκαστικά.

Θα άξιζε πάντως τον κόπο να θυμηθούμε πως τους πρώτους μήνες μετά τους σεισμούς, αν τολμούσες να πεις σε Καλαματιανό να μείνει στον τρίτο όροφο, θα σου γελούσες κατάμουτρα και, αν του πρότεινες να χτίσει πάνω από διώροφο, θα σε κοίταζε καχύποπτα. Τώρα όμως;

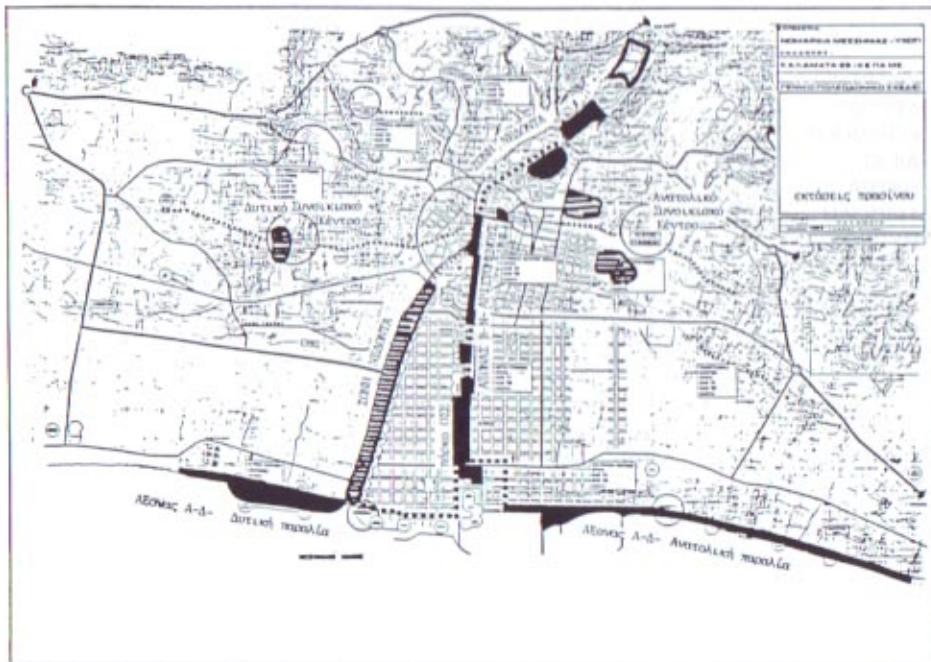
ΑΝΩΤΑΤΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΩΤΑΤΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΔΟΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΡΟΦΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

ΔΗΜΟΙ	Σ.Δ.		ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΡΟΦΩΝ	
	ΑΝΩΤ.	ΚΑΤΩΤ.	ΜΕΓΙΣΤΟΣ	ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ
ΣΠΑΡΤΗ	2,8	0,8	κατά ΓΟΚ	κατά ΓΟΚ
ΑΡΓΟΣ	2,4	0,8	4	2
ΚΟΡΙΝΘΟΣ	2,4	0,8	3	2
ΑΙΓΙΟ	2,4	1,4	4	3
ΠΑΤΡΑ	3,6	0,8		
ΤΡΙΠΟΛΗ	2,4	1,2	4	3
ΠΥΡΓΟΣ	2,4	1,4	5	2
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	2,4	0,7	4	1
ΧΑΛΚΙΔΑ	2,6	1,00	κατά ΓΟΚ	κατά ΓΟΚ
ΠΥΡΓΟΣ	2,4	1,4	5	2
ΦΛΩΡΙΝΑ	2,4	1,2	4	2
ΡΟΔΟΣ	2,0	0,8	4	2
ΑΛΕΞΑΝΔΡ.	3,00	0,8	5	2
ΧΙΟΣ	1,8	0,8	3	2
ΚΕΡΚΥΡΑ	2,0	0,6		

ΠΗΓΗ: ΦΕΚ τόμος Δ' περιόδου 1979

5.5. Η περίπτωση της Καλαμάτας

Ελεύθερες πράσινες εκτάσεις μέσα στην Καλαμάτα – πολύτιμες και σε περίπτωση θεομηνίας.

■ Είναι πλήρως αποδειγμένο ότι η ύπαρξη ελεύθερων χώρων σε ικανοποιητική ποσότητα και καταλληλότητα είναι απαραίτητο στοιχείο κάθε πολεοδομικής αντισεισμικής θωράκισης. Είναι ίσως το πιο τρωτό σημείο των ελληνικών πόλεων σήμερα, οι οποίες, μιμούμενες την Αθήνα, γίνονται όλο και πιο πυκνοχτισμένες (με πολυώροφα οικοδομήματα) και διαθέτουν ένα ελάχιστο ποσοστό από τους αναγκαίους ελεύθερους χώρους.

■ Στην Καλαμάτα το θέμα των ελευθέρων χώρων έχει απασχολήσει σοβαρότατα το Δήμο και τους μελετητές του Ρ.Σ. και έχει επιτευχθεί ένα σχετικά ικανοποιητικό αποτέλεσμα, χωρίς απαλλοτριώσεις ή εξαγορές για δημόσια γη.

Ας αναφέρουμε τους εξής ελεύθερους χώρους:

- Το «Πάρκο του ΟΣΕ» (των τραίνων), 54 στρέμματα πλούσια φυτεμένα.
- Το Δυτικό Κέντρο Κοινωνικής Ζωής, 65 στρ. (εφαρμογή N. 1337 – εισφορά γης).
- Το Ανατολικό Κέντρο Κοινωνικής Ζωής, 110 στρ. (πρώην στρατόπεδο).
- Η πράσινη ζώνη του Νέδοντα, συνολικού μήκους 5 χλμ., 540 στρέμματα συνολικά. Η ζώνη αυτή πρέπει να παραμείνει με πλήρη τεχνική υποδομή, για περιπτώσεις φυσικών καταστροφών.
- Η παραλιακή ζώνη πεζών, κατά μήκος της Ναυαρίνου.
- Το Δημοτικό Κέντρο Ελεύθερου Αθλητισμού (40 στρέμματα).
- Η περιοχή της Μαρίνας, ανατολικά και δυτικά των εκβολών του Νέδοντα.
- Η ελεύθερη έκταση του Βιοτεχνικού Πάρκου, 53 στρέμματα. Η λειτουργία των ελεύθερων αυτών χώρων, που ολοκληρώνονται και εξοπλίζονται διαρκώς, εξυπηρετεί τις ανάγκες των Καλαματιανών σε καθημερινή βάση, αλλά και σε περίπτωση ανωτέρας βίας.

Η πράσινη ζώη του Νέδοντα

5.6. Γενικό συμπέρασμα

- Η πολεοδομική θεωρία και τα «σωστά» Ρυθμιστικά Σχέδια καθορίζουν αυτά που αναπτύξαμε πιο πριν και που εξασφαλίζουν σε μεγάλο ποσοστό και την αντισεισμική πολεοδομική θωράκιση της πόλης.
- Αυτά όμως πραγματοποιούνται; Το Δημόσιο, η Τ.Α., διαθέτουν τις αναγκαίες (διόλου αμελητέες) επενδύσεις; Δέχονται το πολιτικό κόστος, που αρκετά από αυτά τα μέτρα συνεπάγονται;
- Ο κάτοικος τα ξέρει όλα αυτά; Τα θέλει; Δηλαδή καταλαβαίνει την επιρροή που έχουν αυτά στον ίδιο και στο παιδί του, γνωρίζει το πραγματικό του συμφέρον; Παλεύει γι' αυτά;
- Και, ίσως, το πιο σημαντικό από όλα: Όλα όσα απαιτεί η αντισεισμική θωράκιση είναι επιθυμητά σε μια σωστά πολεοδομημένη πόλη, έστω κι αν δε βρίσκεται σε σεισμογενή περιοχή. Η

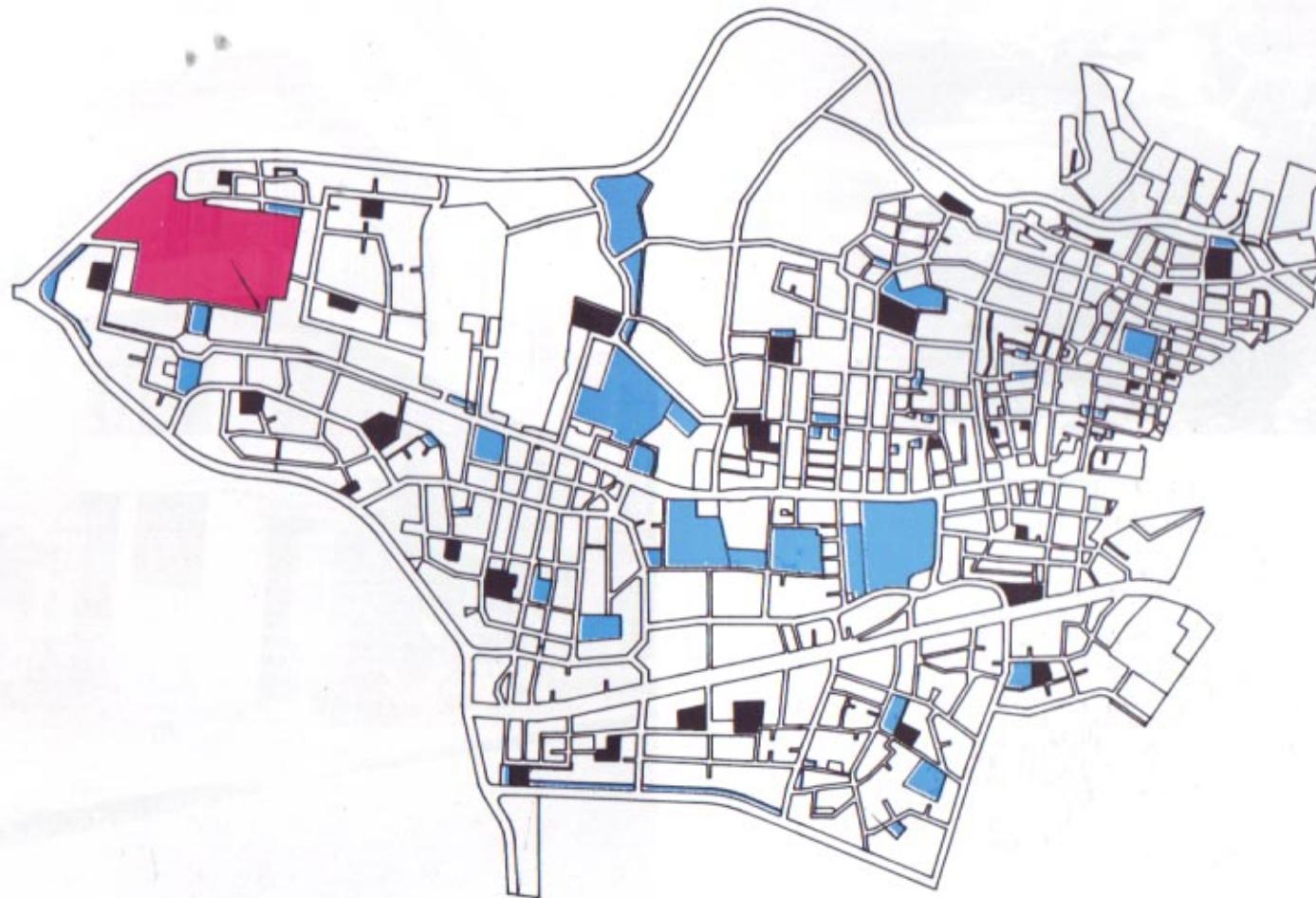
δυσκολία όμως, που υπάρχει να πείσεις τον κάτοικο πως είναι για το συμφέρον του και τους αρμόδιους να δεχτούν το πολιτικό και το οικονομικό κόστος, εξαφανίζεται όταν μπορείς να μιλήσεις για αντισεισμική θωράκιση αντί για βελτίωση της ποιότητας ζωής. Γιατί ο κάτοικος που έζησε την περίοδο των σεισμικών δονήσεων ξέρει την ανάγκη των χαμηλών κτιρίων, της ανεμπόδιστης κυκλοφορίας, των τέλειων δικτύων τεχνικής υποδομής. Παρ' όλο που ο φόβος των πρώτων ημερών του σεισμού γρήγορα ξεχνιέται, πάντα κάτι μένει σαν ανάμνηση, από την κατάσταση και την ατμόσφαιρα της περιόδου εκείνης. Και οι αρμόδιοι φορείς δεν μπορούν παρά να δεχτούν και να περιλάβουν θεσμικά κάτι που είναι εντολή από τον κανονισμό αντισεισμικής θωράκισης και όχι πρόγραμμα ανάπτυξης από τους «αιθεροβάμονες».

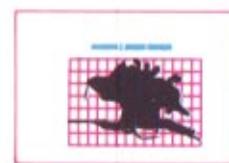
Ο σιδηροδρομικός σταθμός

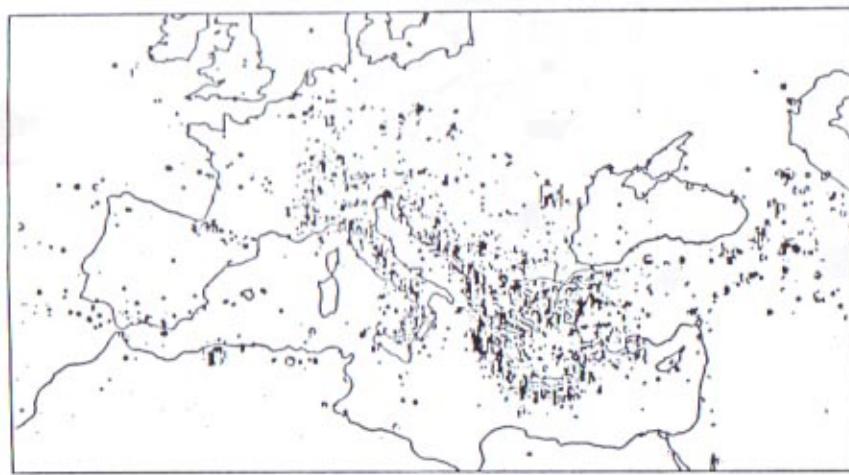
ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ – ΘΕΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ
ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1989

Επίκεντρα σεισμών την δεκαετία 1976-85 στην Ευρώπη

6. ΝΕΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ - ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

6.1. Οι ανάγκες

Οι μετασεισμικές **ανάγκες**, τα καινούργια προβλήματα, δεν είναι και τόσο πρωτόγνωρα. Οπως στις άλλες πόλεις, (και ιδιαίτερα στην Αθήνα), τα εγγενή προβλήματα απλώς αλλάζουν κάπως μορφή με τον καιρό, πάρνουν κάπου – κάπου μεγαλύτερη ένταση, οπότε γίνονται πιο εμφανή και πιο κατανοητά. Μετασεισμικά προβάλλουν έντονα:

- Η ανάγκη για ύπαρξη **χώρων ελεύθερων** τεχνικά εξοπλισμένων, μέσα ή γύρω απ' την πόλη για το στήσιμο των 6.000 σκηνών (σε πρώτη φάση) και των 2.500 λυομένων (σε δεύτερη φάση).
- Η ανάγκη για ριζική ανανέωση του οικιστικού δυναμικού (**κατοικία**) που καταστράφηκε. Βέβαια πρόκειται απλώς για

Noikokuremēna prágmatata

την κορφή του παγόβουνου, έτσι που πολλοί (μεταξύ των οποίων και οι υπεύθυνοι εκπρόσωποι της πολιτείας) βλέπουν μόνον αυτό, (άσχετο αν δεν έχουν καμιά πρόθεση να αντιμετωπίσουν ούτε κι αυτό αποτελεσματικά).

- Η ανάγκη ουσιαστικής τομής στη μικροδομή της πόλης. Χτυπάει τους πρώτους μήνες στο μάτι. Η μεγάλη πυκνότητα δόμησης στις κεντρικές περιοχές που είναι ασφυκτική, τα πολυώροφα που φοβερίζουν από ψηλά, όσο κι αν περπατάς με κάσκα στο κεφάλι στη μέση του δρόμου (που ποτέ δεν είναι αρκετά φαρδύς και απαιτεί διαπλάτυνση), οι υφιστάμενες πλατείες, που είναι μικρές (πλήρως ανεπαρκείς για να συγκεντρώνονται οι φοβισμένοι κάτοικοι στις ώρες του μεγαλύτερου κινδύνου), τα τόσα ξανοίγματα στην παλιά πόλη που δημιουργήθηκαν από τα γκρεμισμένα σπίτια και ζητούν από μόνα τους να μην ξαναχτίστουν, το μοναδικό πάρκο που τονίζει την ανάγκη να υπάρξουν κι άλλοι τέτοιοι ανοιχτοί πνεύμονες πρασίνου, (καθώς στενάζει από τις σκηνές που αναγκαστικά το πλημμύρισαν).
- Η ανάγκη για ανάπτυξη των υποβαθμισμένων περιοχών και για επαρκή εξοπλισμό τους με **κοινωνικές εξυπηρετήσεις** (σύμφωνα με τα πολεοδομικά στάνταρτ ποιότητας ζωής) που να είναι κοντά στον κάτοικο: σχολείο, παιδικές χαρές, νηπιαγωγεία, κέντρα κοινωνικής και οικονομικής ζωής με μεγάλους ελεύθερους χώρους υψηλού πράσινου. Ιδιαίτερα στις πιο αδικημένες περιοχές: δυτική – γύρω από την Αγία Τριάδα, ανατολική – γύρω από το «Σύνταγμα», δυτική παραλία γυρω από την υπό κατασκευή μαρίνα, παράλληλα με την αποκατάσταση και ολοκλήρωση του κέντρου της πόλης.
- Η απόλυτη ανάγκη αναζωογόνησης και ανάπτυξης της **οικονομικής ζωής** της πόλης, (μια και είναι ολοφάνερη η δραστική μείωση της καταναλωτικής τάσης των κατοίκων και η ζημιά

- στις παραγωγικές διαδικασίες: εμπόριο - υπηρεσίες - αναψυχή κ.λπ.)
- Η ανάγκη για το καλύτερο δυνατό **κυκλοφοριακό δίκτυο** που να επιτρέπει να βγαίνεις από τις κτισμένες περιοχές όσο πιο σύντομα γίνεται, χωρίς να διασχίζεις όλο το κέντρο της Καλαμάτας, σε μεγάλη αρτηρία έξω από την πόλη που να μην έχει οικοδομές στα πλάγια της.

- Η ανάγκη επένδυσης μεγάλης προσπάθειας για την αποκατάσταση της ατμόσφαιρας της παλιάς πόλης, ανάγκη διατήρησης της **πολιτιστικής κληρονομιάς**.
- Η ανάγκη **ταχύτατης** συγκέντρωσης - μελέτης - αξιοποίησης όλων των νέων στοιχείων - προβλημάτων - απαιτήσεων - δυνατοτήτων και πιθανού επαναπροσδιορισμού ακόμα και των γενικών στόχων.

E.O.K. ΓΡΑΜΜΗ 550 ■ ΠΡΟΤΥΠΗ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ■ ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ΚΑΛΑΜΑΤΑ) ■ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Ε Ν Ε Ρ Γ Ε Ι Α	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ		ΚΟΝΔΥΛΙΟ ΕΟΚ / 550		
	Ε C U (χιλ.)	ΔΡΑΧΜΕΣ* (εκατ)	Ε C U (χιλ.)	ΔΡΑΧΜΕΣ* (εκατ.)	%
1. ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ					
1.1 Εργα εμπορικής υποδομής (διαμόρφωση δύο βασικών κέντρων)	2.472,4	372,0	1.730,7	260,0	70
1.2 Κατεδαφίσεις επικυριεύοντων οικοδομών και αποκομιδή μπαζών	3.533,1	531,0	2.473,1	372,0	70
1.3 Διαμόρφωση Βιοτεχνικού κέντρου (ΒΙΟΠΑ)	1.412,3	212,0	989,0	153,0	70
1.4 Εργα υποδομής στα συγκροτήματα προκατασκευ/μένων κατοικιών (λιγότερα)	2.119,2	318,0	1.483,4	223,0	70
1.5 Εργα υποδομής στο "Σύνταγμα", για το στεγαστικό πρόγραμμα	706,4	106,0	494,4	74,5	70
1.6 Εργα προστασίας της Διτσικής ακτής	1.059,5	159,0	741,7	111,5	70
1.7 Εργα επιλογεύσις σχολικών κτιρίων	1.766,0	265,0	1.236,2	186,0	70
1.8 Εργα οδοποιίας (κυρίως Αρτέμιδος)	1.059,5	159,0	741,7	111,5	70
1.9 Άλλα έργα στα γύρω χωριά	706,4	106,0	494,4	74,5	70
2. ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ					
2.1 Αγορά και εγκατάσταση 400 προκατασκευασμένων καταστημάτων	3.885,5	585,0	2.331,1	350,7	60
2.2 Αγορά και εγκατάσταση προκατασκευασμένων μονάδων στο Βιοτεχ. κέντρο	2.119,2	318,0	1.271,5	191,3	60
3. ΓΕΩΡΓΙΑ					
3.1 Επιλογεύση του ΚΕΓΕ	35,3	5,3	24,7	3,7	70
4. ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ					
4.1 Μελέτες εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδίου	247,2	37,5	173,1	26,0	70
4.2 Μητροζωνική μελέτη	282,6	42,9	197,8	29,7	70
4.3 Σεισμολογικά δικτύα	777,0	117,0	543,9	82,0	70
4.4 Μελέτες για την αναζωγόνωση και ανάπτυξη της Καλαμάτας	50,0	7,5	35,0	5,2	70
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	22.231,7	3.345,0	14.962,0	2.251,0	

* Σημ. Υπολογισμένα με αντιστοιχία 1 ECU = 150,45 δρχ. Σήμερα (Φεβράριος '88) το ECU αντιστοιχεί σε 165 δρχ.

Ο αθάνατος Ελληνας...

Κατοικίες του ΟΕΚ υπό κατασκευή στο Δυτικό Κέντρο.

6.2. Οι δυνατότητες

■ Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι πως αυτές οι (μετασεισμικά τονισμένες) ανάγκες εμπεριέχουν και τις **δυνατότητες** αντιμετώπισής τους, εφ' όσον υπάρχει η απαιτούμενη πολιτική βούληση. Μπορούμε να μιλάμε για δυνατότητες οικονομικές – κοινωνικές – ψυχολογικές – θεσμικές – πολιτικές (όχι βέβαια ψηφοθηρικές...):

- Το **ψυχολογικό κλίμα** που δημιούργησε η καταστροφή είναι (ήταν τουλάχιστον στην αρχή) μια δυνατότητα να «περάσουν» μέτρα που άλλοτε θα συναντούσαν καθολική αντίδραση. Θα τον περνούσε για τρελό ο μέσος ιδιοκτήτης ή ενοικιαστής, τους πρώτους μήνες, όποιον τολμούσε να του μιλήσει για ξαναχτίσιμο εξαωρόφων, πενταωρόφων, τετραωρόφων, ακόμα και τριωρόφων. Στην Ελλάδα όμως ξεφουσκώνουν όλα γρήγορα. Ακόμα και ο φόβος.
- Η δυνατότητα περαιτέρω μείωσης των **συντελεστών δόμησης** και των υψών υπάρχει ασυζητητί, μια και η μείωση που πραγματοποιήθηκε με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου το Σεπτέμβρη του 1985 (με όχι πολύ μεγάλες διαφορές από την πρόταση των μελετητών του Ρ.Σ.) έχει αφήσει μερικές χτυπητές περιπτώσεις απαράδεκτα ψηλών συντελεστών.
- Η δυνατότητα διατήρησης των **«κενών»** που δημιούργησε ο σεισμός σε ιδιαίτερα βεβαρυμένα σημεία της πόλης υπήρξε, με προσφορά οικοπέδου αλλού, ή κατοικίας σε δημοτικό στεγαστικό πρόγραμμα.
- Η δυνατότητα που δημιουργεί το αναπτυξιακό πρόγραμμα του Δήμου για αποκατάσταση και τόνωση της **οικονομικής ζωής** της πόλης.

Ιδιαίτερα στα δύο υπό κατασκευή «συνοικιακά» κέντρα και στο κέντρο της Καλαμάτας, οργανωμένη βιοτεχνική παραγωγή στο υπό κατασκευή βιοτεχνικό «πάρκο», τουρισμός – αναψυχή στην παραλιακή ζώνη μέχρι Κιτριές, τόνωση και οργάνωση της βιομηχανικής παραγωγής στη ΒΙΠΕ Ασπροπύργου (όχι Μελιγαλά) με πλήρη περιβαλλοντική προστασία...

- Η δυνατότητα πραγματοποίησης **στεγαστικών προγραμμάτων**

του Δήμου μαζί με τη ΔΕΠΟΣ είναι πράγματι περίεργο πώς δεν μπόρεσε ακόμα να αξιοποιηθεί, πρώτα στο πρώην «στρατόπεδο» και κατόπιν στη ΖΕΠ.

- Η δυνατότητα που έδινε η προσφορά από τον εφοπλιστή κ.Λάτση μηχανημάτων για εργοστάσιο **προκατασκευής** τυποποιημένων κατοικιών, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για περισσότερη γνώση του θέματος και προγραμματισμό κρατικής στεγαστικής πολιτικής για όλη τη χώρα. Δυστυχώς τα μηχανήματα σαπίζουν αποθηκευμένα.
- Ο Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας (**Ο.Ε.Κ.**), με παραδειγματική (για τη χώρα μας) ταχύτητα και σε πλήρη συνεργασία με το Δήμο και τους μελετητές της ΕΠΑ, αξιοποίησε τις δυνατότητες που προσφέρονταν μετά την τόσο εκτεταμένη καταστροφή.
- Η δυνατότητα σωστής, ορθολογικά οργανωμένης οικιστικής επέμβασης με την υιοθέτηση της πρότασης του καθηγητή **κ. Ν. Καλογερά** για «μια **μεθοδολογία ανέγερσης** νέων κατοικιών στην Καλαμάτα» έχει ίσως πια εξατμιστεί. Στην πρόταση αυτή, που προσφέρθηκε ο κ.Ν.Καλογεράς να επεξεργαστεί με τους συνεργάτες του (μετά από παράκληση των μελετητών του Ρ.Σ.), νομίζουμε πως δεν απάντησε καν το Υπουργείο, ενώ ο Δήμος δεν είχε τις δυνάμεις να καταπιαστεί και μ' αυτό.
- Η δυνατότητα διατήρησης και αποκατάστασης του **παραδοσιακού οικιστικού πλούτου** της Καλαμάτας δεν ήταν τελικά ανάλογη με τις ανάγκες (έτοι π.χ., δεν μπόρεσε ο Δήμος να αγοράσει για κοινωνικές χρήσεις όσα διατηρητέα είχε προγραμματίσει, όπου η αγορά τους ήταν ένα μικρό ποσοστό του κόστους αποκατάστασής τους). Οι συντονισμένες ενέργειες του ΥΠΕΧΩΔΕ και του ΥΠΠΟ με τους μελετητές απέδωσε καρπούς, αλλά είμαστε ακόμα πολύ πίσω σ' αυτό το δύσκολο θέμα, που είναι φυσικό να δημιουργεί, πλάι στις αναγκαίες μεγάλες επενδύσεις, και αντιτίθεμενες γνώμες περί του πρακταίου.

- Οι δυνατότητες αντιμετώπισης υφιστάμενων αρνητικών **θεσμικών μέτρων** με τον ενθουσιασμό των πρώτων ημερών, μόνο μερικά αξιοποιήθηκε. Πάλι καλά που αντιμετωπίστηκε (ειδικά για την Καλαμάτα) εκείνη η παράλογη «πενταετία» του 1337/83. Ομως τα αρνητικά σημεία στο Π.Δ. της 1.2.79 (ΦΕΚ 130Δ') «περί χορηγήσεως αδειών οικοδομών προς αποκατάστασιν ζημών αι οποίαι επροξενήθησαν εκ βιαίου συμβάντος ή θεομηνίας κ.τ.λ. επί αρτίων και μη αρτίων οικοπέδων», καθώς και το διάταγμα της 7.3.80 περί συμπληρώσεως του παραπάνω Π.Δ., δεν αντιμετωπίστηκαν επαρκώς, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες. Τα αποτελέσματα τα βλέπουμε ήδη, όπως π.χ. ο τερατώδης αγκώνας της Λακωνικής μετά το Γκρην Πάρκ. Και για τις προσφυγές μεγαλοϊδιοκτητών στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ουσιαστικά κατά του 1337/83, οι εξελίξεις δεν ήταν τελείως οι ποθητές. Ο Δήμος έμεινε μόνος του και ακόμα παλεύει.
- Οι δυνατότητες που δόθηκαν και αξιοποιήθηκαν για μια νέα αεροφωτογράφιση και βιντεογράφιση, καθώς (και κυρίως) για την πραγματοποίηση του πρωτοφανέρωτου για την Ελλάδα πακέτου μελετών και ερευνών της **μικροζωνικής**, πρέπει να τονιστούν ιδιαίτερα.
- Οι δυνατότητες όμως που (κατά τη γνώμη μας) υπήρχαν για μια εκρηκτική έναρξη και πρόοδο της πράξης εφαρμογής του νέου σχεδίου πόλης (επεκτάσεις) επί του εδάφους, μπλέξαν στα γρανάζια της γραφειοκρατίας, στις αντικειμενικές και υποκειμενικές δυσκολίες. Η μη αξιοποίησή τους μέχρι σήμερα αποτελεί πραγματικά ένα μελανό σημείο.
- Οι **οικονομικές** (και ψυχοτονωτικές) δυνατότητες, που δόθηκαν από την ΕΟΚ, αξιοποιήθηκαν έγκαιρα και είναι από τα κυριότερα θετικά μόνιμα έργα που θα μείνουν για την Καλαμάτα μετά το σεισμό.
- Οι δυνατότητες που έδωσαν οι εμπειρίες του σεισμού να δημιουργηθούν μόνιμες **ζώνες υποδοχής** σκηνών και λυομένων οικίσκων πλήρως εξοπλισμένων τεχνικά, σε μελλοντική

Προκατασκευασμένες αίθουσες, που στεγάζουν σχολεία.

τυχόν περίπτωση θεομηνιών, δεν είναι αμελητέες. Σ' αυτές προστίθενται οι νέοι μεγάλοι ελεύθεροι χώροι, που δημιουργούνται στο ανατολικό και το δυτικό κέντρο της Καλαμάτας. Παράλληλα όμως η δυνατότητα να παραμείνουν για μεγάλο διάστημα τα συγκροτήματα των λυομένων προσωρινών οικισμών και όταν δεν θα χρειάζονται πια για αντιμετώπιση μετασεισμικών αναγκών, μετατρεπόμενα σε παραγκουπόλεις, επικρέμαται δυστυχώς πάνω απ' την Καλαμάτα.

- Τέλος, οι δυνατότητες να λυθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο ριζικά **η κυκλοφοριακή σύνδεση** των διαφόρων περιοχών της Καλαμάτας (συνοικίες) απευθείας με νέα υπερτοπική αρτηρία προς Αθήνα, Σπάρτη, κ.τ.λ., κινδυνεύουν να τιναχτούν στον αέρα (όπως ξαναγράψαμε). Οι τόσες προσπάθειες του Δήμου με τα Υπουργεία για να υιοθετηθεί η λύση της περιμετρικής αρτηρίας κινδυνεύουν να πανχαμένες. Αντίθετα προωθείται αντ' αυτής, από τους νέους κυβερνητικούς αρμόδιους για την Καλαμάτα, η επέκταση της υφιστάμενης εισόδου στη δυτική πλευρά της πόλης (πρόεκταση της Μακεδονίας), έτσι που να χρησιμεύσει σαν νέα εθνική οδός πρόσβασης στην Καλαμάτα. Το απαράδεκτο ακριβώς είναι ότι η «νέα είσοδος» οδηγεί κατ' ευθείαν στο μαλακό υπογάστριο της πόλης και εκεί διαμοιράζει την κίνηση των τροχοφόρων σ' όλη την πόλη... μέσα από το κεντρικό τμήμα της Καλαμάτας! Το εγκληματικό είναι ότι ούτε καν δικαιολογία οικονομική υπάρχει, γιατί οι πανάκριβες απαλλοτριώσεις στη δεύτερη περίπτωση εξισώνουν το κόστος των δύο τελείως διαφορετικών λύσεων.
- Ετσι προβάλλει η τελευταία δυνατότητα: **να τιναχτεί** όλο το ρυθμιστικό σχέδιο **στον αέρα**, όχι όσον αφορά λεπτομερειακές ρυθμίσεις του, αλλά το ουσιώδες, **το όραμα!**...

7. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ

7.1. Αντιμετώπιση των συνεπειών του εισμού από πολεοδομική οπτική γωνία

7.1.1. ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΔ ΉΟΣ ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΠΡΟ- ΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Όταν είναι γενικά παραδεκτό ότι ο σχεδιασμός (και ιδίως ο προγραμματισμός) ανάπτυξης μιας πόλης πρέπει να προσαρμόζονται και επικαιροποιούνται σε κανονικά χρονικά διαστήματα (ο «κυλιόμενος» σχεδιασμός που αναφέραμε στο 3.3), τότε είναι ολοφάνερο πόσο απαραίτητη είναι η προσαρμογή μετά από έναν τόσο καταστροφικό σεισμό.

Η εμπειρία από δύο σεισμούς, (σε μεσαίου μεγέθους ελληνικές πόλεις) το σεισμό του '81 στην περιοχή Θήβας (Πλαταιές, Καπαρέλι, κ.λπ.) και το σεισμό του '86 στην Καλαμάτα, μας έχει πείσει για τη μεγάλη δυσκολία να υπάρχει από πριν μία πλήρης πολεοδομική θωράκιση πόλης για «σεισμό». Τονίζουμε ότι βέβαια δε μιλάμε για κτιριολογική – κατασκευαστική θωράκιση, που είναι τελείως άλλο θέμα.

■ Κατά τη γνώμη μας υπάρχει πολύ μεγάλη διαφορά, από σεισμό σε σεισμό, καθώς και από πόλη σε πόλη, άρα και στα μέτρα που πρέπει να παρθούν (και να χρηματοδοτηθούν!). Οι παράγοντες που αποφασίζουν για τον πλήρη πολεοδομικό αντισεισμικό σχεδιασμό, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση είναι πάρα πολλοί και αφορούν μεταξύ άλλων:

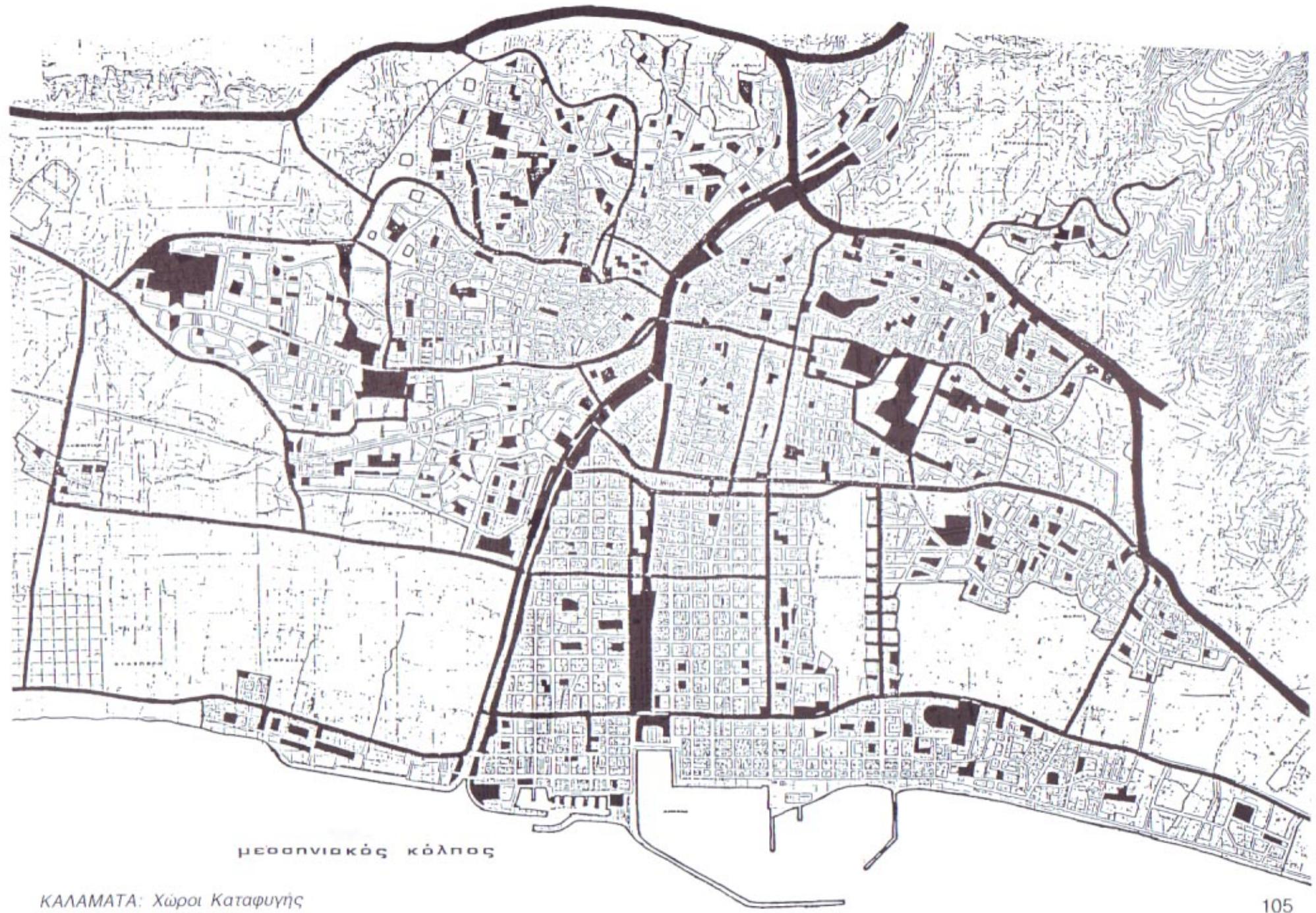
- αυτόν τον ίδιο, το συγκεκριμένο σεισμό: είδος, σφοδρότητα, κατεύθυνση, απόσταση, βάθος...
- την εποχή του έτους που θα χτυπήσει ο Εγκέλαδος
- το μέγεθος της πόλης, την έκτασή της
- τη δομή της πόλης, τον εξοπλισμό της εκείνη τη στιγμή, τα προβλεπόμενα από το σχεδιασμό (Ρ.Σ. κ.τ.λ.) έργα που υπάρχουν ήδη και όσα δεν έχουν ακόμα πραγματοποιηθεί

- το έδαφος και το υπέδαφος, δοσμένο με ακρίβεια μικροζωνικής
- τις οικοδομές: ηλικία, υλικά και τρόπος κατασκευής, ποιότητα κατασκευής και θεμελίωσης, ύψος, γειτνιάση με άλλες οικοδομές – ιδιαίτερα αν είναι διαφορετικής κατασκευής....
- το ιστορικό δημιουργίας και εξέλιξης της πόλης, μέχρι τη στιγμή του σεισμού
- το είδος και το μέγεθος των ζημιών στα κτίρια και στα δίκτυα υποδομής, που οφείλονται στο συνδυασμό διαφόρων παραγόντων.

Είναι πρακτικά αδύνατον να προβλεφθούν θεωρητικά από πριν τα μέτρα που θα αντιστοιχούν στο πρόβλημα αυτό με τους τόσους αγνώστους, να σχεδιασθούν με απόλυτη ακρίβεια και επιστημονική υπευθυνότητα και να προγραμματισθεί η κατασκευή τους, «δια παν ενδεχόμενον».

Συγκεντρώσεις
καταστροφών

μεσσηνιακός κόλπος

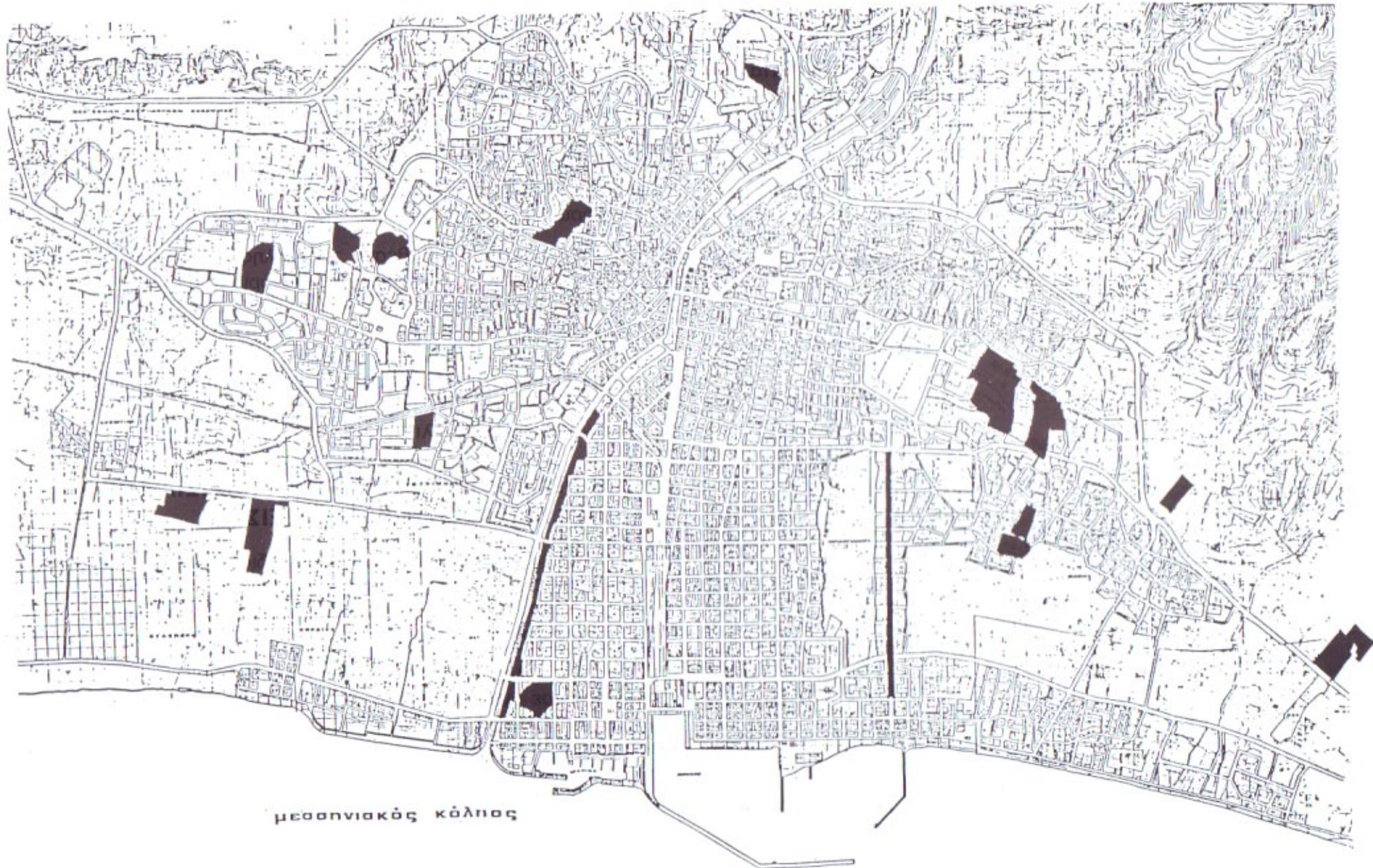
ΚΑΛΑΜΑΤΑ: Χώροι Καταφυγής

ΚΑΛΑΜΑΤΑ:
ΧΩΡΟΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΚΗΝΕΣ

■ Σκηνές

ΚΑΛΑΜΑΤΑ: ΧΩΡΟΙ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΥ (ΛΥΟΜΕΝΟΙ ΟΙΚΙΣΚΟΙ)

7.1.2. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑ-ΘΕΩΡΗΘΕΙ (ΝΑ ΞΑΝΑΚΟΙ-ΤΑΧΤΕΙ) ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΕΙΣΜΟ;

- Κατ' αρχήν πρέπει να ληφθούν υπ' όψη τα συμπεράσματα των ειδικών γεωλόγων, γεωτεχνικών, γεωφυσικών, εδαφομηχανικών, σεισμολόγων, στατικών κ.λπ. από τους σεισμούς και τις ειδικές έρευνες.
- Το σοβαρότερο ερώτημα που μπαίνει απ' την πρώτη σπιγμή μετά τέτοιες βιβλικές καταστροφές (έστω και χωρίς πολλά θύματα) είναι:

«μπορεί και πρέπει να παραμείνει και να ανοικοδομηθεί η πόλη στην ίδια θέση και έκταση»;

Μη μας φαίνεται υπερβολικό. Μια – δυό μέρες μετά το δεύτερο μεγάλο σεισμό, βγήκαν σημαντικότατοι επιστήμονες (μεταξύ αυτών

Πρώτη αποτύπωση των ζημιών στην Καλαμάτα από τους μελετητές πολεοδόμους και το δήμο

καθηγητές, στελέχη κοινωνικών φορέων κ.λπ.) να διακηρύξουν ότι η πόλη πρέπει να γίνει πάρκα, «ότι για τις ζημιές φταίει ο Νέδοντας (το ποτάμι)» και πρέπει να μη «χτίζουμε πια στις όχθες» του (ας μην ξεχνάμε ότι το μεγαλύτερο κομμάτι της Καλαμάτας έχει χτιστεί γύρω απ' το Νέδοντα, το ιστορικό κέντρο κ.τ.λ.), ότι «οι ζημιές μας δείχνουν καθαρά πού πρέπει να φυλαχτούμε» κ.λπ. Είχαμε και το παράδειγμα της Κορίνθου, που, μετά από πολλά πλήγματα, χρειάστηκε να μεταφερθεί ολόκληρη σε νέα θέση (1858) και κατόπιν ολοκληρωτικής καταστροφής της το 1928 κατεδαφίζεται πλήρως για να ανοικοδομηθεί με αντισεισμικά κτίρια.

■ Μετά τη διερεύνηση της θέσης της πόλης μπορεί να εξετασθεί το μέλλον της πόλης, η έκτασή της, τα όριά της, η χωροθέτηση των βασικών λειτουργιών της... Μπορεί π.χ. να αναθεωρηθεί η χωροθέτηση χρήσεων, ώστε να υπάρξουν περισσότεροι ελεύθεροι χώροι, καινούργιοι συντελεστές δόμησης και ύψη κτιρίων. Μπορεί να αναπροσαρμοστούν τα σχέδια με βάση τα γκρεμισμένα κτίσματα, ώστε ν' ανοίξουν νέες προοπτικές για πλατείες, διαπλατύνσεις δρόμων κ.λπ.

7.1.3. Η ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ, ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ Ρ.Σ.-ΟΙ 3 ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΙΚΕΣ ΦΑΣΕΙΣ

- Ο «αντισεισμικός πολεοδομικός σχεδιασμός» είναι πρώτα «πολεοδομικός σχεδιασμός» και κατόπιν «αντισεισμικό». Σε αντίθεση με τον «αρχιτεκτονικό (κτιριολογικό) αντισεισμικό σχεδιασμό», όπου οι αντισεισμικές απαιτήσεις έχουν τον πρώτο λόγο.
- Οι πρώτες άλλωστε προτάσεις αντισεισμικής θωράκισης πρέπει νάχουν γίνει σε ανύποπτο χρόνο, στα πλαίσια του Ρ.Σ. Είναι όμως γενικές, μη έχοντας υπ' όψη τα δοσμένα της συγκεκριμένης καταστροφής. Εχει αποδειχθεί ότι ένας, απ' αρχής, καλός σχεδιασμός της πόλης, συνοδευόμενος από σωστό προγραμματισμό και ρωμαλέα πραγματοποίηση μειώνουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανάγκη μετασεισμικής αναθεώρησης και προσαρμογής. Είναι επίσης πολύ

χαρακτηριστικό ότι οι πολεοδομικές απαιτήσεις οι απαραίτητες για μιαν αντισεισμική «θωράκιση» ανταποκρίνονται συνήθως στις επιθυμίες της σωστής γενικότερης πολεοδομικής θεωρίας (άσχετο αν συχνά αποτελούν ελπίδες μακρυνές).

Υπάρχουν όμως δυστυχώς πολλά και σοβαρά ερωτήματα κοινωνικής – ψυχολογικής, οικονομικής – παραγωγικής, διοικητικής – οργανωτικής, τεχνικής – επιστημονικής μορφής, που μένουν ακόμη αναπάντητα. Μόνον αν τα ζει από μέσα, σε αδιάκοπη επαφή όχι μόνο με την πραγματικότητα, αλλά και με το Δήμο, τις επιτόπου κρατικές υπηρεσίες, τα αρμόδια Υπουργεία στην Αθήνα κ.λπ., (κ.λπ.), μπορεί να βοηθήσει ικανοποιητικά η πολεοδομική μελετητική ομάδα στο σχεδιασμό και προγραμματισμό της αντισεισμικής αντιμετώπισης.

Από την επομένη του σεισμού η ομάδα των πολεοδόμων μελετητών της Καλαμάτας προσπαθεί να συγκεντρώσει κάθε υπεύθυνη πληροφορία και να βγάλει συμπεράσματα για τον πολεοδομικό σχεδιασμό, λαμβάνοντάς τα όλα υπόψη.

Γιατί, οι συνέπειες ενός σεισμού τέτοιας έντασης και οι δυνατότητες να τις αντιμετωπίσεις αποτελεσματικά (βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα) απαιτούν ιδιαίτερη μελέτη, αφού εξαχθούν τα ορθά συμπεράσματα και γίνουν οι ειδικές σεισμολογικές διερευνήσεις (μικροζωνική κ.λπ.).

■ Στο μετασεισμικό σχεδιασμό για την πολεοδομική αντιμετώπιση των αποτελεσμάτων του σεισμού μπορούμε να διακρίνουμε τρεις φάσεις:

- την πρώτη, όσο διαρκούν ακόμα, πραγματικά ή ψυχολογικά, οι μετασεισμοί, περίοδος «σκηνών»,
- τη δεύτερη φάση, που ονομάστηκε περίοδος «λυσιμένων οικίσκων»
- την τρίτη φάση (για την οριστική ανασυγκρότηση), που μπορεί να σημαίνει την πλήρη αναθεώρηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, εάν και όπου υπάρχει ανάγκη.

7.1.4. Η Α' ΦΑΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ

■ Είναι η «περίοδος των σκηνών» και αφορά κυρίως τις έκτακτες ανάγκες που πιέζουν αφόρητα κατά την έκρυθμη αυτή περίοδο. Από τις πρώτες ώρες μετά το σεισμό τα συνεργεία του Δήμου και της ΔΕΥΑΚ, μαζί βέβαια και με τους απλούς πολίτες, το στρατό, τους προσκόπους κ.λπ. ανέλαβαν το έργο της εγκατάστασης του πληθυσμού στις σκηνές και την κατασκευή όλων των απαραίτητων έργων υποστήριξης της ζωής στους καταυλισμούς, όπως ύδρευση, W.C., αποχέτευση κ.λπ. Ετσι εγκαταστάθηκαν συνολικά 6.000 περίπου σκηνές στις οποίες στεγάστηκε όλος ο πληθυσμός, καθώς και όλες οι υπηρεσίες της σεισμόπληκτης πόλης (Διοίκηση, σχολεία, iατρεία, καταστήματα, κ.λπ.) Το πρόγραμμα αυτό ολοκληρώθηκε μέσα σε 3 – 4 εβδομάδες.

■ Στη φάση αυτή αντισεισμικού σχεδιασμού, τις πρώτες ημέρες μετά την πρώτη κρούση, τα πράγματα είναι πιο απτά: ο πολεοδόμος έχει κάποιες απαντήσεις για το είδος και τα μεγέθη του σεισμού, για την έκταση των ζημιών ποσοτικά και ποιοτικά, για τις δυνατότητες αντιμετώπισης που εκδηλώθηκαν από τους αρμόδιους, για τις πρώτες αντιδράσεις των κατοίκων. Η δουλειά της πολεοδομικής μελετητικής ομάδας έχει τη μορφή άμεσης – εντατικής – ταχύρρυθμης κινητοποίησης και αφορά τα μέτρα που πρέπει να παρθούν με βάση τον ήδη υφιστάμενο εξοπλισμό αντισεισμικής θωράκισης (στο βαθμό που έμεινε ανέπαφος), τις άμεσες ανάγκες και προβλήματα, τις εσωτερικές και εξωτερικές δυνατότητες, το βαθμό συνεργασίας των ποικίλων φορέων που αναγκαστικά συμμετέχουν στην αντιμετώπιση της φάσης αυτής. Ας μην ξεχνάμε πως τα παραπάνω στοιχεία διαμορφώνονται – αλλάζουν μέρα με τη μέρα – ώρα με την ώρα (νέες δονήσεις π.χ. ή ο νέος εξοπλισμός που καταφθάνει από εσωτερική ή εξωτερική βοήθεια...), άρα απαιτείται διαρκής εγρήγορση και προσαρμογή.

Ιδιαίτερα θετικό στην Καλαμάτα, κατά την α' φάση αντιμετώπισης,

είναι η διαρκής τέλεια συνεργασία των μελετητών με το Δήμο και τις άλλες διοικητικές υπηρεσίες. Στόχος είναι να εκπονηθούν οι αναγκαίες σχεδιαστικές οδηγίες για να καλυφθούν οι ανάγκες σε προσωρινά καταφύγια – σκηνές – για προσωρινή κατοίκηση, για τις υπηρεσίες της διοίκησης, για τη βιοτεχνία, το εμπόριο, τα σχολεία, τα φροντιστήρια, τις πολιτιστικές λειτουργίες, την υγεία και...και...και... Επίσης να σχεδιασθούν τα μέτρα που είναι να παρθούν για το κυκλοφοριακό δίκτυο.

Απαραίτητο θεωρείται (...από μας τουλάχιστον τους «οραματιστές» και «ρομαντικούς») τα πρώτα αυτά μέτρα (τα βραχυπρόθεσμα) να μην έρχονται σε σύγκρουση με τα μέτρα που θα παρθούν κατά τη β' και τη γ' φάση (μεσο – και μακροπρόθεσμα).

7.1.5. Η Β' ΦΑΣΗ ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

■ Είναι η περίοδος των «λυομένων οικίσκων». Η μεσοπρόθεσμη φάση αντιμετώπισης των αποτελεσμάτων του σεισμού περιλαμβάνει τη σταδιακή μετακίνηση των κατοίκων από τις σκηνές σε λυόμενους οικίσκους, που ολοκληρώθηκε τελικά στην Καλαμάτα ένα χρόνο μετά τους σεισμούς.

Πρόκειται για ένα οργανωμένο πρόγραμμα εγκατάστασης λυόμενων μαζί με τα απαραίτητα έργα υποδομής τους (ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροφωτισμό, οδοποιία και διαμόρφωση χώρων) που περιλαμβάνει:

- 22 καταυλισμούς με συνολικά 3.000 περίπου λυόμενες κατοικίες.
- 4 συγκροτήματα με συνολικά 280 λυόμενα καταστήματα.
- 10 συγκροτήματα με συνολικά 200 περίπου λυόμενες αίθουσες σχολείων, νηπιαγωγείων, παιδικών σταθμών κ.λπ.
- Λυόμενες αίθουσες για κοινωνικές δραστηριότητες αλλά και για στέγαση πολιτιστικών και άλλων δραστηριοτήτων (σχολή χορού, αδειό, πρόσκοποι, ΚΑΠΗ, φροντιστήρια κ.λπ.).

Ο στόχος είναι να ολοκληρωθεί η πλήρης μετακίνηση του πληθυσμού μέχρι τέλους 1989. Σ' αυτό θα βοηθήσει αποφασιστικά

και το πρόσφατο κυβερνητικό μέτρο «για την επιδότηση του ενοικίου» με 15.000 δρχ. ανά οικογένεια, για όσους παραδώσουν το λυόμενό τους.

Τα λυόμενα αυτά θα συγκεντρώθουν μετά την παράδοσή τους από τον ΟΑΣΠ και θα είναι σε ετοιμότητα προκειμένου να αντιμετωπισθεί μια νέα φυσική καταστροφή στην πατρίδα μας. (Ηδη 400 περίπου λυόμενα έχουν μεταφερθεί στη σεισμόπληκτη περιοχή της Ηλείας.)

■ Οι ίδιες οδηγίες (της α' φάσης) ισχύουν και για τη β' φάση, μόνο που τις σκηνές έχουν αντικαταστήσει οικήματα καλύτερης ποιότητας. Ομως σ' αυτή τη φάση την πρώτη θέση ανάμεσα στα προβλήματα έχουν καταλάβει τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, το ηθικό και η ψυχολογία των κατοίκων, η ανάγκη να εξασφαλιστούν οι απαραίτητες δομές για την εκπαίδευση, το εμπόριο, την αναψυχή, την ανάπτυση...

7.1.6. Η Γ' ΦΑΣΗ ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΙΚΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

■ Είναι η φάση της αποκατάστασης – ανασυγκρότησης – ανάπτυξης.

Η προσπάθεια της ανασυγκρότησης της Καλαμάτας μετά τους σεισμούς στριζεται σε 3 βασικές αρχές.

1. Η ανασυγκρότηση γίνεται με απόλυτο σεβασμό στον πρόσφατο σχεδιασμό της πόλης, το Ρυθμιστικό Σχέδιο όπως αυτό αναπροσαρμόστηκε μετά τους σεισμούς.
2. Ιδιαίτερη προσπάθεια έγινε και γίνεται για την διατήρηση της φυσιογνωμίας της πόλης και τη διάσωση του σπουδαίου μνημειακού και παραδοσιακού της πλούτου.
3. Η πόλη ξαναχτίζεται με βάση τα συμπεράσματα ειδικών εδαφολογικών και γεωλογικών μελετών (μικροζωνικές μελέτες) που έγιναν με τη φροντίδα του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ).

■ Η γ' φάση της «ανα» – «θεώρησης» του Ρ.Σχεδίου, παρόλο

που ξεκίνησε απ' αρχής να δουλεύεται, δεν μπορεί να προχωρήσει (και κυρίως δεν μπορεί να ισχύσει και να εφαρμοστεί), παρά μόνον όταν θα έχουν γνωστοποιηθεί τα συμπεράσματα από τις έρευνες των άλλων ειδικών επιστημόνων (σεισμολόγοι, γεωλόγοι, εδαφομηχανικοί, πολιτικοί μηχανικοί κ.ά.). Οι νέες ανάγκες πρέπει επίσης να έχουν καθοριστεί (για την κατοικία, για το σ.δ. – συντελεστή δομήσεως – και για τον κτιριοδομικό κανονισμό, για τη διαπλάτυνση ορισμένων δρόμων, για τη δημιουργία ελεύθερων χώρων...). Τότε μπαίνουν στο παιχνίδι και οι νέες δυνατότητες (π.χ. ειδική συμβολή της πολιτείας, των διαφόρων υπουργείων, οικονομική βοήθεια ή δανεισμός από ξένους διεθνείς οργανισμούς κ.λπ.), οι προθέσεις (ή μάλλον η πολιτική βούληση) του Δήμου, της νομαρχίας, της κυβέρνησης, αλλά ακόμα και οι αντιδράσεις των κατοίκων και, κάποτε, οι αποφάσεις των δικαστηρίων.

Το αποτέλεσμα αυτού του αγώνα, που δώσαμε χέρι – χέρι με τη Δημοτική Αρχή, τα υπουργεία κ.λπ. περιλαμβάνεται στο αναθεωρημένο ρυθμιστικό σχέδιο της πόλης (άσχετο αν οι διαφορές από το αρχικό Ρ.Σ. είναι τελείως δευτερεύουσας σημασίας – θα μπορούσε να μην ήταν έτσι...).

Μικρό ημερολόγιο μετασεισμικού σχεδιασμού αποκατάστασης και ανάπτυξης της Καλαμάτας

13,15 Σεπ/Θρη 1986-	Οι πρώτοι και μεγαλύτεροι σεισμοί
20 Σεπτέμβρη 1986 -	Χάρτης Σ.3α : α' αντιμετώπιση προσωρινών και μόνιμων αναγκών, 1:5.000
23 Σεπτέμβρη 1986 -	"Προτάσεις για διάσεις ενέργειες στην Καλαμάτα" (συνεργασία Δήμου - της Ειδικής ομάδας του ΥΠΕΧΩΔΕ - των μελετητών της ΕΠΑ)
24 Σεπτέμβρη 1986 -	Χάρτης Σ.2 : χώροι εγκατάστασης ακηπών, 1:5.000
30 Σεπτέμβρη 1986 -	Κοινά επεξεργασμένα υπόμνημα του Δήμου στον εκπρόσωπο της ΕΟΚ κ. κ. Γ. Βαρών για τροχόσπιτα και αναπτυξιακό πρόγραμμα
01 Οκτώβρη 1986 -	Σημείωμα των μελετητών ΕΠΑ προς τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ με συγκεκριμένες "παραδοχές" και "προτάσεις για - προτεραιότητες"
05 Οκτώβρη 1986 -	Χάρτης Σ.3β : β' αντιμετώπιση προσωρινών και μόνιμων αναγκών, 1:5.000
20 Οκτώβρη 1986 -	Χάρτης Σ.3γ : γ' αντιμετώπιση προσωρινών και μόνιμων αναγκών, 1:5.000
30 Οκτώβρη 1986 -	"Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης της Πόλης" του Δήμου Καλαμάτας, στο ΥΠΕΘΑ
Οκτώβρης 1986 -	Αλλεπαλληλία TELEX, αναλύσεις, περιγραφές σε ΕΟΚ για πρόγραμμα γραμμής 550
29 Νοέμβρη 1986 -	Χάρτης Σ.5 : Τροποποίησης ρυμοτομικού σχεδίου, 1:5.000
29 Νοέμβρη 1986 -	Χάρτης Σ.6 : χώροι καταυλισμού - καταψυγής, 1:10.000
12 Δεκεμβρη 1986 -	Απόφαση της ΕΟΚ (Ε/86/2338) "για τη θέσπιση στην περιοχή της Καλαμάτας πιλας προπαρασκευαστικής δράσης για την εφαρμογή των ΜΟΠ" με βάση τις προτάσεις τού Δήμου.
17 Δεκεμβρη 1986 -	Πρόγραμμα του Δήμου για έργα με δάνειο ΤΑΣΕ και Ευρωπαϊκής Τράπεζας.
Γενάρης 1987 -	Χάρτης Σ.1α : Χάρτης Σημιών, 1:2.000
23 Φλεβάρη 1987 -	Χάρτης Σ.4 : Επιτάξεις, 1:10.000

7.2. Εκτακτες μετασεισμικές απαιτήσεις από το σχέδιο για τη ρύθμιση και ανάπτυξη της πόλης

7.2.1. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΆΛΛΟ ΣΚΟΠΟ ΠΑΡΑ ΝΑ ΦΡΟΝΤΙΣΕΙ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

■ Απ' την επομένη της καταστροφής, ξεκίνησε η ομάδα των πολεοδόμων και αρχιτεκτόνων, σε στενή επαφή με τις υπηρεσίες του Δήμου, το σχεδιασμό για την αντιμετώπιση των φάσεων έκτακτης ανάγκης. Το ένα σχέδιο ανόρθωσης ακολουθούσε το άλλο, σχεδιάζοντας και προγραμματίζοντας τις αλλεπάλληλες φάσεις, δίνοντας την απάντηση σε κάθε νέα ανάγκη που παρουσιαζόταν: συγκέντρωση σκηνών, καταυλισμοί προκατασκευασμένων οικίσκων, συγκροτήματα προκατασκευασμένων καταστημάτων, διαγώνισμός για τα προκατασκευασμένα κτίρια των κέντρων (Ανατολικό και Δυτικό) και σχολεία και... Αυτές οι αποφάσεις δεν υπήρχαν στο ρυθμιστικό σχέδιο, έπρεπε όμως να περιληφθούν στην αναθεώρηση του, χωρίς να κοντράρουν τα υπόλοιπα, χωρίς να κάνουν ζημιά.

Αυτή η μεγάλη μάχη τις μέρες, τις εβδομάδες και τους μήνες που ακολούθησαν την καταστροφή, μας έμαθε πολλά.

■ Ο πιό μεγάλος κίνδυνος που διατρέχει μια πόλη τόσο σοβαρά τραυματισμένη είναι απλούστατα η διακοπή της οικονομικής και κοινωνικής διαδικασίας, της ζωής. Είναι σχεδόν ακατόρθωτο, στην αρχή κυρίως, να βολέψεις τους αναγκαίους ελεύθερους χώρους για σκηνές και προκατασκευασμένα αλλού απ' τις πλατείες, τα πάρκα, τις αυλές των σχολείων, τα γυμναστήρια και τα στάδια. Χάνουν λοιπόν το χώρο λειτουργίας τους οι βασικές εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής.

Θα μπορούσε βέβαια να χρησιμοποιηθούν μεγάλοι χώροι ελεύθεροι μακριά, γύρω απ' την πόλη, όμως ιδιαίτερα στην Καλαμάτα είναι όλοι φυτεμένοι. Εκτός αυτού, δεν ήταν καθόλου η επιθυμία των κατοίκων να πάνε να μείνουν μακριά απ' τα σπίτια τους. Ας μην ξεχνάμε ότι για ικανό χρόνο, όσο ο φόβος νέου σεισμού υπήρχε

(λογικά – επιστημονικά ή και ψυχολογικά απλώς, μια και συνεχίζονταν οι χιλιάδες μετασεισμικές δονήσεις), απαγορευόταν να κατοικήσεις στο σπίτι σου, έστω κι αν δεν είχε πάθει ζημιά.

7.2.2. ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

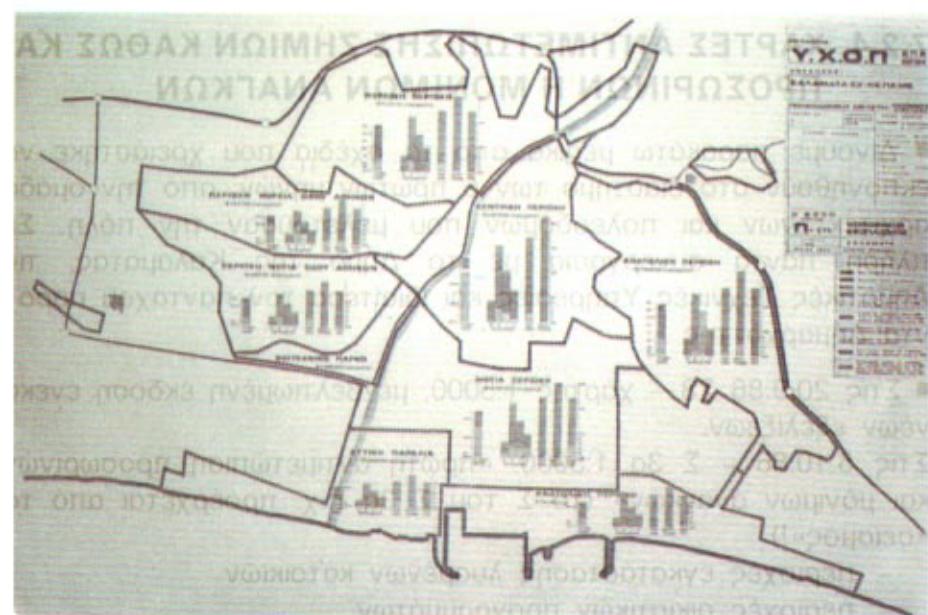
- Κατά τους πέντε πρώτους μήνες οι πολεοδόμοι παρουσιάζουν μια σειρά από εναλλακτικές λύσεις για τη διαμόρφωση του αστικού τοπίου της πόλης της Καλαμάτας, ώστε να αντιμετωπίζονται οι νέες απαιτήσεις της ζωής απέναντι στο σχέδιο πόλης. Στόχος ήταν, με βάση τις νέες μετασεισμικές ανάγκες (και δυνατότητες!) να τοποθετηθούν οι μεγάλες συγκεντρώσεις των σκηνών και των προκατασκευασμένων οικίσκων.
 - Στη χωροθέτηση αυτή έπαιξαν ρόλο πολλοί παράγοντες, γιατί:
 - οι απαιτήσεις σε στρέμματα ήταν πολύ μεγάλες
 - η περιαστική περιοχή της Καλαμάτας καθώς και οι ελεύθεροι ιδιωτικοί χώροι μέσα στην αστική περιοχή είναι πυκνοφυτεμένοι (ελιές, πορτοκαλιές, λεμονιές, συκιές...)
 - οι ιδιοκτήτες τέτοιων μεγάλων γηπέδων όχι μόνο διαμαρτύρονταν, αλλά αντιδρούσαν δυναμικά (φοβέρες, ξύλο, προσφυγή στα δικαστήρια, συκοφαντική παραπληροφόρηση...)
 - οι αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις ήθελαν κάποιο χρόνο για να εγκριθούν και να ισχύσουν, οι οικονομικές απαιτήσεις πλήθαιναν
 - τα έργα υποδομής, παρ' όλη την πρωτοφανή κινητοποίηση του Δήμου, ήθελαν χρόνο και κυρίως κόψιμο δέντρων...

Ετσι χρειάστηκαν αλλεπάλληλες λύσεις για τους καταυλισμούς των σκηνών και των προκατασκευασμένων οικίσκων, στηριγμένες κάθε φορά σε κατ' αρχήν επιλογή του χώρου, επίσκεψη επί τόπου, διαπραγματεύσεις του Δήμου με τους ιδιοκτήτες, προοδευτική αντικατάσταση των σκηνών με λυόμενα κ.λπ. κ.λπ.

7.2.3. ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

- Δεν είχαμε όμως να κάνουμε μόνο με τις κατοικίες, έστω κι αν αφορούσαν όλους. Ας μην ξέχναμε παρεπιμπτόντως τους «ψιθυριστές», που τριγυρνούσαν ακατάπαυστα στα στρατόπεδα των σεισμοπλήκτων προφητεύοντας τις νέες μεγάλες καταστροφές, παρορμούμενοι από λόγους κακίας, ανθρώπινης βλακείας ή και από λόγους πολιτικούς. Παράλληλα έπρεπε να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα και σε μονιμότερη βάση: οικιστικά προγράμματα, μέθοδοι προκατασκευής κ.λπ.
- Είχαμε τα σχολεία (δημοτικά – γυμνάσια – λύκεια), που είχαν καταστραφεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ έπρεπε να λειτουργούν άνετα. Οι σκηνές, πολλές απ' αυτές προιόνταν της διεθνούς συμπαράστασης, αποδείχτηκαν μάλλον ακατάλληλες, μόλις άρχισαν τα κρύα, οι βροχές.
- Είχαμε τα εμπορικά καταστήματα, που καταστράφηκαν σε πολύ μεγάλο ποσοστό (χώροι πωλήσεων και αποθήκες), γιατί συνήθως καταλάμβαναν το ισόγειο των παλιών, πέτρινων σπιτιών στο κεντρικό τμήμα της πόλης. Επρεπε ταχύτατα να φιλοξενηθεί το εμπόριο σε πρόχειρες κατασκευές και παράλληλα να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα μονιμότερα. Η οικονομική ζωή της Καλαμάτας και της περιοχής της κινδύνευε περισσότερο από τα κεφάλια των περαστικών.
- Είχαμε τα νηπιαγωγεία και τους βρεφικούς σταθμούς.
- Λόγοι ουσιαστικοί, αλλά κυρίως λόγοι αποκατάστασης της κοινωνικής ζωής του τόπου, απαιτούσαν να λειτουργήσουν ταχύτατα τα φροντιστήρια, που αποτελούν καθημερινό περιεχόμενο ζωής για πολλές εκατοντάδες νέους και νέες.
- Η διοίκηση, ακόμα και τα δικαστήρια, απαιτούσαν χώρους και μάλιστα κεντρικούς.
- Η ιατρική περιθαλψη, η πρόνοια (συσσίτια π.χ.) είχαν τις δικές τους ανάγκες.

Σχηματική παράσταση της αποκέντρωσης των κοινωνικών εξυπηρετήσεων (και των οικονομικών δραστηριοτήτων του τρίτογενή τομέα παραγωγής) στην πόλη της Καλαμάτας.

- Για λόγους κοινωνικούς – ψυχολογικούς (καταπολέμηση του πανικού και της ανίας π.χ.), ο Δήμος έκανε υπεράνθρωπες προσπάθειες να στήσει πάλι έναν εκτεταμένο μηχανισμό μορφωτικών – πολιτιστικών – ψυχαγωγικών εξυπηρετήσεων (Δημοτικό αδειό, σχολές χορού – σχεδίου – ζωγραφικής – κεραμικής – θεάτρου κ.λπ.)
 - Τέλος, η βιοτεχνία είχε πάθει επίσης πολύ μεγάλες ζημιές και τα προβλήματα του κτιριακού επανεξοπλισμού της έπρεπε να αντιμετωπιστούν όχι μόνο προσωρινά αλλά και μονιμότερα.
 - Να μην ξεχνάμε και το διατηρητέο οικιστικό – πολιτιστικό πλούτο μιας πόλης με την ιστορία της Καλαμάτας.
 - Για τα λυόμενα προκατασκευασμένα κτίσματα έγιναν διεθνείς διαγωνισμοί χωριστά για τις κατοικίες, τα καταστήματα και τα βιοτεχνικά κτίρια. Σ' αυτό συνέβαλε αποφασιστικά η βοήθεια του προγράμματος 550 της ΕΟΚ, που απαιτούσε όμως σημαντική επιστημονική προεργασία από μας και μάλιστα σε χρόνο ρεκόρ.
- 7.2.4. ΧΑΡΤΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΖΗΜΙΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ Η ΜΟΝΙΜΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ**
- Δίνουμε παρακάτω μερικά από τα σχέδια που χρειάστηκε να εκπονηθούν στο διάστημα των 5 πρώτων μηνών, από την ομάδα αρχιτεκτόνων και πολεοδόμων που μελετούσαν την πόλη. Σε πλήρη πάντα συνεργασία με το Δήμο της Καλαμάτας, τις Δημοτικές Τεχνικές Υπηρεσίες και ιδιαίτερα τον πανταχού παρόντα Δήμαρχό της.
 - Στις 20.9.86 Σ3 – χάρτης 1:5000, με βελτιωμένη έκδοση ένεκα νέων εξελίξεων.
 - Στις 5.10.86 – Σ 3α 1:5000, «πρώτη αντιμετώπιση προσωρινών και μόνιμων αναγκών» (το Σ του Σ 3α π.χ. προέρχεται από το «σεισμός»!)
 - περιοχές εγκατάστασης λυομένων κατοικιών
 - περιοχές οικιστικών προγραμμάτων
- νέα εμπορικά κέντρα
 - περιοχή εγκατάστασης βιοτεχνιών
 - εκπαίδευση – προσωρινές εγκαταστάσεις
 - πράσινο – αναψυχή
 - ΖΕΠ.
- Στις 24.9.86 – Σ 2 – χάρτης 1:5000 – «χώροι εγκατάστασης σκηνών».
 - Στις 29.10.86 – Σ 3β – 1:5000 – «δεύτερη αντιμετώπιση προσωρινών και μόνιμων αναγκών».
 - Στις 19.11.86 – Σ 3γ – 1:5000 – «Τρίτη αντιμετώπιση προσωρινών και μόνιμων αναγκών».
 1. Κέντρο κοινωνικής και οικονομικής ζωής
 2. Στεγαστική μονάδα Δήμου 300 κατοικιών
 3. Οικιστική μονάδα ΟΕΚ 130 κατοικιών
 4. Βιοτεχνικό κέντρο
 5. Εργα προστασίας δυτικής παραλίας
 - Στις 15.1.87 – Σ 1β – 1:5000 – «Πρώτος χάρτης ζημιών – στατιστικά στοιχεία»
 - κατεδαφιστέα
 - ελαφρές βλάβες
 - σοβαρές βλάβες
 - χωρίς βλάβες

7.2.5. ΟΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΧΩΡΑΝ ΣΤΙΣ ΜΟΝΙΜΕΣ ΤΕΛΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

- Μία από τις μεγαλύτερες δυσκολίες κατά την χωροθέτηση των έκτακτων αυτών χρήσεων ήταν ο στόχος που είχαν βάλει οι «ρομαντικοί» (με αιχμή του δόρατος το Δήμαρχο) να μη γίνονται προσωρινές καταλήψεις χώρων για έκτακτες χρήσεις που θα αποδείχνονταν αργότερα «μόνιμες», τινάζοντας τη σχεδιασμένη ανάπτυξη της Καλαμάτας στον αέρα. (Στην Ελλάδα «ουδέν το μονιμότερο του προσωρινού»). Οι «ρεαλιστές» είχαν βέβαια άλλα

κριτήρια: να καταληφθεί π.χ. το στρατόπεδο του Συντάγματος Στρατού που παραχωρήθηκε στο Δήμο για Ανατολικό Κέντρο, να καταληφθεί με λυόμενα το πάρκο των τραίνων και οι κεντρικές πλατείες και το Κέντρο Μαζικού Αθλητισμού και οι φαρδυοί δρόμοι κ.λπ. κ.λπ. Επί κεφαλής των «ρεαλιστών» ορισμένοι αρμόδιοι Υπουργοί, ο υπουργός Καλαμάτας, ο τότε Νομάρχης κ.λπ.

Ανισος αγώνας θα μου πείτε; Το αποτέλεσμα, σε μεγάλο ποσοστό, δείχνει το αντίθετο.

- Βέβαια ο φόβος να μείνουν για πολλά χρόνια και οι προσωρινές λυόμενες κατοικίες στις «προσωρινές» θέσεις τους δεν έχει περάσει ανεπιστρεπτί. Το αποτέλεσμα θα είναι καταστρεπτικό για την πόλη.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΟΤΗΡΙΟ
ΕΛΛΑΣ

ολοπλευρη
αντιμετωπιση
προβληματων
των
καταστροφων
σε οικισμους
απο 'σεισμο'

αθηνα - νοεμβριος 1981

Национальная
УНИКАДА

Ε.Ε. ΜΕΛΕΤΩΝ
**Δ. Νικολαΐδης - Γ. Κύρια
κοπούλας & Συμεργότες**
"ΚΑΛΑΜΑΤΑ 83"

μετασειομικη προσα
ρμαγη πολεοδομικης
μελετης
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

• ПОМНИМ

-

Σ.3. ο' αντιμετώπιον
προσωρινών &
μονίμων αναγκών

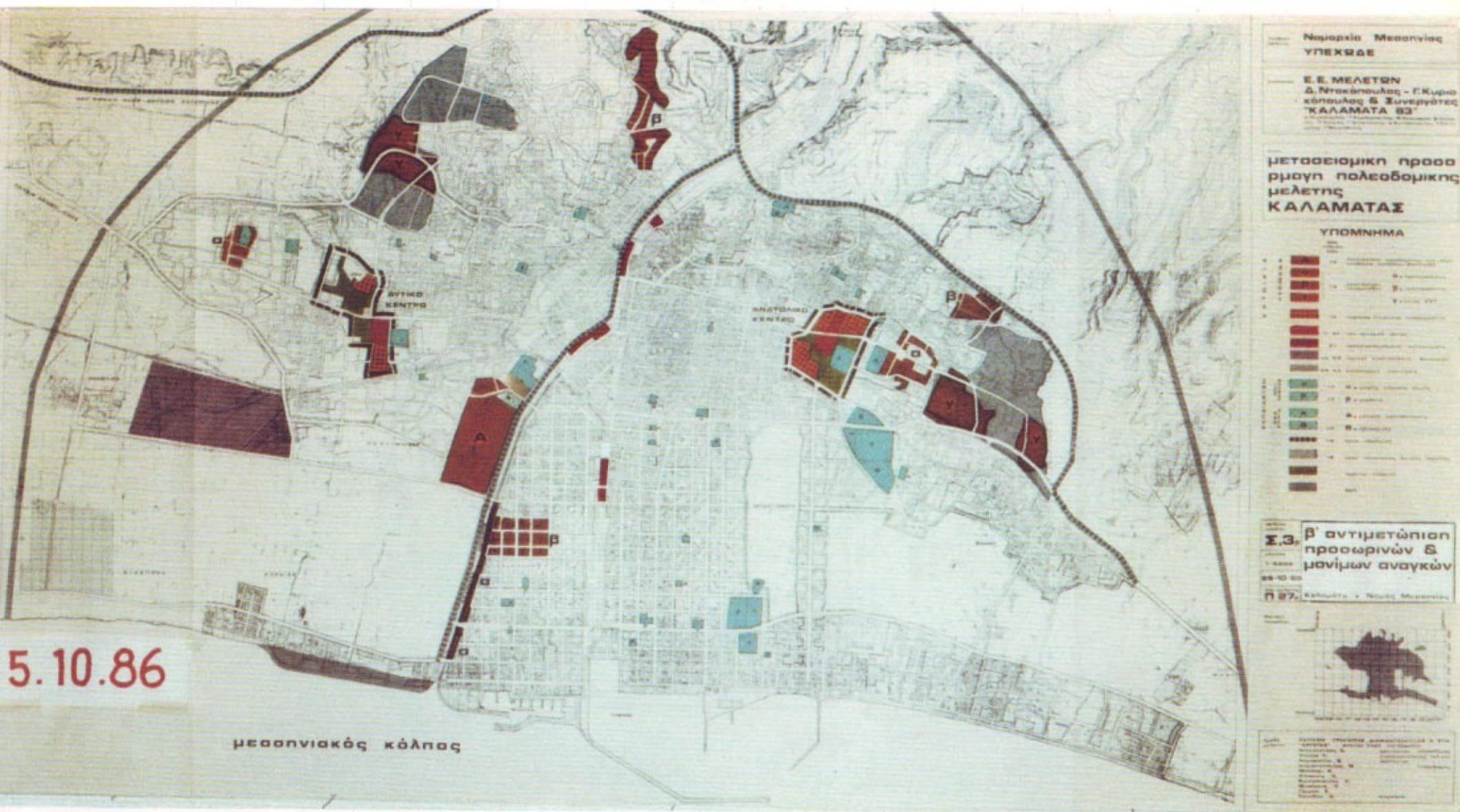

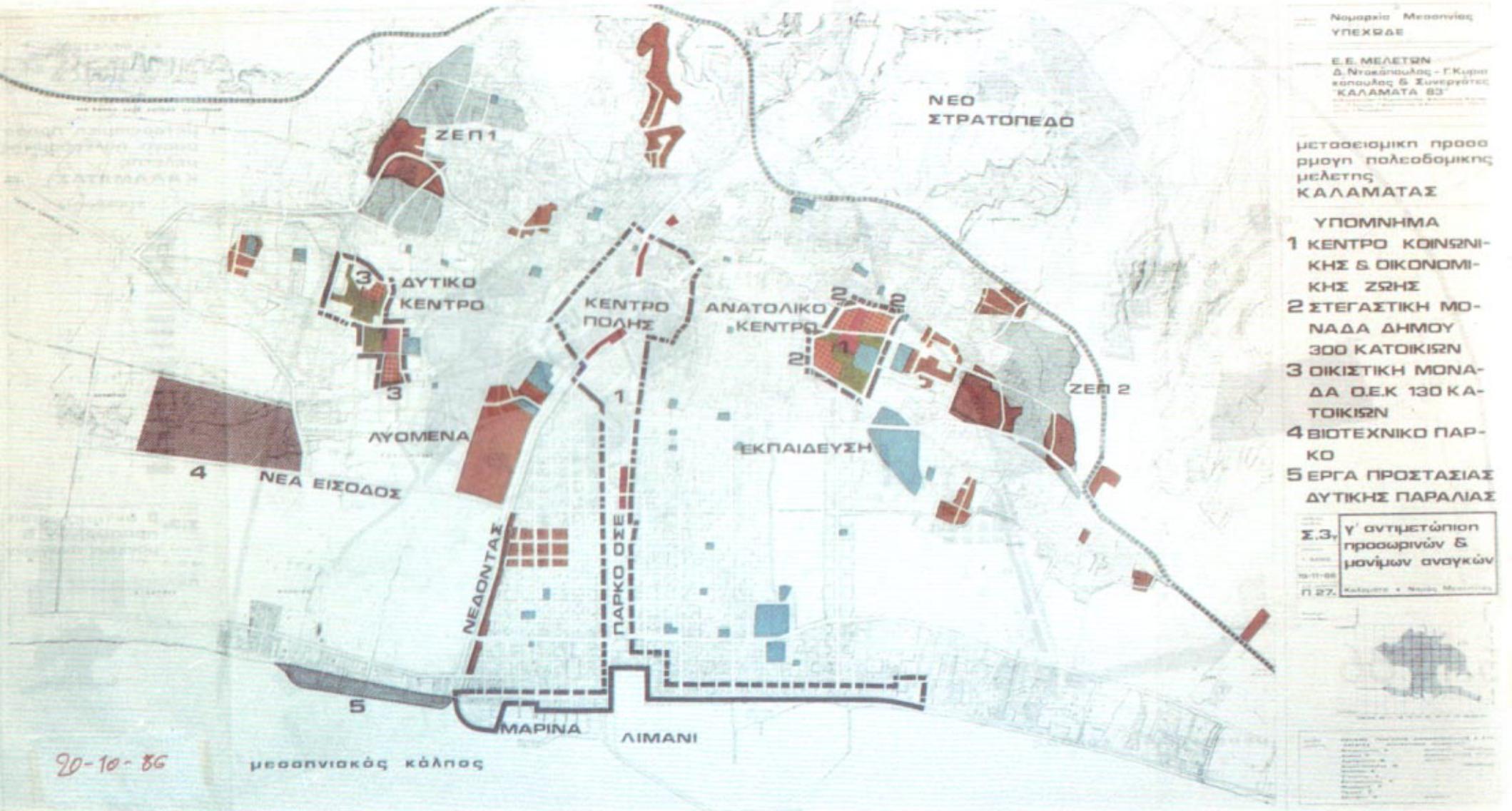
μεσονιακός κόλπος

20.9.86

5.10.86

μεσονιακός κόλπος

7.3. Μετασεισμική ανα-θεώρηση και προσαρμογές στο σχεδιασμό της Καλαμάτας

7.3.1. ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΙΚΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ Ρ.Σ.

- Οι σεισμοί της 13 και 15 Σεπτέμβρη 1986 βρήκαν την πόλη της Καλαμάτας να έχει αποκτήσει εκτός από το ρυθμιστικό (στην ουσία Ρ.Σ., τυπικά όμως Γ.Π.Σ.), και νέο σχέδιο πόλης (Π.Μ.Ε.Α.) για το μεγαλύτερο μέρος των επεκτάσεων με βάση το νόμο 1337/83. Επίσης είχε παραδοθεί από τη μελετητική ομάδα της ΕΠΑ (ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε.) η β' φάση της Π.Μ.Ε.Α. για την υπόλοιπη πόλη. Όμως μετά τους σεισμούς εμφανίστηκε η ανάγκη να ξανακοιταχτεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός της πόλης. Μπορούσε και έπρεπε να αναθεωρηθεί η χωροθέτηση χρήσεων, ώστε να υπάρξουν περισσότεροι ελεύθεροι χώροι, να ελεγχθούν συντελεστές δόμησης και ύψη κτιρίων, ιδιαίτερα στις πυκνοκτισμένες περιοχές.
- Εχοντας στα χέρια μας τα αποτελέσματα από τη δεύτερη φάση της μικροζωνικής μελέτης, που εκπονήθηκε με ευθύνη του ΟΑΣΠ, μπορούμε από το 1987 να πούμε με σιγουριά ότι η πόλη μένει στη θέση της και ότι κανένα κομμάτι δεν μπορεί να θεωρηθεί μη κατοικήσιμο ένεκα χαλαρών εδαφών ή κάτι άλλο. «Γενικά διαπιστώνεται ότι, στην περιοχή της Καλαμάτας που διερευνήθηκε, οι αντοχές του εδάφους από στατική άποψη είναι σχετικά ικανοποιητικές». (ΥΠΕΧΩΔΕ, 1987, σελ. 21).
- Είμαστε λοιπόν υποχρεωμένοι να δουλέψουμε με την οπτική γωνία του πολεοδόμου, που πρέπει να κοιτάξει και το σήμερα και το αύριο και το μεθαύριο. Να κοιτάξουμε δηλαδή και τα αποτελέσματα του σεισμού και τα αίτια και τα μέτρα που πρέπει να παρθούν, ώστε να αποφευχθεί στο μέλλον τέτοιας έκτασης καταστροφή.
- Αποδείχτηκε ότι δε χρειάζονται ουσιαστικές αλλαγές στο ρυθμιστικό σχέδιο της Καλαμάτας, με βάση τη σεισμική εμπειρία. Μια μικρή μόνο επέκταση έγινε αναγκαία, δυτικά της οδού

Αρτέμιδος. Δεν εγκαταλείφθηκε κανένα όραμα από αυτά που υπήρξαν το 1974 (στη μελέτη του Σπουδαστηρίου Ε.Μ.Π.), το 1980 (στην προσέγγιση με τον 947 από το ΚΕΠΑΜΕ), το 1983 (στην Πολεοδομική Μελέτη Επέκτασης Αναθεώρησης), το 1986 (στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο), το 1987 (στη μετασεισμική προσαρμογή).

7.3.2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΤΟΥ Ρ.Σ.

- Αμέσως (κυριολεκτικά) μετά τους σεισμούς κινητοποιούνται οι πολεοδόμοι – μελετητές του Ρ.Σ. και της ΠΜΕΑ Καλαμάτας για την αντιμετώπιση των νέων συνθηκών. Δίνουμε παρακάτω ένα σύντομο κατάλογο βασικών ενεργειών σχετικά (παράλληλα με τους χάρτες που αναφέραμε στο 7.2.4).
 - Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποκτά η τυχόν προσαρμογή των προτάσεων του υφιστάμενου ΓΠΣ, της ΠΜΕΑ και του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης στις νέες ανάγκες και δυνατότητες, χωρίς να αλλάξουν οι βασικές αρχές και το μακρινό όραμα.
 - Στις 23.9.86 (10 μέρες μετά τον πρώτο σεισμό) συντάσσεται με παραδειγματική συνεργασία του Δήμου, της ειδικής ομάδας του ΥΠΕΧΩΔΕ και των μελετητών της ΕΠΑ «ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ». Σ' αυτές προτείνονται:
 - Αμεσητής έκδοση του Δ/τος των λοιπών επεκτάσεων (ανατολική, βόρεια, κεντρική).
 - Πράξη εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδίου στις επεκτάσεις της Δυτικής, Βόρειας, Ανατολικής και Κεντρικής Περιοχής.
 - Οργανωμένα προγράμματα δόμησης, για κατοικίες κ.λπ.:
 - ΟΕΚ (150 κατοικίες) στη Δυτική Συνοικία, κέντρο στη Δυτική

Συνοικία και προκατασκευασμένες μονάδες καταστημάτων, διερεύνηση για νέα προγράμματα, έλεγχος προδιαγραφών για στατική επάρκεια – αντισεισμικότητα.

- ΖΕΠ, απόκτηση 340 στρ. στη Δυτική ΖΕΠ, φορέας Δήμος, ΔΕΠΟΣ, δυνατότητες ΜΟΠ.
 - Δημοτικό στεγαστικό πρόγραμμα σε 40 στρ. του Στρατοπέδου (Ανατολική Περιοχή).
 - Βιοτεχνική Ζώνη (η λεγόμενη ΒΙΟΠΑ).
 - Προώθηση απαλλοτριώσεων στη Βιομηχανική Περιοχή στον Ασπρόπυργο (ΕΤΒΑ).
 - δ. Τελική αξιολόγηση των διατηρητέων, ενημέρωση για τα καταρρεύσαντα, κήρυξη ιστορικού κέντρου, αναθεώρηση αντικείμενου διαγωνισμού, κυκλοφοριακά.
 - ε. Οργάνωση γραφείου από ΥΑΣ και κοινωνικός έλεγχος από Δήμο, ΤΕΕ για έκδοση αδειών, έλεγχο και επισκευές.
 - Ελεγχος βασικού κυκλοφοριακού δικτύου και προώθηση τροποποιήσεων (μετασεισμικών) πριν την ανοικοδόμηση ή επισκευή (ιδιαίτερη φροντίδα για να μην ισχύει η διάταξη για δυνατότητες ανοικοδόμησης στο παλιό περίγραμμα).
Απόκτηση παραδοσιακών κτισμάτων από το Δήμο με ανταλλαγή οικοπέδων ή κατοικιών. Επισκευές παραδοσιακών με ευθύνη του Δήμου.
στ. Μείωση των Συντελεστών Δόμησης (σ.δ.) και των υψών στην περιοχή σχεδίου πόλης του 1905.
 - ζ. Προκατασκευασμένα για κατοικίες και καταστήματα (μελέτη από Γ6, διαχείριση από Δήμο με αξιοποίηση κατασκευαστικών εταιριών).
 - η. Εγκατάσταση λυομένων και τροχόσπιτων, με εντοπισμό 160 στρ. και νομοθετική ρύθμιση για περιορισμένη χρονική χρήση 3 ετών.
- Στις 30.9.86 παραδίνει ο Δήμος στον εκπρόσωπο της ΕΟΚ κ.Βάρφη, κοινά (Δήμος και μελετητές) επεξεργασμένο υπόμνημα, που αναφέρεται σε δύο φάσεις:
Πρώτον, άμεση βοήθεια («προμήθεια και μεταφορά στην Καλαμάτα

όσο γίνεται μεγαλύτερου αριθμού τροχόσπιτων, χωρητικότητας 3 – 6 ατόμων») και δεύτερον, «αναπτυξιακό πρόγραμμα για την ανασυγκρότηση της πόλης».

Στο αναπτυξιακό πρόγραμμα περιλαμβάνονται:

- a. άμεσο πρόγραμμα δημιουργίας δύο «εμπορικών κέντρων» στην περιφέρεια και αποκατάσταση λειτουργίας καταστημάτων στο κέντρο της πόλης, για την τόνωση της οικονομικής ζωής (συνολικά 400 μονάδες, κόστος 1 δις)
- β. άμεσο Δημοτικό Στεγαστικό Πρόγραμμα στο Στρατόπεδο (40 στρ., 300 κατοικίες, αξία 1,5 δις)
- γ. ανασυγκρότηση παλιάς πόλης: διάσωση παραδοσιακών στοιχείων της πόλης, επισκευές – ανακατασκευές δημοσίων και ιδιωτικών κτιρίων, ανταλλαγή σημαντικότερων ιδιωτικών κτιρίων με παροχή κατοικιών μέσα από στεγαστικά προγράμματα (συνεργασία με ΥΠΠΕ και ΥΠΕΧΩΔΕ, κόστος 2 δις)
- δ. δημιουργία Βιοτεχνικής Ζώνης με άμεση απόκτηση γης 350 στρ. για μεταστέγαση περίπου 350 βιοτεχνιών που επλήγησαν από το σεισμό (κόστος αγοράς γης 2 δις, κόστος εργασιών υποδομής 0,5 δις)
- ε. εξασφάλιση γης Δυτικής ΖΕΠ (250 στρ., κόστος γης 1 δις, κόστος έργων υποδομής 0,5 δις)
στ. οργάνωση ζώνης ποταμού Νέδοντα (αξία γης 1 δις)
- ζ. ακόμα: ανάπτυξη βιομηχανικής περιοχής, τουρισμός, πρόγραμμα σχολικών κτιρίων, που έχουν αναλάβει άλλοι φορείς.

■ Την 1η Οκτώβρη 1986 (17 μέρες μετά τον πρώτο μεγάλο σεισμό) οι μελετητές της Ε.Π.Α. Καλαμάτας στέλνουν στον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. σημείωμα όπου, με βάση κάποιες πρώτες μετασεισμικές συμπερασματικές «παραδοχές» (που μέχρι σήμερα δεν άλλαξαν) καταθέτουν «προτάσεις για προτεραιότητες» (που ισχύουν μέχρι σήμερα):

- «Δε μεταφέρεται αλλού η Καλαμάτα, ούτε ολικά ούτε τμηματικά».
- Οι ζημιές δεν εντοπίζονται στο Νησάκι, ούτε στις «επεκτάσεις» της πόλης, αλλά κυρίως στο σχέδιο πόλης του 1905.

- Προσοχή στον άγριο πόλεμο που θα γίνει από εχθρούς και «θαρρα»-λέους «φίλους» (συκοφαντίες, ύπουλες προτάσεις: «ναι στο σχέδιο πόλης – όχι στον 1337», «να καταστραφεί το πάρκο του ΟΣΕ για να ξαναγίνει η Αριστομένους για αυτοκίνητα»...)
- Τη μικροζωνική γρήγορα, όχι σε 2 χρόνια!
- Για 100 - 150 διατηρητέα επιλογή και πλήρης αποκατάσταση, όπως και για μερικά σύνολα. Πολεοδομικά – μορφολογικά μέτρα για τα υπόλοιπα.
- Το Ρ.Σ. δε χρειάζεται πλήρη ανασύνταξη, αλλά ξανακοίταγμα και προσαρμογή για να δημιουργηθούν πλατειούλες – ξανοίγματα – parking – φάρδεμα δρόμου όπου εξαφανίστηκαν ή θα εξαφανιστούν κτίρια – επίσης αντικατάσταση κατεστραμμένων κτισμάτων κοινωνικού εξοπλισμού και κοινό

μακροχρόνιο πρόγραμμα για σχολιά – πρόνοια κ.λπ., με αντίστοιχους κρατικούς φορείς.

- Δημοτικό στεγαστικό πρόγραμμα 300 κατοικιών στους Στρατώνες (μεγίστη επιτυχία η απόκτηση της έκτασης αυτής, όμως αναξιοποίητη) για σεισμόπληκτους και απόκτηση ελεύθερων χώρων στην παλιά πόλη – και οι 150 του Ο.Ε.Κ.
- Να γίνει ταχύτατα η πράξη εφαρμογής.
- Αστραπαιαία πραγματοποίηση των δύο «συνοικιακών» κέντρων της πόλης, για επαγγελματική αποκατάσταση 100 - 150 σεισμοπαθών εμπόρων (η οικονομική ζωή του τόπου κινδυνεύει) και κοινωνική εξυπηρέτηση αδικημένων Β., Α. και Δ. συνοικιών (η κοινωνική ζωή κινδυνεύει).
- Προκατασκευασμένα μαγαζά στο κέντρο της πόλης (προσωρινά) και στα 2 άλλα κέντρα (μόνιμα).
- Ταχύτατες νομοθετικές ρυθμίσεις: Π.Δ. 1.3.79 (ΦΕΚ 130 Δ) και Π.Δ. 7.3.80 για πλήρη αγνόηση ρυμοτομικών γραμμών κ.λπ., ολοκλήρωση εγκρίσεων Π.Μ.Ε.Α., νομοθετική επιβολή προσωρινότητας στα λυόμενα (όχι παραγκουπόλεις), οργανωμένη δόμηση με δάνεια σεισμοπαθών (ΖΕΠ), όχι rilotis, νομοθετική αντιμετώπιση λαθών του 1337 (πενταετία κ.λπ.).
- Μελέτη θέματος «μεθοδολογίας για ανέγερση νέων κατοικιών» στη μετασειμική Καλαμάτα.
- Από τώρα συγκέντρωση στοιχείων, δημοσιεύσεων κ.λπ. για μελλοντική επιστημονική αξιοποίηση.

- Στις 30.10.86 έχει ήδη έτοιμο στα χέρια του ο Δήμος για να παρουσιάσει σε σύσκεψη αρμοδίων στελεχών της πολιτείας (για την ανάπτυξη, την επαφή με την ΕΟΚ κ.λπ.) στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ένα «Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης της Πόλης». Πρέπει ιδιαίτερα να τονισθεί πως δεν έχει ξαναύπάρξει στη χώρα μας τέτοιο τρανταχτό παράδειγμα άριστης συνεργασίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Υπουργείων – Πολεοδομικής Ομάδας Μελετητών πόλης (και είναι ζήτημα αν θα ξαναύπάρξει σύντομα). Η επεξεργασία των θεμάτων γίνεται σε βάθος, η καθημερινή πληροφόρηση (όχι μόνο για τις ανάγκες της Καλαμάτας αλλά και

για τις δυνατότητες της ΕΟΚ π.χ. και για τα σωστά κανάλια στις Βρυξέλλες, πώς θα φθάσουν τα αιτήματά μας στα σωστά χέρια...) εντατική και εμπειριστατωμένη, η συνεννόηση απόλυτη, η όλη ατμόσφαιρα δημιουργικά έντονη και καλοπροαιρέτη. Φυσικά κινητήριος μοχλός σε όλα ο Δήμαρχος Καλαμάτας, παρά το ότι τα καθημερινά άμεσα προβλήματα κάτω, στην πόλη, ήταν αφάνταστα πιεστικά και εκρηκτικά.

Πρέπει, δυστυχώς να ειπωθεί από τώρα ότι αυτή η τόσο φωτεινή εικόνα παραχώρησε σιγά - σιγά τη θέση της σε μιαν άλλη πολύ σκοτεινή, όπου το τμήμα «ΥΠΕΧΩ» υπεχώρησε, αφήνοντας στη θέση του το τμήμα «ΔΕ» του Υπουργείου, γιατί η ειδική επιτροπή του ΥΠΕΧΩΔΕ για την Καλαμάτα (με σημαντικά στελέχη, πλήρως κατατοπισμένα και με συχνή παρουσία επί τόπου, με θαυμάσιο πνεύμα συνεργασίας και σπάνια αποτελεσματικότητα) καταργήθηκε βαθμηδόν, σιωπηρά. Και ζήσατε εσείς καλά και οι Καλαματιανοί καλύτερα.

7.3.3. Η ΓΡΑΜΜΗ 550 ΤΗΣ ΕΟΚ

■ Ήδη από τον Οκτώβρη '86 είχε βρεθεί, με ενέργειες των αρμόδιων του ΥΠΕΘΟ, η δυνατότητα της γραμμής 550 και είχε υπάρξει σχετική πρόταση από τους αρμόδιους της ΕΟΚ. Ακολουθούν αλλεπάλληλα τέλες για επεξηγήσεις (5.11.86), ανάλυση κόστους (12.11.86), περιγραφή των μελετών και αναλυτική παρουσίαση των έργων (15.11.86 και 18.11.86), ώσπου οι συντονισμένες αυτές από το ΥΠ.ΕΘ.Ο. ενέργειες καταλήγουν στις 12.12.86 στην απόφαση της ΕΟΚ: Ε(86) 2388 «για τη θέσπιση στην περιοχή της Καλαμάτας μιας προπαρασκευαστικής δράσης για την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (Μ.Ο.Π)...». Αυτό σημαίνει τη διάθεση 14.962.000 ECU - περίπου 2.25 δις δρχ. τότε (η ECU αναπροσαρμόζεται κάθε τόσο) για ένα τελείως συγκεκριμένο πρόγραμμα, φτάνει να απορροφηθούν τα κονδύλια αυτά μέχρι την 31.12.1987. Το πρόγραμμα αυτό φυσικά δεν περιέχει όλα όσα είχαν προταθεί από το Δήμο σε συνεργασία με την (τότε) ειδική Επιτροπή του ΥΠΕΧΩΔΕ, τους μελετητές της ΕΠΑ Καλαμάτας και το ΥΠΕΘΟ, γιατί η πηγή αυτή της ΕΟΚ για

έκτακτες ενισχύσεις σε θεομηνίες που ανακαλύφθηκε, απέκλειε επενδύσεις π.χ. για κατοικίες, για αγορά γης κ.λπ.

■ Να σημειωθεί ότι το ποσόν που εγκρίνει η γραμμή 550 της ΕΟΚ δεν είναι δάνειο, αλλά δωρεά και αποτελεί συνήθως το 70% της προβλεπόμενης επένδυσης, γιατί προϋποθέτει ότι η Ελληνική Πολιτεία θα δώσει το υπόλοιπο 30%.

■ Την επιλογή των έργων την έκαναν κατ' αρχήν οι μελετητές της ΕΠΑ, σε στενή συνεργασία με το Δήμο, στηριγμένοι ακλόνητα στο γενικότερο όραμα της Καινούργιας Καλαμάτας. Όμως απαιτήθηκε προσαρμογή στις επιμέρους προτάσεις, ένεκα των συγκεκριμένων μετασεισμικών συνθηκών και αναγκών, αλλά και των περιορισμών της δωρεάς της ΕΟΚ. Χρειάστηκε ταχύτατη επεξεργασία για την πειστική αιτιολόγηση στους αρμόδιους των Βρυξελλών (ΕΟΚ), αλλά και προϋπολογισμός κόστους με βάση συνοπτική τεχνική επεξεργασία, χρονικός προγραμματισμός, φάσεις πραγματοποίησης... Ο ρόλος έπεφτε βέβαια στους μελετητές της ΕΠΑ της πόλης και ήταν από τις σπάνιες περιπτώσεις που ομάδα πολεοδόμων λειτουργούσε πλήρως σαν υπεύθυνος σύμβουλος Δήμου. Είναι γεγονός πάντως πως η περίπτωση Καλαμάτα αντιμετωπίστηκε πολύ ευνοϊκά από τη συγκεκριμένη υπηρεσία της ΕΟΚ, όπου, όχι μόνο ο επίτροπος κ.Γρ.Βάρφης, αλλά και οι απεσταλμένοι (οι κ.κ. Gaudenzi, Amblard, Risodimos...π.χ.) στις αλλεπάλληλες επισκέψεις και επαφές, έκαναν ό,τι ήταν δυνατόν για να κατατοπιστούν και να ξεμπλοκάρουν τις δύσκολες καταστάσεις. Το συνολικό ποσό των 3 δις δρχ., (μια και η δωρεά της ΕΟΚ 550 δεν μπορούσε να ξεπεράσει το 70%) είχε σαν αποτέλεσμα να μη «χωρέσουν» τελικά και μερικές προτάσεις, που κατά τα άλλα έγιναν δεκτές (όπως π.χ. για τη χρηματοδότηση μιας σειράς μελετών, μεταξύ των οποίων και της νέας Εθνικής περιμετρικά στα βόρεια της Καλαμάτας) προς χάριν της Μικροζωνικής.

7.3.4. ΤΟ ΔΑΝΕΙΟ ΤΟΥ ΤΑΣΕ

■ Στις 17.12.86 ακολουθεί η σύνταξη και παράδοση από το Δήμο

ενός προγράμματος έργων που μπορούν να γίνουν με δάνειο από το Ταμείο Ανασυγκρότησης του Συμβουλίου της Ευρώπης (Τ.Α.Σ.Ε.) ύψους 250 εκατ. \$ και με δάνειο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα (205 εκατ. \$). Πρόκειται για ένα επιδοτούμενο πρόγραμμα δανειοδότησης, άρα με χαμηλό επιτόκιο. Στο πρόγραμμα αυτό περιλήφθηκαν πολλά έργα άμεσα απαραίτητα για την καινούργια Καλαμάτα που δεν μπόρεσαν να περιληφθούν στη γραμμή 550 της ΕΟΚ.

7.3.5. ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ Ρ.Σ. ΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

- Μετά από αξιολόγηση των καταστροφών του Σεπτέμβρη και μελέτη των όσων έργων έπρεπε να προβλεφθούν για να μπορέσει να βρει η πόλη τη φυσική της ζωή, η μελετητική μας ομάδα πρότεινε στα τέλη 1986 το παρακάτω πρόγραμμα:
- Αποκατάσταση της **εμπορικής ζωής**. Για να αναζωογονηθεί η οικονομική ζωή της πόλης, πρόγραμμα για την άμεση δημιουργία των δύο «δευτερευόντων» εμπορικών κέντρων της Καλαμάτας στην περιφέρεια και αποκατάσταση των εμπορικών λειτουργιών στο ιστορικό κέντρο:
- Πρόβλεψη για το **Δυτικό Κέντρο**, 45 στρέμματα
 - για 50 εμπορικές μονάδες 50.000.000 δρχ.
 - 1 Δημοτική Υπεραγορά 20.000.000 δρχ.
 - κτίσματα για αναψυχή+διοίκηση+πολιτιστικές εκδηλώσεις+εκπαίδευση+υγεία 45.000.000 δρχ.
 - διαμόρφωση του εδάφους, νέα γέφυρα κ.λπ. 135.000.000 δρχ.
 - Σύνολο 250.000.000 δρχ.
- Πρόβλεψη για το **Ανατολικό Κέντρο**, 65 στρέμματα
 - παρόμοιο πρόγραμμα με του Δυτικού Κέντρου, όσον αφορά τις κατηγορίες κοινωνικού εξοπλισμού και την οικονομική ζωή
 - Σύνολο 350.000.000 δρχ.

■ Πρόβλεψη για 300 προκατασκευασμένα ιστορικό κέντρο της πόλης	καταστήματα στο 300.000.000 δρχ.
- Τα γήπεδα, που πρέπει να βρίσκονται μέσα στη ζώνη που προβέπει το Ρ.Σ. έστω: 150 στρ. χ 5.000.000 δρχ./στρ.-	750.000.000 δρχ.
- Τεχνική υποδομή	500.000.000 δρχ.
- 200 μονάδες προκατασκευασμένες Σύνολο	800.000.000 δρχ.
	2.000.000.000 δρχ.

- Πραγματοποίηση της **Δυτικής Ζ.Ε.Π.** Ανάγκη να βρεθούν τα 250 στρέμματα της Δυτικής ΖΕΠ που προβλέπει το Ρ.Σ. για την επέκταση του βραχυπρόθεσμου και μεσοπρόθεσμου στεγαστικού προγράμματος.
Φορέας αρμόδιος για την πραγματοποίηση του προγράμματος: Η Δημοτική Κατασκευαστική Εταιρία για Κατοικίες, σε συνεργασία με τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας:

- Κόστος των γηπέδων	1.000.000.000 δρχ.
- Κόστος της τεχνικής υποδομής	500.000.000 δρχ.
Σύνολο	1.500.000.000 δρχ.

■ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΑ

Tίτλος του προγράμματος	Προϋπολογισμός σε εκατ.	1987	1988	Σύνολο
a) Αποκατάσταση του εμπορίου	1.000		-	1.000
β) Άμεσο στεγαστικό πρόγραμμα	500	1.500		2.000
γ) Αποκατάσταση ιστορικού κέντρου	1.000	1.500		2.500
δ) Πραγματοποίηση βιοτεχνικής ζώνης	1.000	1.000		2.000
ε) Πραγματοποίηση της Δυτικής ΖΕΠ, γήπεδο και τεχνική υποδομή	1.500		-	1.500
		Συνολικά	5.000	4.000
				9.000

■ Δημοτικό Στεγαστικό Πρόγραμμα

- Δημιουργία του οικιστικού συγροτήματος στο χώρο όπου

σήμερα βρίσκεται το στρατόπεδο του Συντάγματος, σε έκταση 40 περίπου στρεμμάτων.

Φορέας υπεύθυνος για την εκτέλεση του Προγράμματος:

η Δημοτική Επιχείρηση Κατασκευής Κατοικιών.

Προβλεπόμενο Δυναμικό: 300 μονάδες κατοικιών

Επένδυση: 1,5 δις δρχ. + 0,5 δις δρχ. για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου - 2 δις δρχ. συνολικά

■ **Αποκατάσταση του Ιστορικού Κέντρου** (παλιά πόλη)

- Στόχος είναι η διατήρηση της αρχιτεκτονικής – πολιτιστικής εθνικής κληρονομιάς.

Μέσα επέμβασης: αποκατάσταση και ανοικοδόμηση δημοσίων και ιδιωτικών κτισμάτων ιδιαίτερης αξίας. Ανταλλαγές παλαιών ιδιωτικών κτιρίων σημαντικού ενδιαφέροντος για την κοινωνική ζωή της πόλης, μέσα στο στεγαστικό πρόγραμμα.

Υπεύθυνος φορέας για την πραγματοποίηση του προγράμματος: ο Δήμος Καλαμάτας με τη συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού και του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Επένδυση για το σύνολο του προγράμματος:

Για 100 κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής και κοινωνικής αξίας 1.500.000.000 δρχ.

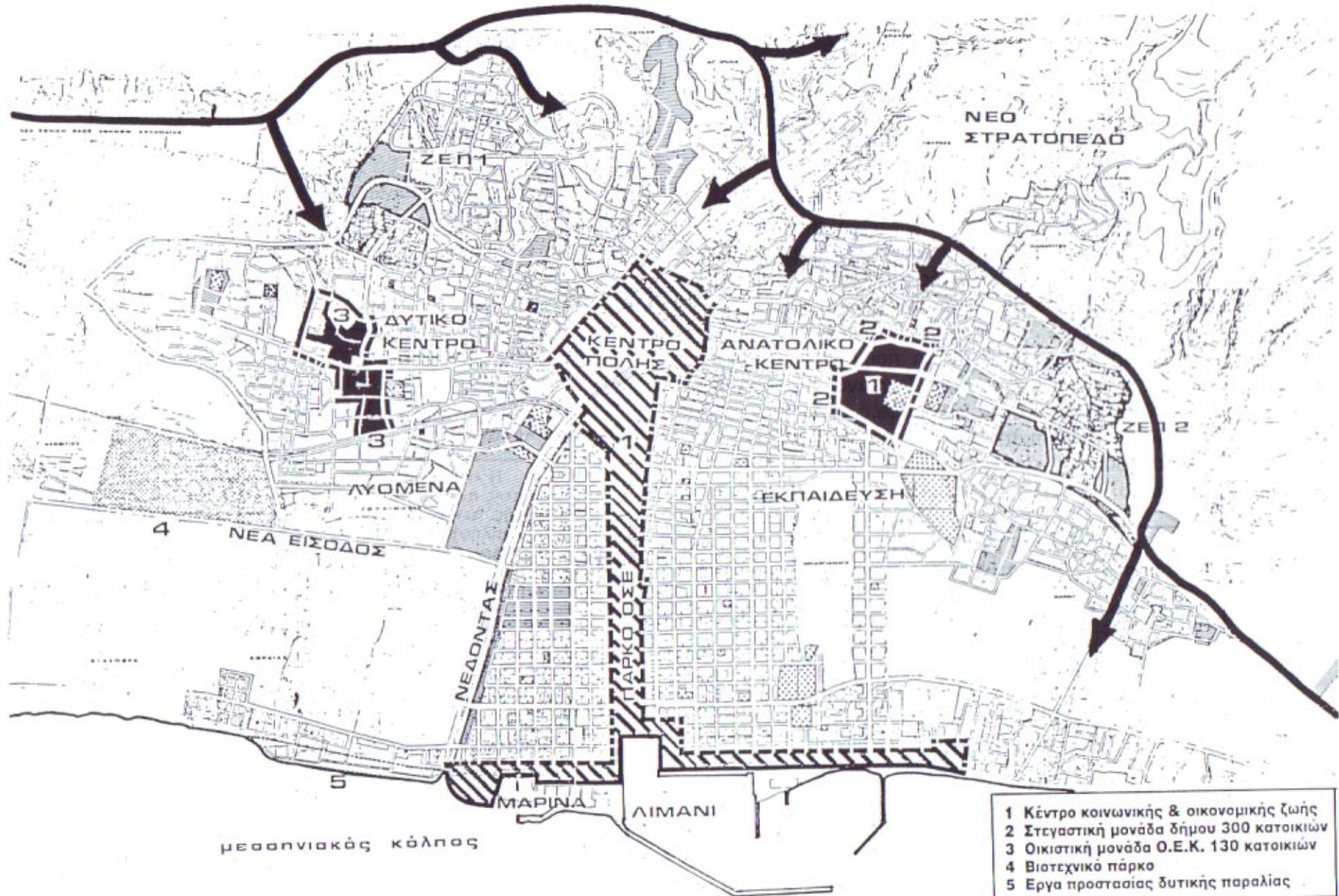
Για την αποκατάσταση της ζώνης του Κάστρου 1.000.000.000 δρχ. Σύνολο 2.500.000.000 δρχ.

■ **Δημιουργία Βιοτεχνικής Ζώνης (ΒΙΟΠΑ)** Στόχος: να βρεθεί το γήπεδο, να δημιουργηθεί η απαραίτητη τεχνική υποδομή, ώστε να μεταφερθούν οι βιοτεχνίες που πάθαν ζημιά από τους σεισμούς.

Μια άποψη του Δυτικού Κέντρου, επτά χρόνια μετά την «πρόταση του Ρ.Σ. για πρόγραμμα ανασυγκρότησης Καλαμάτας».

Τρίτη φάση: Μετασειομικός σχεδιασμός για την άμεση εξυπηρέτηση των έκτακτων αναγκών (σκηνές, λυόμενα, σχολεία κ.λ.π.) τον Οκτώβρη του 1986.

8 . Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Ρ.Σ. - ΕΜΠΟΔΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

8.1. Αντιτίθέμενες φιλοσοφίες για την «αποκατάσταση» της ζωής της πόλης: να ξεχάσουμε την ανάπτυξη;

■ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η «φιλοσοφία ανασυγκρότησης» που αποτελεί τη βάση για κάθε προσπάθεια αντιμετώπισης των συνεπειών του σεισμού και πορείας ανάπτυξης της πόλης. Ισως να γίνεται αυτό φανερό στους περισσότερους αφού περάσει πολύς καιρός, αλλά ουσιαστικά βαραίνει στην πλάστιγγα αποφασιστικά απ' την πρώτη στιγμή. Στην Καλαμάτα, η διαφορά στη φιλοσοφική βάση, μετά την πρώτη περίοδο αγαστής κοινής προσπάθειας, άρχισε να εκδηλώνεται φανερά και οξευνόταν όλο περισσότερο. Οι εφημερίδες, που συχνά πιάνουν πιο εύκολα απ' τους «αρμόδιους» τις καταστάσεις, τολμούν να πουν τα πράγματα με τ' όνομά τους και μάλιστα με τρόπο ζωντανό. Έτσι, για να χαρακτηρίσουν τις δύο διαφορετικές φιλοσοφίες ανάμεσα στα δύο «στρατόπεδα» στην περίπτωση της Καλαμάτας, ανακάλυψαν τις εκφράσεις «αιθεροβάμονες» και «ρεαλιστές». Στις 21.5.87 (8 μήνες μετά το σεισμό) γράφει η εφημερίδα Ελευθεροτυπία:

Στην Καλαμάτα έχει ήδη κορυφωθεί η μάχη ανάμεσα στους «ρόμαντικούς» και τους «ρεαλιστές».

Οι «αιθεροβάμονες» - του Δήμου Καλαμάτας κυρίως - μιλούν για τα διατηρητέα κτίρια της πόλης για την πολιτιστική κληρονομιά και την ιστορία της. Προσπαθούν να την κάνουν πιο ανθρώπινη και να εξαλείψουν τις τερατώδεις διαφορές ανάμεσα στις αναβαθμισμένες και τις υποβαθμισμένες περιοχές.

Αντίπαλους σ' αυτά τα οράματα, έχουν τους «ρεαλιστές» των κρατικών υπηρεσιών, την αρδητή γραφειοκρατία και δυσκαμψία των κάθε είδους οργανισμών, τη χυδαία καθημερινότητα, αλλά και τις υστερόβουλες αντιδράσεις αρκετών ευπόρων δημοτών τους.

Θα περιμένουμε να δούμε ποιος θα επικρατήσει.

Προς το παρόν θα σημειώσουμε εκείνο που μας είπαν μελαγχολικά παράγοντες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης:

«Προσπαθούμε να φτιάξουμε σχεδόν από την αρχή μια πιο ανθρώπινη πόλη, με σεβασμό στην ιστορία της και στις πραγματικές ανάγκες του λαού της.

Δυστυχώς, περισσότερη κατανόηση βρίσκουμε σ' αυτά τα οράματα από τους ξένους της ΕΟΚ, παρά από τους δικούς μας»...

■ Δύο - τρεις μήνες αργότερα, στις 9.8.87, η εφημερίδα Εθνος μιλάει γι' αυτή τη μάχη για προγραμματισμό - σχεδιασμό της μετασεισμικής ανάπτυξης της Καλαμάτας ανάμεσα σε «ρομαντικούς» και «ρεαλιστές», με άλλες παρομοιώσεις:

Η «περεστρόικα» αυτή που διαπιστώνει ο επισκέπτης στην Καλαμάτα, δυστυχώς δεν είναι ομοιογενής. Δεν κινείται και δεν κατευθύνεται από την ίδια αντίληψη για το μέλλον της πόλης.

Δεν εκπηγάζει από το ίδιο κέντρο και δεν στοχεύει στους ίδιους σκοπούς. Διότι, τελικά, υπάρχουν δύο αντιλήψεις και δύο περεστρόικες (ανασυγκροτήσεις):

- Η «περεστρόικα» του κράτους. Και,
- Η «περεστρόικα» του δήμου.

Η «περεστρόικα του κράτους» έχει ως κύριο (αν όχι και μοναδικό) στόχο, να ξαναστήσει την Καλαμάτα όσο γίνεται γηρυοροτέρα στα πόδια της – θυσιάζοντας πάνω στη σκοπιμότητα αυτή προγραμματισμούς, σχεδιασμούς, προτεραιότητες και μέλλον, και αρκουμενή να αποκαταστήσει τα πράγματα, όπως ήταν το βράδυ της 13ης Σεπτεμβρίου 1986, λίγο πριν από το σεισμό.

Η «περεστρόικα του δήμου», έχει ως κύριο στόχο να κατακτήσει την κρατική (και κοινωνική) βοήθεια προς ανασυγκρότηση της Καλαμάτας, μοχλό για την προγραμματισμένη και σχεδιασμένη ανάπτυξη της πόλης – βελτιώνοντας τις προσεισμικές συνθήκες και βάζοντας τα θεμέλια της αυριανής Καλαμάτας, της Καλαμάτας του 21ου αιώνα.

- Ενώ ο δήμαρχος Σταύρος Μπένος (που τον βάφτισαν αρχηγό στους «αιθεροβάμονες») απαντάει έτοι στο περιοδικό «Αντί» (11.9.87), στο ερώτημα του συντάκτη Γιάννη Φλώρου για τη μετασεισμική ανασυγκρότηση της Καλαμάτας:

ΑΠ.: Προφανώς δύο πιο στενή και σωστή είναι η σχέση της Τ.Α. με την κεντρική εξουσία, αλλά και με τους δημότες τόσο το καλύτερο. Τέτοια προβλήματα απ' όλο αυτό, το διάστημα της άνασυγκρότησης θεβαίων και έχουν προκύψει. Διαφοράς, δηλαδή, αντιλήψεων για το πώς πρέπει να γίνει η μελλοντική πόλη και ποιες είναι οι προϋποθέσεις ανάπτυξής της.

Η δημοτική αρχή από τις πρώτες κιόλας μέρες των σεισμών έδωσε το στίγμα για το πώς θλέπουμε τη πόλη μας. Δεν ήταν κάτι που μας προέκυψε εκείνες τις μέρες έτσι ξαφνικά. Ήταν προϊόν μιας διωμένης εμπειρίας από δουλειά 8 χρόνων. Αυτή η προηγούμενη εμπειρία θα έλεγα ότι μας βρήκε έτοιμους, βρήκε θωρακισμένη την πόλη να αντέξει αυτό το μεγάλο σοκ.

Τι λέγαμε λοιπόν και τι επιμένουμε να λέμε και σήμερα; Ότι η πόλη χρειάζεται τρεις αρχές για να ανασυγκροτηθεί σωστά. Η πρώτη είναι ότι πρέπει να στηριχθεί το κάθε πρόγραμμα στο γενικό πολεοδομικό σχέδιο ή ρυθμιστικό, της πόλης. Σ' ένα δηλαδή ολοκληρωμένο σχεδιασμό που ευτυχώς υπάρχει. Η δεύτερη είναι ο σεβασμός και η διατήρηση της φυσιογνωμίας και των μνημείων της πόλης, θυζαντινών, μεταβυ-

ζαντινών, της εποχής της τουρκοκρατίας, νεοκλασικών. Η τρίτη αρχή είναι ότι πρέπει να δώσουμε μεγάλο βάρος στην ποιότητα των ανακατασκευών και των κτιρίων που θα γίνουν σύμφωνα με τα συμπεράσματα της μικροζωνικής μελέτης που έχει κάνει ο ΟΑΣΠ.

Το να επιμένεις σε μια τέτοια πολιτική σημαίνει ότι θα έρθεις σε σύγκρουση με συμφέροντα, ότι χρειάζεται να ξεπεράσεις την καθημερινότητα. Ορισμένες πλευρές της κεντρικής εξουσίας διστάζουν «να μπουν στη φωτιά» και στους κινδύνους που συνεπάγεται μια τέτοια μακροπρόθεσμη πολιτική... Και για να γίνει σωστά η ανασύγκρότηση θα πρέπει να εγκαταλείψουμε όλοι, γαρ' ότι είναι δύσκολο, τις καθημερινές πιέσεις, να ξεφύγουμε από το ρόλο του διαιτητή διαφόρων ομάδων που πιέζουν για κάθε μικρό ή μεγάλο συμφέρον. Τέλος, όσο και αν βρίσκεται στις καρδιές μας η ανασυγκρότηση, το δράμα της νέας πόλης, αν δεν γίνεται και υπόθεση του κόσμου τότε έχουμε πολύ λίγες ελπίδες να πετύχουμε. Ένας αγώνας χωρίς μαχητές, χωρίς δράμα και ελπίδα, δεν νομίζω ότι μπορεί να κερδηθεί.

«Ох! нали та лаён
тнс өзөндөгөөвікпс»

■ Μια πολύ ενδιαφέρουσα οπτική γωνία για την ανάπτυξη μιας μεσαίου μεγέθους επαρχιακής πόλης στην Ελλάδα, είναι και η μεγάλη σημασία της για την εν γένει ισορροπία της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του τόπου. Ενα απ' τα πιο σοβαρά προβλήματα στη νεοελληνική πραγματικότητα είναι ότι η Αθήνα (βλ. και παραγρ. 1.3, σελ. 9) έχει τόσο ξαπλώσει και γιγαντωθεί, ώστε συγκεντρώνει πολύ πάνω από το 1/3 του πληθυσμού, καθώς και του κοινωνικού και οικονομικού δυναμικού της χώρας. Απαραίτητα λοιπόν πρέπει να επιδιωχθεί η αποκέντρωση, που μπορεί να πετύχει μόνο με παράλληλη συγκέντρωση ανθρώπινου – οικονομικού – κοινωνικού δυναμικού σε άλλα σημεία της Ελλάδας. Χρειάζεται καινούργια δομή στο σύστημα αστικών κέντρων της χώρας, με ολόπλευρη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των βασικών πόλεων της χώρας μας, έτσι που να θέλει από μόνος του ο Αθηναίος να πάει να κατοικήσει σ' αυτές.

Δυστυχώς οι σεισμοί ανέκοψαν αυτή τη σωστή ανάπτυξη της Καλαμάτας και την πορεία της στο να εξελιχθεί σε σοβαρό πόλο έλξης πανελλαδικής κλίμακας.

Το όραμα αυτό, που αποτελούσε ταυτόχρονα και παράδειγμα για μια σειρά από ελληνικές πόλεις, δεν ολοκληρώθηκε.

■ Γενικά μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η πολιτική βούληση της πολιτείας για αποκατάσταση των ζημιών και παραπέρα οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Καλαμάτας εκδηλώθηκε δυναμικά τους πρώτους μήνες. Μετά όμως, σταδιακά, έσβησε, για να μηδενιστεί όταν ήρθε η ώρα να μην επαναληφθούν τα εγκληματικά λάθη που γίνονταν κατά κανόνα στη χώρα μας μετά από κάθε τέτοια καταστροφή. Με τον καιρό στραγγαλίστηκε και η εκρηκτική πολιτική βούληση που εμφάνισε τους πρώτους μήνες τη Τοπική Αυτοδιοίκηση. Χρειάστηκε για το σκοπό αυτό μέχρι διορισμός ειδικού υπουργού, με όλο το σχετικό κρατικό μηχανισμό γύρω του, για να καταπνίξει «ρεαλιστικά» (διάβαζε υπερσυντρητικά) τον «αιθεροβάμονα» δημιουργικό οργανισμό...

Οσο για τη δυνατότητα να αρχίσει έτσι μια πορεία σωτηρίας της Αθήνας, η πικρή αλήθεια είναι πως η πολιτεία δεν κατάλαβε τίποτα!

8.2. Μαχόμενη πολεοδομία, χέρι – χέρι με την αγωνιζόμενη τοπική αυτοδιοίκηση

■ Είδαμε, σε θεωρία και πράξη, τις μεγάλες δυσκολίες να φτιάξουμε μια πόλη όπως τη Ζέλουμε, που να δίνει στους κατοίκους της όσα χρειάζονται στην καθημερινή ζωή τους, αλλά και κάτω από συνθήκες καταστροφών.

Θάταν χρήσιμο να θυμηθούμε τους προβληματισμούς μας σε άλλα κεφάλαια:

- Ποια είναι η σημασία της πόλης για τη ζωή του ανθρώπου;
- Ποιός τη φτιάχνει την πόλη; Ποιός δημιουργεί τη δομή της;
- Πώς θα μπορούσε να καθορισθεί ο σωστός σχεδιασμός;
- Τι σημαίνει «ανάπτυξη» μιας πόλης;
- Τι ονομάζουμε πολεοδομική αντισεισιμική θωράκιση;

■ Προκύπτει λοιπόν το ερώτημα: ποιος μπορεί να συνδέσει και

να συνθέσει όλες τις δυνάμεις που δημιουργούν και καθορίζουν την τύχη μιας πόλης; Η κεντρική πολιτική εξουσία; – οι νόμοι; – οι επενδύσεις; – η τοπική εξουσία (αυτο-διοίκηση); – οι μεγάλοι ή μικροί ιδιοκτήτες; – οι διάφοροι πολιτικοί φορείς; – οι φορείς οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων; – οι εργολάβοι; – οι μηχανικοί; – οι αρχιτέκτονες; – οι πολεοδόμοι; Ποιος μπορεί να τους οδηγήσει στο στόχο, ξεπερνώντας τις εγγενείς δυσκολίες; Η γνώμη μας: μόνον η ιερή συμμαχία μιας **αγωνιστικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης** με μια **μαχόμενη πολεοδομία**, που, εφ' όσον έχουν ένα σωστό σχεδιασμό στο χέρι μπορούν με υπεράνθρωπες προσπάθειες να διαφωτίσουν, να πείσουν, να πιέσουν, για να πραγματοποιήσουν.

Μακάρι οι σεισμοί της Καλαμάτας, μέσα στις τόσες καταστροφές που επεφέραν, να βοηθήσουν τουλάχιστον τελικά σ' αυτό.

■ Για την πολύ καλή συνεργασία που υπήρξε στην Καλαμάτα τα τελευταία 10 χρόνια ανάμεσα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους πολεοδόμους μελετητές, θα θέλαμε, κλείνοντας, να παρουσιάσουμε μερικά παραδείγματα πραγματοποίησης στην Καλαμάτα βασικών έργων απαραίτητων για την πόλη (βλ. κεφ. 9). Ας επισημάνουμε μερικά σημεία που, κατά τη γνώμη μας, συνέβαλαν ιδιαίτερα στην επιτυχία, παρά το φοβερό χτύπημα του Εγκέλαδου.

- Εγίνε προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί κάθε υφιστάμενος προοδευτικός νόμος, ή και προοδευτικά τμήματα άχρωμων νόμων, (Ν.1337/83 για τήν εισφορά γης, Ν.880/79 για μεταφορά σ.δ., Ν.1832/89 για την Τ.Α., Ν.1416/84 για την Τ.Α., Ν.1418/84 για τα Δημόσια Εργα, για τις προγραμματικές συμβάσεις, για τα αυθαίρετα, ο 1262 κ.λπ.), δίνοντας μάχη σ' όλα τα επίπεδα και κάνοντας μερικές προσωρινές «παρανομίες», με σκοπό να μη χαθεί το παιχνίδι για μερικές μέρες
- αποδείχτηκε πως ο σεισμός (ή άλλες καταστροφές) μπορεί να επηρεάσει αποφασιστικά την πραγματοποίηση του προγράμματος εφαρμογής. Εστω κι αν δεν απαιτήσει σημαντικές σχεδιαστικές αλλαγές στην πόλη, με εξαντλητική δουλειά και αστραπαιές ενέργειες προς όλους τους αρμόδιους φορείς (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Πολεοδομίας, Ε.Ο.Κ. κ.λπ.) πρέπει να ανακαλυφθεί και αξιοποιηθεί κάθε δυνατότητα χρηματοδότησης των έργων
- πιστέψαμε πως οι δυσκολίες βελτίωσης της ζωής στην πόλη, αλλά και θωράκισή της απέναντι στους τόσους κινδύνους είναι συνήθως υποκειμενικές, κοινωνικές, πολιτικές
- όλες οι ενέργειές μας στηρίχθηκαν στο ότι στην Ελλάδα το σοβαρότερο πρόβλημα για τον κοινωνικό εξοπλισμό των πόλεων, για την κοινωνική εξυπηρέτηση του κάτοικου, είναι

η εξεύρεση γης, κοινωνικοποιημένης γης. Σ' αυτό ο Ν.1337 κυρίως, (αλλά όχι μόνον αυτός), πήρε πρώτη - πρώτη θέση στο πολεοδομικό μας οπλοστάσιο.

- η συντονισμένη προσπάθεια για τον καλύτερο δυνατό πολεοδομικό σχεδιασμό στηριγμένο σε πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ήταν πάντα η στέρεη βάση πάνω στην οποία πατάγαμε. Ξέραμε όμως καλά πως τα σχέδια σκέτα πολύ μικρή σημασία έχουν, από μόνα τους τέλος, το κυριότερο ίσως, ο Δήμος ποτέ **δε λογάριασε το πολιτικό κόστος**, όταν επρόκειτο για το κοινωνικό όφελος.

Η «μαχόμενη πολεοδομία» χέρι-χέρι με την «αγωνιζόμενη Τοπική Αυτοδιοίκηση» πέτυχαν τελικά την έγκριση και την πραγματοποίηση της μαρίνας.

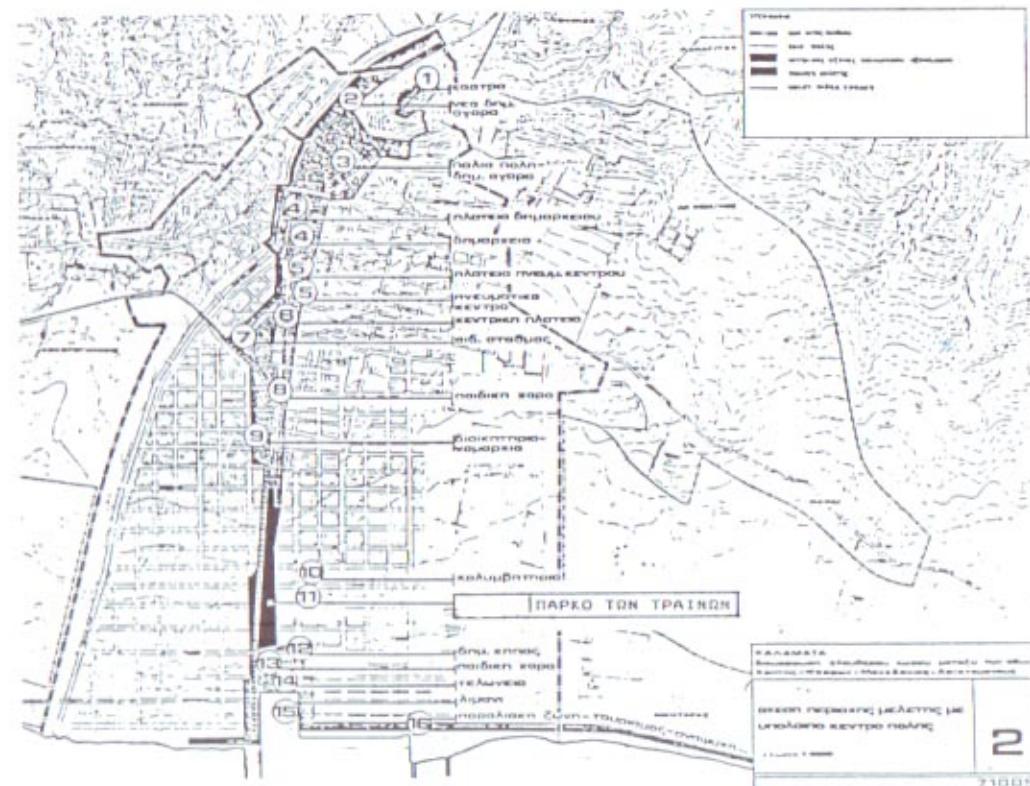
Παρουσίαση του ρυθμιστικού σχεδίου στο Δημοτικό Συμβούλιο και συζήτηση με τους δημοτικούς συμβούλους και τους κατοίκους.

9. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ - ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

9.1. Πεζοποίηση της Αριστομένους ■ Το «Πάρκο των τραίνων»

■ Ο κεντρικός δρόμος της Καλαμάτας, η οδός Αριστομένους, διασχίζει όλο το κέντρο της πόλης: από Βορρά (το κάστρο) μέχρι το Νότο (το λιμάνι και το τελωνείο), διαθέτοντας μεγάλο πλάτος σχεδόν παντού. Ήταν πάντα ο δρόμος που όλοι χρησιμοποιούσαν, όπου κι αν ήθελαν να πάνε, απ' τη μιαν άκρη της πόλης στην άλλη, αγνοώντας τους πολυπληθέστατους άλλους δρόμους που οδηγούν από Β. προς Ν., φαρδιοί – άνετοι – πολλοί με νησίδα στη μέση: Θεμιστοκλέους – Σπετσών – Ψαρρών – Φιλελλήνων – Κανάρη – Φαρών – Αριστοδήμου – Ακρίτα – Νέδοντα – Αρτέμιδος... Με την κυριαρχία του αυτοκινήτου, η ανάγκη να υπάρξουν πολλοί και μεγάλοι ελεύθεροι χώροι για πεζούς, ζώνες πορείας – περίπατου – παραμονής, γίνεται όλο και επιτακτικότερη, ιδιαίτερα στο κέντρο της Καλαμάτας. Οι τιμές της γης όμως είναι ιλιγγιώδεις, αδύνατο να βρεθούν τα πολλά δισεκατομμύρια για να απαλλοτριωθούν οι απαιτούμενοι ελεύθεροι χώροι στην πόλη. Η Αριστομένους λοιπόν προσφέρεται σαν ιδεώδης ζώνη πεζών: με τα περισσότερα και σημαντικότερα μαγαζιά, τα γραφεία, τα ζαχαροπλαστεία με «τα τραπεζάκια όξω», τα λογής – λογής φαγάδικα, το Πολιτιστικό Κέντρο, το Δημαρχείο, τα Δικαστήρια, τη Νομαρχία, τις τράπεζες, μια σειρά κεντρικές πλατείες και... και... και... Είναι ο ιδεώδης κεντρικός κοινωνικά εξοπλισμένος άξονας πεζών, για την καθημερινή ζωή, τα Σαβατοκύριακα, αλλά και για τις έκτακτες περιπτώσεις φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών. Με την προϋπόθεση βέβαια πως είναι έτσι ρυθμισμένη η κυκλοφορία της Καλαμάτας, ώστε, όχι μόνο να μην αφήσει κενό στο δίκτυο η πεζοποίηση της Αριστομένους, αλλά ίσα – ίσα να λειτουργούν όλα καλύτερα, με αξιοποίηση κάθε υφιστάμενου

δρόμου Β. – Ν. και τη συμπλήρωση του κυκλώματος με τους αναγκαίους Ανατολή – Δύση.

Σκίτσο από το διαγωνισμό του 1982 (η λύση 71.005, που κέρδισε).

■ Θέλετε ένα παραδειγματάκι, πώς μπορεί αυτό να γίνεται; Το τελευταίο κομμάτι της Αριστομένους, σε μήκος πάνω από 600 μ., ενώθηκε με την παράλληλη λουρίδα ενός παλιού, «νεκρού» σιδηροδρομικού σταθμού. Εχουμε:

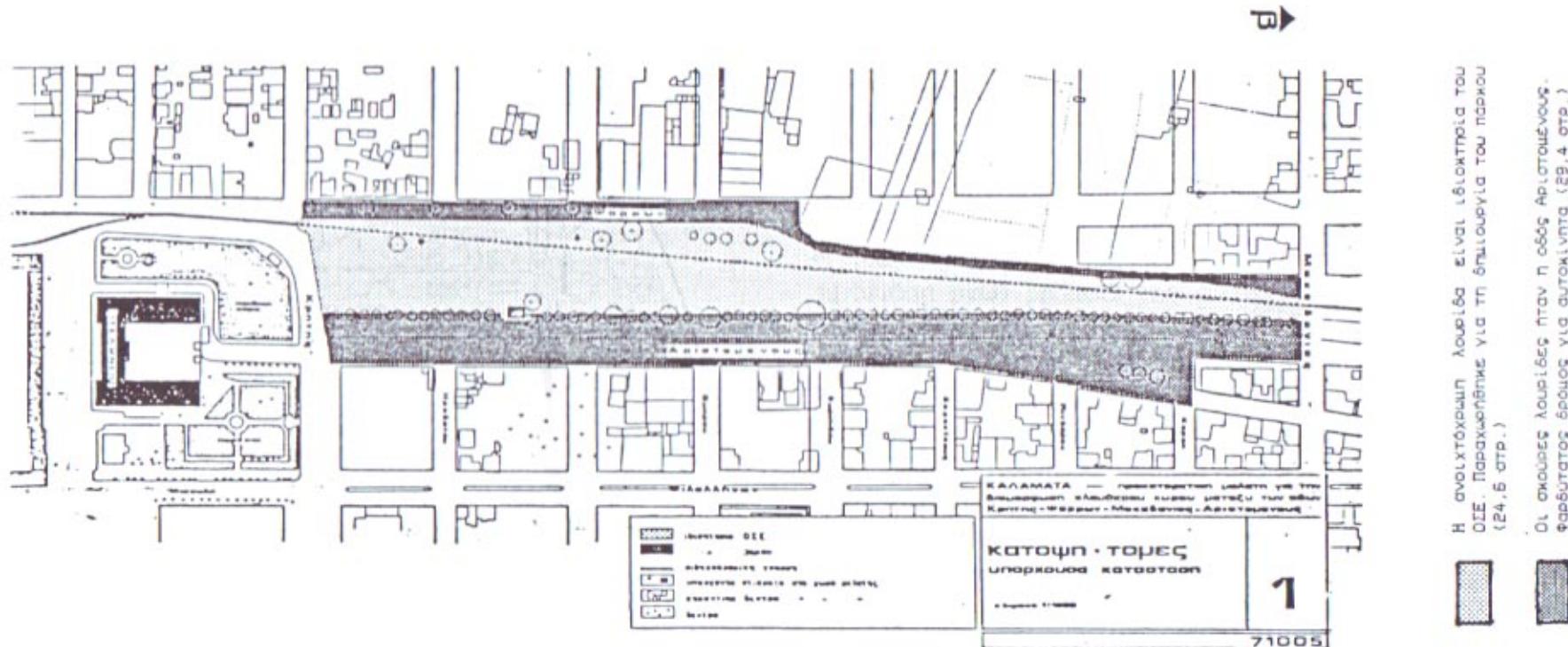
- μια φαρδιά λωρίδα, στην ανατολική πλευρά του δρόμου, όπου ξεχώριζε το κατάστρωμα της οδού Αριστομένους (πλάτους 13 - 18 μ. μαζί με το ανατολικό πεζοδρόμιο) και το φαρδύτατο δυτικό πεζοδρόμιο (= 15 μ.). Ιδιοκτησία του Δήμου Καλαμάτας, με εμβαδόν = 22.400 τ.μ.
- μια φαρδιά λωρίδα, στη μέση του χώρου, που διασχίζεται από τις γραμμές του τραίνου και βρισκόταν σε πολύ

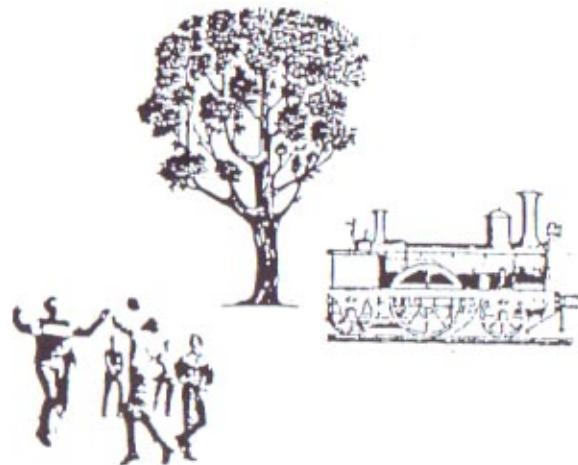
χαμηλότερη στάθμη από την πρώτη. Ιδιοκτησία του ΟΣΕ, με εμβαδόν = 24.600 τ.μ.

- μια στενή λωρίδα, δυτικά του χώρου (οδός Ψαρρών και χωματόδρομος), ιδιοκτησία του Δήμου με εμβαδόν 7.000 τ.μ. περίπου.

Συνολικά δηλαδή έχουμε 22.400τ.μ.+24.600τ.μ.+7.000τ.μ.=54.000τ.μ.

55 σχεδόν στρέμματα, αξίας πάνω από 1,5 δισεκατομμύριο το 1986, που μετατράπηκαν σε πάρκο καταπράσινο, ολοζώνταν με λειτουργίες κοινωνικές για όλες τις ηλικίες και ομάδες ενδιαφέροντων χειμώνα - καλοκαίρι. Χωρίς να πληρωθεί για τη γη αυτή ούτε μία δραχμή!

■ Πώς όμως φτάσαμε στην ύπαρξη σήμερα του εκπληκτικού πάρκου των τραίνων και στη θεσμοθετημένη πεζοποίηση του κεντρικού άξονα της Καλαμάτας στο μεγαλύτερο μέρος του; Είναι μια βασανιστική πορεία, με πολλές πίκρες και απογοητεύσεις, αλλά και μια μεγάλη χαρά: η πόλη νίκησε, θωρακίστηκε κατά ένα ποσοστό. Είναι «απλό»: ανάλυση – επισήμανση των προβλημάτων – διερεύνηση των δυνατοτήτων – επιλογή πολεοδομικού σχεδιασμού – έγκριση από την Τοπική Αρχή (Αυτοδιοίκηση) – θεσμοθέτηση από την Κεντρική Αρχή – αρχιτεκτονικός διαγωνισμός – αρχιτεκτονική μελέτη – προγραμματισμός εφαρμογής – εξεύρεση κονδυλίων – πραγματοποίηση... Η άσφαλτος ξηλώθηκε πριν ακόμα δημοσιευτεί το διάταγμα, «παράνομα» δηλαδή.

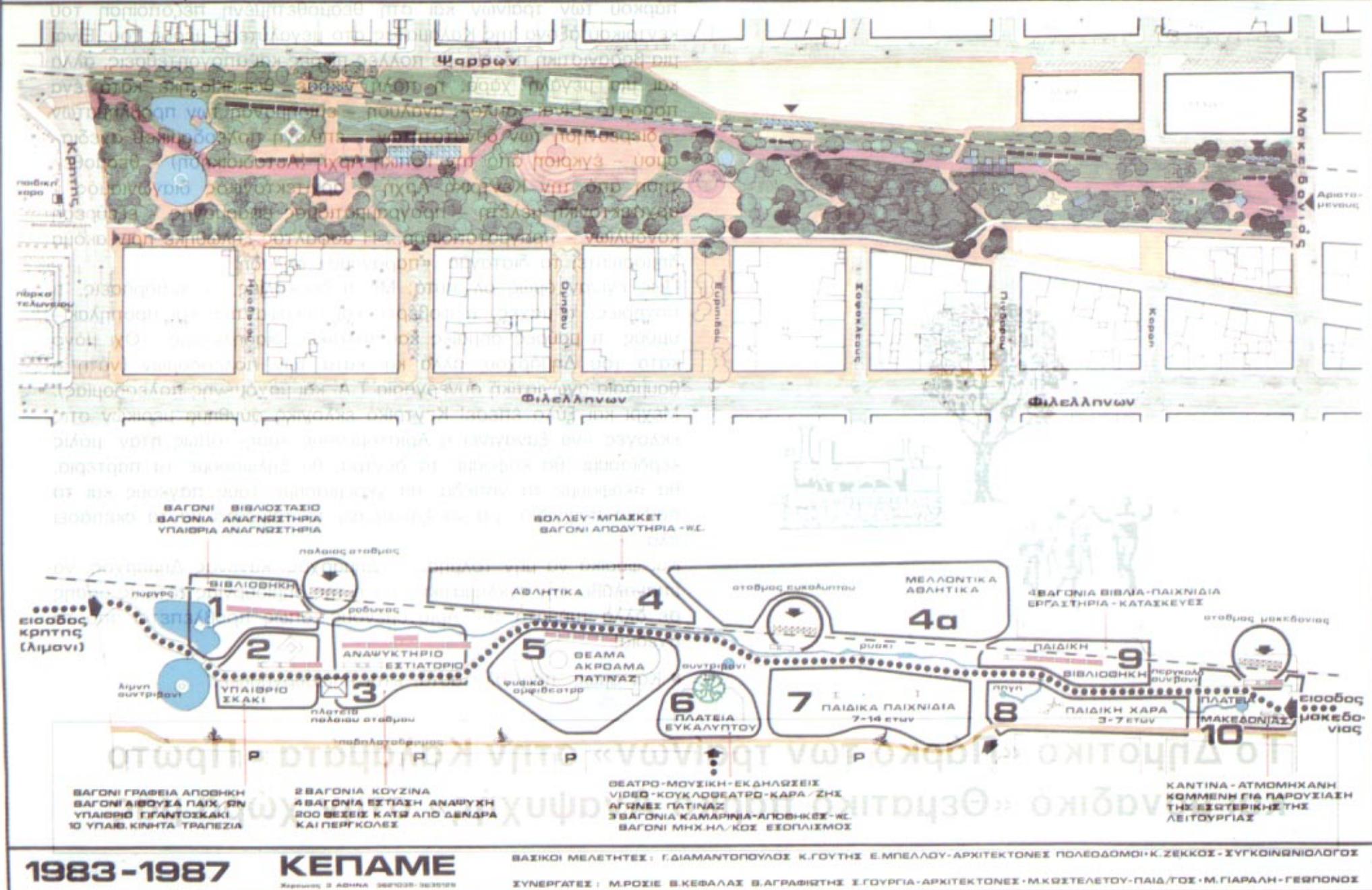
Πώς έγιναν όμως όλα αυτά; Με τι δυσκολίες, τι αντιδράσεις, τι πονηριές, τι μάχες, τι φοβέρες και συκοφαντίες και προπηλακισμούς, τι μαύρες σημαίες και πολιτικές διαδηλώσεις... Οχι μόνο κατά του Δημάρχου, αλλά και κατά των πολεοδόμων (νάπτη η θαυμάσια αγωνιστική συνεργασία Τ.Α. και μαχόμενης πολεοδομίας). Μέχρι και ξύλο έπεισε! Κεντρικό εκλογικό σύνθημα μερικών στις εκλογές «να ξαναγίνει η Αριστομένους «μας» όπως ήταν: μόλις κερδίσουμε θα κόψουμε τα δέντρα, θα ξηλώσουμε τα παρτέρια, θα σκάψουμε τα γήπεδα, θα γκρεμίσουμε τους πάγκους και τα παιδικά παιχνίδια, για να ξαναπέσει το τοιμέντο να τα σκεπάσει όλα...»

Και φυσικά να μην τολμήσει ο Δήμαρχος, κανένας Δήμαρχος, να επαναλάβει την εγκληματική πράξη της δημιουργίας τέτοιας όσας σε άλλα τμήματα της Αριστομένους, όπως προβλέπεται από τα σχέδια!

■ Και όμως, παρ' όλα αυτά, έτσι δημιουργήθηκε:

Το Δημοτικό «Πάρκο των τραίνων» στην Καλαμάτα • Πρώτο και μοναδικό «Θεματικό πάρκο Αναψυχής» στην χώρα μας

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΤΩΝ ΤΡΑΙΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ

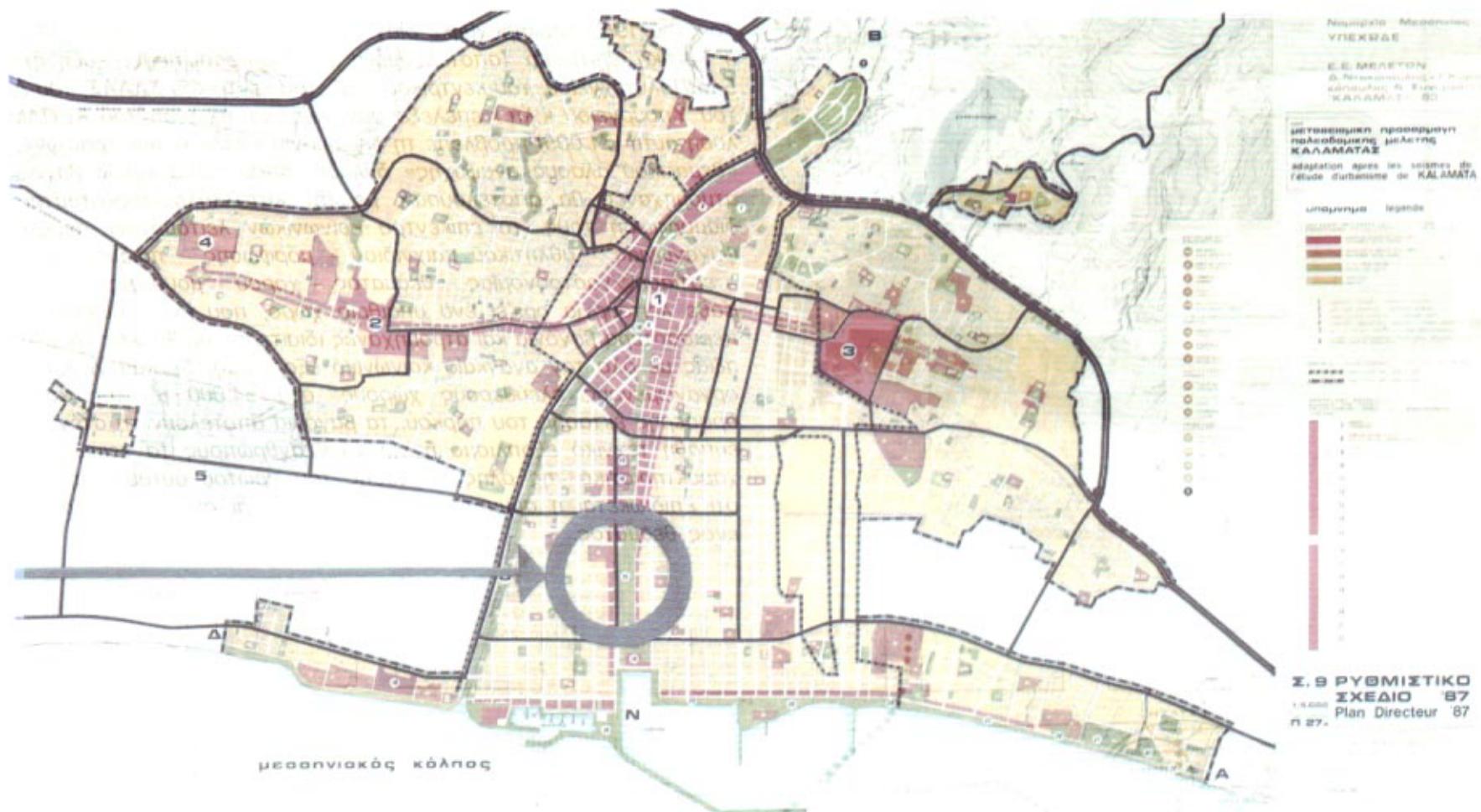

1983-1987

ΚΕΠΑΜΕ

Κεραμίδη, 2 Αθηνών 11620 Ελλάς

A. Η ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΑΛΣΟΣ

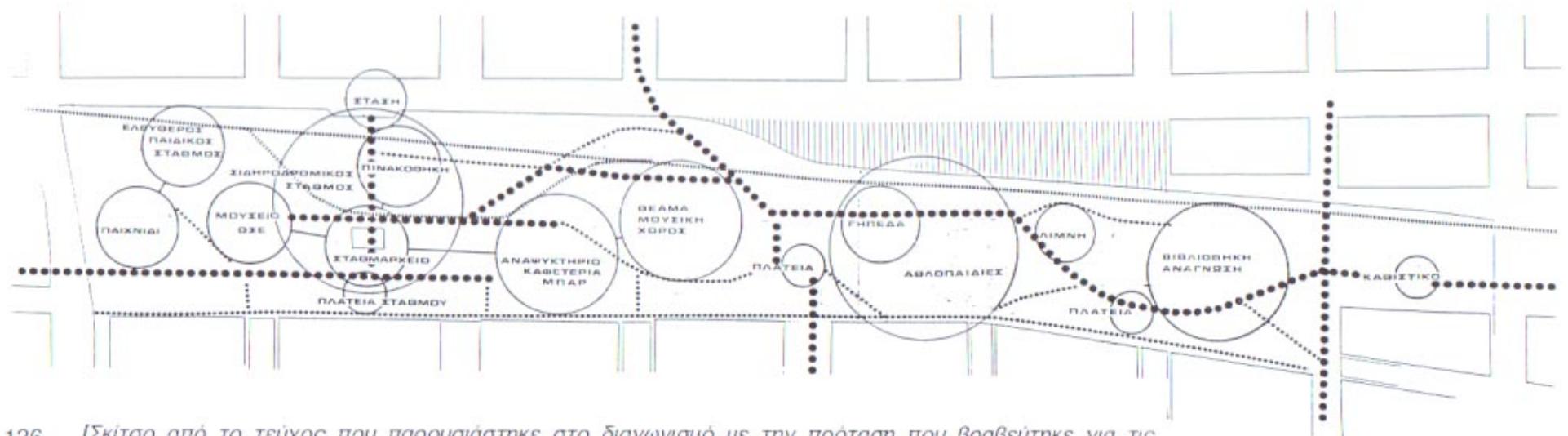
Το έτος 1981 γεννήθηκε (στα πλαίσια του ρυθματικού σχεδίου της Καλαμάτας, που είχε αναβέσει ο Δήμος στο ΚΕΠΑΜΕ), σε πλήρη συνεργασία Δημοτικής Αρχής και μελετητών, η ιδέα της δημιουργίας ενός πάρκου σε έκταση 54 στρεμμάτων στο νότιο άκρο της πόλης. Η πρωτοτυπία είναι ότι δεν υπήρχε διαθέσιμη γη για τον αναγκαίο πράσινο αυτό πνεύμονα της πόλης, ούτε και χρήματα για την αγορά γης. Αποφασίστηκε (... απλούστατα!) η κατάργηση στο κομμάτι αυτό της κεντρικής κυκλοφοριακής αρτηρίας της Καλαμάτας (της οδού Αριστομένους) και η απόδοσή της στον πεζό και στο πράσινο, μαζί με μια

λουρίδα γης που αποτελούσε ένας παλιός (νεκρός πια) σιδηροδρομικός σταθμός. Η απόφαση αυτή, (που είχε σαν αποτέλεσμα να αποκτηθεί από τους Καλαματιανούς γη αξιας δισεκατομμυρίων χωρίς τη διάθεση μιας δραχμής) στηρίχθηκε βέβαια στην υπεύθυνη διαβεβαίωση ότι το κυκλοφοριακό σύστημα της πόλης για τροχούς δε χρειαζεται το κομμάτι αυτό της Αριστομένους καθόλου (όπως άλλωστε και αρκετά άλλα τμήματα του κεντρικού αυτού δρόμου) και ότι μπορεί να αποδοθεί πλήρως στους πεζούς. Ετοι ενοποιούνται και οι δύο βασικοί άξονες της πόλης: ο άξονας Βορράς - Νότος και ο άξονας Ανατολή - Δύση (παραλιακός).

Β. Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 1982. Η ΠΡΟΤΑΣΗ 71005 ΠΟΥ ΠΡΟΚΡΙΘΗΚΕ

Το έτος 1982 προκηρύχθηκε διαγωνισμός (με βάση το νόμο 716/77) και η κριτική επιτροπή (αποτελούμενη από εκπροσώπους: καθηγητή του Ε.Μ.Πολυτεχνείου, του κεντρικού ΤΕΕ, του κεντρικού ΣΑΔΑΣ, του Δήμου, του Υπουργείου κ.λπ.) επέλεξε σαν νικήτρια τη λύση του ΚΕΠΑΜΕ. Η λύση αυτή (71.005) πρόβλεπε τη δημιουργία «πάρκου των τραίνων», ενός «θεματικού άλσους αναψυχής» δηλαδή, όπου παλιά ωραία βαγόνια και ατμομηχανές θα αποτελούσαν, με την κατάλληλη αποκατάσταση και διαμόρφωσή τους, το επίκεντρο κοινωνικών λειτουργιών αναψυχής - ψυχαγωγίας - αθλητικού παιχνιδιού - μόρφωσης - παιδικού παιχνιδιού - εστίασης/γαστρονομίας - θεάματος - χορού - μουσικής - κ.λπ., κ.λπ. Κάθε λειτουργία ορίζει ένα υπαίθριο χώρο, που έχει επίκεντρο ένα ή περισσότερα βαγόνια και ατμομηχανές ιδιαίτερης αισθητικής και ιστορικής αξίας με όλο τον αναγκαίο κοινωνικό εξοπλισμό. Σε καθέναν από τους οργανωμένους ελευθερους χώρους, στα 54.000 μ² της κατάφυτης δροσερής έκτασης του πάρκου, τα βαγόνια αποτελούν τη στέγη για τον ευπαθή τεχνικό εξοπλισμό ή για τους ανθρώπους το χειμώνα. Βασικό χαρακτηριστικό της όλης πρότασης του πρώτου αυτού βραβείου είναι ότι επιδιώκεται η συμμετοχή του καθενός και όχι η προσφορά μόνον ενός θεάματος.

Γ. ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ

Έτσι ήταν ο χώρος, (όπου έγινε 80 χρόνια αργότερα το «πάρκο των τραίνων»), το έτος 1905. Διακρίνεται το σταθμαρχείο, στο κέντρο οι γραμμές του τραίνου και διαγώνια η οδός Αριστομένους.

Μέχρι σήμερα γίναν πολλά, αγνώριστος είναι ο τόπος. Και δημιουργούνται διαρκώς καινούργια, χωρίς να προδίνεται σε σοβαρό βαθμό το πνεύμα της μελέτης που σπρίχτηκε στη λύση που βραβεύτηκε το 1981. Είναι όχι μόνο φυσικό, αλλά και απόλυτα αναγκαίο, να γίνονται διαρκώς συμπληρώσεις –

βελτιώσεις – ολοκληρώσεις. Γιατί το «θεματικό πάρκο των τραίνων» αναπνέει – αναπτύσσεται – ζει (ή ...πεθαίνει) μαζί με τις κοινωνικές λειτουργίες, που γεννιούνται – αναπνέουν – ζουν (ή ...πεθαίνουν) μέσα σ' αυτό. Το πράσινο αλλά και τα βαγόνια σαν αισθητικά αντικείμενα από μόνα τους δεν αρκούν.

Ο χώρος του ΟΣΕ: αριστερά ο ιδανόπιυρος δεξιά το σταθμαρχείο - 1983.

Αρχισαν οι εργασίες για το δημοτικό πάρκο - 1985.

Οι γραμμές - 1983.

Αρκετά προχωρημένες κατασκευές στο βόρειο τμήμα του πάρκου - αρχές 1986.

Δ. Η ΓΗ - ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η πραγματοποίηση του θεματικού πάρκου αναψυχής είχε πολλές δυσκολίες να ξεπεράσει, αφού ξεπέρασε την πρώτη και αποφασιστική: την εξεύρεση της γης, αξίας πάνω απ 1,5 δις τότε. Οι αντιδράσεις - συκοφαντίες για τη διακοπή της κυκλοφορίας αυτοκινήτων (παρά την αποτελεσματικότατη αντικατάσταση της Αριστομένους από τις άλλες παράλληλες), οι ομάδες που τριγυρνούσαν γύρω - γύρω φωνάζοντας και φοβερίζοντας, οι κατοσταριές ρίζες που ξεριζώθηκαν, η δυσκολία εξεύρεσης χρημάτων για τις διαμορφώσεις, η ανάγκη να ψηλώσουν γρήγορα τα δέντρα για να δίνουν σκιά, η εξεύρεση και μεταφορά των βαγονιών και ατμομηχανών που ζύγιζαν τόνους, η εσωτερική μετατροπή κάθε βαγονιού ανάλογα με τη λειτουργία που πρόκειται να εξυπηρετήσει (που δεν ολοκληρώθηκαν ούτε μέχρι σήμερα) και άλλα πολλά παρόμοια δυσκόλεψαν σημαντικά το έργο.

Τώρα όμως επιτεύχθηκαν πια αρκετοί από τους στόχους που είχε βάλει το α' βραβείο και η μελέτη που έγινε κατόπιν με βάση αυτό:

- a) έγινε η καλή αρχή για να αξιοποιηθούν και άλλα τμήματα της Αριστομένους, πραγματοποιώντας τον ιδανικό κοινωνικά εξοπλισμένο άξονα της πόλης
- β) δημιουργήθηκε η δυνατότητα ενός ευρύτατου δικτύου πεζοδρόμων (ζώνης πεζών) για το κέντρο της πόλης, (που δυστυχώς ακόμα δεν ολοκληρώθηκε)
- γ) ο κεντρικός άξονας πεζών από Β. προς Ν. ενώθηκε με το δεύτερο βασικό κοινωνικά εξοπλισμένο άξονα (από Α. προς Δ.), που μακάρι σύντομα να ολοκληρωθούν σαν ζώνη πεζών και οι δύο
- δ) ο ποδηλατοδρόμος στην ανατολική πλευρά του πάρκου θα μπορούσε να αποτελέσει τον κορμό για επέκταση συστήματος ποδηλατόδρομων προς τα βόρεια, προς τα ανατολικά και τα δυτικά (κοντά στην ακτή).

1983 - Το πεζοδρόμιο και το οδόστρωμα, τα στρέμματα που πήγαιναν χαμένα

Ο χώρος του ΟΣΕ - 1983

Τα δεκάδες στρέμματα που πήγαιναν ακόμα χαμένα

Ε. ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΟΥ '86

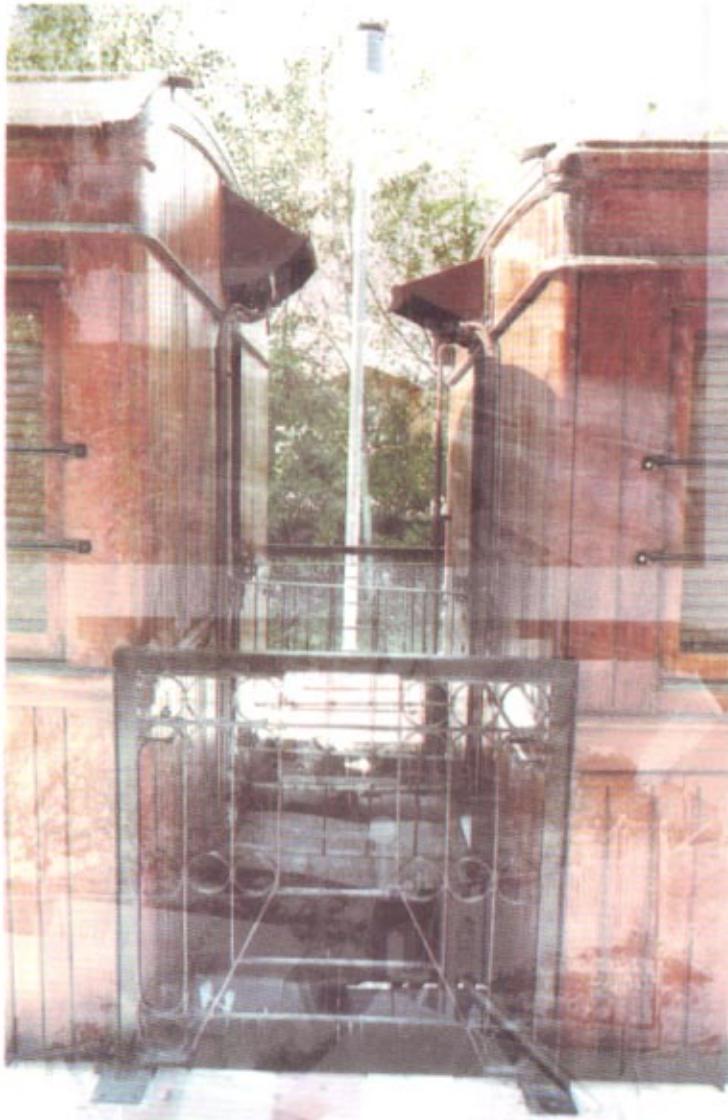

Οι σεισμοί που έπληξαν την Καλαμάτα, το Σεπτέμβρη του 1986, άφισαν ένα νέο ρόλο στο δημοτικό πάρκο. Η μάλλον δύο ρόλους. Πρώτα, κατά τη διάρκεια του σεισμού το Σαββατόβραδο έωσε πολλές ζωές, γιατί συγκέντρωνε χιλιάδες κατοίκους στην περιοχή του, μακριά απ' τα κτίσματα (άλλος τόσος και περισσότερος κόσμος σώθηκε γιατί έπαιρνε μέρος, λίγο πιο κάτω – στο λιμάνι, στα εγκαίνια του φερρυ – μπόουτ για την Κρήτη). Ο δεύτερος ρόλος φάνηκε απ' τις πρώτες μέρες μετά το σεισμό: πλημμύρισε από εκατοντάδες σκηνές σεισμοπαθών, που δεν μπορούσαν βέβαια να κατοικούν σπίτι τους. Εκεί φιλοξενήθηκαν και μονάδες περιθαλψης καθώς και σίπτης. Μετά άρχισε η αναζωογόνηση του πάρκου, αν και πρέπει να τονίσουμε ότι σ' όλη αυτή τη διάρκεια ούτε οι σεισμόπληκτοι έκαναν ιδιαίτερη ζημιά γύρω απ' τις σκηνές τους, ούτε το συνεργείο του Δήμου, η ψυχή του πάρκου, λυπήθηκε κόπους και θυσίες για να το φροντίζει. Το πράσινο και τα βαγόνια διασώθηκαν, οι λειτουργίες ξανάρχισαν να ζουν.

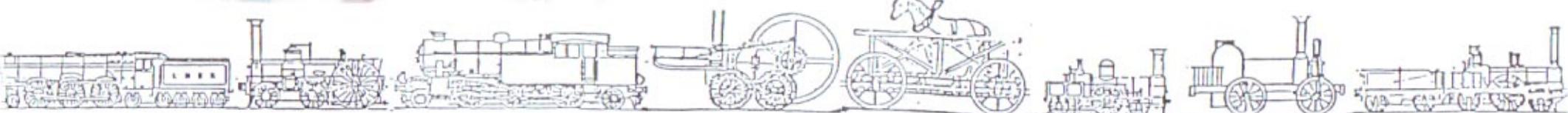
ΣΤ. ΤΑ ΒΑΓΟΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΤΜΟΜΗΧΑΝΕΣ

Η εξεύρεση των βαγονιών δεν ήταν εύκολο πράμα. Τα πολυτιμότερα, του XIX αιώνα, μεταφέρθηκαν με θαλάσσιο μέσο και μεγάλες πλατφόρμες από τη Θεσσαλία, ενώ οι ωραιότερες ατμομηχανές διασώθηκαν από την πώληση τους σε λάπωνες, που είχαν ήδη κερδίσει τη δημοπρασία αγοράς τους σαν ..παλιοσιδέρα σε εξευτελιστικές τιμές (scrap). Χρειάστηκε να ακυρωθεί η πράξη αυτή από τον ΟΣΕ (με ενέργειες του Δήμου) και έτσι μερικά γιαπωνέζικα μουσεία έχασαν τα πολύτιμα αυτά εκθέματα.

Ιδιαίτερη ομορφιά έχουν τα παλιά βαγόνια του ΗΣΑΠ (μετρό Αθήνας - Πειραιά) με τις ωραιότατες μπουαζέρι μέσα και τα φαστινά ξύλινα καθίσματα, που προορίζονταν από τη μελέτη να γίνουν εσπιατόριο - μπαρ και κατάληξαν ...παιδικός σταθμός !

Το γεγονός ότι μέχρι σήμερα δεν ολοκληρώθηκαν οι διαρρυθμίσεις του εσωτερικού των βαγονιών δεν είναι περίεργο ούτε ανεξήγητο, όταν σκεφθεί κανείς τη δυσκολία και το κόστος της δουλειάς, και την απόλυτη σύνδεση με τη δυνατότητα λειτουργίας. Αυτό που είναι όμως αδικαιολόγητο είναι να καταργείται π.χ. η κουζίνα - οφίς του αναψυκτηρίου, που ήταν οργανωμένη μέσα σε τρία φουργκόνια και να μεταφέρεται στο παλιό - διατηρητέο - κτίριο... του σταθμαρχείου, που είναι ωραιότατο σημάδι του τόπου !

ΘΕΑΤΡΟ - ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ ΟΠΙΤΖΟΝΙΑΚΑ ΟΤ Δ

ποικιλία βαγονιών που με την έρευνά της σχεδιάζεται να γίνεται

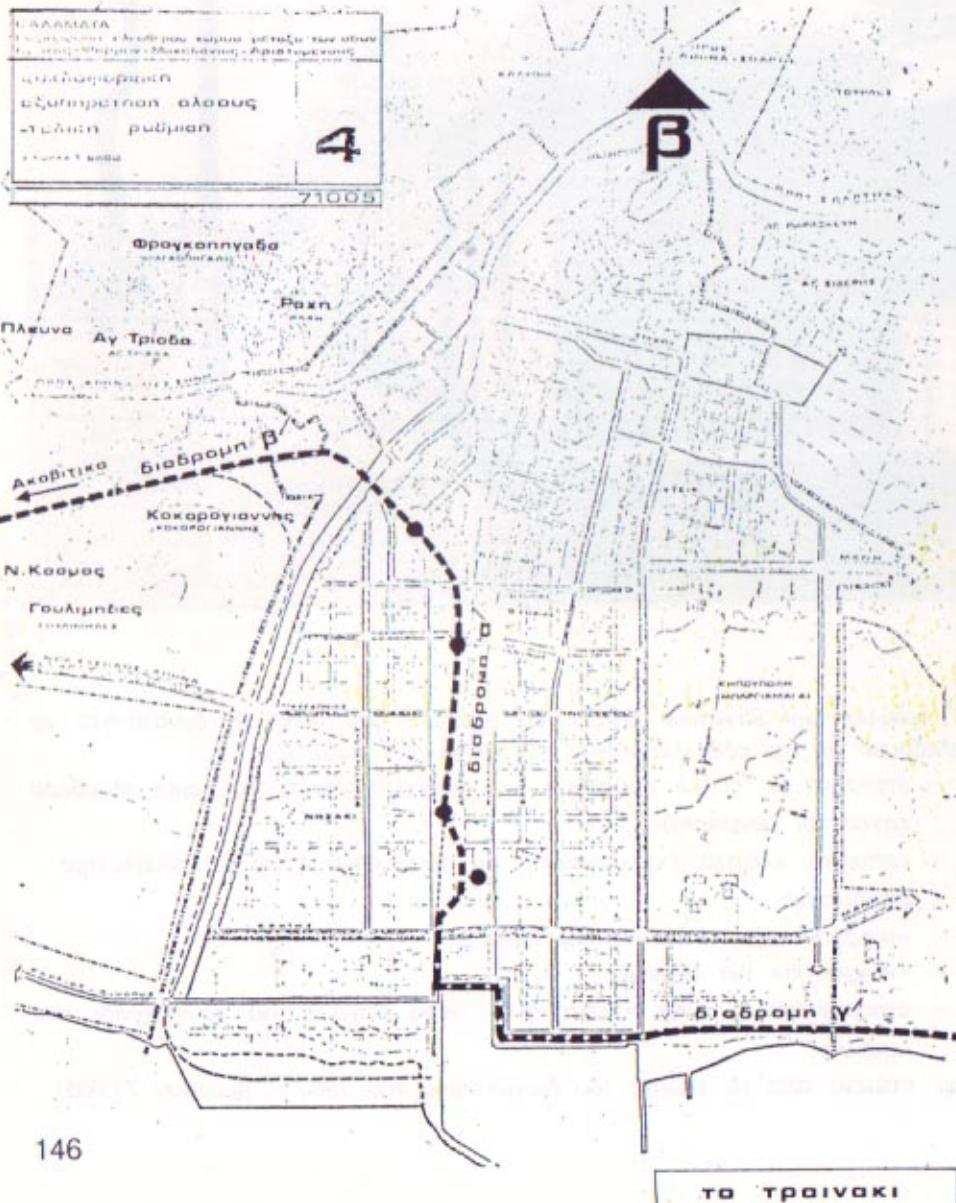
«Η ποικιλία των βαγονιών ΟΣΕ, που υπάρχει, μας δίνει τη δυνατότητα να επιλέξουμε για την κάθε λειτουργία τον κατάλληλο τύπο, π.χ.:

- επιβατικό με πολλά παράθυρα, για αναγνωστήριο ή για λαϊκό ελεύθερο εργαστήριο ζωγραφικής
- εμπορικό, κλειστό, («φουργκόνι») για πινακοθήκη ή για τις τουαλέττες - αποδυτήρια
- «wagon-restaurē» για καφετερία
- «wagon-lit» για ξενώνα
- ατμομηχανές ή άλλα «γοητευτικά» μικρά βαγόνια για το παιχνίδι των παιδιών»

(Σημ. Κείμενο από το τεύχος του διαγωνισμού του 1982 - πρόταση 71.005)

Z. ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΤΡΑΜΑΚΙ/ΤΡΑΙΝΑΚΙ - ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΤΑΘΜΟΙ

[Από το τεύχος της συμμετοχής μας στο διαγωνισμό του 1982 (αριθμός 71005, σελ.39).]

Το τραινάκι

«Η πρότασή μας για δρομολόγηση πάνω στην υφιστάμενη σιδηρ. γραμμή ενός μικρού τραίνου (σαν αυτό π.χ. που υπήρχε έπειτα Πήλιο) θα πετύχει δύο πράγματα:

- θα δώσει στο άλσος πιο έντονα την ατμόσφαιρα ΟΣΕ που επιζητάμε
- θα προσθέσει τη γοητεία που έχουν παρόμοιοι μικροί συρμοί (για μικρούς και μεγάλους), σε πάρκα και χώρους εκθέσεων σε άλλες χώρες
- θα βελτιώσει σημαντικά τη δυνατότητα συγκοινωνιακής πρόσβασης στο άλσος. Δοκιμαστικά μπορεί να λειτουργήσει το τραίνικο αυτό μόνο για το άλσος, και μάλιστα στην αρχή μόνο Σαββατοκύριακα και γιορτές. Αργότερα, αν πετύχει το πείραμα, μπορεί να επεκταθεί το ίδιο τραίνικο και στα δύο άκρα του. Οι δυνατές διαδρομές θα μπορούσαν να ήταν:

– διαδρομή α': δεν θα χρειαστεί σχεδόν καμία επένδυση, άρα θα μπορούσε να μπει μπροστά από την πρώτη στιγμή. Θα συνδέει τον κεντρικό σιδηρ. σταθμό Καλαμάτας με το άλσος μας (απόσταση 1.250 μ.)

– διαδρομή β: συνεχίζει από το άλσος προς τα ανατολικά, για να εξυπηρετήσει τη ζώνη αναψυχής και τουρισμού κατά μήκος της παραλίας (απόσταση 3.000 μ.)

– διαδρομή γ: θα μπορούσε να συνδέει το άλσος και την παραλία με τις συνοικίες: Κοκορογιαννή, Ακοβίτικα, Πλεύνα, Φραγκοπηγαδό, Ν.Κόρωμος, Γουλιμηδές και τη Βιοτεχνική Ζώνη, χρησιμοποιώντας τις υφιστάμενες αιδηροτροχιές, σε μήκος πάνω από 2.000 μ.

Η διαδρομή α' θα έχει 3 στάσεις μέσα στο χώρο του άλσους:

- στάση βιβλίο + αθλοπαιδιές
- στάση θέαμα + μουσική + χορός
- στάση σταθμαρχείο (για το μουσείο ΟΣΕ, την καφετερία, την πινακοθήκη, το ομαδικό εργαστήρι ζωγραφικής, το παιχνίδι παιδιών...)

Στο χώρο του σταθμαρχείου θα γίνεται μια παράκαμψη της γραμμής, ώστε η τρίτη στάση να γίνεται σε επαφή με την προβλήτα που θα δημιουργηθεί εκεί (με σκέπαστρο).»

Μέρος τῆς ὁδοῦ Ἀριστομένους

ΚΑΛΑΜΑΙ.

Ο χώρος του σημερινού «πάρκου των τραίνων», το έτος 1914 - Φαίνεται το τραμάκι, που εξυπηρετούσε τη συγκοινωνία μέσα στην πόλη της Καλαμάτας

Δέντρο και βαγόνι και παιχνίδι είναι το σήμα του πάρκου. Φυτεύτηκαν χιλιάδες δέντρα και θάμνοι και λουλούδια, που δεν το πιστεύεις πότε φουντωσαν τόσο. Από κάθε γωνιά της χώρας μας, από κάθε «νεκροταφείο αιδηροδρομικού υλικού» μαζεύτηκαν τα ωραιότερα βαγόνια και ατμομηχανές, έστω και αν διασώζονταν σε όχι καλή κατάσταση, και μεταφέρθηκαν με χίλια βάσανα στο «Δημοτικό Πάρκο των Τραίνων», το πρώτο «Θεματικό Πάρκο Αναψυχής» στην Ελλάδα. Όσο για τις «λειτουργίες αναψυχής», σήμερα είναι αυτές, αύριο μπορεί να είναι άλλες. Το μεγάλο προτέρημα της ιδέας είναι η απεριόριστη ελαστικότητα προσαρμογής στο χώρο και στο χρόνο, στις καινούργιες ή τις μεταβαλλόμενες ανάγκες και επιθυμίες με τη μετακίνηση βαγονιών ή την προσθήκη νέων.

«Τέλος, με κέντρο το παλιό «σταθμαρχείο», θα δημιουργηθεί η εικόνα και ατμόσφαιρα ενός σιδηροδρομικού σταθμού κάποιας περασμένης εποχής, με όλα τα στοιχεία της σκηνογραφίας μιας τέτοιας διαμόρφωσης: γραμμές, πλατφόρμες, στέγαστρα, ατμομηχανές, βαγόνια, υδατόπυργος, κλειδιά γραμμής, τροχαίο υλικό, σηματοδότες, κ.λπ. σταθμευμένοι συρμοί, ακόμα και η κλασσική πεζογέφυρα (βλ. σταθμό Λαρίσης). Η αισθητική αξία των ατμομηχανών και των βαγονιών, και οι μνήμες που κουβαλούν, δημιουργούν δεσμούς ρομαντικής οικειότητας των επισκεπτών με το χώρο, πολλαπλασιάζοντας την προσφερόμενη αισθητική και ψυχική απόλαυση.»

(Σημ. Από το τεύχος του διαγωνισμού, παράγραφος 5.2.1)

Χωρίς καμά υπερβολή, το δημοτικό άλσος έχει φτιαχτεί:

- από πλούσιο πράσινο
- από ελληνικά τραίνα
- από κοινωνικές λειτουργίες, όπως ο περιπατος - η ψυχαγωγία - το παιδικό παιχνίδι
- το διάβασμα - το σκάκι - οι αθλοπαιδιές - το θέαμα - η μουσική - η ζωγραφική
- η πολιτιστική δράση - η γαστρονομία...

H. Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ: ΠΕΖΟΙ - ΠΟΔΗΛΑΤΑ - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

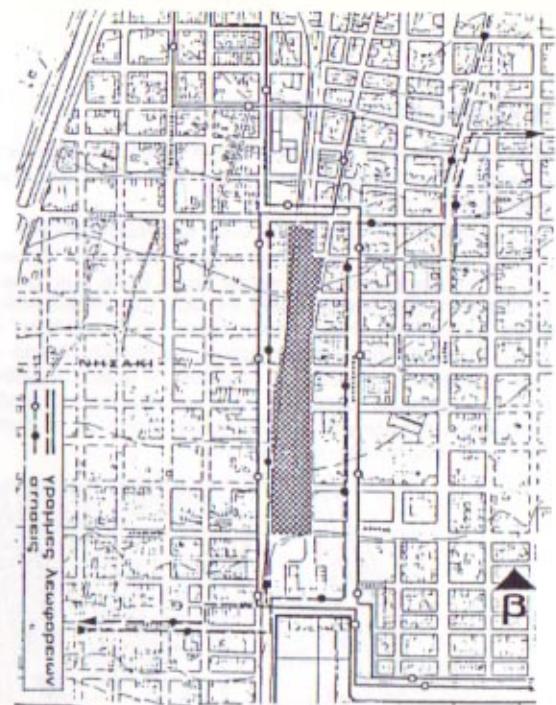
«Πολύ συνοπτικά, η πρότασή μας προβλέπει:

- σημαντικότατη τόνωση και ποιοτική βελτίωση της πρόσβασης πεζών, με τη δημιουργία του κεντρικού άξονα πεζών στην Αριστομένους κ.τ.λ. και συνέχιση του κατά μήκος της παραλίας προς τα ανατολικά
- διευκόλυνση άμεσης πρόσβασης με ποδήλατα (ειδικός ποδηλατοδιάδρομος)
- ολοκληρωμένη ρύθμιση και βελτίωση της διακίνησης τροχοφόρων, χωρίς την Αριστομένους
- ρύθμιση και βελτίωση της εξυπηρέτησης της περιοχής με λεωφορεία
- καμία παρακώλυση στην εξυπηρέτηση του λιμανιού με τραίνο (όπως σήμερα) αλλά και δυνατότητα μεταφοράς της κίνησης αυτής προς τα δυτικά, κατά μήκος του Νέδοντα
- θαυμάσια, τέλος, εξυπηρέτηση του άλσους μας, του λιμανιού και της περιοχής του με «τραινάκι», πάνω στις ήδη υφισταμένες γραμμές, με προοπτική επέκτασής του και στην παραλιακή ζώνη (ανάμνηση παλιού τραμ).

Σημειωση

Κείμενα και σκίτσα από το τεύχος που συνόδευε τη συμμετοχή του ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε. (71005) στο διαγωνισμό

«Συγκεκριμένα προτείνεται απ' τη μελέτη του Δήμου η δημιουργία ενός δίδυμου οδικού δακτύλου, με ζευγή μονοδρόμων, γύρω απ' την κεντρική περιοχή. Αυτός ο δακτύλιος:

- αποθαρρύνει τη διαμπερή διέλευση
- ενθαρρύνει τις περιφερειακές ως προς το κέντρο διαδρομές
- λειτουργεί καταλυτικά στο σημερινό ρόλο της Αριστομένους, σαν κύριου άξονα σύνδεσης με αυτοκίνητο του κέντρου με την παραλία
- μετατρέπει σε κύριες συνδέσεις τους εφαπτομενικούς ως προς το δακτύλιο άξονες Ακρίτα και Νέδοντα.

Συγκροτείται έτσι ένα εντελώς νέο πρότυπο αρτηριακής δομής του οδικού δικτύου της πόλης, που και χωρίς περιοριστικά μέτρα, υποβαθμίζει τελείως το σχετικό ρόλο της οδού Αριστομένους. Σημειώνουμε:

- τη νέα είσοδο της πόλης, που ήδη κατασκευάζεται
- την πρόσφατη διάνοιξη της οδού Λυκούργου (Κρήτης)
- τη μονοδρόμηση των οδών Κίλκις και Κλαδά
- την υιοθέτηση της πρότασης δημιουργίας του δίδυμου οδικού δακτυλίου. Δίνεται έτσι η άμεση δυνατότητα για κατάργηση της κυκλοφορίας οχημάτων σε ορισμένα τμήματα και η πλήρης απόδοση των τμημάτων αυτών στη χρήση του πεζού. Ήδη η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου έχει υιοθετήσει την άμεση πεζοδρόμηση της Αριστομένους, σε τμήματα της βόρεια από την Βασ. Κων/νου.

Σε σχέση με το παραπάνω τμήμα της Αριστομένους, το τμήμα από Μακεδονίας μέχρι Κρήτης έχει σαφώς πολύ μικρότερη κυκλοφοριακή σημασία. Με τη διαπίστωση ότι δεν δημιουργούνται προβλήματα στη λειτουργία της πόλης, κάνουμε τη βασική μας επιλογή όσον αφορά το τμήμα της Αριστομένους από Μακεδονίας μέχρι Κρήτης:

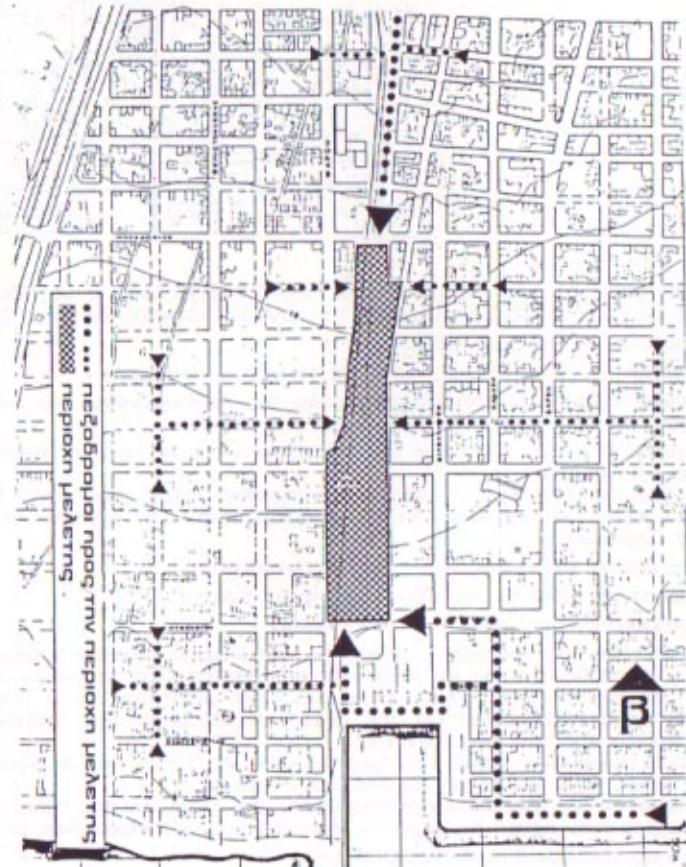
- κατάργηση του σαν δρόμου για αυτοκίνητα
- απόδοσή του στη χρήση του πεζού και του ποδηλάτου.»

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΠΕΖΩΝ

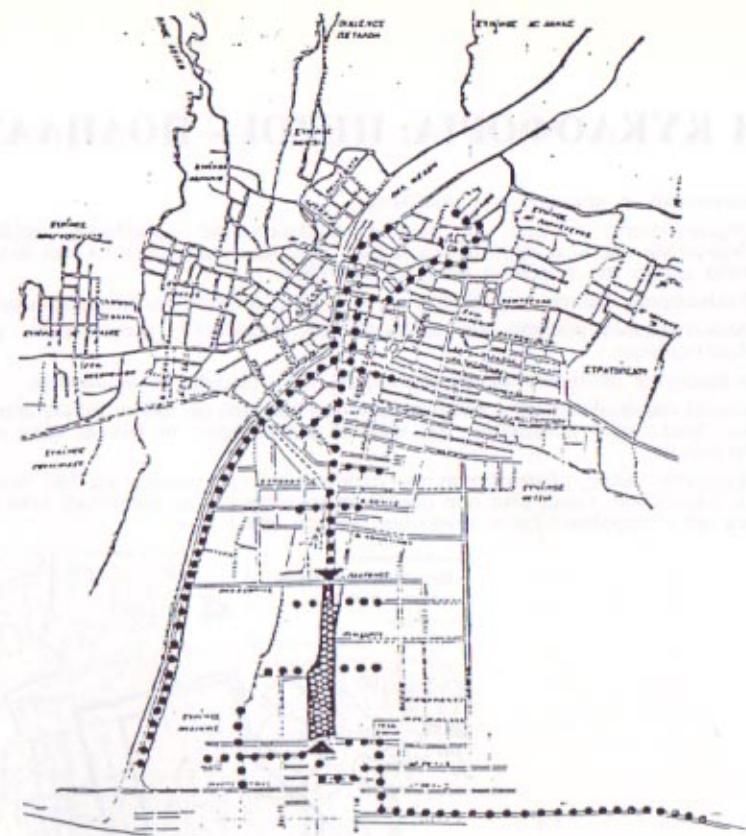
«Για μια πόλη του μεγέθους της Καλαμάτας, έχει μεγάλη σημασία να λαμβάνεται υπ' όψη ο πεζός (ή «κλίμακα» πεζού). Στην περίπτωσή μας ισχύουν και οι δύο πλευρές του θέματος κυκλοφορίας πεζών:

- πρέπει το άλσος να είναι ιδιαίτερα προσιτό
- πρέπει, με την προτεινόμενη λύση, να διευκολύνεται η γενικότερη κυκλοφοριακή εξυπηρέτηση των πεζών στην πόλη, και ειδικότερα στο κέντρο της πόλης.

Η πρότασή μας για οργανική ένταξη του «δημοτικού άλσους ΟΣΕ» μέσα σε μια κεντρική ζώνη πεζών από Βορρά προς Νότο και παράλληλα σε μια άλλη ζώνη πεζών από Δύση προς Ανατολή (όπου θα αποτελεί το βασικό σημείο σύνδεσής τους), λύνει θετικά και τις δύο παραπάνω απαιτήσεις. Στο σχ. 2 φαίνεται καθαρά πόσο εύκολα πραγματοποιήσιμη είναι η πρόταση αυτή. Ο κάθε κρίκος της αλυσίδας «κεντρικός άξονας πράσινου - κοινωνικού εξοπλισμού και ζώνης πεζών» έχει τη δική του λειτουργία και ατμόσφαιρα, ενώ όλοι μαζί αποτελούν ένα σύναλο:

[Σημ. Κείμενα και σκίτσα από το διαγωνισμό (71005)]

- «η περιοχή του Κάστρου
- οι πεζόδρομοι της παλιάς πόλης – αγοράς
- η Πλατεία Αγ. Αποστόλων
- η Πλατεία 23ης Μαρτίου
- η οδός Αριστομένους (το κυρίως εμπορικό της τμήμα από την 23ης Μαρτίου μέχρι την Πλατεία του Πνευματικού Κέντρου).
- η Πλατεία Δημαρχείου
- η Πλατεία Πνευματικού Κέντρου
- η Πλατεία Γεωργίου
- η οδός Αριστομένους, νότια από την οδό Φραντζή, που μπορεί τμηματικά και σταδιακά να μετατραπεί σε πραγματικό πεζόδρομο, αρχικά με διαρρύθμιση του ευρύτατου πεζοδρομίου της και τελικά με την πλήρη πεζοποίηση
- το δημοτικό άλσος ΟΣΕ, που διασχίζοντάς το κατά μήκος, φτάνουμε στο λιμάνι (οδός Κρήτης), τον κήπο του τελωνείου και από κεί
- η τουριστική κ.λπ. ζώνη κατά μήκος της παραλίας.

Κανένας δεν φαντάζεται βέβαια τον καινό πεζό να ξεκινάει με τα πόδια από το κάστρο για να καταλήξει στο Θεοδένεια, διασχίζοντας τα 4 χλμ. του κεντρικού πεζόδρομου! Άλλα, θα μπορεί καθένας που έχει να κινηθεί εκεί γύρω, να χρησιμοποιεί το αντίστοιχο κομμάτι του «βασιλείου του πεζού», φτάνοντας σ' αυτό μέσα από κάποιο εγκάριο πεζόδρομο ή πεζοδρόμιο.»

Θ. ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ

Η «ψυχή» του πάρκου επί το έργον.

Χωρίς αυτούς που αφοσιώθηκαν «ψυχή τε και σώματι» στο πάρκο, δεν θα υπήρχε σήμερα τίποτε όρθιο.

«Το είδος του πράσινου

Επιδιώκουμε να φυτευτεί όσο γίνεται περισσότερο πράσινο: δέντρα, θάμνοι, πολλά άνθη και χλόη. Η πυκνότητα της φύτευσης καθορίζει και την ατμόσφαιρα που επιδιώκουμε ν' αποχτήσει το άλσος. Πάντοτε πλούσια, χωρίς να χάνει ποτέ την ενότητά της. Θα διαχωρίζεται ωστόσο ανάλογα με τις λειτουργίες που φιλοξενεί.

Ετοι:

- άλλοτε θα γίνεται περισσότερο γεωμετρική, κοντά σε μιαν άλλα
- άλλοτε θα πυκνώνει γύρω από τη δροσερή και σκιερή γωνία ενός καθιστικού
- άλλοτε, με ψηλόκορμα αειφυλλα δέντρα θα εισδύει, καλύπτοντας, αλλά και ορίζοντας χώρους όπως αυτόν του θεάματος - ακροάματος
- άλλοτε, με θάμνους και ψηλόκορμα φυλλοβόλα δέντρα, θα προφυλάξει από τους κινδύνους και θα προστατεύει από το εκτυφλωτικό φως του καλοκαιριού το χώρο του παιδικού παιχνιδιού.

Και, πάντοτε, η φύτευση δεν θα σταματάει στα όρια των περιοχών με τις δραστηριότητες, αλλά θα εισχωρεί όσο χρειάζεται, για να προστατεύει, να εξυπηρετεί και να ευχαριστεί όσους αιμμετέχουν σ' αυτές.»

(Σημείωση: Κείμενο από το τεύχος του διαγωνισμού 1982, πρόταση 71.005)

«Ο χαρακτήρας βέβαια του άλοσους θα σημασιοδοτηθεί από το θέμα των ελληνικών σιδηροδρόμων και από τις δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής. Το πράσινο όμως θα αποτελέσει το κυρίαρχο στοιχείο στη διαμόρφωση του χώρου, στην ενοποίησή του, το στοιχείο που θα περικλείει, θα συνδει ποι θα ξεχωρίζει τις επι μέρους λειτουργίες.

- Η μεγιστοποίηση της φυτοκάλυψης θα δημιουργήσει διάδοχη χώρων με πυκνό, ελεύθερο πράσινο και ξέφωτων, όπου θα «φιλοξενούνται» οι υπαίθριες δραστηριότητες (περίπατος, περιουλλογή, ανάπτυξη, συνάντηση, θέαμα, παιχνίδι και διακίνηση, διασκέδαση, αυγήτηση) ώστε να βιώνεται το φυτεμένο περιβάλλον
- θα χρησιμοποιηθούν οι ψυχολογικές αξίες της φύτευσης για να οριστούν οι τόποι, οι κινησίες, οι στάσεις
- θα χρησιμοποιηθούν οι αρχιτεκτονικές αξίες της φύτευσης για τη δημιουργία προοπτικών, φυγών, ανοιγμάτων «κλειστών» χώρων, ορίων, φραχτών
- οι φυσικές αξίες της φύτευσης θα προσφέρουν την οπτική προφυλαξή από τη λάμψη του ελληνικού φωτός, την εναλλαγή φως - σκια, τη δημιουργία βαθύσκιων καθιστικών, μισθωτισμένων έσφωτων για το παιχνίδι, φωτεινών ανοιγμάτων.

Οι ράγιες και τα βαγόνια θα είναι κάτω από το πυκνό φύλλωμα των δέντρων (όταν μεγαλώσουν βέβαια), έτσι που να μην χαλεπεί η ενότητα και η επιδιωκόμενη πυκνότητα. Μια εικόνα από το «νεκρό» σιδηροδρομικό σταθμό στις Μηλιές του Πηλίου είναι πολύ πειστική νομίζουμε.»

Επίκουρη διάσκεψη

(Σημ.: Κείμενο από το τεύχος του διαγωνισμού του 1982 - πρόταση 71.005)

■ Κοντά στη βόρεια είσοδο του πάρκου - Φωτογραφία του 1986

I. ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ - ΗΣΥΧΗ ΓΩΝΙΑ

«Στη μιαν άκρη του άλσους, προφυλαγμένη όσο γίνεται από το θόρυβο, την κίνηση, το πολύ φως, βρίσκεται η βιβλιοθήκη. Ο πυρήνας της (βιβλιοστάσιο και λίγος χώρος για διάβασμα) βρίσκεται σε μερικά βαγόνια μιας «αμαξοστοιχίας», σταματημένης ανάμεσα στα δέντρα. (Η αμαξοστοιχία περιέχει ακόμα τα αποχωρητήρια και τις εξυπηρετήσεις των αθλητικών λειτουργιών).

Ο πυρήνας, μέσα στα βαγόνια, είναι στοιχειώδης. Το διάβασμα θα γίνεται συνήθως στο ύπαιθρο, κάτω από τα μεγάλα σκιερά δέντρα, τις τέντες και τις πέργκολες – που άλλωστε θα προσφέρουν και τη μοναδική σκάλα μέχρι να μεγαλώσουν τα δέντρα – σε ελεύθερα καθιστικά, που βέβαια θα λειτουργούν και όταν η βιβλιοθήκη είναι κλειστή. Το χειμώνα, το διάβασμα θα γίνεται μέσα στα βαγόνια. Άς σημειωθεί ότι οι γενικές διαστάσεις των βαγονιών προσφέρονται για τη διαμόρφωση και του βιβλιοστασίου και των αναγνωστηρίων. Τα περιεχόμενα του βιβλιοστασίου θα προσαρμόζονται στο χρόνο, ανάλογα με τη ζήτηση. Μπορεί νάναι σχολικά και φοιτητικά βιβλία, μυθιστορήματα, βιβλία επιστημονικά, γενικού ενδιαφέροντος, περιοδικά και εφημερίδες κ.λ.π. Είναι δυνατό, στην πορεία του χρόνου, να εξειδικεύονται τομείς θεμάτων σε τμήματα του αναγνωστηρίου, ή σε καινούργια βαγόνια – αναγνωστήρια. Ή, ακόμα, να προστεθεί ένας βαγόνι για ήσυχα παιχνίδια, όπως το σκάκι. Ο αναγνώστης θα παίρνει το βιβλίο που θέλει ή το επιτραπέζιο παιχνίδι (σκάκι, κ.λ.π.), αφήνοντας την ταυτότητά του και θα κάθεται, μόνος ή παρέα, σε όποια γωνιά του μεγάλου καθιστικού προτυπάει. Η βιβλιοθήκη θα είναι παράρτημα της κεντρικής του Δημοτικού Πνευματικού Κέντρου.»

Σημείωση: Η παράγραφος αυτή είναι από το τεύχος του ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε. (παρ. 5.3.1.) (75001) στο διαγωνισμό-1982.

ΙΑ. ΤΟ ΣΚΑΚΙ

**ΙΒ. ΠΑΤΙΝΙΑ - ΜΟΥΣΙΚΗ - ΧΟΡΟΣ - ΘΕΑΜΑ - ΠΡΟΒΟΛΕΣ - ΓΛΕΝΤΙΑ - ΦΥΣΙΚΟ ΑΜΦΙ-
ΘΕΑΤΡΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ**

Αμφιθεατρικός χώρος ελεύθερης πολιτιστικής έκφρασης και δημιουργίας.

«Δίπλα στο αναψυκτήριο – από το οποίο και θα εξυπηρετείται – βρίσκεται ένας μεγάλος αμφιθεατρικός χώρος, ελεύθερα διαμορφωμένος σε επάλληλα επίπεδα, δίχως εμφανή μη-φυσικά υλικά και δίχως προφανή γεωμετρική χάραξη (επειδή δε θέλουμε να δοθεί εικόνα οργανωμένου αμφιθέατρου). Βασικά, εκμεταλλεύμαστε τις υπάρχουσες υφομετρικές διαφορές.

Στο χώρο αυτό θα μπορούν να φιλοξενούνται πολλών λογιών εκδηλώσεις: κινηματογράφος, θέατρο, μικρές συναυλίες, κουκλοθέατρο, χορός, ντίσκο, μουσική ροκ ή κλασσική κ.λ.π... Η διεύθυνση του άλσους, σε συνεργασία με άλλους φορείς και οργανώσεις (Πνευματικό Κέντρο της Καλαμάτας, κινηματογραφική λέσχη, Λυκείο Ελληνίδων, θεατρική λέσχη κ.λ.π.), θα μπορεί να καθορίζει τακτές η περιοδικές ημερομηνίες για την τραγματοποίηση εκδηλώσεων ορισμένων ενδιαφερόντων π.χ. κάθε Σάββατο βράδυ μουσική ροκ, κάθε Πέμπτη κινηματογράφο, κ.λ.π.

Κι εδώ, δύο βαγόνια στεγάζουν τις εγκαταστάσεις της μουσικής, τα αποδυτήρια, τις αποθήκες και φέρουν αναρτημένη, την οθόνη για τον κινηματογράφο.

Ο χώρος θα λειτουργεί όλες τις ώρες σαν ένα μεγάλο καθιστικό, ετσι όπως βρίσκεται δίπλα στο αναψυκτήριο και σκιάζεται από τα μεγάλα, ψηλόκορμα πλατύφυλλα δέντρα που εισχωρούν από παντού, καλύπτοντας τα καθιστικά επίπεδα και αφήνοντας μονάχα στο κέντρο ένα ξέφωτο.»

Σημ. Από το τεύχος του διαγωνισμού (71005)

Κύριος στόχος του αμφιθεατρικού χώρου δεν είναι τόσο να γίνονται επαγγελματικές παραστάσεις, όσο να χρησιμεύει σαν χώρος ελεύθερης πολιτιστικής έκφρασης και δημιουργίας.

Όχωρος μοναστηρίου, Ιεάνουλος χωρού

Σημ.: Σκίτσο από τη φάση του διαγωνισμού, το 1982.

ΙΓ. ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ - ΑΘΛΟΠΑΙΔΙΕΣ

«Αθλοπαιδιές

Δεν πιστεύουμε ότι στο άλσος πρέπει να στριμωχτούν όσες δραστηριότητες μπορέσουν να χωρέσουν έτσι που να πολυδιασπαστεί το πράσινο. Γι' αυτό, τα δύο γήπεδα (μπάσκετ και βόλλεϋ), που παρουσιάζουμε στη λύση μας αποτελούν μόνο ένδειξη μιας εναλλακτικής δυνατότητας, καθώς τέτοιες αθλητικές δραστηριότητες είναι απαραίτητες παντού μέσα στον ιστό της πόλης, και το σωστότερο είναι να τοποθετούνται σε χώρους σαν το άλσος που φτιάχνουμε.

Περισσότερο κατάλληλη θέση για τα αθλητικά είναι η περιοχή που, μελλοντικά, θα προσαρτηθεί στην έκταση του άλσους. Μπορούν εκεί να προστεθούν και γήπεδα τέννις. Και σ' αυτήν τη θέση θα μπορούν να εξυπηρετηθούν από την αμαξοστοιχία της βιβλιοθήκης (αποδυτήρια, αποχωρητήρια, παράδοση αθλητικού υλικού).»

Σημ.: Από το τεύχος του διαγωνισμού (71005)

ΙΔ. ΤΟ ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ ΣΤΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ

«Αναψυκτήριο - Καφετέρια

Οι πλατφόρμες του αιδηροδρομικού σταθμού μπροστά από το πολιό σταθμαρχείο χρησιμοποιούνται και από το αναψυκτήριο - καφετέρια - μπαρ - pizzeria - εστιατόριο κ.λπ.

Η λειτουργία του αναψυκτηρίου θα είναι υπαίθρια (πολύς χώρος) και στεγασμένη (θέσεις μέσα στα βαγόνια).

- Υπαίθρια, στις πλατφόρμες που προαναφέραμε που μπορεί να σκιάζονται από κατάλληλες τέντες αλλά και από παρακείμενα δέντρα.
- Στεγασμένη, μέσα στα βαγόνια, που θα προσπαθήσουμε να είναι αυτούσια παλιά βαγόνια Wagon Restaurant, ή βαγόνια διαρρυθμισμένα σε αυτό το ύφος.
- Το βαγόνι που θα περιέχει την κουζίνα θα έχει και πάγκο για self service, ώστε να μειωθεί το κόστος λειτουργίας. Ενα άλλο βαγόνι θα έχει μπαρ και αποχωρητήρια.

Το αναψυκτήριο είναι σχετικά κοντά στον αμφιθεατρικό χώρο μουσικής, χορού, πατινάζ, κ.λπ. Μπορεί εύκολα να πάρει κανείς το αναψυκτικό του ή το ποτό του και να καθήσει κάτω απ' τα δέντρα ν' ακούσει μουσική ή ν' δει κάποιο θέαμα. Επίσης, στο χώρο του αναψυκτηρίου μπορεί ν' ακουγεται η μουσική κ.λ.π. με κατάλληλη μεγαφωνική εγκατάσταση. Η λειτουργία του αναψυκτηρίου θα αποφέρει σημαντικά έσοδα για το ταμείο της διαχείρισης του δημοτικού πάρκου ΟΣΕ.»

Σημ.: Το κείμενο είναι από το διαγωνισμό 1982.

Η φωτογραφία είναι του 1986, φαίνονται και τα βαγόνια της κουζίνας - παρασκευαστηρίου

ΙΕ. ΠΑΙΔΙΚΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ 3-7, 8-14 ΕΤΩΝ ΚΛΠ.

«Παιδική χαρά - ελεύθερος παιδικός σταθμός

Δεν είναι μια παιδική χαρά όπως οι άλλες της Καλαμάτας, αλλά τις συμπληρώνει, μια και διαθέτει τόσο χώρο και ειδικά ενδιαφέροντα. Ένα μεγάλο αλώνι μεσ' στη μέση, για ελεύθερο παιχνίδι, τρέξιμο, ομαδικό παιχνίδι και γύρω - γύρω βαγόνια, γωνιές σκιερές, καθιστικά, παιχνίδια:

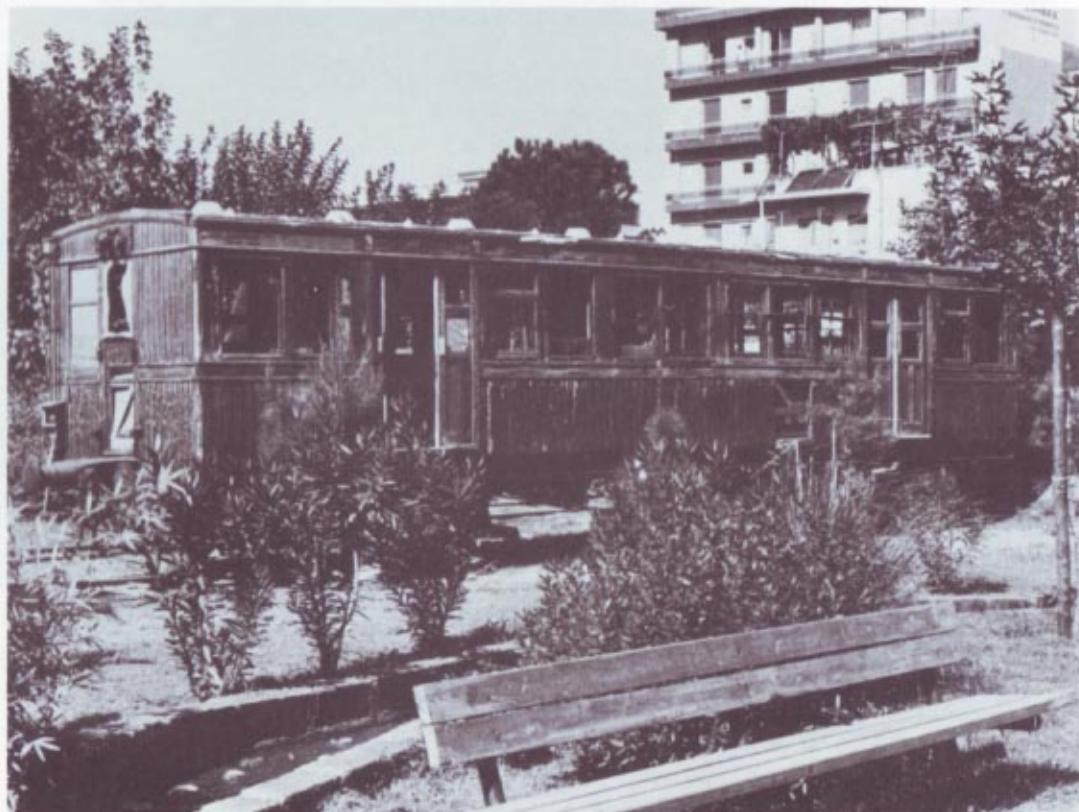
- βαγόνια και ατμομηχανές (όπου έχουν ηλεκτροκολληθεί τα κινητά μέρη και αιμβλύνθει τα αιχμηρά - επικίνδυνα αντικείμενα), με κειφάτα χρώματα και κατάλληλο φινίρισμα, αποτελούν χώρο και στόχο παιχνιδιού αυτά καθ' εαυτά
- κούνιες, τσουλήθρες, τούνελς, ράμπες και άλλα διάφορα παιχνίδια για μικρότερα παιδιά
- στις παρυφές του χώρου μεγάλα σύνθετα ξύλινα παιχνίδια για τα κάπως μεγαλύτερα παιδιά
- το παιχνίδι συνεχίζεται και στην πεζογέφυρα (ή αν θέλετε «παιζογέφυρα»), που συνδέει με την υφιστάμενη βαθύσκαπη παιδική χαρά πίσω απ' το τελωνείο. Η γέφυρα αυτή εξοπλίζεται και συνδυάζεται με τσουλήθρες, ράμπες, δίχτυα αναρρίχησης κ.λ.π., που σε περνανε παιζοντας απ' τον ένα χώρο στον άλλο.

Σημ.: Κείμενο από το τεύχος του διαγωνισμού του 1982 - πρόταση 71005

«Μερικά βαγόνια μπορεί ν' αποτελέσουν σκεπασμένο χώρο παιχνιδιού για βροχερές κ.λ.π. μέρες και ώρες : γωνιά σπιτιού με μόνιμα έπιπλα, μεγάλο φουσκωμένο στρώμα, παιχνίδια, χαρτοκοπική, ζωγραφική, διάβασμα... Ένα βαγόνι ειδικά θα μπορούσε να φιλοξενήσει παιδική βιβλιοθήκη.

- Τα παιδιά, κυρίως τα μεγαλύτερα, θα χρησιμοποιούν βέβαια και το υπόλοιπο άλσος: αμφιθέατρο για καραγκιόζη - κουκλοθέατρο κ.λ.π. - καθιστικά, μουσείο, εκθέσεις...
- Σε περίπτωση που θα μπορεί ο Δήμος να διαθέσει μια νηπιαγωγό για ορισμένες ώρες (π.χ. καθε απόγευμα), θα μπορούσαν να καλυφθούν και κάποιες ανάγκες παιδικού σταθμού.

Σημ.: Τα ακόμα μεγαλύτερα παιδιά έχουν στη διάθεσή τους χώρους αθλοπαιδιών και ελεύθερου παιχνιδιού, στην 1η στάση (βιβλίου και αθλοπαιδιών).

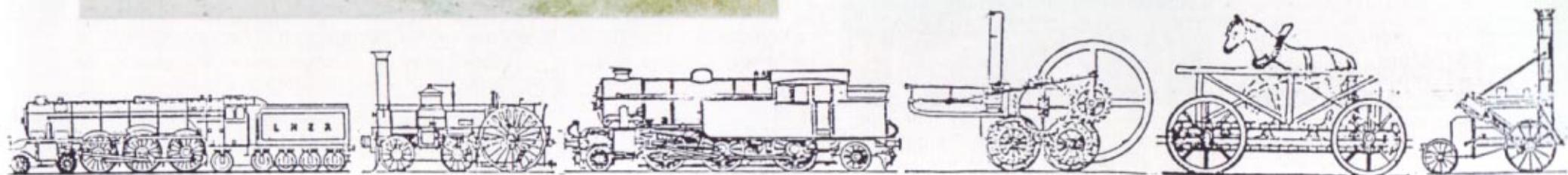
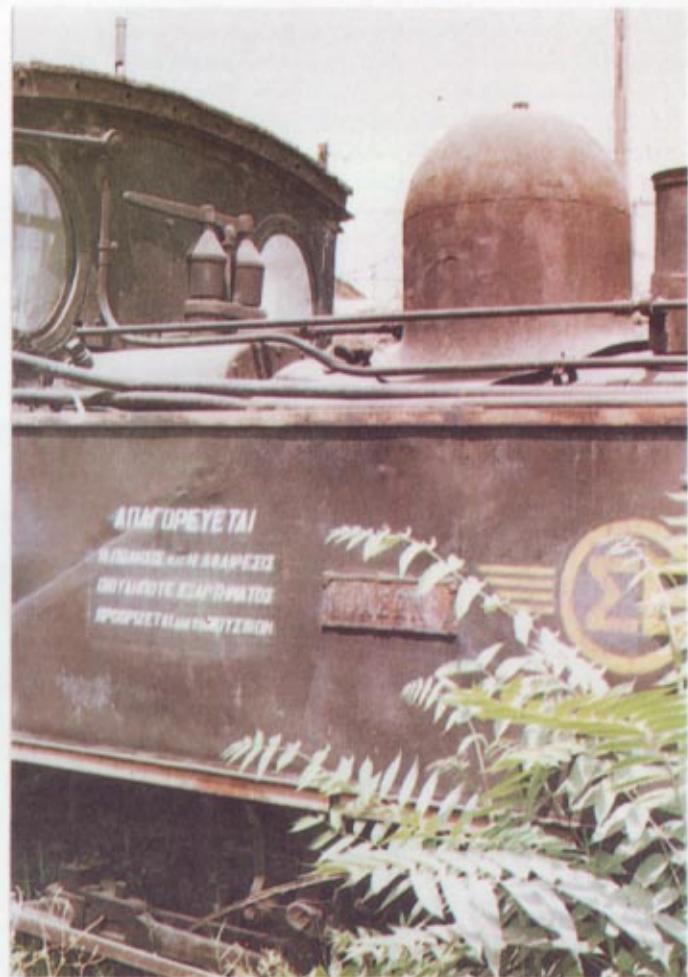
ΙΣΤ. ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ - ΤΟ ΣΤΑΘΜΑΡΧΕΙΟ

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Η ιστορία του χώρου, η κυριότητα ενός μέρους του από τον ΟΣΕ, η ύπαρξη του παλιού «σταθμαρχείου», η διέλευση της σιδηροδρομικής γραμμής, οδηγούν στο δεύτερο σημαντικό στοιχείο της πρότασής μας – το θέμα των ελληνικών σιδηροδρόμων. Το θέμα παρουσιάζεται στη λύση μας με τρεις όψεις:

- Με τη μουσειακή έκθεση και προβολή της ιστορίας των ελληνικών σιδηροδρόμων – με τη δημιουργία μουσείου ΟΣΕ, την έκθεση παλιών βαγονιών και ατμομηχανών και τη δημιουργία ατμόσφαιρας παλιού σιδηροδρομικού σταθμού.
- Με τη χρησιμοποίηση παλιών βαγονιών, κατάλληλα διαρρυθμισμένων εσωτερικά, για τη στέγαση των αναγκών αναψυχής και πολιτιστικής δράσης.
- Με τη δρομολόγηση μικρού τραίνου, για τη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση και περιήγηση του άλσους.»

(Σημ. Κείμενο από το τεύχος του διαγωνισμού του 1982 – πρόταση 71.005)

«ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Στο στέγαστρο που βρίσκεται στην πλατφόρμα απέναντι από το παλιό σταθμαρχείο, θα γίνονται υπαίθριες - στεγασμένες εκθέσεις πινάκων και γλυπτών. Κι αυτή η λειτουργία θα είναι δεμένη με ένα βαγόνι - πινακοθήκη. Εκτός από τις εκθέσεις των ντόπιων ή των ξένων καλλιτεχνών, η διεύθυνση του άλσους θα μπορεί να οργανώνει περιοδικές εκθέσεις, σε συνεργασία (απ' ευθείας ή μέσω του Δημοτικού Πνευματικού Κέντρου) με την Εθνική Πινακοθήκη, με το υλικό που, λόγω έλλειψης χώρου, βρίσκεται αποθηκευμένο στα υπόγεια της τελευταίας. Ανάλογη συνεργασία μπορεί να γίνει και με το Αρχαιολογικό Μουσείο, το ΤΕΕ, το Καλλιτεχνικό Επιμελητήριο κ.λ.π. Η γειτνίαση με το μουσείο του ΟΣΕ, η επαφή με το πλούσιο πράσινο του άλσους και η σχέση με την ήρεμη ατμόσφαιρα του σιδηροδρομικού σταθμού, συνηγορούν για την επιλογή αυτής της λειτουργίας σ' αυτήν την θέση. Θα ήταν πολύ ωραίο, αν, και στο θέμα «πινακοθήκη» υπήρχε η δυνατότητα αυτενέργειας, «πολιτιστικής δράσης» και όχι μόνο οπτικής επαφής. Θα αρκούσε να διατεθεί ένα βαγόνι, να στηθούν μέσα τραπέζια - πάγκοι, να γίνει προμήθεια από χαρτί, χρώματα, πινέλα και να μπορεί ο καθένας να δοκιμάζει τις ικανότητές του στο σχέδιο και το χρώμα, με την κάποια παρακολούθηση ειδικού που θα εξασφαλίζει μια φορά έστω την βδομάδα ο Δήμος. Να το ελεύθερο εργαστήρι ζωγραφικής.»

(Σημ. Κείμενα από το τεύχος του διαγωνισμού του 1982 - πρόταση 71.005).

«Μουσειακή προβολή των ελληνικών σιδηροδρόμων

Η προβολή αυτή θα ξεκινά από τη δημιουργία ενός μουσείου των ελληνικών σιδηροδρόμων, με τη βοήθεια και τη φροντίδα του ΟΣΕ, που θα στεγάσει σε παλιά βαγόνια (που θα διαρρυθμιστούν για να στεγάσουν και να προβάλουν εκθέματα), όσα μπορούν να βρεθούν από την ιστορία του μεταφορικού αυτού μέσου στην Ελλάδα: φωτογραφίες, μακέτες, χάρτες, βιβλία, μελέτες, ντοκουμέντα, σχέδια, αφίσες, εισιτήρια, μπροσούρες... Με τη δημιουργία του μουσείου αυτού, μοναδικού στο είδος του, στο νοτιώτερο σημείο των σιδηροδρομικών γραμμών στη χώρα μας, θα συγκεντρωθεί θα ταξινομηθεί, θα διασωθεί και θα προβληθεί πλήθος υλικού, που φωτίζει τη σύλληψη της ιδέας, τις αρχικές προσπάθειες, τη δημιουργία και την εξέλιξη των σιδηροδρόμων στην Ελλάδα. Παράλληλα, θα δημιουργηθεί ένας πρώτης τάξεως πόλος έλξης για το άλσος, αλλά και για την πόλη της Καλαμάτας, θα ενισχυθεί η επιρροή, η σημασία και ο ρόλος του χώρου που διαμορφώνουμε. Η μουσειακή προβολή θα συμπληρωθεί με την επιλογή και χρησιμοποίηση παλιών ατμομηχανών και βαγονιών, απ' αυτά που βρίσκονται εγκαταλειμμένα σε σιδηροδρομικούς σταθμούς, εδώ κι εκεί στην Ελλάδα: στο Βαρθολομίδ (πραγματικό νεκροταφείο παλιού υλικού), στην Πάτρα, το Βόλο κι αλλού. Συντηρημένα και φρεσκοβαθμένα, θ' αποτελούν ζωντανά εκθέματα - τοποθετημένα σε διάφορα σημεία του άλσους, σε νεκρά κομμάτια γραμμής - και θα φέρνουν στον παλιότερες εποχές.»

9.2. Η βόρεια περιμετρική αρτηρία: ραχοκοκκαλιά της επιδιωκόμενης δομής (προγραμματισμός και έναρξη μελέτης)

■ Ολη η νέα δομή της Καλαμάτας στηρίζεται σε ένα σωστό κυκλοφοριακό δίκτυο που θα εξυπηρετεί ικανοποιητικά τροχούς και πεζούς, αλλά και θα ανταποκρίνεται σε έκτακτες ανάγκες (π.χ. σεισμό).

Από τη σχηματική δομή της πόλης πρέπει να εξυπηρετεί, όσο πιο πολύ γίνεται, το βασικό κυκλοφοριακό σύστημα.

■ Βασική επιδίωξη του κυκλοφοριακού σχεδιασμού είναι η δημιουργία του περιφερειακού άξονα βόρεια πόλης (πλάτους 24 μέτρων) και η σύνδεσή του με το εθνικό οδικό δίκτυο. Ο προορισμός αυτού του άξονα είναι η εξασφάλιση μιας κυκλοφοριακής αυτοτέλειας του ανατολικού, του δυτικού και του κεντρικού τομέα της πόλης αναφορικά με τις υπερτοπικές μετακινήσεις εθνικής κλίμακας (Αρκαδία / Ηλεία / Υπόλοιπη Ηπειρωτική Ελλάδα) και περιφερειακής κλίμακας (Μάνη / Μεσσήνη / Πύλος / Σπάρτη / Αρεόπολη, κ.λπ.). Η αυτοτέλεια περιορίζει τις δυσάρεστες συνέπειες των διαμπερών μετακινήσεων και της ανισόμερης υπερφόρτισης του δυτικού τομέα της πόλης και ταυτόχρονα πετυχαίνει να απαλλάξει σε μεγάλο βαθμό τις διάφορες πολεοδομικές ενότητες από κινήσεις οχημάτων που δεν έχουν στόχο τη αφετηρία μέσα στην ίδια αυτή πολεοδομική ενότητα.

■ Η Δημοτική Αρχή συμφώνησε πλήρως με την προτεινόμενη αυτή ρύθμιση. Μετασειαμικά πολλαπλασιάστηκαν οι ενέργειές της, χέρι - χέρι με τους πολεοδόμους και κυκλοφοριολόγους εκπονήθηκαν μελέτες για να πεισθούν οι κεντρικές αρχές (Υπουργείο) να εγκρίνουν τις πιστώσεις. Η φοβερή καταστροφή και η καυτή επικαιρότητα της Καλαμάτας βοήθησε το συνεπή αγώνα και εγκρίθηκαν από τους αρμόδιους. Ομως μετά μπήκε η μικροπολιτική και η ψηφοθηρία στη μέση... Μέχρι σήμερα!

9.3. Το δυτικό κέντρο ■ Εξεύρεση γης με το Ν.1337/83 ■ Γραμμή 550 της ΕΟΚ ■ 500 κατοικίες του Ο.Ε.Κ.

■ Ο Ν.1337/83 - Φ.Ε.Κ. 33(Α') 14.3.83, (που είναι ουσιαστικά μια καινούργια έκδοση του Ν.947/79, αλλού προς το καλύτερο, αλλού προς το χειρότερο) μέσα στα 21 άρθρα του έχει ένα άρθρο, το 8 («εισφορά σε γη»), που θα μπορούσε «επαναστατικά» να λύσει σε σοβαρό βαθμό το πρόβλημα της έλλειψης γης στις πόλεις στη διάθεση του Δήμου και του Δημοσίου για τον κοινωνικό εξοπλισμό, τους ελεύθερους χώρους κ.λπ. Λέμε «θα μπορούσε», γιατί το ζήτημα είναι να εφαρμοστεί, να εφαρμόζεται παντού όπου προβλέπει ο νόμος. Και αυτό δε γίνεται. Ελάχιστοι τολμούν να

αντιμετωπίσουν το πολιτικό κόστος, τον κίνδυνο να χάσουν ψήφους ιδιοκτητών. Ο Δήμος της Καλαμάτας τόλμησε! Και προβλέπουμε πως θα βγει διπλά κερδισμένος:

- και απέκτησε τη γη για το Δυτικό Κέντρο (πάνω από 60 στρέμματα, χωρίς να πληρώσει δραχμή) με μια σειρά κοινωνικές χρήσεις (εκπαίδευση, εμπόριο, πολιτιστικές εκδηλώσεις, αθλητικά κ.λπ.)
- και τελικά, αντί να χάσει ψήφους, θα αποκτήσει καινούργιους, όπως φαίνεται.

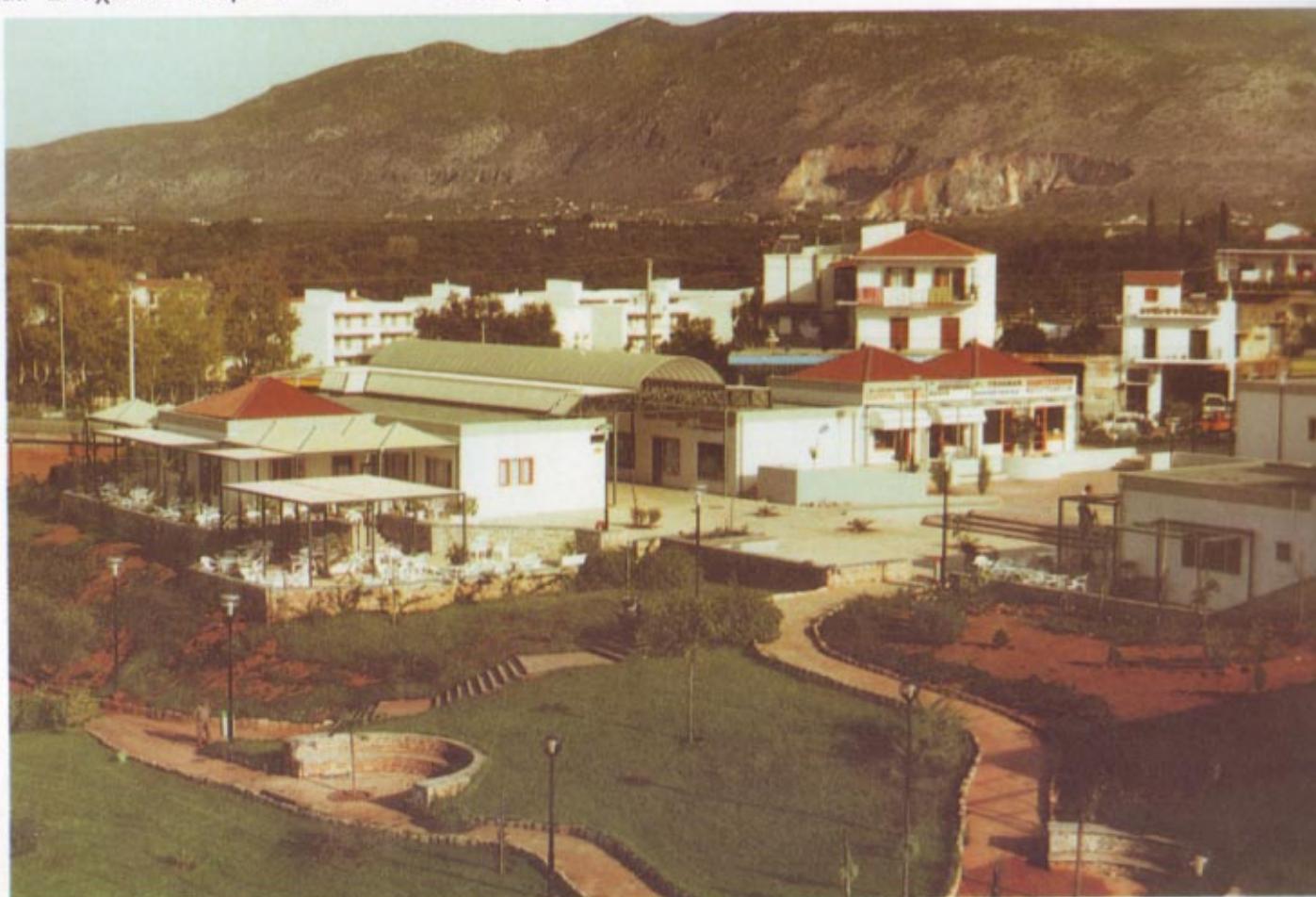
Το Δυτικό Κέντρο και η Οικιστική Μονάδα του ΟΕΚ

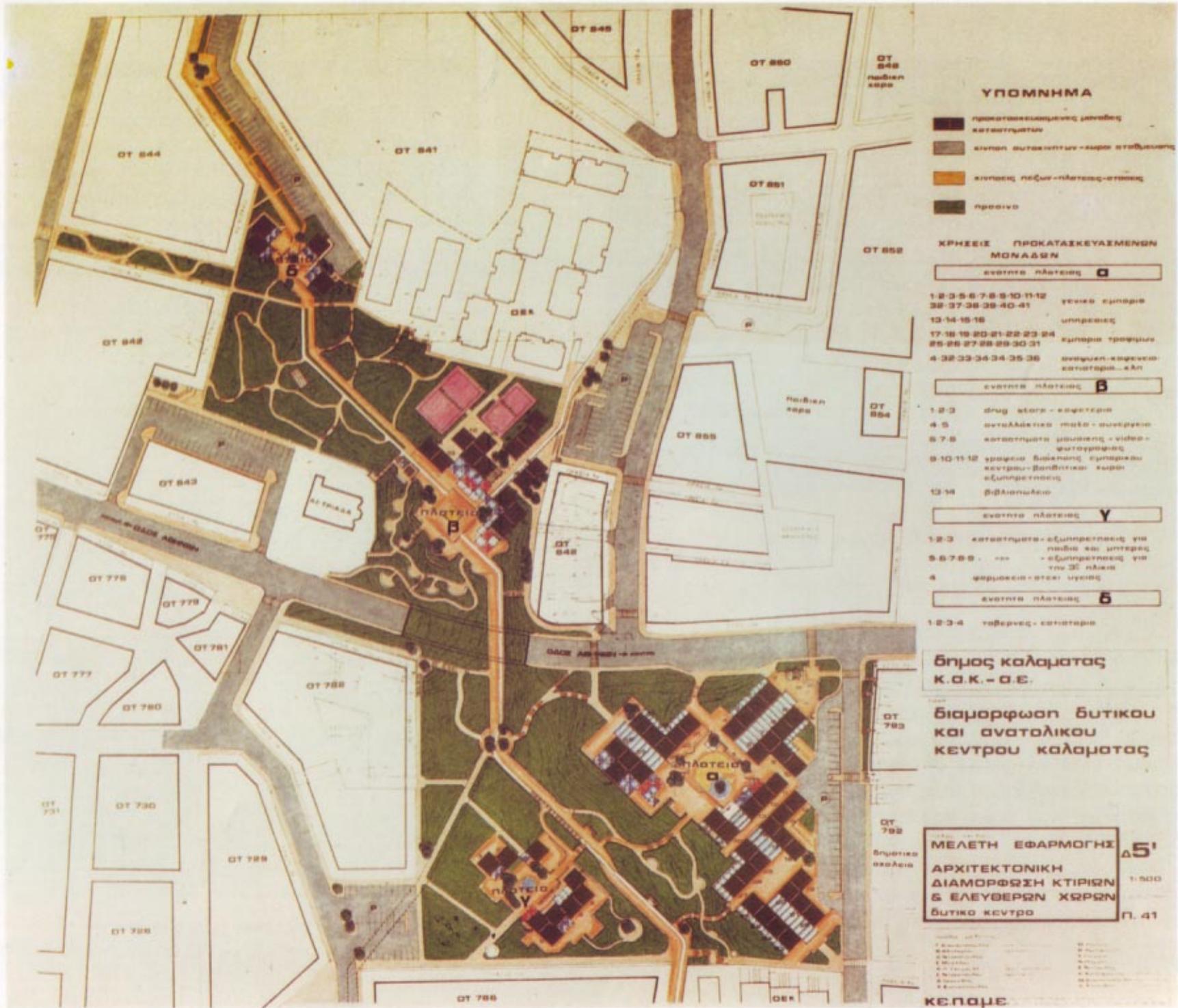
Αναπτύσσεται σε έκταση 150 στρέμματων που αγοράστηκαν από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας (τα 30 στρέμματα πριν από το σεισμό και τα 120 μετά το σεισμό).

Από αυτά, τα 60 περίπου στρέμματα έχουν ήδη μεταβιβαστεί στο Δήμο.

Το Δυτικό Κέντρο περιλαμβάνει:

- Στεγαστικό πρόγραμμα 500 κατοικιών του Ο.Ε.Κ.
- Εμπορικό Κέντρο 30 καταστημάτων.
- Βρεφονηπιακό Σταθμό της Εργατικής Εστίας.
- Αθλητικό-Πολιτιστικό Κέντρο, που περιλαμβάνει δύο ανοιχτά γήπεδα μπάσκετ-βόλλευ, κέντρο νεολαίας, κ.λ.π.
- Αποκεντρωμένες δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες.
- 12θέσιο Δημοτικό Σχολείο.
- Γέφυρα για την ασφαλή και άνετη κυκλοφορία σχημάτων και πεζών.
- Τέλος, υπάρχουν όλες οι εξυπηρετήσεις για το αυτοκίνητο (πάρκινγκ), τους πεζούς (πεζόδρομοι), το ποδήλατο, διάδρομοι για άτομα με ειδικές ανάγκες και πολύ - πολύ πράσινο.

Μακέτα τμήματος του Δυτικού Κέντρου.

- Η αποκατάσταση και βελτίωση της οικονομικής ζωής απαιτούσε: πρώτον, την ταχύτατη εξεύρεση γης για την ανέγερση προσωρινών και μόνιμων εμπορικών καταστημάτων, ώστε να λειτουργήσει το εμπόριο, δεύτερον, τη δημιουργία της βιοτεχνικής ζώνης (σε μεγάλη έκταση που έπρεπε να αποκτηθεί) για να εγκατασταθούν οργανωμένα οι βιοτέχνες που έπαθαν ζημιές και τρίτον, τη λειτουργία της Βιομηχανικής περιοχής (ΒΙΠΕ) (και πάλι πρώτα η εξεύρεση γης) για να αναπτυχθεί στην Καλαμάτα και ο δευτερογενής τομέας παραγωγής.

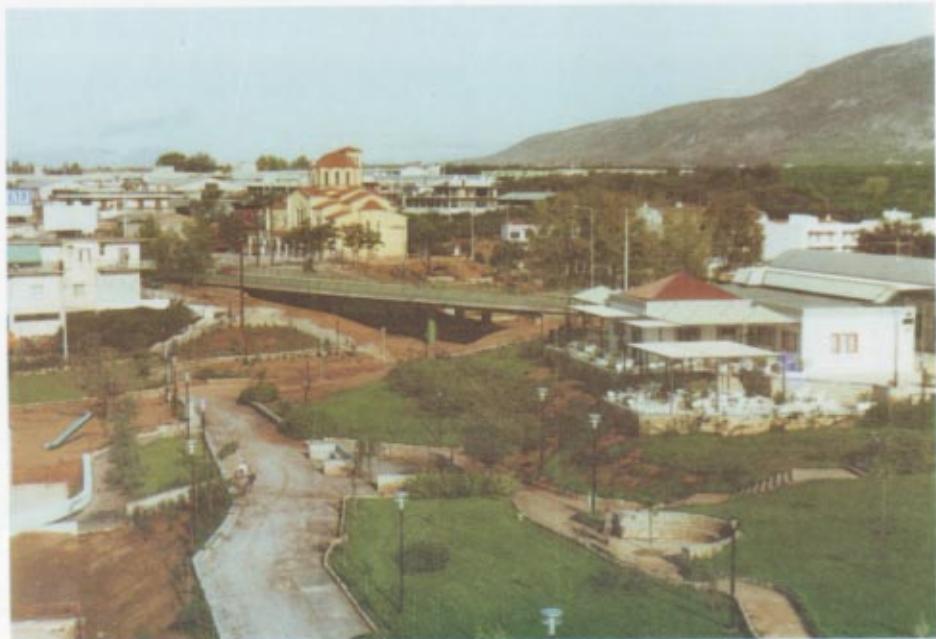
Το Δυτικό Κέντρο είναι ήδη ολάνθιστο.

■ Γιατί όλοι πια το βλέπουν:

- Ελεύθεροι χώροι δεν υπήρξαν αρκετοί για τις (απαραίτητες τους 4 - 5 μήνες μετά το σεισμό) 6.000 σκηνές και έτσι καταλήφθηκαν ζωτικοί για την καθημερινή οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης χώροι.
- Ανοικτές εκτάσεις για τα συγκροτήματα των 2.500 λυομένων προσωρινών οικημάτων (που αντικατάστησαν για δύο χρόνια τις κατοικίες που γκρεμίστηκαν ή πρέπει να κατεδαφιστούν) βρέθηκαν με χίλιες δύο δυσκολίες.
- Η ανοικοδόμηση των νέων κατοικιών απαιτεί τον ακριβή καθορισμό των ορίων κάθε οικοπέδου, μετά την εφαρμογή του σχεδίου και την απόδοση της εισφοράς σε γη.

■ Μιλήσαμε ήδη για την ανάγκη αποκέντρωσης του κεντρικού κοινωνικού εξοπλισμού, ώστε να εξυπηρετούνται σωστά και οι υποβαθμισμένες «αυθαίρετες» περιοχές. Παράλληλα επιμείναμε ιδιαίτερα ότι το πρόβλημα της εξεύρεσης γης είναι στην Καλαμάτα, όπως σ' όλες τις ελληνικές πόλεις, πρωταρχικό. Στη δυτική περιοχή, της Αγίας Τριάδας, είχε προβλεφθεί από το Ρ.Σ. έκταση 65 στρέμματα στη «Λαγκάδα», μια κατάφυτη περιοχή με μεγάλες ιδιοκτησίες, για το Δυτικό Κέντρο Κοινωνικής και Οικονομικής Ζωής. Αυτή η έκταση θα πέρναγε στην ιδιοκτησία όλων των κατοίκων, δηλαδή του Δήμου, με βάση τις ψηλές εισφορές που προβλέπει για τα μεγάλα οικόπεδα ο 1337.

Το ιδιαίτερο στοιχείο ήταν ότι στην περιοχή του Δυτικού Κέντρου είχε μεγάλη ιδιοκτησία ο Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.) και η εισφορά του σε γη θα ήταν η πρώτη μαγιά για το κέντρο. Ελα όμως που τα πράγματα δεν ήταν τόσο απλά, παρ' όλο που ο ΟΕΚ έφτιαχνε στο υπόλοιπο οικόπεδο του μόνο σπίτια (για

Το Δυτικό Κέντρο, η γέφυρα, η Αγία Τριάδα, τα σπίτια του ΟΕΚ

Από το έργο κατασκευής του αγωγού αποχέτευσης του Δυτικού Κέντρου, στη Λαγκάδα.

διανομή σε εργαζόμενους) και με ευθύνη και επένδυση του Δήμου, θα αποκτούσε σε απόλυτη επαφή ένα εξαιρετικό - κοινωνικά εξοπλισμένο κέντρο ζωής. Για μεγάλο διάστημα αρνιόταν ότι μπορεί ποτέ κρατικός οργανισμός να δίνει εισφορά γης στο Δήμο. Τελικά όχι μόνο έδωσε, αλλά έκανε και κάτι θαυμάσιο: αγόρασε και όλη την άλλη γύρω περιοχή και έδωσε απ' αυτήν την εισφορά γης το 55% στο Δήμο για το κέντρο, μια και οι πρώην μεγαλοιδιοκτήτες θα αργούσαν τουλάχιστον να τη δώσουν, αφού θα ολοκληρωνόταν η μελέτη εφαρμογής. Άλλη μια μεγάλη, αλλά αθόρυβη, μάχη είχε κερδηθεί.

Σήμερα το Δυτικό Κέντρο λειτουργεί, η μεγάλη καινούργια γέφυρα (που δημιουργήθηκε για να ενοποιηθούν από κάτω τα δύο κομμάτια της ζώνης πεζών του κέντρου), χρησιμοποιείται και γύρω - γύρω ξεφύτρωσαν οι ωραιότατες διώροφες κατοικίες του ΟΕΚ, με 500 διαμερίσματα.

■ Στο Δυτικό Κέντρο, όπως και στο Ανατολικό, δεν υπήρχαν πιστώσεις για να ανεγερθούν τα αναγκαία κτίσματα. Η λύση που βρέθηκε, πάλι σε αγαστή συνεργασία των πολεοδόμων με τη Δημοτική Αρχή, ήταν να διατεθούν καμία εκατοστή μονάδες από τα 400 λυόμενα προκατασκευασμένα καταστήματα που είχαν παραγγελθεί με Διεθνή Διαγωνισμό για την προσωρινή κάλυψη των εμπορικών αναγκών στο κέντρο της πόλης. Ο λόγος ήταν ότι η ΕΟΚ, που ήθελε να χρηματοδοτήσει τα καταστήματα αυτά,

δεν μπορούσε να «χωρέσει» στη γραμμή 550, παρά μόνον τέτοιες προκατασκευασμένες μονάδες. Φυσικά προβλέφθηκαν από την ομάδα των πολεοδόμων μεγαλύτερες διαστάσεις: οι προσωρινές μονάδες καταστημάτων στο ιστορικό κέντρο της πόλης ήταν 25 τ.μ. η καθεμιά, ενώ, ετούτες, για το Δυτικό και το Ανατολικό Κέντρο Ζωής ήταν διπλάσιες, 50 τ.μ. η καθεμιά.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ (1989)

Τώρα εκτελούνται:

- Όλα τα έργα υποδομής (ύδρευση - αποχέτευση - ηλεκτρο-μηχανολογικές εγκαταστάσεις, δρόμοι, πεζόδρομοι, πλατείες, parking, πράσινο κ.λπ.).
- Το εμπορικό κέντρο.
- Το αθλητικό - πολιτιστικό κέντρο.
- Ο βρεφονηπιακός σταθμός.
- Η γέφυρα έχει ολοκληρωθεί.
- Τα έργα αυτά έχουν προϋπολογισμό 900 εκ.

Χρηματοδοτούνται από :

ΕΟΚ - Γραμμή 550	400 εκ.
Μ.Ο.Π.	100 εκ.
Ελληνικό Δημόσιο - Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε.	400 εκ.
ΣΥΝΟΛΟ	900 εκ.

Προβλέπεται ότι θα ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος του 1989.

Οι εκπρόσωποι της ΕΟΚ και της Ενωσης Ευρωπαίων Πολεοδόμων στο Δυτικό Κέντρο. Ήρθαν για να δουν «ιδίους όμμασιν» την πραγματοποίηση των πολεοδομικών σχεδίων πριν αποφασίσουν για την απονομή του πολεοδομικού βραβείου.

*Μάλλον συμπαθητικές οι κατοικίες
του ΟΕΚ, δε βρίσκετε;*

ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ Ο.Ε.Κ. (1989)

- 130 κατοικίες. Η κατασκευή τους ολοκληρώνεται.
- 370 κατοικίες. Εχει αρχίσει η μελέτη και αναμένεται να δημοπρατηθούν μέσα στο 1990.

Το Δυτικό Κέντρο θα αναβαθμίσει άμεσα ΟΛΕΣ τις υποβαθμισμένες δυτικές συνοικίες της πόλης.

Βρεφονηπιακός σταθμός στο νότιο τμήμα του Δυτικού Κέντρου, κοντά στις κατοικίες του Ο.Ε.Κ.

9.4. Το ανατολικό κέντρο οικονομικής και κοινωνικής ζωής, στο πρώην στρατόπεδο του «Συντάγματος»

■ Το Ανατολικό Κέντρο Ζωής, από άποψη προσφοράς κοινωνικών και οικονομικών εξυπηρετήσεων στους κατοίκους της υποβαθμισμένης αυτής περιοχής, μοιάζει πολύ με το Δυτικό. Μόνο που η γη αποκτήθηκε από το Δήμο όχι με την εφαρμογή του Ν.1337/83, αλλά με παραχώρηση από τον Ελληνικό Στρατό. Είναι πάνω από 110 στρέμματα του στρατοπέδου του εκεί Συντάγματος, που βρισκόταν άλλοτε έξω από την Καλαμάτα, αλλά σιγά - σιγά προχώρησαν τα «αυθαίρετα» κτίσματα και το περικύκλωσαν από παντού.

Οι διαπραγματεύσεις του Δήμου με την πολιτική ηγεσία του Στρατεύματος άρχισαν πολύ πριν το σεισμό (με βάση την πρόταση

του Ρ.Σ.), η τελική ίμως συμφωνία επιταχύνθηκε μετά τη μεγάλη περιπέτεια το Σεπτέμβρη του 1986, κατά την οποία γκρεμίστηκαν και τα περισσότερα κτίσματα του Στρατοπέδου. Μια βασική δυσκολία ήταν ότι, (παρά τις μεγάλες ζημιές), έπρεπε πρώτα να διαμορφωθεί το νέο στρατόπεδο του Συντάγματος, στο πρώην γήπεδο βολής, έξω από το σχέδιο πόλης, πάνω στο δρόμο για τη Σπάρτη. Τα σχέδια των πολεοδόμων άλλαξαν πολλές φορές μετά το σεισμό. Ελάχιστοι πίστευαν τότε στην επιτυχία ενός τόσο παράτολμου για τη χώρα μας εγχειρήματος, με πρώτη - πρώτη τη Δημόσια Αρχή / Υπουργείο που πάλεψε πολύ για να καλυφθεί

ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ - ΜΕΛΕΤΩΝ (1989)

Τώρα εκτελούνται:

- Όλα τα έργα υποδομής (ύδρευση - αποχέτευση - ηλεκτρο-μηχανολογικές εγκαταστάσεις - δρόμοι - πεζόδρομοι - πλατείες - πράσινο κ.λπ.).

- Το αθλητικό κέντρο.
- Το εμπορικό κέντρο.
- Ο βρεφονηπιακός σταθμός.
- Οι εγκαταστάσεις του Φ.Ο.Κ.
- Οι εγκαταστάσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Καλαμάτας.
- Τα έργα αυτά έχουν προϋπολογισμό 1 δις

Χρηματοδοτούνται από:	
Την ΕΟΚ-Γραμμή 550	400 εκ.
Μ.Ο.Π.	100 εκ.
Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.	400 εκ.
Νέα Γενιά	100 εκ.
	1.000 εκ.

Προβλέπεται ότι θα ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος του 1989. Για όλα τα άλλα έργα έχουν ανατεθεί οι μελέτες που θα ολοκληρωθούν όλες μέσα στο 1990, οπότε και θα δημοπρατηθούν τα σχετικά έργα.

Το ΕΡΓΟ αυτό θα αναβαθμίσει άμεσα ΟΛΕΣ τις υποβαθμισμένες ανατολικές συνοικίες της πόλης (Αγ.Σιδέρης, Αγ.Παρασκευή, Αγ.Κωνσταντίνος, Αγ. Δημήτριος Αρκάδων - Φυτειά - περιοχή Συντάγματος κ.λπ.) και έμμεσα ΟΛΗ την πόλη.

*Μάλλον συμπαθητικές οι κατοικίες
του ΟΕΚ, δε βρίσκετε;*

ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ Ο.Ε.Κ. (1989)

- 130 κατοικίες. Η κατασκευή τους ολοκληρώνεται.
- 370 κατοικίες. Εχει αρχίσει η μελέτη και αναμένεται να δημοπρατηθούν μέσα στο 1990.

Το Δυτικό Κέντρο θα αναβαθμίσει άμεσα ΟΛΕΣ τις υποβαθμισμένες δυτικές συνοικίες της πόλης.

Βρεφονηπιακός σταθμός στο νότιο τμήμα του Δυτικού Κέντρου, κοντά στις κατοικίες του Ο.Ε.Κ.

9.4. Το ανατολικό κέντρο οικονομικής και κοινωνικής ζωής, στο πρώην στρατόπεδο του «Συντάγματος»

■ Το Ανατολικό Κέντρο Ζωής, από άποψη προσφοράς κοινωνικών και οικονομικών εξυπηρετήσεων στους κατοίκους της υποβαθμισμένης αυτής περιοχής, μοιάζει πολύ με το Δυτικό. Μόνο που η γη αποκτήθηκε από το Δήμο όχι με την εφαρμογή του Ν.1337/83, αλλά με παραχώρηση από τον Ελληνικό Στρατό. Είναι πάνω από 110 στρέμματα του στρατοπέδου του εκεί Συντάγματος, που βρισκόταν άλλοτε έξω από την Καλαμάτα, αλλά σιγά - σιγά προχώρησαν τα «αυθαίρετα» κτίσματα και το περικύκλωσαν από παντού.

Οι διαπραγματεύσεις του Δήμου με την πολιτική ηγεσία του Στρατεύματος άρχισαν πολύ πριν το σεισμό (με βάση την πρόταση

του Ρ.Σ.), η τελική όμως συμφωνία επιταχύνθηκε μετά τη μέγαλη περιπέτεια το Σεπτέμβρη του 1986, κατά την οποία γκρεμίστηκαν και τα περισσότερα κτίσματα του Στρατοπέδου. Μια βασική δυσκολία ήταν ότι, (παρά τις μεγάλες ζημιές), έπρεπε πρώτα να διαμορφωθεί το νέο στρατόπεδο του Συντάγματος, στο πρώην γήπεδο βολής, έξω από το σχέδιο πόλης, πάνω στο δρόμο για τη Σπάρτη. Τα σχέδια των πολεοδόμων άλλαξαν πολλές φορές μετά το σεισμό. Ελάχιστοι πίστευαν τότε στην επιτυχία ενός τόσο παράτολμου για τη χώρα μας εγχειρήματος, με πρώτη - πρώτη τη Δημόσια Αρχή / Υπουργείο που πάλεψε πολύ για να καλυφθεί

ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ - ΜΕΛΕΤΩΝ (1989)

Τώρα εκτελούνται:

- Όλα τα έργα υποδομής (ύδρευση - αποχέτευση - ηλεκτρο-μηχανολογικές εγκαταστάσεις - δρόμοι - πεζόδρομοι - πλατείες - πράσινο κ.λπ.).
- Το αθλητικό κέντρο.

- Το εμπορικό κέντρο.

- Ο βρεφονηπιακός σταθμός.

- Οι εγκαταστάσεις του Φ.Ο.Κ.

- Οι εγκαταστάσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Καλαμάτας.

- Τα έργα αυτά έχουν προϋπολογισμό 1 δις

Χρηματοδοτούνται από:

Την ΕΟΚ-Γραμμή 550	400 εκ.
Μ.Ο.Π.	100 εκ.
Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.	400 εκ.
Νέα Γενιά	100 εκ.
	1.000 εκ.

Προβλέπεται ότι θα ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος του 1989. Για όλα τα άλλα έργα έχουν ανατεθεί οι μελέτες που θα ολοκληρωθούν όλες μέσα στο 1990, οπότε και θα δημοπρατηθούν τα σχετικά έργα.

Το ΕΡΓΟ αυτό θα αναβαθμίσει άμεσα ΟΛΕΣ τις υποβαθμισμένες ανατολικές συνοικίες της πόλης (Αγ.Σιδέρης, Αγ.Παρασκευή, Αγ.Κωνσταντίνος, Αγ. Δημήτριος Αρκάδων - Φυτειά - περιοχή Συντάγματος κ.λπ.) και έμμεσα ΟΛΗ την πόλη.

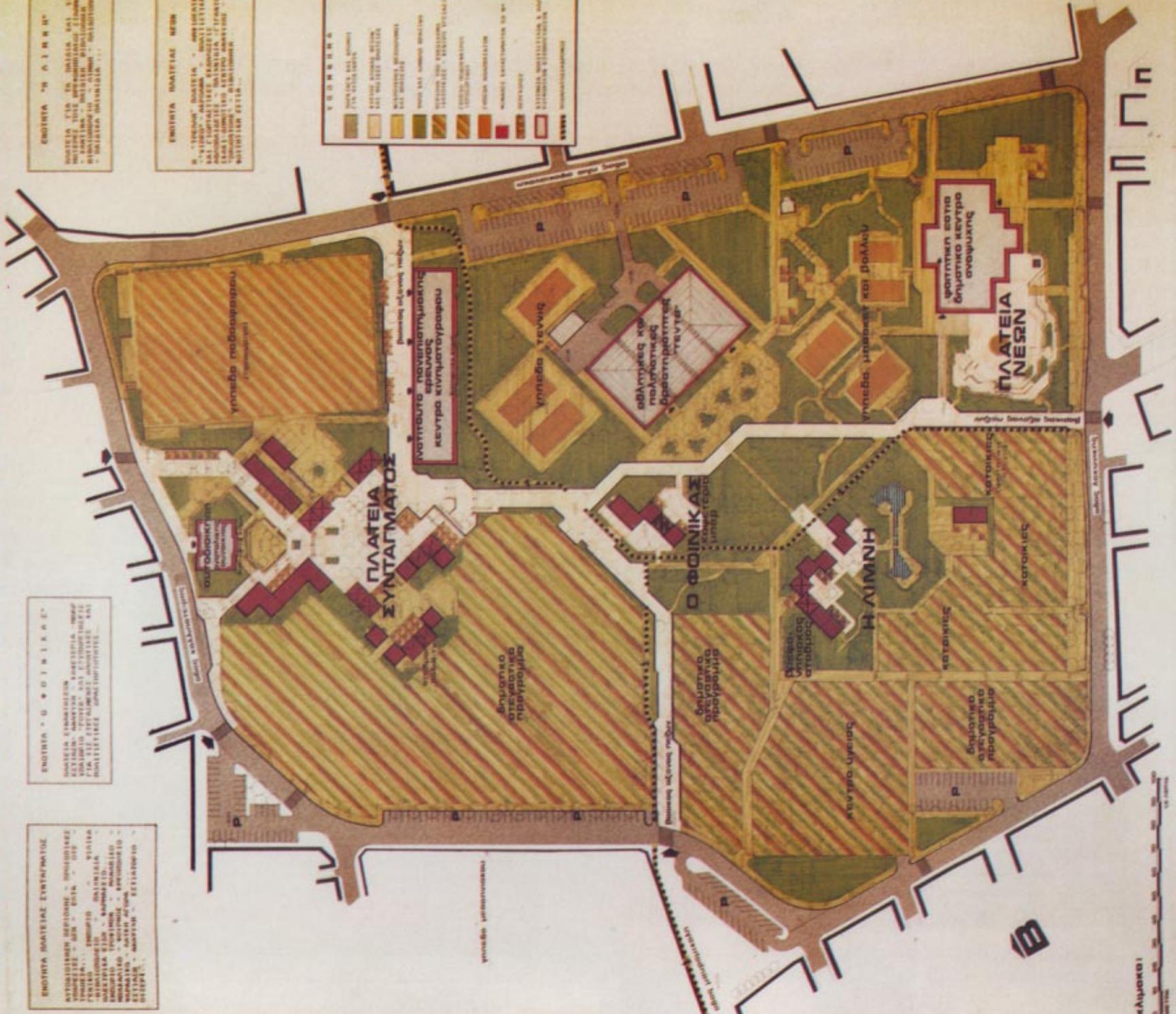
**ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ - ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ**

WYDZIAŁY I KIERUNKI STUDIÓW – **ROZWIĘZKI** – **REGULAMIN**
TYTUŁ: ... – **NAZWA:** ... – **CEG**
TYTUŁ JĘZYKOWY: ... – **TYTUŁ W JĘZYKU POLSKIM:** ... – **TYTUŁ W JĘZYKU ANGIELSKIM:** ...
REGULAMIN: ... – **REGULAMIN W JĘZYKU POLSKIM:** ... – **REGULAMIN W JĘZYKU ANGIELSKIM:** ...
REGULAMIN DLA STUDENTÓW: ... – **REGULAMIN DLA STUDENTÓW W JĘZYKU POLSKIM:** ... – **REGULAMIN DLA STUDENTÓW W JĘZYKU ANGIELSKIM:** ...
WYDAŁ: ... – **WYDAŁ W JĘZYKU POLSKIM:** ... – **WYDAŁ W JĘZYKU ANGIELSKIM:** ...
REGULAMIN: ... – **REGULAMIN W JĘZYKU POLSKIM:** ... – **REGULAMIN W JĘZYKU ANGIELSKIM:** ...
REGULAMIN: ... – **REGULAMIN W JĘZYKU POLSKIM:** ... – **REGULAMIN W JĘZYKU ANGIELSKIM:** ...

1960-61 1961-62 1962-63 1963-64 1964-65 1965-66 1966-67 1967-68 1968-69 1969-70 1970-71 1971-72 1972-73 1973-74 1974-75 1975-76 1976-77 1977-78 1978-79 1979-80 1980-81 1981-82 1982-83 1983-84 1984-85 1985-86 1986-87 1987-88 1988-89 1989-90 1990-91 1991-92 1992-93 1993-94 1994-95 1995-96 1996-97 1997-98 1998-99 1999-2000 2000-2001 2001-2002 2002-2003 2003-2004 2004-2005 2005-2006 2006-2007 2007-2008 2008-2009 2009-2010 2010-2011 2011-2012 2012-2013 2013-2014 2014-2015 2015-2016 2016-2017 2017-2018 2018-2019 2019-2020 2020-2021

PROTEIN MATERIAL TEST

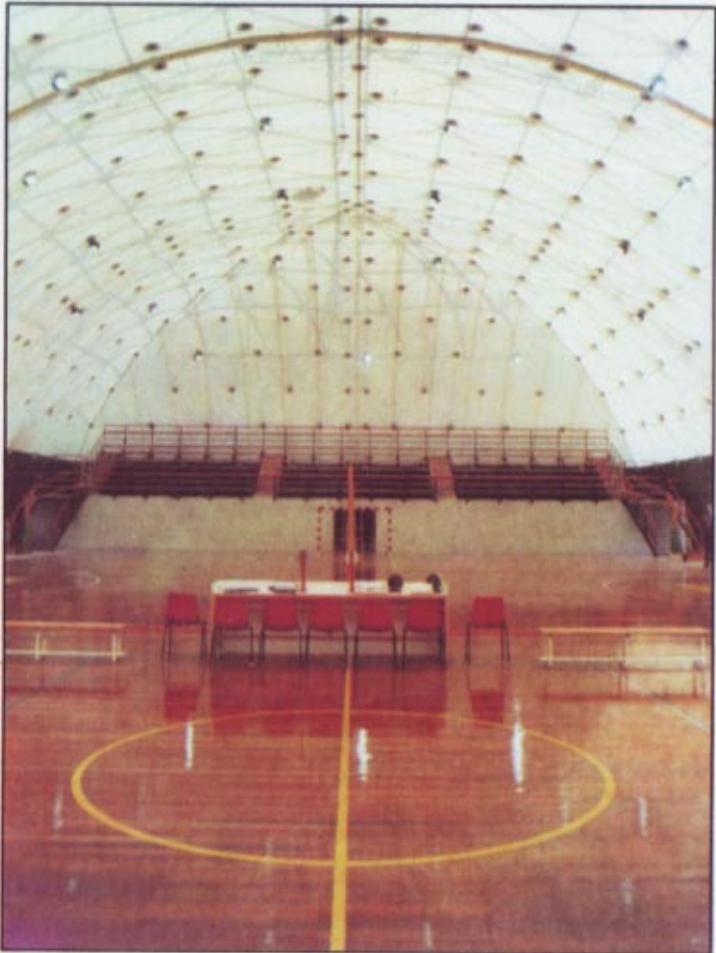
1. "FRESH" BEEF - over 90% protein.
2. "FRESH" ADULT HUMAN BLOOD - about 75% protein.
3. CLOTHES, FABRIC, ETC. - about 15% protein.
4. HUMAN HAIR - about 12% protein.
5. HUMAN SKIN - about 10% protein.
6. HUMAN BONES - about 10% protein.
7. HUMAN TEETH - about 10% protein.

Αναπτύσσεται σε έκταση 110 στρεμμάτων του παλαιού Στρατοπέδου που παραχωρήθηκαν στο Δήμο Καλαμάτας.
Περιλαμβάνει:

- Στεγαστικό πρόγραμμα 150 κατοικιών του Δήμου Καλαμάτας που θα «διατεθούν», κατά προτεραιότητα, σε σεισμόπληκτους.
- Το Διοικητήριο της περιοχής με αποκεντρωμένες μονάδες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.λπ.
- Εμπορικό κέντρο 30 καταστημάτων που θα νοικιαστούν, κατά προτεραιότητα, σε σεισμόπληκτους επαγγελματίες.
- Αστικό Κέντρο Υγείας.
- Κέντρο Πανεπιστημιακής Ερευνας, με την ίδρυση κατ' αρχήν δύο Ινστιτούτων (Βιοτεχνολογίας από την Γεωπονική Σχολή Αθηνών και Δυναμικής Γεωλογίας από το Γεωλογικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών) καθώς και ειδικές εγκαταστάσεις για εκπαιδευτικά προγράμματα στα οπτικοακουστικά μέσα (κινηματογράφος - video κ.λπ.).
- Εγκαταστάσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Καλαμάτας.
- Φοιτητική Εστία για 300 φοιτητές.
- Βρεφονηπιακό Σταθμό.
- Αθλητικό Κέντρο που περιλαμβάνει κλειστό αθλητικό - πολιτιστικό κέντρο (τέντα).
- Γήπεδο ποδοσφαίρου.
- Πέντε ανοιχτά γήπεδα βόλλεϋ - μπάσκετ - τέννις.
- Εγκαταστάσεις του Φιλογυμναστικού Ομίλου Καλαμάτας - Φ.Ο.Κ.
- Τέλος, υπάρχουν όλες οι εξυπηρετήσεις για το αυτοκίνητο (parking), τους πεζούς (πεζόδρομοι), το ποδήλατο, διάδρομοι για άτομα με ειδικές ανάγκες και πολύ - πολύ πράσινο.

Εσωτερικό κλειστού αθλητικού κέντρου (τέντα).

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (Σε εκατομμύρια δραχμές) 1400			
ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΟΣΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ	ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ
Ε.Ο.Κ. (γραφική 550)	400	400	—
Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε	750	500	250
Μ.Ο.Π.	100	50	50
Γεν. Γραμ/τεία Νίκαια Γενάρι	150	125	25

Τα δύο κτίσματα που διατηρούνται απ' το στρατόπεδο: το Διοικητήριο που θα στεγάσει την Αυτοδιοίκηση της περιοχής, και (κάτω) το Κέντρο Πανεπιστημιακής Ερευνας (Βιοτεχνολογίας από τη Γεωπονική Σχολή Αθηνών και Δυναμικής Γεωλογίας από το Γεωλογικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών).

9.5. Η μαρίνα και η ανάπτυξη της δυτικής παραλιακής περιοχής

■ Στη Δυτική Παραλιακή Ζώνη της Καλαμάτας, κοντά στις εκβολές του Νέδοντα και την προβλήτα του λιμανιού, η μανία της θάλασσας έκανε κάθε χειμώνα μεγάλες καταστροφές: με τα χρόνια εξαφανίστηκε ολόκληρη σειρά από Οικοδομικά Τετράγωνα! Μετά από μακροχρόνιες προσπάθειες ο Δήμος πέτυχε το καλοκαίρι του 1984 κονδύλια για να κατασκευασθεί μεγάλος κυματοθραύστης, για να προστατευθεί η περιοχή.

Οταν έγιναν τα σχέδια και άρχισαν τα έργα τέθηκε το Νοέμβρη του '84 στην πολεοδομική μας ομάδα απ' το Δήμο το ερώτημα: «τι θα την κάνουμε αυτήν την έκταση γης που θα δημιουργηθεί με την επιχωμάτωση πίσω απ' τον κυματοθραύστη;» Επρόκειτο για μια ζώνη μήκους 150 μ. και πλάτους γύρω στα 80. Σε τρεις μέρες η πρότασή μας ήταν να δημιουργηθεί εκεί φυσιολογικά ένα λιμανάκι αναψυχής, μια μαρίνα, ανοίγοντας απλώς μια διόδο στον κυματοθραύστη και αφήνοντας αμπάζωτη τη μεγάλη έκταση.

Την πρότασή μας υιοθέτησε μόνον ο Δήμαρχος (όπως πάντα).

Όλοι οι άλλοι παράγοντες (με το δίκιο τους) τράβαγαν τα μαλλιά τους: εγκεκριμένο έργο από όλες τις υπηρεσίες (Υπουργείο, ΕΟΤ κ.λπ.) με πολύ σύντομα τερμίνια, όπου έχουν αρχίσει ήδη οι εργασίες και να αλλάξουν... τα σχέδια! Ακόμα κι ο ίδιος ο τότε Νομάρχης, παρόλο που ήθελε πολύ να βοηθήσει, ήταν απόλυτα αντίθετος: «αυτά δε γίνονται με την ελληνική γραφειοκρατία!»

Να μην τα πολυλογούμε: μετά από 4 ώρες συζήτηση όλων των αρμόδιων παραγόντων της Νομαρχίας, του Δήμου, των μελετητών λιμενολόγων, των κατασκευαστών του κυματοθραύστη, άρχισε η κατάσταση ν' αλλάζει. Ο λιμενολόγος πρόσφερε μια πολύ χαμηλή τιμή για την επί πλέον μελέτη και υποσχέθηκε να την έχει σε ένα μήνα, επειδή λέει ενθουσιάστηκε με την τρελή ιδέα. Αμέσως ο κατασκευαστής προσφέρθηκε να πληρώσει αυτός τη μελέτη, «γιατί του άρεσε να γίνει μαρίνα και γιατί γλύτωνε τις επιχωμάτωσεις, που δεν τις πληρωνόταν καλά.» Το κλίμα άλλαξε... Σήμερα η μαρίνα για 250 σκάφη (σχεδόν 40 στρέμματα) κοντεύει

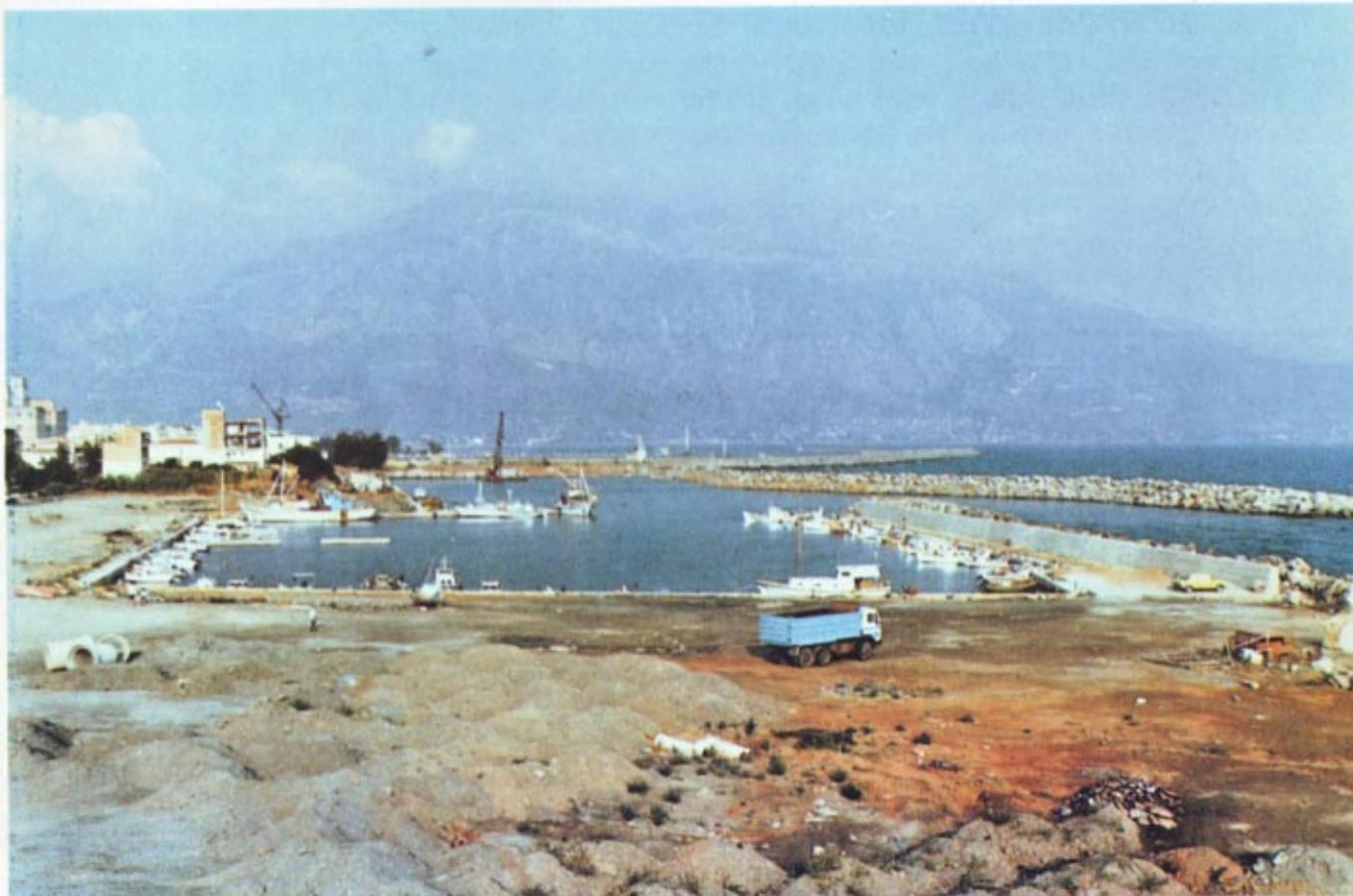
**ΜΑΡΙΝΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ**

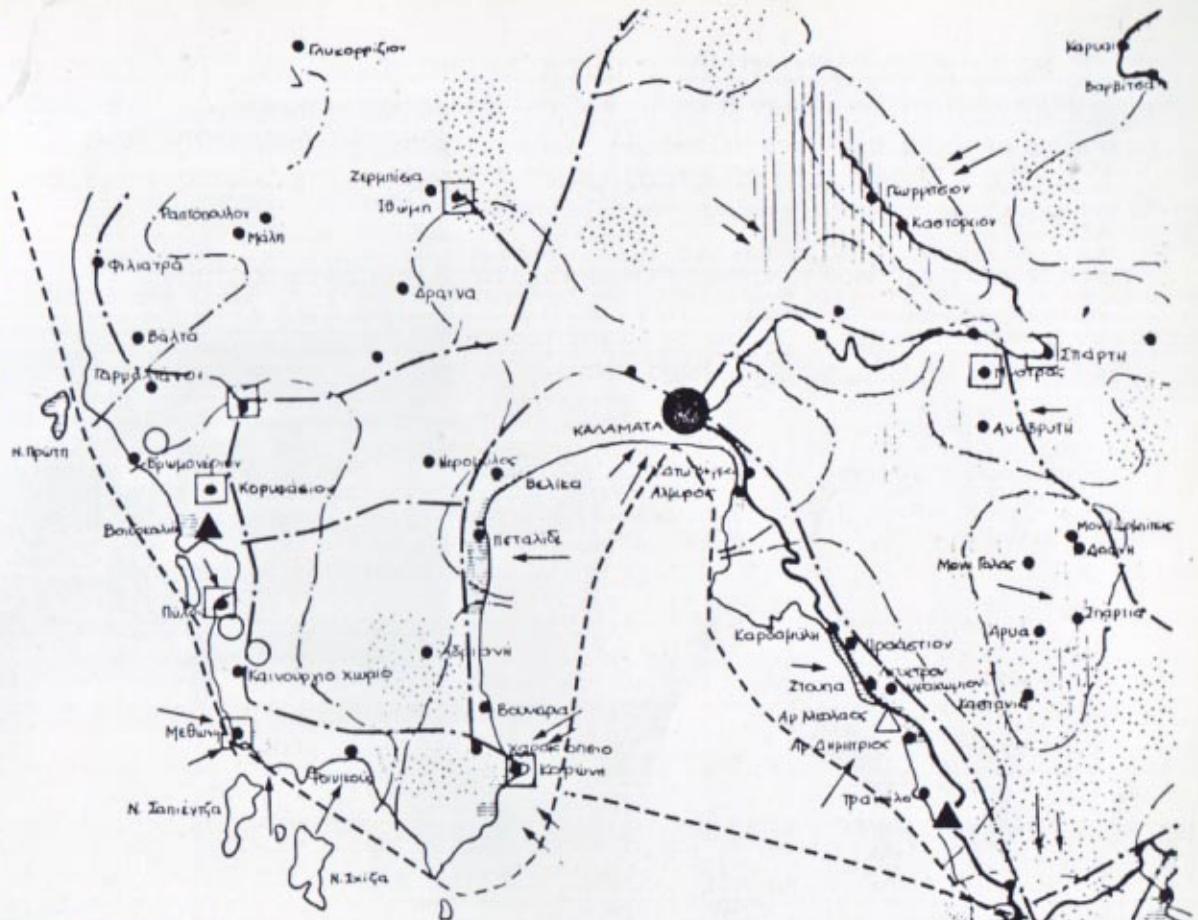
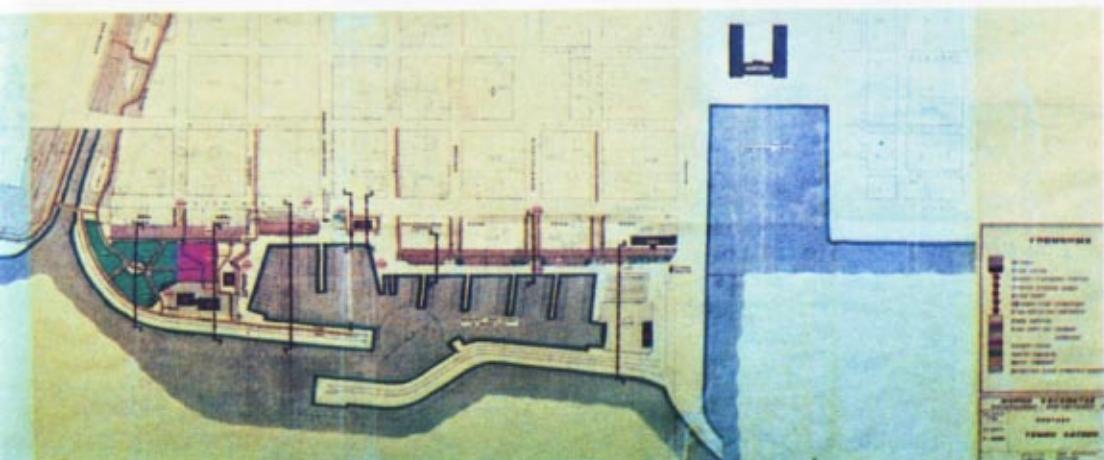
να ολοκληρωθεί. Δημιουργείται και η επίγεια ζώνη της. Τη χρηματοδότηση ανέλαβαν 3 κρατικοί κ.λπ. φορείς, που υπόγραφαν προγραμματική σύμβαση (άρθρο 11 του Ν.1416/84 και άρθρο 27 του Π.Δ. 76/85) με το Δήμο, μετά βέβαια από ηράκλειες προσπάθειες.

- Και ο σημαντικότερος στόχος, η αναβάθμιση ολόκληρης της Δυτικής παραλιακής ζώνης, φαίνεται πως θα πετύχει τελικά.
- Η Μαρίνα θα δώσει αφορμή να αναπτυχθούν πολλά στη χερσαία

ζώνη της. Εκτός από τα όσα σχετικά δημιουργήσει η ιδιωτική πρωτοβουλία, προβλέπεται ναυπηγοεπισκευαστικό κέντρο (καρνάγιο) 400 τ.μ., κτίριο διοίκησης - λιμεναρχείου - τελωνείου - γραφείο Ε.Ο.Τ., σούπερ μάρκετ (600 τ.μ.), εμπορικά μαγαζιά του δήμου (400 τ.μ.), αναψυκτήριο - μπαρ - εστιατόριο (500 τ.μ.), αίθουσα συγκεντρώσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων (200 τ.μ.), μεγάλη παρκοπλατεία με ωραία θέα στη θάλασσα (ύψος + 3,60 μ.) συνολικού εμβαδού 3000 τ.μ., χώροι πάρκινγκ για 80 θέσεις οχημάτων - σκαφών (1500 τ.μ.) στο καρνάγιο και στο Νέδοντα.

Αποψη από τα έργα της Μαρίνας.

1.1. Σκοπός της γενικής χωροταξικής μελέτης «μαρίνας» είναι η επισπελμονικά προγραμματισμένη ένταξη της Καλαμάτας στο Εθνικό Δίκτυο Λιμανιών Αναψυχής Ν.Πελοποννήσου, η ύπαρξη του αναγκαίου οδηγού για την εκπόνηση πολεοδομικών, αρχιτεκτονικών και κτιριολογικών σχεδίων της περιοχής, καθώς και ειδικών μελετών και προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης και σε τελευταία ανάλυση:

- η διερεύνηση της επιρροής της μαρίνας στην πόλη και
- η διερεύνηση της επιρροής της πόλης πάνω στη μαρίνα.

1.2. Στόχος για την επιτυχία του σκοπού μας ήταν να συνδυαστούν οι γενικές επιταγές της χωροταξικής πολιτικής της περιοχής της Μεσσηνίας και η υπόθεση της ενίσχυσης του ρόλου της Καλαμάτας, σύμφωνα με τους στόχους της μελέτης της Ε.Π.Α.

Το έργο αυτό έχει μεγάλη αναπτυξιακή αξία.

Είναι ταυτόχρονα ένα μεγάλο έργο τουριστικής ανάπτυξης και γίνεται στην περιοχή που ήταν η πιο υποβαθμισμένη της Καλαμάτας - Δυτική Παραλία - που λίγα χρόνια πριν την εγκατέλειψαν οι κάτοικοι της για να γλυτώσουν από τα μανιασμένα κύματα της θάλασσας, τους βόθρους της πόλης και των αφαγειών. Σε λίγα χρόνια τίποτα δε θα θυμίζει αυτό το θλιβερό παρελθόν.

Σε λίγα χρόνια η Δυτική Παραλία δε θάχει τίποτα να ζηλέψει από την Ανατολική Παραλία.

Η μαρίνα της Καλαμάτας θα διαθέτει 250 θέσεις για σκάφη αναμυχής διαφόρων μεγεθών, μονάδα επισκευής (καρνάγιο), πλήρεις εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης σκαφών (φως, νερό, τηλέφωνο, καύσιμα κ.λ.π.), διοικητήριο της μαρίνας.

Παράλληλα θα γίνουν έργα για την περιοχή της Δυτικής Παραλίας (πολιτιστικό κέντρο, πλατεία, δρόμοι, πράσινο κ.λ.π.).

Το έργο προβλέπεται να ολοκληρωθεί το 1990.

- Εχει προυπολογισμό και χρηματοδοτείται από:	400 εκ.
EOT (Μ.Ο.Π.)	320 εκ.
Νομαρχιακό πρόγραμμα	80 εκ.
ΣΥΝΟΛΟ	400 εκ.

Μετά την ολοκλήρωση των έργων, η μαρίνα θα λειτουργήσει σαν δημοτική επιχείρηση.

9.6. Το ιστορικό κέντρο της πόλης και τα διατηρητέα κτίσματα

Η ανάγκη διατήρησης της ιστορικής μνήμης στις πόλεις μας είναι σήμερα επιτακτική. Οι γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης κινδυνεύουν να εξαφανίσουν κάθε ίχνος από το παρελθόν. Ετοι και στην Καλαμάτα η βίαιη επέμβαση του Εγκέλαδου συμπληρώνεται από τη βιαιότητα του ανθρώπου. Δεν ήταν εύκολο να περιορισθούν τα 350 αξιόλογα κτίρια της αρχικής καταγραφής στα 99 που τελικά κηρύχθηκαν από το ΥΠΠΟ ως διατηρητέα και 50 από το Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. Κριτήρια της τελικής επιλογής ήταν η ιστορική και αρχιτεκτονική αξία των κτιρίων καθώς και η σημασία τους για την πόλη της Καλαμάτας. Γιατί τα κτίρια αυτά ανήκουν στην πόλη και στους κατοίκους της, εξασφαλίζοντάς τους ένα ανθρώπινο και φιλικό περιβάλλον διαβίωσης, που έχοντας τις ρίζες του στο παρελθόν, ατενίζει το μέλλον. Δεν υπάρχει μέλλον χωρίς παρελθόν.

Το Δημοτικό Ωδείο Καλαμάτας μετά την επισκευή του.

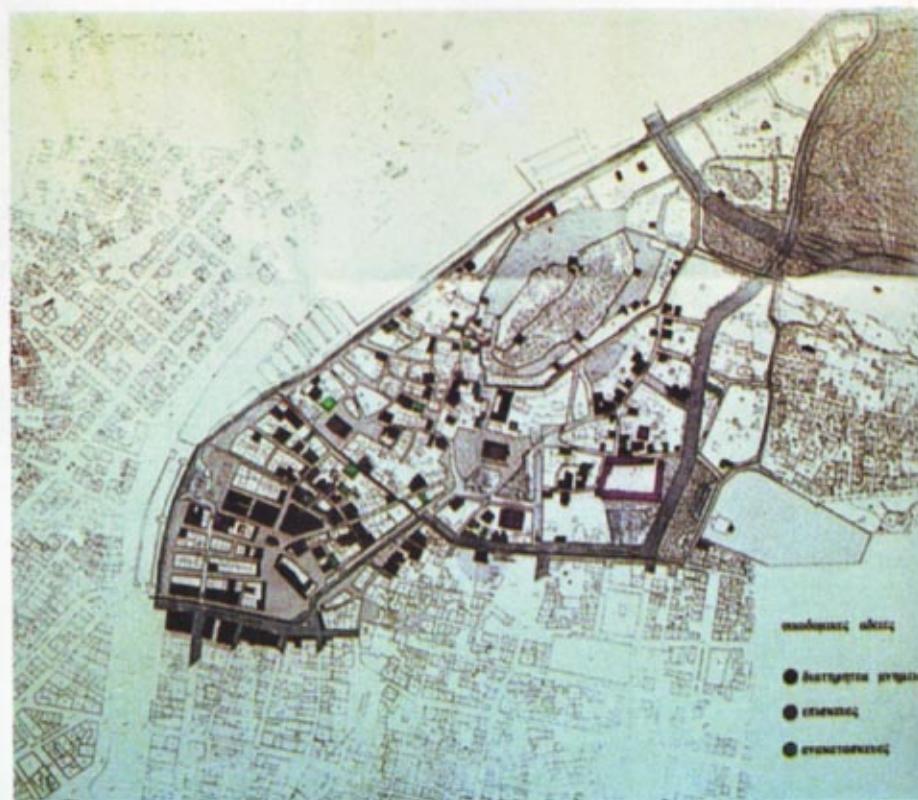
Το Δημοτικό Ωδείο Καλαμάτας προέκυψε από ειδική μετατροπή του παλιού Α' Γυμνασίου, πριν τους σεισμούς. Από το σεισμό έπαθε μεγάλη ζημιά, αλλά μετά αποκαταστάθηκε όπως ήταν πριν, για να εξυπηρετεί τις ιδιαίτερες ανάγκες του ωδείου. Μόνο που είναι και αντισεισμικά θωρακισμένο.

ΕΝΑ ΜΕΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Για την ανάδειξη των μνημείων της περιοχής και τη διατήρηση του χαρακτήρα της παλιάς πόλης υιοθετήθηκαν οι εξής προτάσεις:

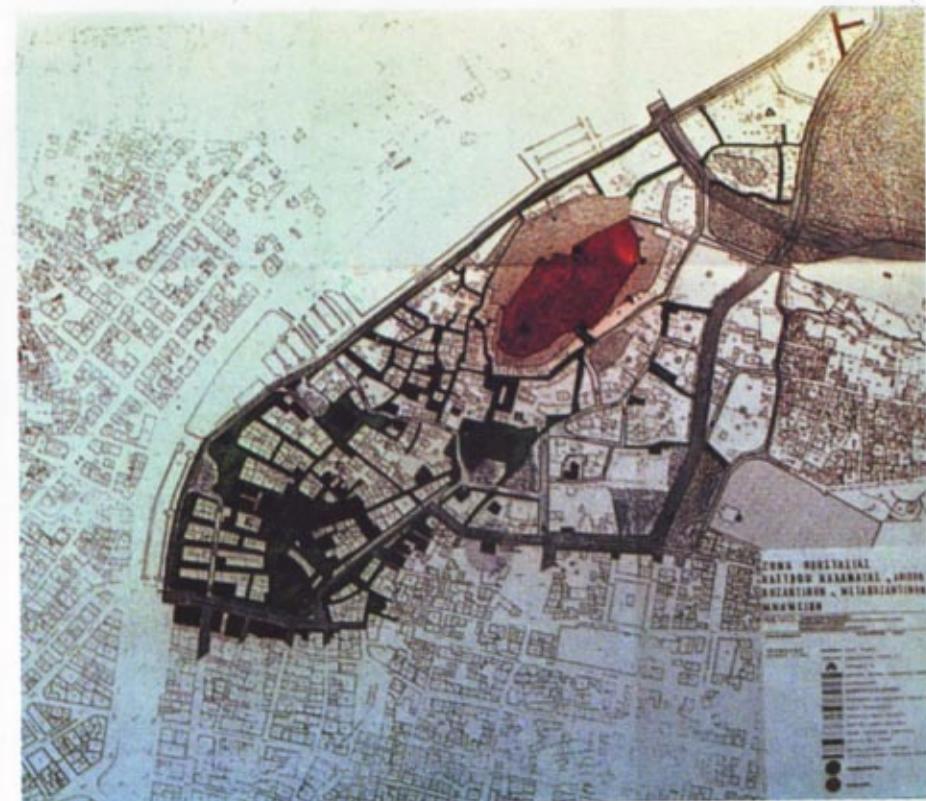
1. Διατήρηση του Πολεοδομικού ιστού και της υφισταμένης χάραξης των δρόμων.
2. Εξασφάλιση χαμηλών υψών στις οικοδομές.
3. Υποστήριξη των παλαιών χρήσεων.
 - a. Εμπορικό κέντρο γύρω από την πλατεία 23ης Μαρτίου.
 - b. Κατοικία στην υπόλοιπη περιοχή.
4. Ενταξη των μνημείων σε σύστημα πεζοδρόμων.

Προστασία και ανάδειξη των μνημείων στην παλιά πόλη (ιστορικό κέντρο).

Χάρτης χαρακτηρισμού επεμβάσεων κτιρίων ζώνης προστασίας Κάστρου Καλαμάτας

5. Διευθέτηση της κυκλοφορίας.
 - α. του κύριου όγκου κυκλοφορίας στους συλλεκτηρίους περιφερειακούς δρόμους
 - β. διευκόλυνση της προσέγγισης σπιτιών και μνημείων με άξονες τοπικής κυκλοφορίας
6. Κυκλοφοριακή ρύθμιση Εμπορικού Κέντρου.
7. Εντοπισμός διατιθεμένων χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων.
8. Διατήρηση και εμπλουτισμός πρασίνου της περιοχής.

Πρόταση επεμβάσεων για την προστασία της περιοχής γύρω από το Κάστρο Καλαμάτας.

Το ιστορικό κέντρο της πόλης

Το ιστορικό κέντρο της Καλαμάτας αποτελεί αναμφισβήτητα το πιο σημαντικό κομμάτι της πόλης μας, αφού συμπυκνώνει μια ιστορία χιλίων χρόνων, αποτυπωμένη στα μνημεία του (Κάστρο, Αγιοι Απόστολοι κ.λ.π.) και τα κτίρια του (περίοδο τουρκοκρατίας, νεοκλασσικά, παραδοσιακά κ.λ.π.)

Είναι πράγματι εντυπωσιακό, με έναν απλό περίπατο να βλέπεις «ζωντανή» την ιστορία της πόλης.

Το Ειδικό Προεδρικό Διάταγμα λοιπόν, με το οποίο χαρακτηρίστηκε αυτό το τμήμα της πόλης σαν παραδοσιακό, έχει στόχο να διατηρήσει την περιοχή αυτή, με τη ληψη ειδικών μέτρων για το χτίσιμο των κτιρίων (λίγοι όροφοι, κεραμοσκεπείς στέγες, κουφώματα κ.λ.π.) αλλά και την ανάπλαση αυτής της περιοχής με ειδική μελέτη. Η μελέτη αυτή ολοκληρώνεται από το Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. σε συνεργασία με το Δήμο και το κλιμάκιο Καλαμάτας του Υπουργείου Πολιτισμού.

Αναμφισβήτητα τα έργα στο ιστορικό κέντρο είναι από τα πιο δύσκολα και σύνθετα. Έχουν σαν στόχο να δώσουν το κλίμα και τις ιστορικές διαστάσεις της περιοχής αυτής και τη ζωντανία με νέες λειτουργίες, εμπορικές και πολιτιστικές, που να ταιριάζουν στο χώρο (π.χ. βιοτεχνία καλαματιανού μαντηλιού, στην παλιά δημοτική αγορά, σε συνδυασμό με τη λειτουργία μαγαζιών με ειδή λαϊκής τέχνης) Δημοτικό ωδείο, που ήδη λειτουργεί, πολιτιστικός σύλλογος «Ορφέας», αρχαιολογικό και λαογραφικό μουσείο, κ.λπ. Ήδη το πρόγραμμα ανοικοδόμησης της περιοχής προχωράει πολύ καλά, με την ιδιαίτερη φροντίδα του κλιμακίου Καλαμάτας του Υπουργείου Πολιτισμού και αναμένεται, μέσα στο 1990, να ξεκινήσουν και τα έργα ανάπλασης της περιοχής (ειδικές πλακοστρώσεις, φωτισμός, πεζοδρομήσεις, κ.λ.π.).

Το Δημαρχείο της Καλαμάτας έπαθε μεγάλες ζημιές κατά τους σεισμούς, ιδιαίτερα στον πάνω όροφό του. Τώρα αποδόθηκε πάλι στη βασική για την πόλη λειτουργία του, απαράλλαχτο, μα εξοπλισμένο για νέες περιπέτειες.

Το κτίριο Κρασσακόπουλου, που θα στεγάσει τους επιστημονικούς συλλόγους της πόλης

Ο Δήμος για τα διατηρητέα της Καλαμάτας.

Μια άλλη σημαντική παρέμβαση του Δήμου Καλαμάτας είναι η συμβολή του στην επισκευή διατηρητέων (από τα 150 που έχουν κηρυχθεί διατηρητέα από το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Εργών) και 5 ειδικών κτιρίων (Πνευματικό Κέντρο - Φιλαρμονική - Κεντρική σκηνή Θεάτρου - Παλιά Δημοτική Αγορά - Αποθήκη ΤΕΡΖΑΚΗ).

Έχουμε δηλαδή συνολικά 23 κτίρια.

Από αυτά:

6 ανήκαν στο Δήμο πριν από τους σεισμούς (Δημαρχείο - Ωδείο - Ζουμπούλειο - Φιλαρμονική - Κεντρική Σκηνή Θεάτρου - Παλιά Δημοτική Αγορά).

1 στο Δημοτικό Πνευματικό Κέντρο Καλαμάτας (Πανταζόπουλειος Λαική Σχολή).

Το «Αρναούτογλειο» ανήκε πριν από τους σεισμούς στην Ιερά Μητρόπολη Μεσσηνίας, όπου θα επισκευαστεί από το Δήμο και θα παραδοθεί στην Ιερά Μητρόπολη Μεσσηνίας.

3 έχουν νοικιαστεί για 10 χρόνια από το Δήμο για τις ανάγκες της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης (ΔΕΠΑΚ) και της Κινηματογραφικής Λέσχης.

Κτίριο Κυβέλου για το εργαστήριο οπτικοακουστικών μέσων. Κτίριο Κοτταρόπουλου για το εργαστήριο εικαστικών τεχνών.

Αποθήκη «ΤΕΡΖΑΚΗ» για τις ανάγκες της Κινηματογραφικής Λέσχης Μεσσηνίας.

2 διατηρητέα στο Στρατόπεδο που αποκτήθηκαν από το Δήμο μετά τους σεισμούς με την απόδοση ολοκλήρου του Παλαιού Στρατόπεδου στο Δήμο μας. (Θα φιλοξενήσουν το Διοικητήριο του Ανατολικού Κέντρου και Ινστιτούτα Πανεπιστημιακής Ερευνών).

2 μικρά παλιά παραδοσιακά Ξενοδοχεία (ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ - ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ) που είναι προσφορά του ΕΟΤ στη σεισμόπληκτη Καλαμάτα και θα λειτουργήσουν, αφού επισκευαστούν, σαν Δημοτικοί Ξενώνες.

8 διατηρητέα που αγοράστηκαν από το Δήμο μετά τους σεισμούς από τα χρήματα των δωρεών που έφτασαν στο Δήμο μας.

Ο στόχος της Αγοράς αυτής ήταν διπλός:

- Να συμβάλει ο Δήμος μας στη διάσωση του παραδοσιακού μας πλούτου.

- Να παράδοσει - μετά την επισκευή τους - τα κτίρια αυτά σε πολιτιστικούς συλλόγους της πόλης και σε Δημοτικές δραστηριότητες.

Εταιρία θα έχουμε έναν ξένοχο συνδυασμό διάσωσης διατηρητέων κτιρίων με παράλληλη χρηματοποίησή τους για

πολιτιστικές λειτουργίες της πόλης, για να θυμίζουν την αλληλεγγύη και την ανθρωπιά των δωρητών στην πόλη μας μετά τους σεισμούς.

Τα διατηρητέα αυτά είναι:

- Το κτίριο Τσίγκου στον Αγ. Νικόλαο, που θα φιλοξενήσει υπηρεσίες του Δήμου.
- Το τ.Γυμνάσιο Παραλίας, που θα φιλοξενήσει τα κεντρικά Γραφεία της ΔΕΠΑΚ.
- Το κτίριο Κατσουλέα στη Φραγκόλιμνα, που θα φιλοξενήσει 2 πολιτιστικούς συλλόγους. Το Μεσονιακό Ερασιτεχνικό Θέατρο και το Μορφωτικό Σύλλογο Μεσσηνίας.
- Το κτίριο Πλεμματά - Βογόπουλου, στην οδό Σταδίου, που θα φιλοξενήσει το Λύκειο Ελληνίδων.
- Το κτίριο Χανδρινού, στον Αγ. Νικόλαο, που θα φιλοξενήσει τον πολιτιστικό σύλλογο «ΆΚΡΙΤΑΣ» Καλαμάτας.
- Το κτίριο Φιταλόου - Κλειδωνα, στην παλιά αγορά, που θα φιλοξενήσει τον πολιτιστικό σύλλογο «ΟΡΦΕΑΣ» Καλαμάτας.
- Το κτίριο Αναγνωστοπούλου στην οδό Φαρρών, που θα φιλοξενήσει την πινακοθήκη της ΔΕΠΑΚ.
- Το κτίριο Κρασσακόπουλου, στον Αγ. Νικόλαο, που θα φιλοξενήσει τους επιστημονικούς συλλόγους της πόλης μας.

Το πρόγραμμα αυτό θα ξεπεράσει το 1 δις δρχ. και βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Μερικά από τα κτίρια αυτά έχουν τελειώσει (Ωδείο - Κοτταρόπουλου - Τερζάκη), άλλα τελειώνουν σύντομα (Δημαρχείο - Ζουμπούλειο - Πνευματικό Κέντρο Κυβέλου - Φιλαρμονική) και στα υπόλοιπα προωθούνται οι μελέτες. Θα δημοπρατηθούν ΟΛΑ μέσα στο 1990.

Τα έργα αυτά χρηματοδοτούνται κατά ένα μέρος από τα 400 εκ. που έχει ο Δήμος μας, από το ΥΠΕΘΟ, για το σκοπό αυτό, το ΥΠΕΧΩΔΕ (ΣΑΕ 069 - Δημαρχείο - Πνευματικό Κέντρο) και τα δικαιώματα των σεισμοδανειών.

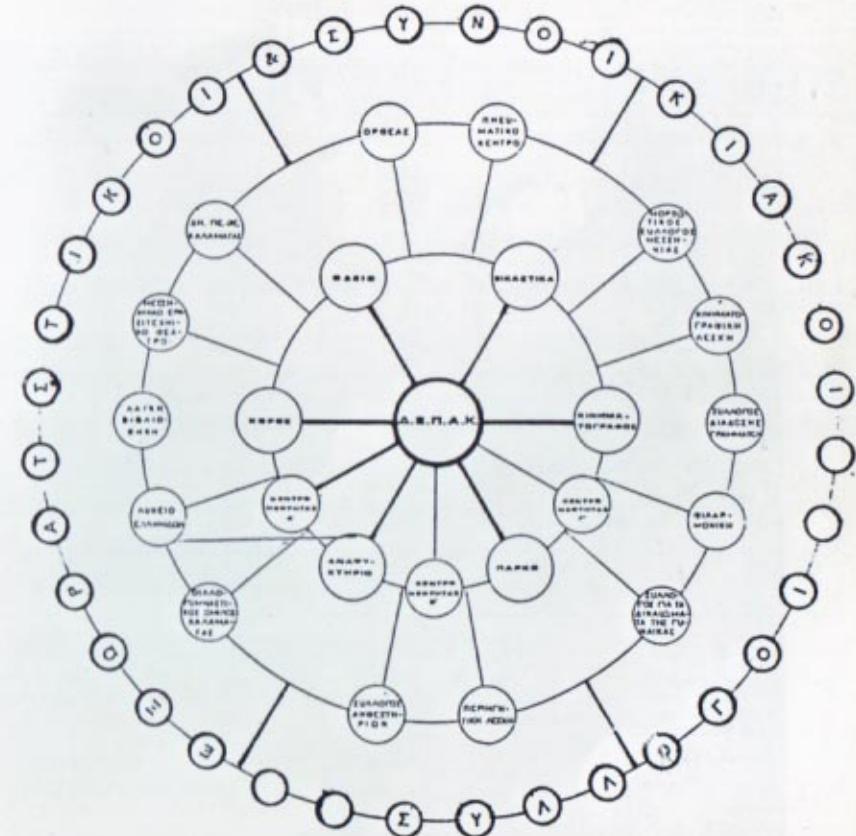
Τέλος, ο Δήμος πρωτοστατεί και θα αναλάβει μεγαλύτερες πρωτοβουλίες στο μέλλον για την ενίσχυση των κινήτρων για τα διατηρητέα κτίρια που ανήκουν σε ιδιώτες. Ήδη οι μελέτες τους καλύπτονται με ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις από την πιστωση των 400 εκ. και έχει διατυπωθεί το αίτημα με επιστολή του δημάρχου στον Πρωθυπουργό και τους αρμόδιους Υπουργούς για τη ριζική αύξηση των σεισμοδανειών, για τις εργασίες επισκευών στις 70 χιλ. ανά τ.μ. με 33% δωρεάν επιδότηση από το κράτος και αποπληρωμή των δανείων σε 20 χρόνια.

Το κτίριο Κοτταρόπουλου που στεγάζει τη Σχολή Εικαστικών Τεχνών της ΔΕΠΑΚ

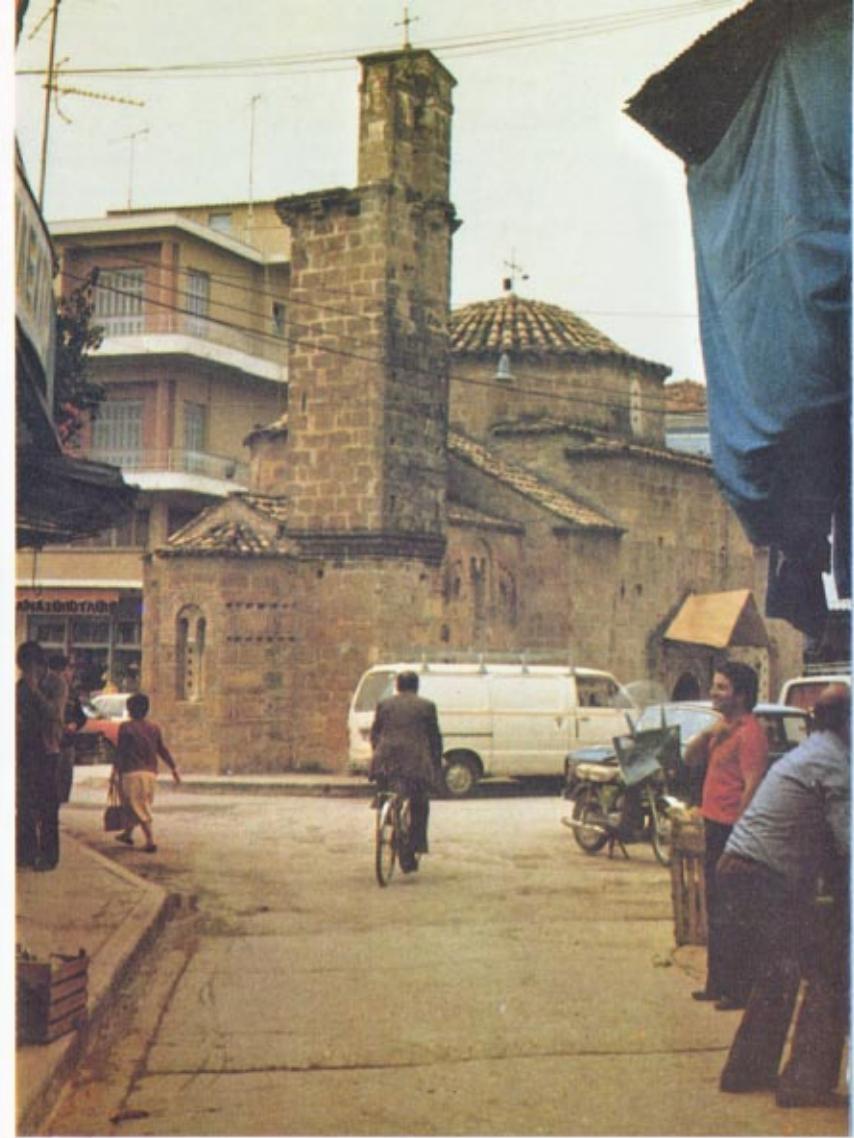
ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ Μέχρι 31/8/89

154 Αριθμός κτηρίων που έχουν κηρυχθεί διαπρτήτα από το Υπουργείο Πολιτισμού (104) και το ΥΠΕΧΩΔΕ	45 Κατεδαφιστέα για όληκατεδαφιστή	7 Για αυτά τα κτήρια έχουν θύραιδεις από την πολεοδομία. 38 Για αυτά τα κτήρια δεν έχουν θύραιδεις για διαφορούς λόγους (π.χ. δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί σε μιλεστές με εκδήλωση ενδιαφέροντος από τους ιδιοκτήτες)	Ο ΤΑΣ και το ΥΠΠΟ Δέχονται να γίνει μόνο μερική κατεδαφιστή των χρονικήριας από ολικής κατεδαφιστέα, ώστε να διασωθεί η αιθεντικότητα των χρονικήρια των κτηρίων. Οι κατεδαφιστές δεν αρχίζουν ακόμα.
	105 Επισκευαστέα	52 Εγκρίσιος για επισκευή από ΥΠΠΟ και ΥΠΕΧΩΔΕ 37 Ιδιωτικά κτήρια 15 Δημόσια κτήρια 57 Δεν έχουν εγκριθεί οι επισκευές για διαφορούς λόγους (π.χ. έλλειψη δικαιολογητικών, με εκδήλωση ενδιαφέροντος από τους ιδιοκτήτες κ.λπ.)	12 Προκειται να εκδοθουν από ΤΑΣ για επισκευή 25 Έχουν εκδοθεί από ΤΑΣ και εκμερεύονται 3 Έχουν τελεωθεί οι επισκευές 5 Επισκευαζόντωνται τώρα 7 Θα αρχίσουν συντόνη επισκευές

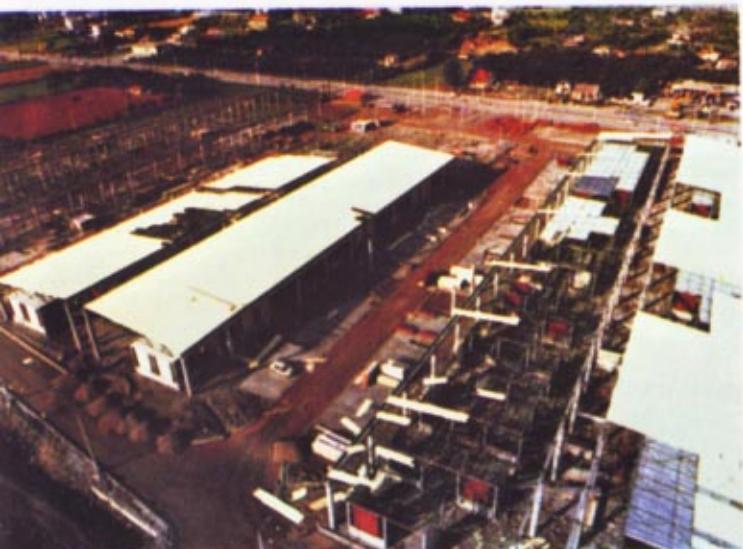

Ο ιστορικός ναός των Αγίων Αποστόλων της Καλαμάτας, μετά την καταστροφή.

Ο ωραιότερος ναός της πόλης, με μεγάλη ιστορική αξία (1821), έπαθε ολική σχεδόν καταστροφή. Χρειάστηκε να γκρεμιστεί και να ξαναχτιστεί πέτρα - πέτρα, αποκτώντας πάλι την παλιά του χάρη και ομορφιά.

9.7. Η βιοτεχνική ζώνη (ΒΙΟ-ΠΑ)

To Βιοτεχνικό Πάρκο Καλαμάτας

Η πρώτη φάση του Βιοτεχνικού Πάρκου (ΒΙΟ.ΠΑ.) Καλαμάτας αναπτύσσεται σε έκταση 53 στρεμμάτων στη νέα εισόδο της πόλης. Η έκταση αυτή αγοράστηκε από το Δήμο, μετά τους σεισμούς.

Η πρώτη φάση περιλαμβάνει:

- Κατασκευή 64 βιοτεχνικών μονάδων, συνολικής αφέλιμης επιφάνειας 8.500 m^2 σε στεγασμένο χώρο 12.000 m^2 . Οι βιοτεχνικές αυτές μονάδες έχουν εμβαδόν από 80 έως 240 m^2 η κάθε μία.

- Κατασκευή Κέντρου Διοίκησης και εξυπηρέτησης του ΕΟΜΜΕΧ και πρότυπα πειραματικά εργαστήρια.

Προβλέπεται και δεύτερη φάση εργασιών μετά την ολοκλήρωση της πρώτης. Η δεύτερη φάση δε θα έχει έτοιμες μονάδες, αλλά θα προβλέπει την αγορά της γης και την εκτέλεση των έργων υποδομής, έτσι ώστε ο κάθε ενδιαφερόμενος βιοτεχνης να αγοράζει όση έκταση χρειάζεται και να χτίζει μόνος του την βιοτεχνία του, σε έτοιμα οικόπεδα, με ολοκληρωμένα τα έργα υποδομής.

ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ – ΜΕΛΕΤΩΝ

A' ΦΑΣΗ

Η κατασκευή των 64 βιοτεχνικών μονάδων με ΟΛΑ τα έργα υποδομής θα ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος του 1989. Η κατασκευή του Κέντρου Διοίκησης και εξυπηρέτησης του ΕΟΜΜΕΧ έχει ήδη δημοπρατηθεί και προβλέπεται να ολοκληρωθεί μέσα στο 1990.

B' ΦΑΣΗ

Οταν ολοκληρωθούν τα έργα της πρώτης φάσης, θα προχωρήσουμε στην αγορά της αναγκαίας γης – περίπου 50 στρέμματα – και τη μελέτη και εκτέλεση όλων των αναγκαίων έργων υποδομής.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

A' ΦΑΣΗ

Προϋπολογισμός

Συμμετέχουν στη χρηματοδότηση:

Δήμος (Δάνειο Τ.Π. & Δ.)

ΕΟΜΜΕΧ

ΕΟΚ – Γραμμή 550

Ελληνικό Δημόσιο – Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.

ΣΥΝΟΛΟ

1.100 εκ.

200 εκ.

230 εκ.

400 εκ.

270 εκ.

1.100 εκ.

B' ΦΑΣΗ

Προϋπολογισμός 400 εκατ. δρχ.

Χρηματοδότηση: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

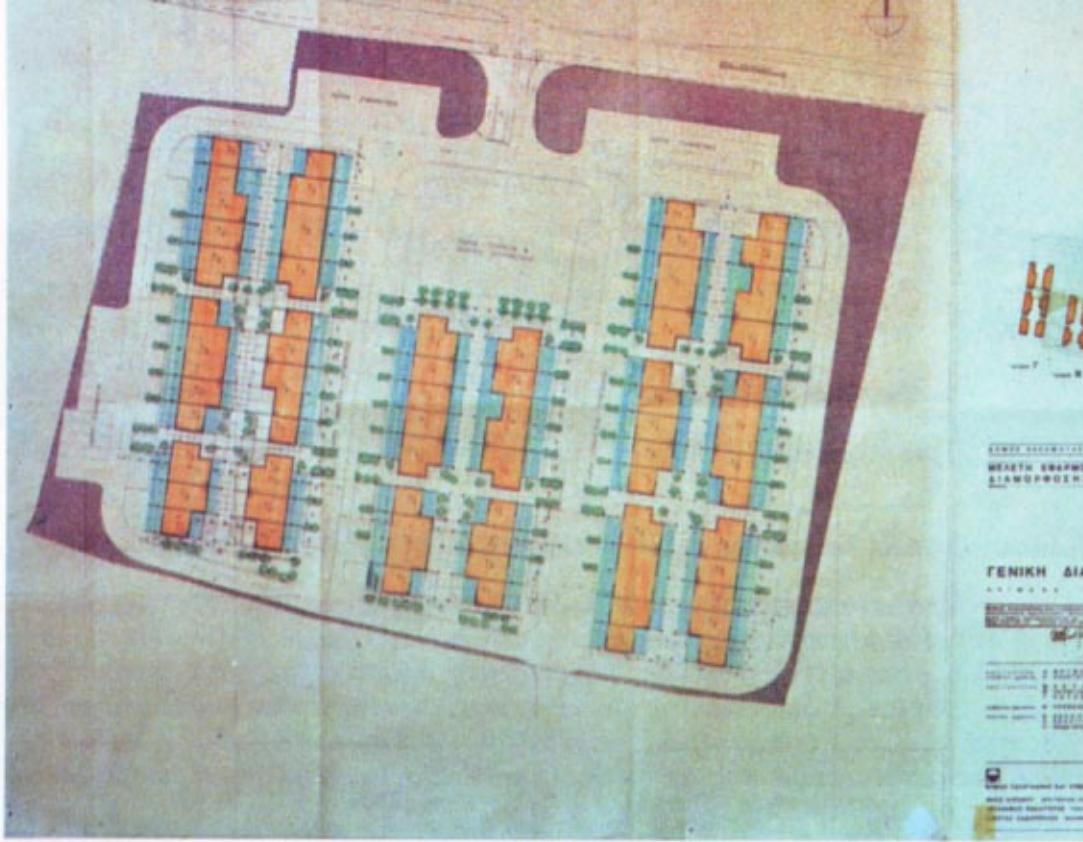
Το Βιοτεχνικό πάρκο θα διοικείται από Δημοτική Επιχείρηση, την Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Καλαμάτας – ΑΔΕΚ – στη διοίκηση της οποίας θα συμμετέχουν η ΕΤΒΑ, ο ΕΟΜΜΕΧ και το Επιμελητήριο Μεσοτηνίας.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Το έργο αυτό έχει διπλό σκοπό: Να στεγάσει τους σειμόπληκτους βιοτέχνες και επαγγελματίες σε μια σύγχρονη μονάδα, αλλά και να ανακουφίσει ταυτόχρονα την πόλη από τις οχλούσες βιοτεχνίες.

To Βιοτεχνικό Πάρκο Καλαμάτας

BIO.PA. (Μια από τις πτέρυγές του).

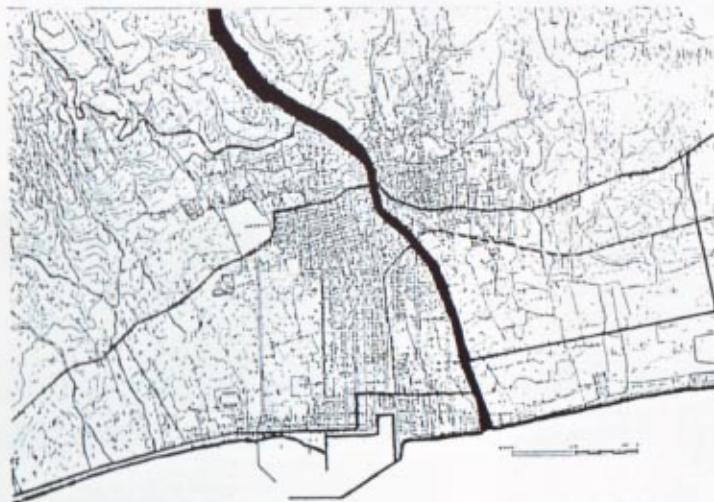

BIO.PA. (Γενική άποψη σήμερα).

BIO.PA. (Μονάδες σε λειτουργία).

9.8. Οι όχθες του Νέδοντα ▪ Η πλατεία δημαρχείου ▪ Το δημοτικό αναψυκτήριο

Η πράσινη ζώνη του Νέδοντα, που φιλοξενεί και το βασικό πυρήνα χώρων καταυλισμού πολεοδομικής αντισεισμικής θωράκισης.

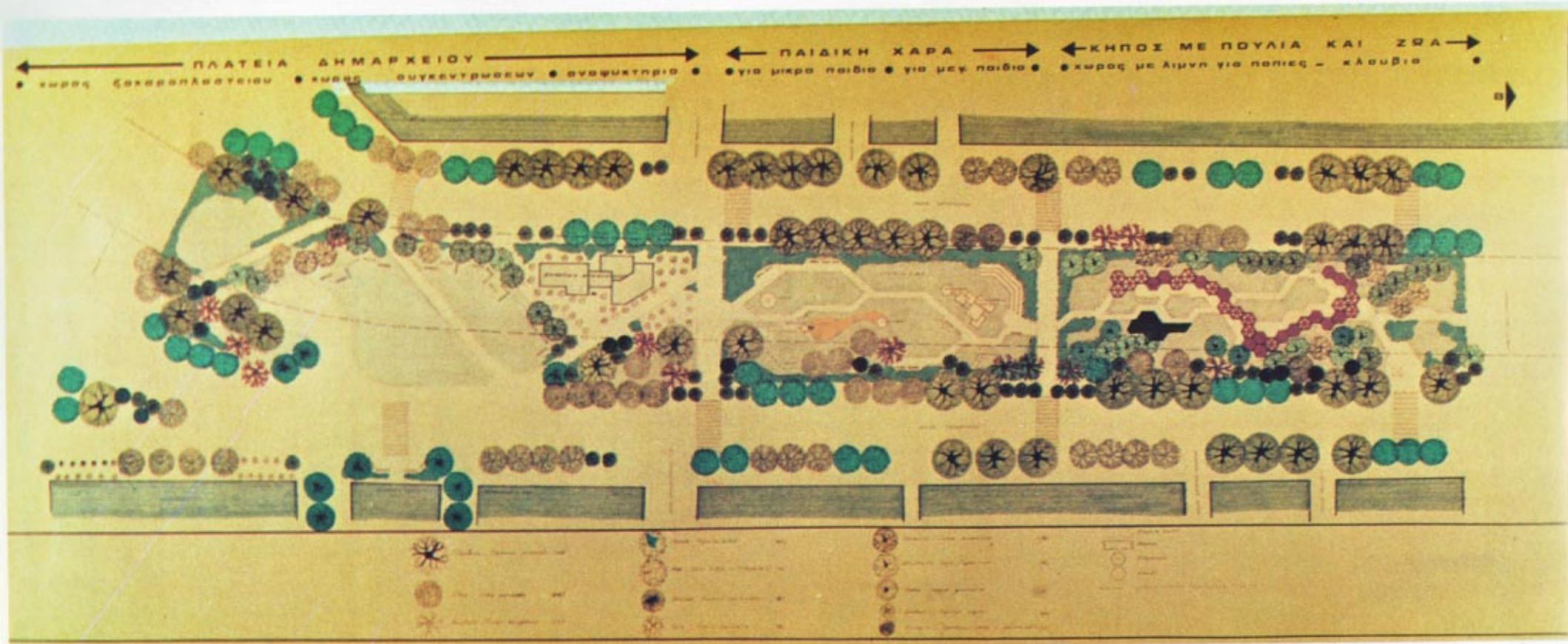
■ Ο ποταμός Νέδοντας διασχίζει την πόλη της Καλαμάτας από Βορρά προς Νότον. Παρουσιάζει ελάχιστη παροχή νερού, ενώ συχνά είναι σχεδόν στεγνός. Σε μεγάλο τμήμα του έχει γίνει διαμόρφωση στις όχθες του και στον πυθμένα. Από τις πρώτες εργασίες που έγιναν είναι η κάλυψη ορισμένων τμημάτων του στο κέντρο της πόλης (λαμβάνοντας πρόνοια να είναι πλήρως επισκέψιμα για καθαρισμό κ.λπ.). Ετσι δημιουργήθηκαν χώροι στάθμευσης (parkings) στα πιο χρήσιμα σημεία (στο ιστορικό κέντρο) και ένα παρκάκι με παιδικά παιχνίδια, πουλιά και άλλα μικρά ζώα, το Δημοτικό Αναψυκτήριο κ.λπ.

Στο υπόλοιπο του Νέδοντα, η ανατολική όχθη σε μήκος γύρω στα 2 χλμ. μετατρέπεται σε καταπράσινη ζώνη, με υπαίθριο κοινωνικό εξοπλισμό (παιδικές χαρές, γωνιές ξεκουράσης, μικροαθλητικά...), προφυλαγμένη από τα αυτοκίνητα, για τα οποία διατίθεται η δυτική όχθη, όπου έχει ήδη δημιουργηθεί η ωραιότατη οδός Αρτέμιδος. Άλλωστε, η ανατολική όχθη του Νέδοντα έχει προβλεφθεί σαν μόνιμα εξοπλισμένος (με αποχετεύσεις, παροχήτευση νερού, ηλεκτρικό, τηλέφωνο) χώρος, για φιλοξενία προσωρινών καταλυμάτων σε περίπτωση ανώτερης βίας.

Η πάρκο - πλατεία του Δημαρχείου, πράσινος χώρος που «κερδήθηκε» από τη διευθέτηση του Νέδοντα, φιλοξενεί και το δημοτικό αναψυκτήριο. Αυτό ακριβώς το προκατασκευασμένο «λυόμενο» αναψυκτήριο χρησιμοποιήθηκε για «γενικό κέντρο

επιχειρήσεων» τις πρώτες ώρες των σεισμών (για λόγους ασφάλειας). Απέναντι από το Δημαρχείο το Ρυθμιστικό Σχέδιο προβλέπει την αμφιθεατρική πλατεία του Δημαρχείου, που θα ενοποιηθεί με το κτίριο με την πεζοποίηση της οδού Νέδοντος.

Η διαμόρφωση των οχθών του Νέδοντα στη φάση κατασκευής

Το Δημοτικό Αναψυκτήριο, πάνω στο Νέδοντα, πνίγεται στο πράσινο

Η Αρτέμιδος, η πρώτη αρτηρία που δημιουργήθηκε (πρόσφατα) με βάση τις κυκλοφοριακές προτάσεις του Γ.Π.Σ., στη δυτική όχθη του Νέδοντα, διευκολύνει ήδη σημαντικά την κίνηση των οχημάτων.

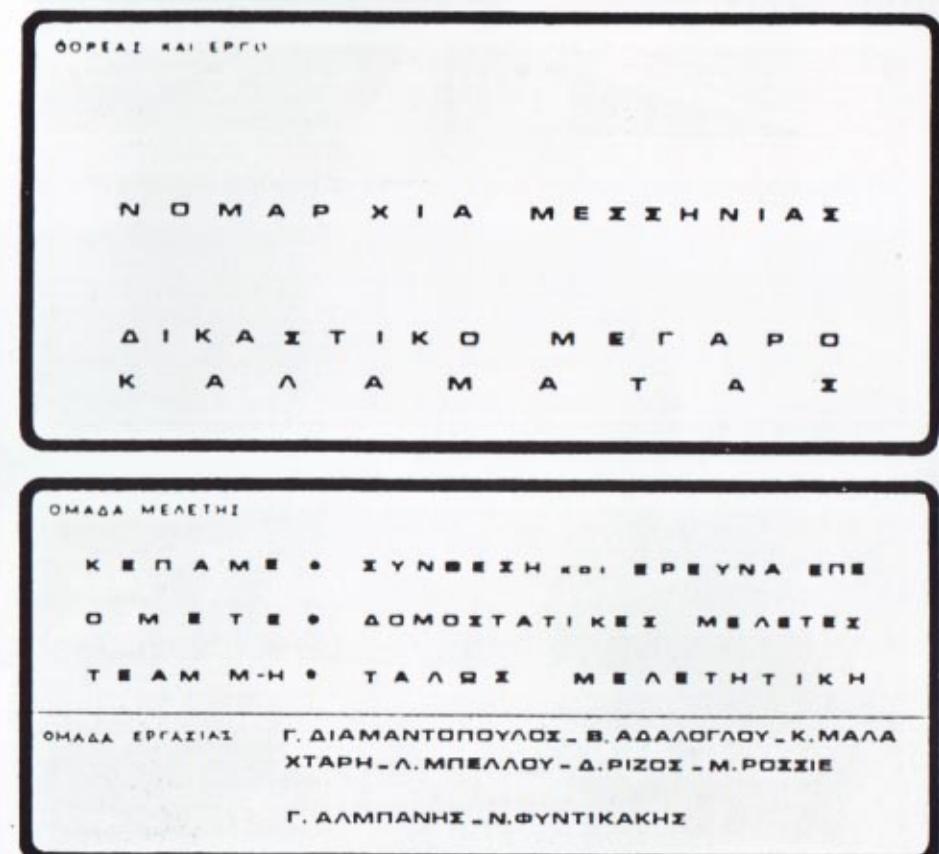
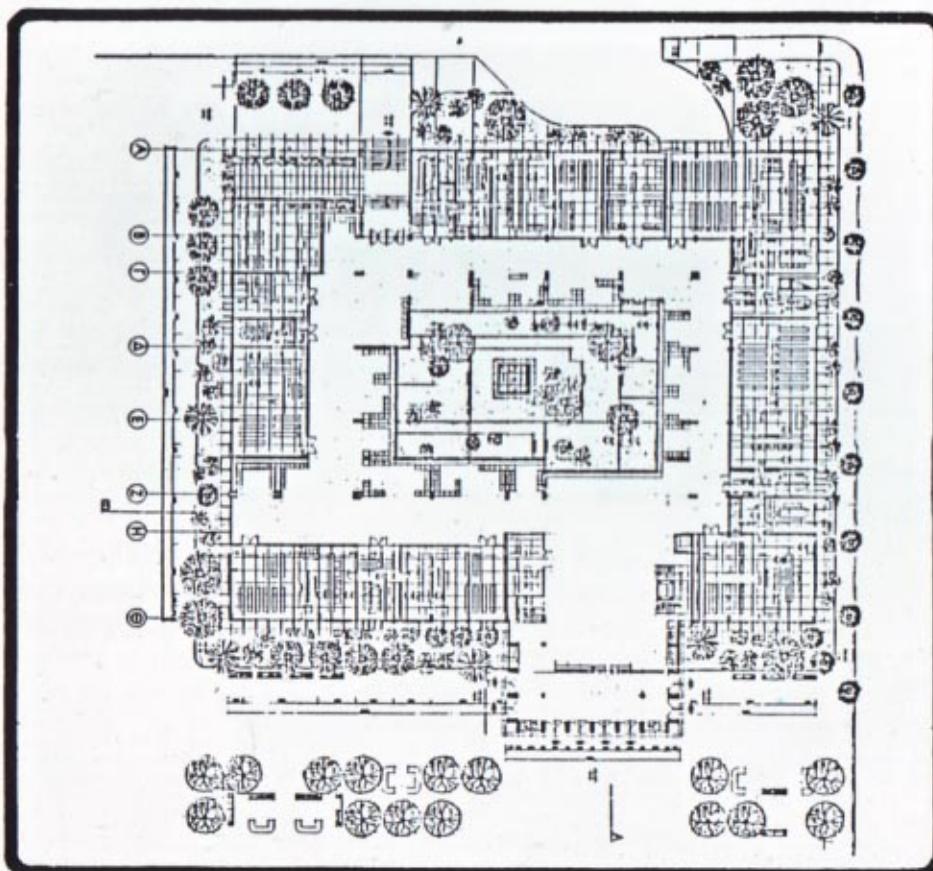
9.9. Το συγκρότημα των δικαστηρίων

■ Η μελέτη για το Δικαστικό Συγκρότημα της Καλαμάτας (Μεσσηνίας) ανατέθηκε από τη Νομαρχία το Σεπτέμβρη του 1984. Σήμερα, μετά την ολοκλήρωση της μελέτης, η κατασκευή του έχει προχωρήσει αρκετά, μα δεν έχει ολοκληρωθεί.

Το χαρακτηριστικό στοιχείο του είναι το μεγάλο αίθριο στο ισόγειο, (400 σχεδόν τετραγωνικά μέτρα) γύρω απ' το οποίο απλώνονται οι επτά αίθουσες δικαστηρίων (με ακροατήριο) σε μια επιφάνεια 2250 τ.μ.: - Πρωτοδικείο, Ειρηνοδικείο, Πταισματοδικείο, Διοικητικό Πρωτοδικείο, Πολυμελές Πλημμελειοδικείο, Κακουργοδικείο, Μο-

νομελές Πλημμελειοδικείο, καθώς και χώροι για το Δικηγορικό Σύλλογο. Στον απάνω όροφο βρίσκονται χώροι για την Εισαγγελία Πρωτοδικών, την Υπηρεσία ανηλίκων και για τα γραφεία και βοηθητικά των δικαστηρίων.

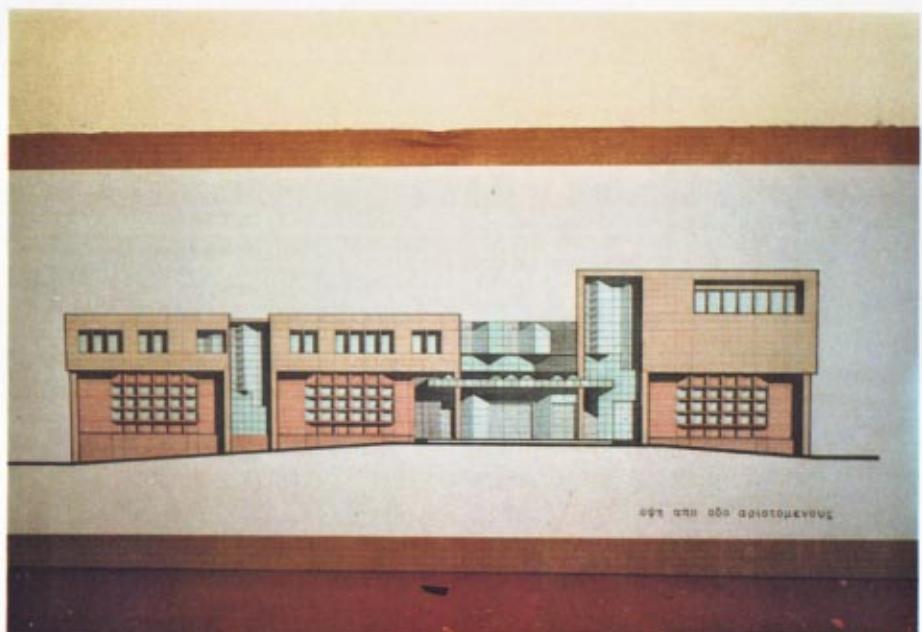
Το αίθριο είναι τόσο μεγάλο, ώστε φιλοξενεί ολόκληρο κήπο με γύρω - γύρω τους χώρους αναμονής και, κατόπιν, προς τα έξω του κτιρίου, τις αίθουσες των δικαστηρίων. Σε αντίθεση με τη γειτονική πολυώροφη Νομαρχία το κτίριο είναι χαμηλό, δυόμισι ορόφων.

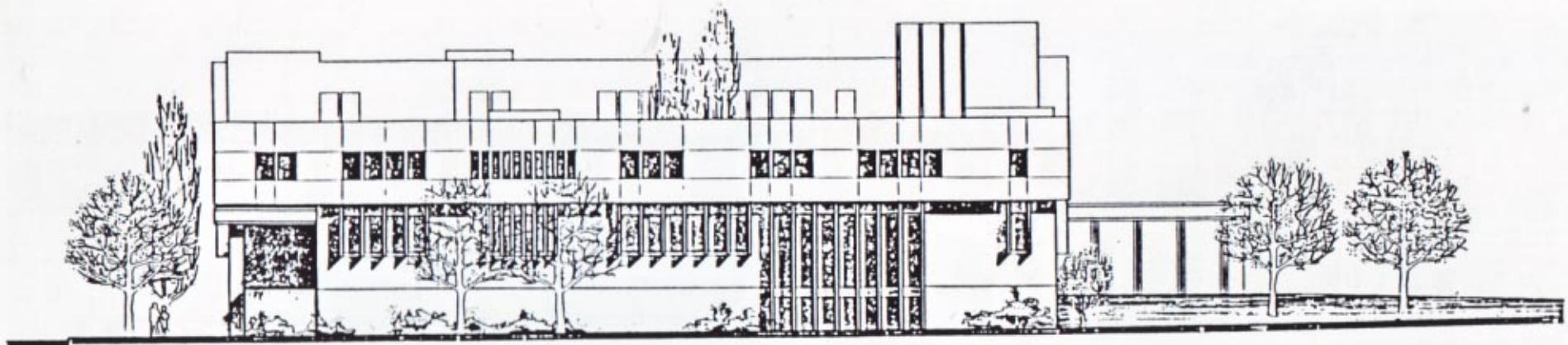

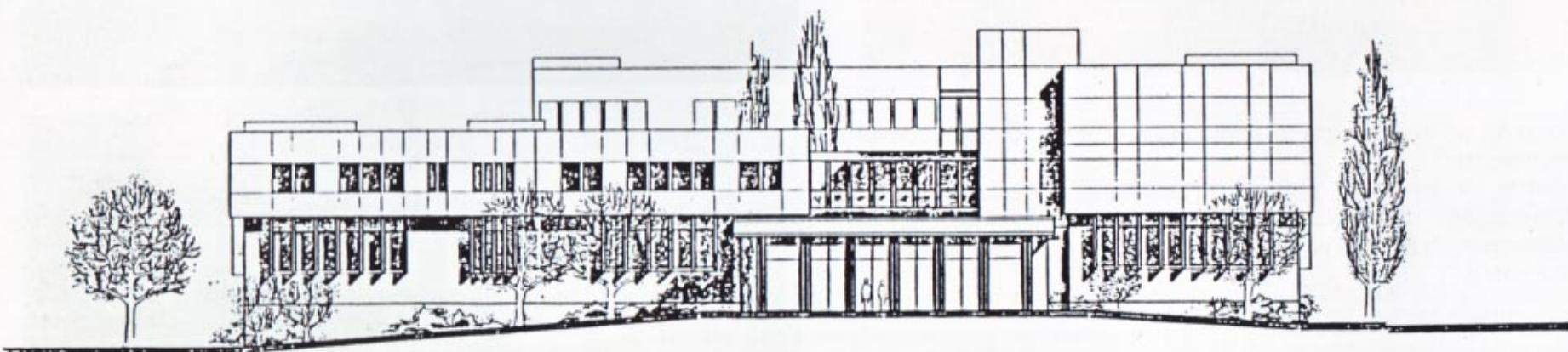
Από το σχεδιασμό του Δικαστικού Συγκροτήματος φτάσαμε στη φάση πραγματοποίησης:

- ένα σκίτσο της όψης από την πλατεία Διοικητηρίου (δεξιά επάνω)
- η κύρια είσοδος του συγκροτήματος, στη διαδικασία κατασκευής, στις πρόσφατες (Φεβρουάριος 1994) φωτογραφίες (αριστερά επάνω και δεξιά κάτω).

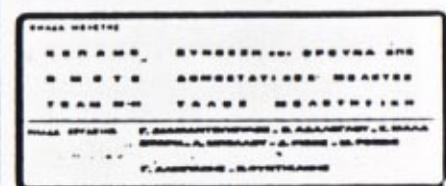
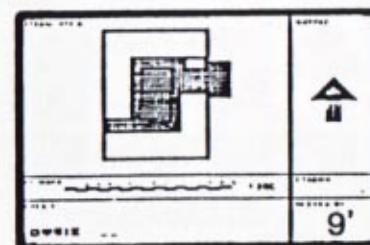

οψη απο πλατεια νομαρχια - νοτια

κυρια οψη - ανατολικη

Ο κεντρικός πυρήνας του δικαστικού συγκροτήματος. Διακρίνεται τμήμα του κεντρικού αιθρίου και τμήμα του χώρου καθιστικών και αναμονής γύρω-γύρω.

9.10. Το δημοτικό πολιτιστικό κέντρο

■ Ο υπερσύγχρονος εξοπλισμός του Δημοτικού Πολιτιστικού Κέντρου συνδυάζεται ωραιότατα με το διατηρητέο τμήμα της παλιάς «Πανταζοπούλειας Λαϊκής Σχολής», που εντάχθηκε στην πρόσωφή του.

Είναι ένα πραγματικό κόσμημα για την πόλη της Καλαμάτας, που προέκυψε μετά από πρόταση του Ρ.Σ., πολύ κόπο από το δήμαρχο

και τους μελετητές και θαυμάσια δουλειά από τους αρχιτέκτονες που κέρδισαν το α' βραβείο στον αντίστοιχο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό (Ζεύγος Λιακατά).

Το κτίριο θα επιτελέσει στο ακέραιο τα καθήκοντά του όταν πεζοποιηθεί και το τμήμα της Αριστομένους, που βρίσκεται μπροστά του και το χωρίζει από το παρκάκι απέναντι.

Το κτίριο στην παλιά μορφή του (1984)

ΚΑΛΑΜΑΙ – Πλατεῖα Λαϊκῆς Σχολῆς
CALAMATA – Place de l'Ecole Laïque 1905

Το κτίριο της Λαϊκής Σχολής (που σημαδεύεται με το βέλος) έχει ενταχθεί στο σημερινό δημοτικό πολιτιστικό κέντρο.

Το κτίριο του Δημοτικού Πολιτιστικού Κέντρου Καλαμάτας (3840 m^2 επιφάνειες ορόφων) περιλαμβάνει:

- αίθουσα θεάτρου και κιν/φου, πολυλειτουργική, που διαθέτει 450 θέσεις και, συνδυαζόμενη με την αίθουσα διαλέξεων, φθάνει τις 565
- βιβλιοθήκη (πάνω από 700 m^2)
- πινακοθήκη (400 m^2)
- στεγασμένο αίθριο, σαν κέντρο του συγκροτήματος, με κυλικείο
- εντευκτήριο και αναψυκτήριο
- παιχνιδότοπο - κέντρο παιδιού (110 m^2)
- αποθήκες, βοηθητικά, κ.λπ. με πλήρη εξοπλισμό
- την πλατεία πνευματικού κέντρου, ένα μεγάλο υπαίθριο πολιτιστικά εξοπλισμένο χώρο (8 στρ.) σε πλήρη επαφή με το κτίριο.

Η μακέττα του α' βραβείου (Ι. Λιακατάς και Ντ. Πεχλιβανίδου - Λιακατά)

Το Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Καλαμάτας εγκαινιάσθηκε το 1989 και λειτουργεί σήμερα ικανοποιητικά, αποτελώντας ένα σημάδι χαρακτηριστικό στον κεντρικό άξονα της Αριστομένους.

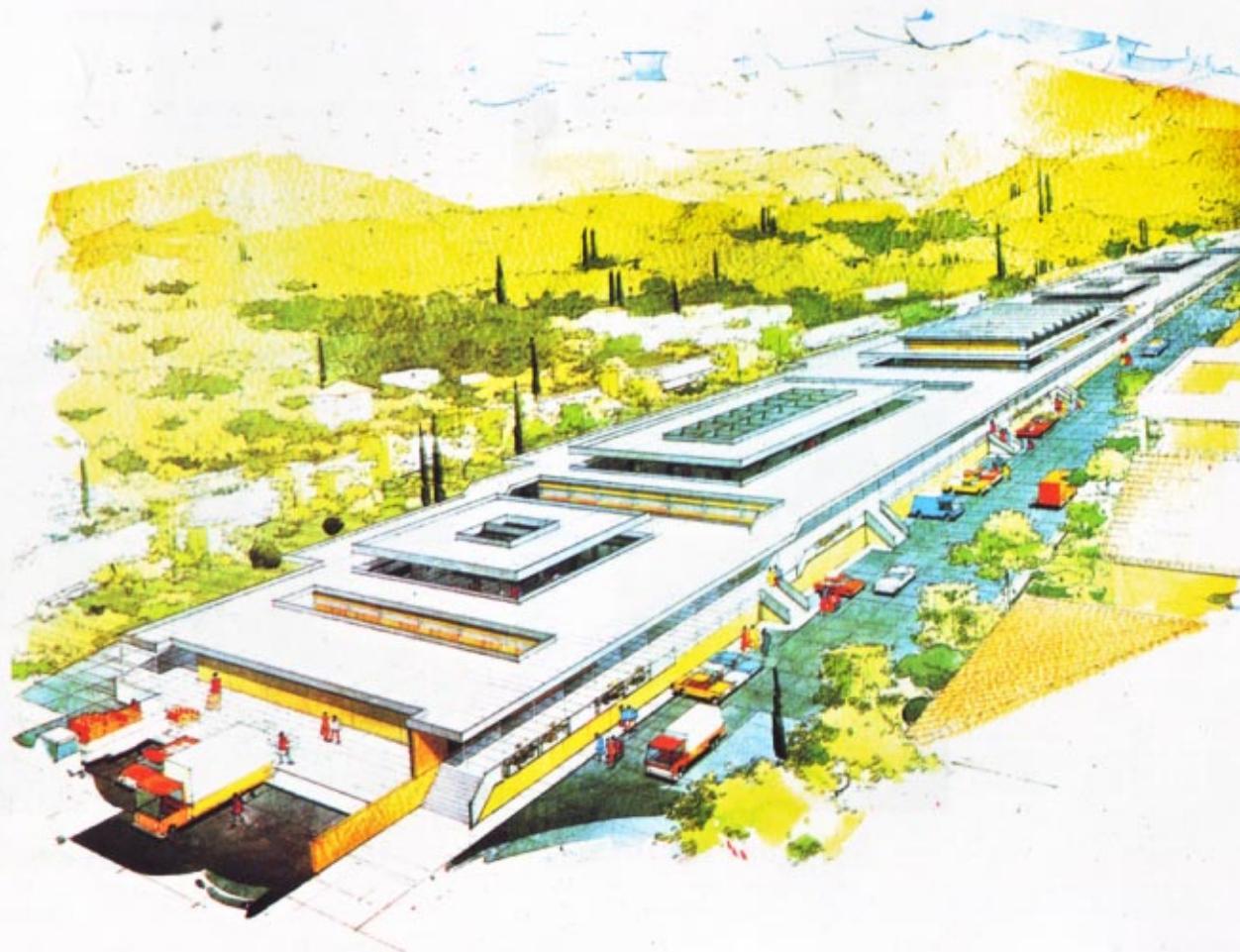
Το Δημοτικό Πνευματικό Κέντρο Καλαμάτας (Πανταζοπούλειος Λαϊκή Σχολή).

9.11. Η (νέα) Κεντρική Αγορά Καλαμάτας

■ Στη Νέα Αγορά δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή και τέθηκαν σαν στόχοι:

- Να διακινούνται όσο πιο άνετα, γρήγορα και με ασφάλεια γίνεται τα προϊόντα και τα οχήματα. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκαν άνετοι χώροι για parking, πλατείες, διαδρόμους, ράμπες κ.λπ.
- Να εξυπηρετούνται και να εργάζονται σε όσο γίνεται καλύτερες επαγγελματικά συνθήκες, οι καταστηματάρχες οπωροκηπευτικών, κρεάτων, ψαριών και γενικού εμπορίου...

- Να εξυπηρετούνται οι Μεσσήνιοι αγρότες παραγωγοί, είτε μέσα από το χώρο που έχει φτιαχτεί ειδικά για τους ΑΓΡΟΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ και όπου καθημερινά θα γίνεται ΛΑΙΚΗ ΑΓΟΡΑ (η διάθεση των προϊόντων θα γίνεται από τους αγρότες, χοντρικά ή λιανικά, απευθείας στον καταναλωτή), είτε από τα ειδικά καταστήματα των Αγροτικών Συνεταιρισμών.
- Να εξυπηρετούνται μέσα σε ένα ΑΝΕΤΟ και ΚΑΘΑΡΟ περιβάλλον οι καταναλωτές, αγοράζοντας από μια τεράστια

ποικιλία προϊόντων της πρωτογενούς κυρίως παραγωγής. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκαν 500 θέσεις για δωρεάν πάρκινγκ και πεζόδρομοι που να συνδυάζουν τα ψώνια με μια ευχάριστη βόλτα. Ακόμα υπάρχουν στη διάθεση των καταναλωτών 200 ειδικά καροτσάκια που μπορούν να τα χρησιμοποιούν ελεύθερα και δωρεάν.

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι από τα 30 στρέμματα της αγοράς στεγάστηκαν μόνο τα 10 στρ. και από αυτά μόνο τα 2,5 στρ. είναι εκμεταλλεύσιμα (ο ωφέλιμος δηλαδή χώρος των καταστημάτων). Συνολικά λοιπόν στο χώρο της Νέας Αγοράς υπάρχουν 2,5 στρέμματα μαγαζιά και 27,5 στρ. για δρόμους, πλατείες, πάρκινγκ, πράσινο, διαδρόμους, ράμπες, πεζόδρομους, γεφυροπλάστιγγες κ.λπ. Πολύ δύσκολα, ακόμα και σε αρκετές χώρες της Ευρώπης, θα μπορέσει να αναζητήσει κανείς τις προδιαγραφές αυτές της Δημοτικής Αγοράς Καλαμάτας.

■ Η Νέα Αγορά λειτουργεί με τη μορφή Δημοτικής Επιχείρησης Λαϊκής Βάσης. Είναι Ανώνυμη Εταιρεία και στο μετοχικό κεφάλαιο συμμετέχουν ο Δήμος Καλαμάτας και Δημότες Μέτοχοι από ολόκληρη τη Μεσσηνία. Οι μέτοχοι είναι περίπου 1000 και έχουν μετοχές 25 περίπου εκατομ.

Είναι η πρώτη Δημοτική Επιχείρηση στο είδος της που ιδρύθηκε στην πατρίδα μας και διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο 13 μελών. Τα 11 μέλη ορίζονται από το Δημοτικό Συμβούλιο και τα 2 εκλέγονται από τη λαϊκή βάση των μετόχων.

Στα 5 τμήματα της αγοράς υπάρχουν σήμερα:

- 14 καταστήματα γενικού εμπορίου
- 17 καταστήματα οπωροκηπευτικών
- 4 καταστήματα τροφίμων
- 10 καταστήματα διάφορα και λαϊκή αγορά από Μεσσήνιους παραγωγούς καθημερινά, πλην Κυριακής
- 7 κρεοπωλεία
- 1 κατεψυγμένων προϊόντων
- 17 ιχθυοπωλεία
- Υποκατάστημα Αγροτικής Τράπεζας

- Εστιατόριο – πατσατζίδικο

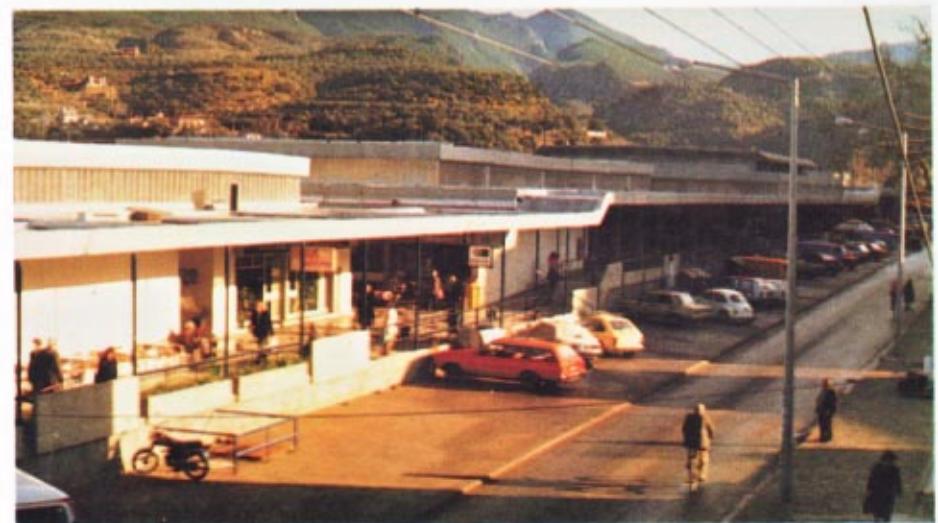
- Δύο κυλικεία

■ Επειδή η Αγορά είναι Δημοτική Επιχείρηση, έχει ενταχθεί στον αναπτυξιακό νόμο 1262 και ο κρατικός προϋπολογισμός καλύπτει το 55% της επένδυσης. Ποσοστό 30% το καλύπτει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (Α.Τ.Ε.) με δάνειο, ενώ το υπόλοιπο 15% το καλύπτει ο Δήμος και η λαϊκή βάση των μετόχων. Ετσι η συμμετοχή στο κεφάλαιο των 350 εκατ. παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα:

- Κρατικός προϋπ/σμός	55%	192,5 εκατ.
με δωρεάν επιδότηση		
- Α.Τ.Ε. με δάνειο	30%	105,0 εκατ.
- Συμμετοχή Δήμου και μετόχων	15%	52,5 εκατ.
Σύνολο		350,0 εκατ.

■ Το κόστος του έργου διαμορφώνεται τελικά στο ποσόν των 350 εκατ. με την πιο κάτω κατανομή:

- Στεγασμένος χώρος	230 εκατ.
- Περιβάλλων χώρος	100 εκατ.
- Δαπάνες εξοπλισμού	20 εκατ.
Σύνολο	350 εκατ.

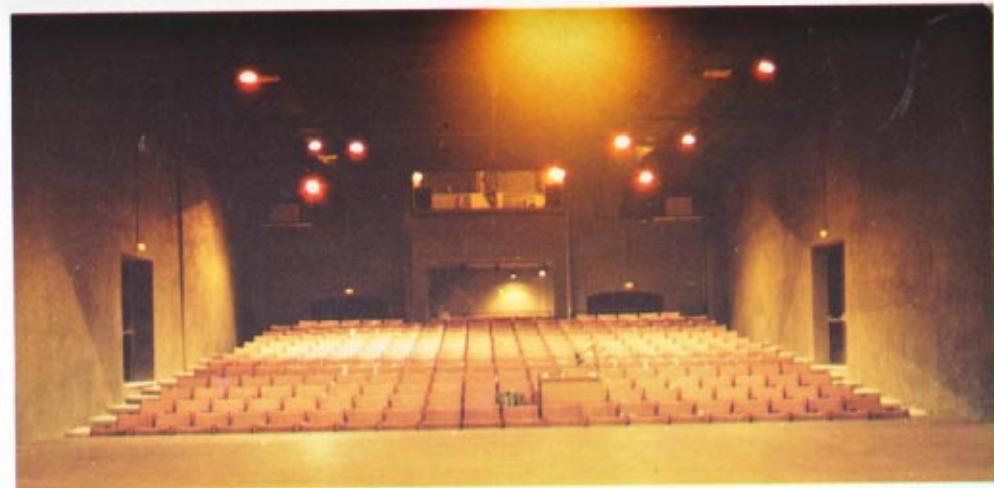
9.12. Το δημοτικό περιφερειακό θέατρο ▪ (πρώην ΔΕΗ)

- Ήταν πρώτα το ιδιωτικό εργοστάσιο παραγωγής ρεύματος για την Καλαμάτα.
Εγίνε το 1984 η αίθουσα, (με όλα τα βοηθητικά της) του Δημοτικού Θεάτρου Καλαμάτας - μία κούκλα...
- Το εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος Καλαμάτας σταμάτησε να λειτουργεί το 1959, μετά την εξαγορά της Εταιρείας από τη ΔΕΗ. Εκτότε χρησιμοποιήθηκε σαν αποθήκη υλικών από το Δήμο Καλαμάτας και τη ΔΕΗ, αφού το συγκρότημα ήταν και εξακολουθεί να είναι ιδιοκτησία και των δύο.
- Το 1984 ο Δήμος αποφάσισε να επισκευάσει το τμήμα του ακινήτου που του ανήκει, για να στεγάσει την κεντρική σκηνή του νεοϊδρυθέντος Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου. Παράλληλα, άρχισε επαφές με τη διοίκηση της ΔΕΗ για την εξαγορά και του υπόλοιπου τμήματος του εργοστασίου, με απώτερο στόχο να συγκεντρωθούν εκεί όλες οι υπηρεσίες του Θεάτρου, Διοίκηση, Καλλιτεχνική Διεύθυνση, Ξελουργείο, αποθήκες, που ήταν διασκορπισμένες.
- Τα στενά χρονικά περιθώρια, έξη μήνες μελέτη, (αρχιτέκτων Γ.Κυριακόπουλος) επισκευή - μετατροπή της αποθήκης σε θέατρο, ήταν καθοριστικό στοιχείο των τελικών επιλογών (1984). Το φουαγιέ, για το οποίο κρίθηκε αναγκαία η κατασκευή προσθήκης,

υπήρχε επιθυμία να βρίσκεται σε άμεση επικοινωνία με το εξωτερικό περιβάλλον, με τους γύρω δρόμους και κυρίως με την οδό Αριστομένους. Οχι κλειστός χώρος, με μια πόρτα εισόδου απ' όπου θα έμπαινες και θα χανόσουν, αλλά ανοιχτός - προέκταση του δρόμου. Αυτός λοιπόν ο χώρος, με τη μεγάλη κρυστάλλινη όψη στραμμένη προς τη λεωφόρο, ελπίζαν οι μελετητές ότι θα λειτουργεί καθημερινά σαν ερέθισμα γι' αυτούς που περπατούν προς την παραλία και το πάρκο των σιδηροδρόμων για να πλησιάσουν και να μπουν μέσα. Κι αυτό, γιατί η προηγούμενη χρονιά, πρώτος χρόνος λειτουργίας του Δημοτικού Θεάτρου σε τοπικό κινηματογράφο, είχε συναντήσει όχι μόνο την αδιαφορία αλλά και την έντονη αντίδραση της πλειοψηφίας της τοπικής κοινωνίας. Το θέατρο, γι' αυτό το λόγο, έπρεπε να δίνει την εντύπωση ότι είναι πάντα ανοικτό στον οποιονδήποτε, σε κάθε στιγμή και όχι απρόσιτο. Υπήρχε το πλεονέκτημα ότι το παλαιό εργοστάσιο ήταν συνδεδεμένο, στη μνήμη των μεγαλύτερων, με την παραγωγή ενός πολύτιμου αγαθού, του ηλεκτρισμού, ο κόσμος ήταν δεμένος μαζί του και έτσι αντιμετώπιζαν θετικά την ανακαίνισή του. Ενιωθαν ευχαρίστηση που τοβλεπαν να ξαναπαίρνει ζωή.

■ Στο υπόγειο του φουαγιέ βρίσκονται οι τουαλέτες και το λεβητοστάσιο. Στο δυτικό άκρο, εκμεταλλευόμενοι το ύψος του κτιρίου, διαμορφώθηκαν τρία επίπεδα: 1^ο, Υπόγειο - Φροντιστήριο, 2^ο, Ισόγειο - Παρασκήνιο, 3^ο, Καμαρίνια και τουαλέτες ηθοποιών. Το επίμηκες σχήμα του κεντρικού κορμού του εργοστασίου (13.00 μ. επί 40.00 μ.) επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την τελική διαμόρφωση της σκηνής και της αίθουσας. Οδήγησε δηλαδή στην επιλογή κατασκευής Ιταλικής σκηνής με ικανοποιητικές τεχνικές προδιαγραφές, 12.00 μ. βάθος σκηνής και πολύ καλό ηλεκτροτεχνικό και φωτιστικό εξοπλισμό. Δε μας δίνει όμως τη δυνατότητα ευελιξίας - κινητά πατάρια, καθίσματα - ανάλογα με τις ανάγκες του εκάστοτε θεατρικού έργου.

■ Το βορινό τμήμα του εργοστασίου δεν έχει επισκευαστεί και βρίσκεται στην κατάσταση που το άφησε η ΔΕΗ το 1987. Χρησιμοποιείται όμως από το θέατρο. Λειτουργεί ξυλουργείο κατασκευής σκηνικών, βεστιάριο, φροντιστήριο, αποθήκες στους χώρους που προβλέπονται από τη μελέτη επισκευής και αναμόρφωσης του υπόλοιπου τμήματος του κτιρίου. Στο νοτιοδυτικό άκρο βρίσκεται, ανεξάρτητο από το κυρίως εργοστάσιο, το διώροφο κτίριο της Διοίκησης της Ηλεκτρικής Εταιρίας. Και γι' αυτό το κτίριο υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη επισκευής για να στεγαστούν εκεί το Διοικητικό Συμβούλιο, η Καλλιτεχνική Διεύθυνση, η Γραμματεία, το Λογιστήριο και η Βιβλιοθήκη - Αναγνωστήριο του Θεάτρου.

«Η επαναχρησιμοποίηση του παλαιού εργοστασίου της Ηλεκτρικής Εταιρίας και η μετατροπή του σε αιθουσα θεάτρου, είναι η αρχή μιας συγκεκριμένης και συνειδητής πρωτοβουλίας της τότε Δημοτικής Αρχής, για αξιοποίηση κελυφών παλαιών κτιρίων που είχαν πέσει σε αχρηστία. Η έντονη πολιτιστική και κοινωνική παρέμβαση του Δήμου - Δημοτικό Θέατρο, Δημοτικό Ωδείο, σχολή κλασικού μπαλέτου, πνευματικό κέντρο, σχολή εικαστικών τεχνών, πάρκο οιδηροδρόμων - για να αναφέρω μερικές μόνο από τις δραστηριότητές του, είχε σαν εύλογη συνέπεια την επισκευή και επαναχρησιμοποίηση παλαιών κτιρίων. Σε πρώτο στάδιο, αυτών που ήταν στην κυριότητά του, σε δεύτερο, κτιρίων και συγκροτημάτων που αγοράστηκαν ή παραχωρήθηκαν σ' αυτόν. Απώτερος στόχος ήταν η «επαναχρησιμοποίηση» της παλαιάς πόλης από τους Δημότες που την είχαν σταδιακά εγκαταλείψει για να μεταφερθούν στις νεόκτιστες πολυκατοικίες αρκετά νοτιότερα. Ήδη πριν από τους σεισμούς της 13ης και 15ης Σεπτεμβρίου 1986, είχαν ολοκληρωθεί οι επισκευές και λειτουργούσαν αρκετά από τα παραπάνω κτίρια. Στον άξονα Βορρά - Νότου των οδών Υπαπαντής και Αριστομένους τα αποτελέσματα είναι ορατά. Το Δημοτικό Ωδείο στο κτίριο που είκοσι χρόνια νωρίτερα στεγαζόταν το 1^ο Γυμνάσιο Καλαμάτας, το Δημαρχείο σε εκλεκτιστικό κτίριο της οδού Αριστομένους, η σχολή κλασικού μπαλέτου σε εκλεκτιστικό κτίριο, πρώην νοσοκομείο των αρχών του αιώνα, το Δημοτικό Θέατρο στις εγκαστάσεις της παλαιάς Ηλεκτρικής Εταιρίας. Οι σεισμοί του Σεπτεμβρίου 1986 καθιστέρησαν την ολοκλήρωση της επισκευής του κτιρίου των γραφείων της Δ.Ε.Π.Α.Κ., του κτιρίου της σχολής εικαστικών τεχνών και του πνευματικού κέντρου. Επίσης υπέστησαν σημαντικές ζημιές και επισκευάστηκαν εκ νέου το Ωδείο, το Δημαρχείο και η σχολή κλασικού μπαλέτου. Ταυτόχρονα, ο Δήμος, αξιοποιώντας Δωρεές και οικονομική ενίσχυση του ΥΠ.ΕΘ.Ο., αγόρασε έντεκα κτίρια, κηρυγμένα διατηρητέα από το ΥΠ.ΠΟ και το Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. και ανέθεσε τις μελέτες αναμόρφωσης και επισκευής. Τα κτίρια αυτά προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για τις ανάγκες των υπηρεσιών του Δήμου και των Δημοτικών επιχειρήσεων, αλλά τα περισσότερα θα παραχωρηθούν κατά χρήση σε επιστημονικά ίδρυμα, πολιτιστικούς και επιστημονικούς συλλόγους. Για παράδειγμα, το Διοικητήριο και το κτίριο «Λόχου» του παλαιού Συντάγματος θα παραχωρηθούν στο Ινστιτούτο Βιοτεχνολογίας της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής, στο κτίριο «Λαλέα» θα λειτουργήσει το κέντρο Ψυχικής Υγείας κ.λπ.»

9.13. Υδρευση ▪ Αποχέτευση ▪ Βιολογικός καθαρισμός

Αφήνουμε το Δήμο Καλαμάτας - (Δημοτική Επιχείρηση Υδρευσης Αποχέτευσης Καλαμάτας - ΔΕΥΑΚ) να πει με δικά του λόγια την κατάσταση και τους προγραμματικούς στόχους και σχεδιασμούς. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον βρίσκεται στο ότι αυτά γράφονται τον Αύγουστο 1986, ένα μήνα δηλαδή πριν τους σεισμούς και τονίζουν την επιρροή τους πάνω στα συνεχιζόμενα και προγραμματιζόμενα τότε έργα:

ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ

Τούτες τις μέρες που οι πρώτες πενήντα συνδέσεις σπιτών με το δίκτυο αποχέτευσης και η λειτουργία της νέας μονάδας βιολογικού καθαρισμού είναι πια πραγματικότητα, έχει αρχίσει να αποδίδεται στην πόλη μας το πιο μεγάλο έργο υποδομής των τελευταίων 10ετιών : το έργο της αποχέτευσης σε πλήρη λειτουργία. Γι' αυτό το λόγο νομίζω πων είναι δικαιολογημένη η βαθειά ικανοποίηση όλων όσων οραματίστηκαν, σχεδίασαν, πάλεψαν, αγωνίστηκαν και εργάζονται για την εκτέλεση και ολοκλήρωση του μεγαλόπινου αυτού έργου, προυπολογισμού 2,5 δις. Στα 3,5 χρόνια που εκτελείται το έργο δεν αποφύγαμε κάποια λάθη ή παραλειψεις, που ξεπεράστηκαν όμως αποτελεσματικά. Καταφέραμε να πετύχουμε ένα μικρό άθλο. Να είμαστε η πρώτη πόλη στην Ελλάδα που ήδη λειτουργεί πλήρες και σύγχρονο δίκτυο αποχέτευσης με βιολογικό καθαρισμό. Και αυτό χάρη στην υψηλή αυνείδηση και παραγωγικότητα των εργαζομένων στην Δ.Ε.Υ.Α.Κ.

συμπολιτών μας, όπως επίσης και τους δικούς σας πολύχρονους αγώνες.

Η ταυτόχρονη σύνδεση, τόσο στο κέντρο όσο και στις συνοικίες που ήδη πρωθείται, θα συνεχιστεί στα αμέων επόμενα (2) χρόνια με τη λειτουργία 3 συνεργειών, ένα στο κέντρο και δύο στις συνοικίες. Υπολογίζουμε δε ότι στο χρονικό αυτό διάστημα θα χει ολοκλωρθεί το κύριο αντικείμενο των συνδέσεων στο 90-95% των σπιτών. Θα χουν απομείνει για σύνδεση οριακές μόνο περιπτώσεις απομακρυσμένων σπιτών που μέχρι το τέλος της τετραετίας θάχουν συνδεθεί κι αυτά με το δίκτυο. Εποι, μέσα στην επόμενη τετραετία η αποχέτευση θάχει φτάσει και στο τελευταίο σπίτι της πόλης μας.

Μέχρι σήμερα έχει κατασκευαστεί το μεγαλύτερο μέρος των σωληνώσεων του δίκτυου - περίπου 50.000 μέτρα - και ο συλλεκτήρας της ζώνης V που ευρίσκεται επί των οδών Μακεδονίας - Πλάτωνος - Φαρών - Λαμπράκη, ο οποίος δέχεται τα λύματα της πάνω πόλης. Στο μέρος της πόλης που βρίσκεται από το ύψος του ΙΚΑ Καλαμάτας μέχρι την Παραλία, έχουν κατασκευαστεί τα εσωτερικά δίκτυα αλλά απομένει ο συλλεκτήρας της Ναυαρίνου (έχει προγραμματιστεί για τις αρχές του 1987) ο οποίος θα δέχεται τα λύματα της περιοχής και θα τα μεταφέρει στον Κεντρικό Αγώνα στη νέα είσοδο της Καλαμάτας.

Επίσης έχουν αρχίσει να κατασκευάζονται:

- Στη Δυτική πόλη ο συλλεκτήρας που θα δέχεται τα λύματα του Νοσοκομείου - ΠΟΣΜΕ και της γύρω περιοχής.
- Στην Ανατολική πόλη η πρόεκταση του συλλεκτήρα της ζώνης V για να γίνουν οι συνδέσεις σε όλη την περιοχή του Συντάγματος.

Κεντρικός αγωγός μεταφοράς λυμάτων

Είναι ο αγωγός που ξεκινάει από τον ποταμό Νέδοντα και καταλήγει στο Βιολογικό καθαρισμό συνολικού μήκους 4.700 μ. διαμέτρου Φ1200 και Φ100. Ο αγωγός αυτός δέχεται όλα τα λύματα της Καλαμάτας και τα μεταφέρει με φυσική ροή για επεξεργασία στο Βιολογικό καθαρισμό.

Το έργο αυτό στην κατασκευή του συνάντησε δυσκολίες διότι δεν είναι εύκολο να φτιάχνεις αγωγό μέσα στο βάλτο σε βάθος τεσσάρων μέτρων, τη στιγμή που στο ένα μέτρο συναντάς νερό. Οι δυσκολίες όμως ξεπέραστηκαν και ο κεντρικός αγωγός άρχισε να δέχεται τα λύματα.

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΙ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ	ΚΟΣΤΟΣ
1) Εσωτερικά δίκτυα	110 χιλ/τρα	47 χιλ/τρα	350.000.000
2) Αγωγός μεταφοράς	4700 μέτρα	4700 μέτρα	215.000.000
3) Βιολογικός καθαρισμός	Πλήρη μονάδα για 30 χιλιάδες κατοίκους	Πλήρη μονάδα για 30 χιλιάδες κατοίκους	150.000.000

Συνολικό κόστος έργων αποχέτευσης ακαθάρτων: 715.000.000

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Δ.Ε.Υ.Α. ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΠΟΥ ΙΔΡΥΘΗΚΑΝ

A/A	ΠΟΛΗ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥ-ΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΑΓΟΡΑΣ ΝΕΡΟΥ	ΤΙΜΗ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΝΕΡΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΛΟΣ ΕΠΙ ΑΞΙΑΣ ΝΕΡΟΥ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ	ΤΕΛΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΥΠΟΝΟΜΩΝ	ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ
1	ΘΗΒΑ	1962	0	1-50m ³ 51-100m ³ 101-m ³	25 δρχ./m ³ 35 δρχ./m ³ 45 δρχ./m ³	80%	ΟΧΙ	Δε λειτούργουν ακόμα
2	ΧΑΝΙΑ	1961	0	1-60m ³ 61-120m ³ 120-m ³ Σπριντ	18 δρχ./m ³ 30 δρχ./m ³ 43 δρχ./m ³ 50 δρχ./m ³	80%	ΟΧΙ	7.5 δρχ./m ³ Εργολαβός
3	ΛΑΡΙΣΑ	1960	0		33 δρχ./m ³	80%	ΟΧΙ	50% αίσιος υρρού Εργολαβός
4	ΚΑΛΑΜΑΤΑ	1962	11 δρχ./m ³		23 δρχ./m ³	80%	ΝΑΙ	50% αίσιος υρρού Απολογιστικά
5	ΧΑΛΚΙΔΑ	1981	0	1-10m ³ 11-m ³ Κατσικιών 1-10m ³ 11-m ³ Βοϊδού 1-10m ³ 11-m ³	40 δρχ./m ³ 30 δρχ./m ³ Βιοτεχνίες 50 δρχ./m ³ 30 δρχ./m ³ Τραπέζιες 60 δρχ./m ³ 45 δρχ./m ³	80%	ΟΧΙ	Δε λειτούργουν ακόμα Εργολαβός
6	ΜΥΤΙΛΗΝΗ	1965	0	0-20m ³ 21-30m ³ 31-50m ³ 51-100m ³ 101-m ³	39 δρχ./m ³ 44 δρχ./m ³ 51 δρχ./m ³ 57 δρχ./m ³ 64 δρχ./m ³	80%	ΟΧΙ	240 δρχ. /δημόποιο το χρόνο
7	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	1961	0		28 δρχ./m ³	80%	ΟΧΙ	Δε λειτούργουν ακόμα Εργολαβός
8	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	1963	0	0-30m ³ 31-90m ³ 91-500m ³ 501 - m ³	22 δρχ./m ³ 28 δρχ./m ³ 45 δρχ./m ³ 60 δρχ./m ³ Πολ. κίτσας 28 δρχ./m ³ Δημόσιο 60 δρχ./m ³	80%	ΟΧΙ	30% Εργολαβός

ΥΔΡΕΥΣΗ

Τα πρώτα σημαντικά έργα για την ύδρευση της Καλαμάτας έγιναν τη δεκαετία του 1930 και λειτούργησαν ικανοποιητικά μέχρι το 1960 περίπου, οπότε άρχισαν να παρουσιάζονται ανεπάρκειες, τόσο στα έργα του εξωτερικού υδραγωγείου όσο και στο εσωτερικό δίκτυο. Κατά τη δεκαετία του 1960 συστήθηκε ο Σύνδεσμος Υδρευσης Δήμου Καλαμάτας - Μεσοσήνης και Κοινοτήτων περιοχής Καλαμάτας με σκοπό την Υδρευση των Δήμων και Κοινοτήτων. Πηγή υδροδότησης του Συνδέσμου Υδρευσης είναι η πηγή του Πηδημάτος. Ο Σύνδεσμος για να λύσει τα προβλήματα που είχαν παρουσιαστεί προχώρησε:

- Στην κατασκευή νέου αντλιοστασίου στο Πηδημά (1977-78)
- Στην κατασκευή κεντρικού αγωγού από το Πηδημά έως τις Κιτριές (1977-78)
- Στην κατασκευή νέας δεξαμενής στη θέση Τούρλες (1979-80)
- Σε έργα υδρομάστευσης των πηγών στο Πηδημά (1985-86)

Παράλληλα, ο Σύνδεσμος προχώρησε και σε επεκτάσεις αγωγών ύδρευσης για την επίλυση των προβλημάτων που παρουσιάζονταν λόγω της αύξησης του πληθυσμού.

Να τονιστεί πως ο Δήμος Καλαμάτας έχει στην αρμοδιότητά του μόνο τα εσωτερικά δίκτυα της πόλης μας και πως αγοράζει το νερό από το Σύνδεσμο με 11 δρχ. το κυβικό.

Τα εσωτερικά δίκτυα έμειναν στην αρμοδιότητα του Δήμου Καλαμάτας μέχρι το 1982. Μετά ιδρύθηκε η ΔΕΥΑΚ στην αρμοδιότητα της οποίας εντάχτηκαν τα εσωτερικά δίκτυα της πόλης.

Σήμερα υπάρχουν στην Καλαμάτα δίκτυα Υδρευσης συνολικού μηκους 94 χλμ. και όλοι οι καταναλωτές τραφοδοτούνται με υδρομετρητές που ξεπερνάνε τις 20.000.

Το νερό που πίνουμε προέρχεται από μεγάλη ασβεστολιθική – καρατική πηγή και δεδομένου ότι, αφενός μεν λαμβάνονται μέτρα ασφαλείας κατά την υδρομάστευση, αφετέρου δε, γίνεται χλωρίωση στο νέο αντλιοστάσιο, είναι απόλυτα κατάλληλο σαν ποσιμό.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - ΣΤΟΧΟΙ

Στην ύδρευση

1. Ανακαίνιση του εσωτερικού δίκτυου Υδρευσης (1987-1990)
2. Κατασκευή αγωγού ύδρευσης από το Κάστρο προς τη Δυτική πόλη (1987-1988)
3. Κατασκευή αγωγών ύδρευσης στις περιοχές που επεκτείνεται το σχέδιο πόλης.
4. Κατασκευή 3ης δεξαμενής στη θέση «Σπυριδέικα» που θα υδροδοτήσει και το πιο απομακρυσμένο σπίτι της πόλης, (το έργο αυτό ξεκίνησε).

Στην αποχέτευση

1. Κατασκευή του συλλεκτήρα της παραλίας (1987-1988)
2. Κατασκευή αντλιοστασίου επί της Νέδοντος και Ευαγγελιστρίας για να μεταφέρονται τα λύματα στον Κεντρικό Αγωγό (1987)
3. Επέκταση του δίκτυου αποχέτευσης σε όλη την Καλαμάτα (1987-1990)
4. Κατασκευή του αγωγού διάθεσης (είναι ο αγωγός που θα μεταφέρει το νερό που μένει μετά την επεξεργασία των λυμάτων από το Βιολογικό στη Θάλασσα) (1986-1987)

Στα όμβρια ύδατα

1. Συντήρηση και εμπλουτισμός του υπάρχοντος δίκτυου
2. Επέκταση του δίκτυου ομβρίων για να λυθούν τα προβλήματα που παρουσιάζονται κυρίως τη χειμερινή περίοδο.

Δεξαμενή καθίζησης λυμάτων

Κεντρικός αγωγός μεταφοράς λυμάτων

«Από το 1982 λειτουργεί κατασκευασμένη τότε από το Δήμο Καλαμάτας, μονάδα επεξεργασίας βοθρολυμάτων. Η μονάδα αυτή με τη σύσταση της ΔΕΥΑΚ μεταβιβάστηκε σ' αυτήν και έφτασε να επεξεργάζεται μέχρι 500 κ.μ. βοθρολυμάτων την ημέρα. Το 1984, με τη βοήθεια τεχνικών συμβούλων, συντάχτηκε η μελέτη της νέας μονάδας επεξεργασίας των αστικών αποβλήτων (φρέσκων). Η μονάδα αυτή άρχισε να κατασκευάζεται το 1984. Οι οικοδομικές εργασίες έγιναν από την κοινοπραξία Μηχ/κών Μεσσηνίας, ενώ οι ηλεκτρομηχανολογικές εργασίες έγιναν από την Τεχνική υπηρεσία και προσωπικό της Επιχείρησης. Ήταν, εκτός από τα μέρη του μηχανολογικού εξοπλισμού που δεν κατασκευάζονται στην Ελλάδα, τόσο η μελέτη, όσο και η κατασκευή του εξοπλισμού και της μονάδας έγιναν από Ελλήνες τεχνικούς και από το προσωπικό της ΔΕΥΑΚ. Η μονάδα αυτή έχει σήμερα ολοκληρωθεί, δουλεύει με βοθρολύματα και η λειτουργία κρίνεται πολύ ικανοποιητική. Προβλέπεται η κοινή επεξεργασία βοθρολυμάτων και αστικών αποβλήτων. Η μονάδα έχει τη δυνατότητα να δεχτεί για επεξεργασία απόβλητα της Μεσσήνης, των γύρω Κοινοτήτων, των Κοινοτήτων περιοχής Καλαμάτας, των Δημοτικών Σφαγείων, της Βιομηχανικής περιοχής, των Τ.Ε.Ι. κ.λπ.»

Μια άλλη άποψη της δεξαμενής αερισμού

Πλήρης είναι ο εξοπλισμός του Δήμου Καλαμάτας για τα σημαντικότατα έργα της ΔΕΥΑΚ

9.14. Το δημοτικό κέντρο ελεύθερου αθλητισμού (διαγωνισμός – μελέτη)

■ Το δημοτικό κέντρο ελεύθερου (ή μαζικού αν θέλετε) αθλητισμού (40 στρέμματα γης) αποβλέπει να μπει στην υπηρεσία του ευρύτερου δυνατού κοινωνικού φάσματος ανθρώπων οποιασδήποτε ηλικίας, φύλου ή ασχολίας και κυρίως της νεολαίας και των εργαζομένων. Χωρίς καθόλου να παραγγωρίζεται η σημασία του αγωνιστικού αθλητισμού, εκτιμάται ότι αυτές οι αθλητικές εγκαταστάσεις άμεσης και ελεύθερης πρόσβασης για το κοινό, ξεφεύγοντας τις περισσότερες φορές από κάποια αυστηρά πλαίσια αθλητικών κανόνων, θα δίνουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί και να αξιοποιηθεί ο ελεύθερος χρόνος.

■ Αντί για περισσότερες λεπτομέρειες περιορίζομαστε να αντιγράψουμε κομμάτια απ' τη διακήρυξη του σχετικού Πανελλήνιου Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού του Δήμου Καλαμάτας, το έτος 1984:

■ «Με δύο λόγια: «Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΗ, Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΓΙΟΡΤΗ!»

Γενικός στόχος του Δ.Κ.Ε.Α., του δημοτικού αυτού κέντρου ελεύθερης αθλητικής απασχόλησης, είναι, όχι να γυμνάζονται «επαγγελματικά» φτασμένοι αθλητές και πρωταθλητές, αλλά να έλκεται και να παίρνει μέρος ο κάθε νέος ή ενήλικας που το επιθυμεί, στις πιο ποικίλες αθλητικές δραστηριότητες.

■ Για τον καθορισμό του περιεχομένου του συγκεκριμένου δημοτικού κέντρου ελεύθερης αθλητικής απασχόλησης παιζουν καθοριστικό ρόλο δύο παράγοντες:

a) το ότι υπάρχουν στην Καλαμάτα αθλητικές εγκαταστάσεις για διοργάνωση επίσημων αθλητικών συναντήσεων με κερκίδες θεατών, καθώς και για σωστή επαγγελματική προπόνηση. Θυμίζουμε: το Εθνικό Στάδιο (για στίβο και ποδόσφαιρο), ο Μεσσηνιακός Γ.Σ. (για στίβο και ποδόσφαιρο), το Εθνικό Κολυμβητήριο για αγώνες και προπόνηση, όχι όμως για καταδύσεις καθώς και για μαζική κολύμβηση,...

(Σημ. μετά το 1990 υπάρχει και η μεγάλη αθλητική τέντα στο Ανατολικό Κέντρο).

β) το ότι ο στόχος «ελεύθερο αθλητικό κέντρο, όπου η αθλητική άσκηση θα είναι ευχαρίστηση, θα είναι γιορτή», απαιτεί φυσικά να καταλαμβάνει το καλά σχεδιασμένο και οργανωμένο πράσινο πολλαπλάσια έκταση από τα αθλητικά γήπεδα.

Ετσι, αν είχαμε μια πολύ μεγαλύτερη έκταση στη διάθεσή μας, π.χ. 150 ή 200 στρέμματα, θα μπορούσε να δικαιολογηθεί και ένας πλήρης στίβος 400 μ. με κανονικό γήπεδο ποδοσφαίρου για προπόνηση. Το σκίτσο που παραθέτουμε πείθει τον καθένα ότι μια λύση με στίβο 400 μ., κερκίδες, είσοδο, παρκάρισμα και κάτι λίγες αθλοπαιδιές, θα έπιανε όλο το χώρο των 40 στρεμμάτων. Αυτό ακριβώς είναι που ο αγωνοθέτης ΔΕ ΘΕΛΕΙ.

■ Δεν είναι λοιπόν γυμναστήριο, με λίγο πράσινο γύρω – γύρω. Δεν είναι ένα κοινό πάρκο, που μέσα στο πράσινο έχει κάπου ένα βόλλευ και ένα μπάσκετ. Δε δικαιολογεί σε καμία περίπτωση επίσημη, μνημειακή, αλλά αντίθετα ζεστή – πολύ φιλική – ζωντανή ατμόσφαιρα. Να μην ξεχνάμε όμως ότι οι νεολαίοι εντυπωσιάζονται και έλκονται, από μερικές «πολυτέλειες», όπως όμορφα φανταχτερά αθλητικά όργανα, μπασκέτες κ.λπ.

Δε θα προσφέρεται στο Δ.Κ.Ε.Α. κανένα θέαμα σε παθητικούς θεατές. Θα δίνονται οι δυνατότητες συμμετοχής σε ποικιλία αθλημάτων, παιχνιδιών κ.λπ., με οργανωμένη βοήθεια μάλιστα από τους αθλητικούς συνεργάτες της διεύθυνσης.

Το ότι η μεγάλη έκταση πρασίνου δίνει τη δυνατότητα να δημιουργηθεί ένας μακρύς διάδρομος για τρέξιμο («ανώμαλος δρόμος» – «τζόγκινγκ») δε σημαίνει αναγκαστικά ότι δε θα πρέπει να γίνει ένας κανονικός στίβος, 200 μέτρων ίσως. Αυτός, σε συνδυασμό με μια ευθεία τουλάχιστον 100 μ., θα επαρκούσε πλήρως για το σκοπό ενός Δ.Κ.Ε.Α. όσον αφορά τον κλασικό

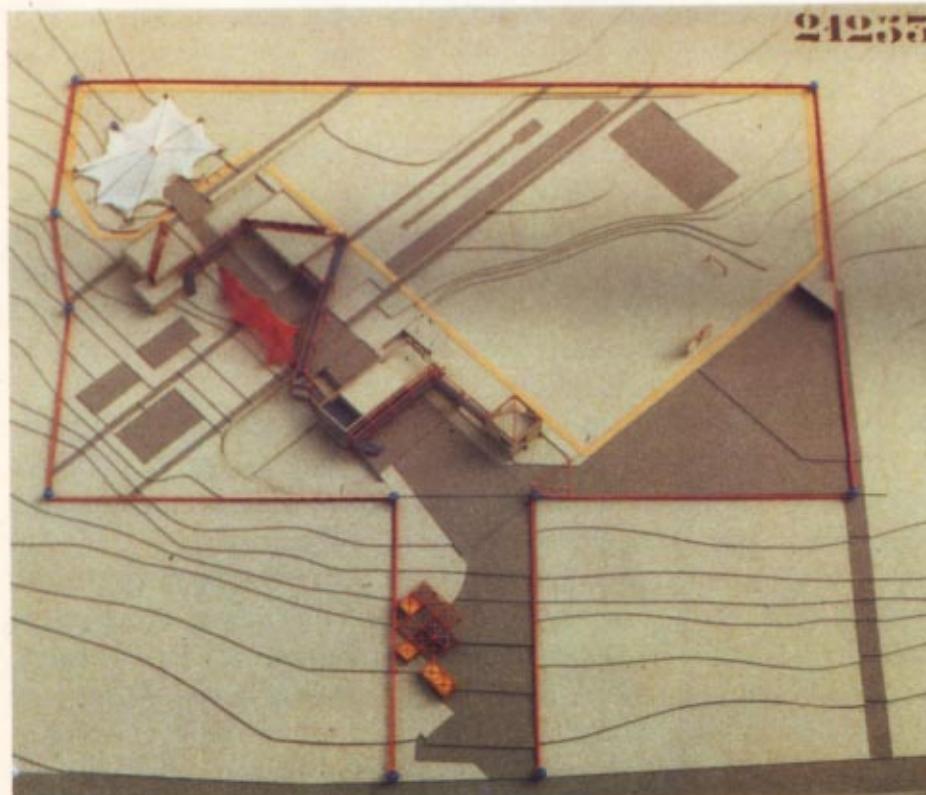
αθλητισμό, γιατί χωράει στο εσωτερικό του άνετα τα άλματα και μια ρίψη, δίνοντας χώρο και για αθλοπαιδιές.

■ Το θέμα του ποδοσφαίρου είναι δύσκολο. Γιατί, ενώ ένα κανονικό γήπεδο για προπονήσεις θα συμπλήρωνε τα δύο υφιστάμενα στην Καλαμάτα (απ' τα οποία το ένα, με χλοοτάπητα, δεν μπορεί να χρησιμοποιείται συχνά), η απαιτούμενη έκταση δεν μπορεί να διατεθεί σε καμιά περίπτωση. Ισως η λύση να είναι κάποιος ελεύθερος χώρος, όπου, εκτός από άλλες εκδηλώσεις αθλητικής ή πολιτιστικής μορφής, θα μπορούσε να γίνεται και προπόνηση ποδοσφαίρου σε «μονότερμα» (ένα είδος πολυλειτουργικής «αλάνας» ίσως, με κατάλληλο έδαφος).

■ Ο αγωνοθέτης δεν έχει την πρόθεση να δώσει στους διαγωνιζόμενους συγκεκριμένο «κτιριολογικό πρόγραμμα», που να καθορίζει τους υπαίθριους και στεγασμένους αθλητικούς χώρους που πρέπει να προβλεφθούν στο δημοτικό αυτό αθλητικό κέντρο Καλαμάτας. Θεωρεί, ότι, δίνοντας το γενικό στόχο, καθώς και ορισμένες πληροφορίες για την επιδιωκόμενη λειτουργία του, για το επιδιωκόμενο κοινωνικό αποτέλεσμα, καθώς και για τον ήδη υφιστάμενο αθλητικό εξοπλισμό της πόλης, βοηθάει τους διαγωνιζόμενους όσο πρέπει, ώστε να μην τους αφαιρέσει την ελευθερία να δημιουργήσουν δική τους λύση.

Ο διαγωνιζόμενος μπορεί να κινηθεί μέσα στο γενικό πλαίσιο που δώσαμε παραπάνω. Τελείως ενδεικτικά, θα διακινδυνεύσουμε να αναφέρουμε μερικές αθλητικές λειτουργίες που μπορούν κατ' αρχήν να ταιριάζουν σε ένα τέτοιο κέντρο μαζικού αθλητισμού. Φυσικά θα ισχύσουν οι προτεραιότητες που θα επιλέξει κάθε διαγωνιζόμενος και αναλογία με το πράσινο τέτοια, που να μην καταλήξει το αντικείμενο του διαγωνισμού να γίνει απλά «πάρκο», ή ένα «γυμναστήριο»:

- αθλοπαιδιές κάθε είδους, αρχίζοντας απ' τα πασίγνωστα βόλλεϋ, μπάσκετ, κ.λπ.
- τέννις
- πιγκ - πογκ
- σκάκι (ίσως γιγαντιαίο, με πολλούς θεατές γύρω - γύρω)
- δρόμο (στίβο) για ταχύτητες
- δρόμο (στίβο) για αντοχή, εφ' όσον δε σακατεύει το όλο γήπεδο, ανατρέποντας τις σωστές αναλογίες
- δρόμο μέσα στο πράσινο, ανώμαλο (αν θέλετε: «τζόγκινγκ», που είναι της μόδας)
- άλμα σε ύψος, απλούν, τριπλούν
- σφαιροβολία
- εμπόδια, ψηλά και χαμηλά
- ριγκ για πυγμαχία και πάλη (γιατί όχι και ξιφασκία!)
- επιφάνεια υδάτινη, όχι διαστάσεων για αγώνες, μόνο για

προπόνηση. Ομως, αν είναι δυνατόν, έτσι, που να χρησιμοποιείται σχεδόν όλο το χρόνο

- ενόργανη γυμναστική
- προπονητήριο για ρυθμική αγωνιστική γυμναστική, που έχει ήδη τον τελευταίο χρόνο ανάπτυξη στην Καλαμάτα, αφού ασχολούνται 250 παιδιά (6 -15 ετών) με το άθλημα και υπάρχουν 3 σύλλογοι (ταπί 12μ.χ12μ., χώρος 16μ.χ16μ., ύψος 8-9 μ.)
- ποδόσφαιρο, σε τέτοιες διαστάσεις και με τέτοιο τρόπο που να μη μετατρέπει το Κ.Ε.Α. σε γήπεδο ποδοσφαίρου
- κάποιο στέκι για ποδηλάτες (ίσως και μοτοσυκλετιστές), που, αφού δεν μπορούν να τρέχουν μέσα στο Δ.Κ.Ε.Α., μπορούν να έχουν σε μια γωνιά, με πρόσβαση απ' ευθείας απ' έξω, ένα συνεργείο για αυτοεπισκευές, σε άμεση γειτνίαση με την αθλητική λέσχη ίσως
- αθλητική λέσχη - αναψυκτήριο
- φυσικά να υπάρχει πλήρης εξυπηρέτηση από αποδυτήρια, τουαλέτες, κ.λπ., κατ' αρχήν κοινά για όλο το Δ.Κ.Ε.Α.
- τα γραφεία της Διεύθυνσης έχουν σημασία για το κέντρο, γιατί σε τέτοιες ανοργάνωτες, μαζικές αθλητικές εκδηλώσεις χρειάζεται πολύ μεγαλύτερη συμπαράσταση από προπονητές, εμψυχωτές ακόμα και φύλακες του υλικού, παρά στα κανονικά γυμναστήρια
- άνετοι αποθηκευτικοί χώροι, κυρίως για τα υλικά του στεγασμένου γυμναστηρίου
- ιδιαίτερη προσοχή για τα μικρότερα παιδιά, με παρόμοια ατμόσφαιρα, στην κλίμακα τους
- πρόβλεψη για αναψυχή, πολιτιστικές εκδηλώσεις, γιορτές
- Parkings, για αυτοκίνητα και ποδήλατα, στάση λεωφορείου

■ Βέβαια για όσα απ' αυτά ενοχλούνται ιδιαίτερα απ' τον αέρα και τον ήλιο, ή που ιδιαίτερα επιθυμούμε να συνεχίσουν να χρησιμοποιούνται και τις κακές μέρες του χειμώνα, καλό είναι να προβλεφθεί κάποια προφύλαξη από αέρα, ήλιο, βροχή.

■ Νομίζουμε ότι ένα περίπου τ.μ. ανά κάτοικο θα φτάνει για κέντρο ελεύθερου (μαζικού) αθλητισμού σε πόλη του μεγέθους της Καλαμάτας.

■ Από τότε ο διαγωνισμός έγινε και κρίθηκε, η τελική μελέτη του α' βραβείου ολοκληρώθηκε, το έργο όμως δε συμπληρώθηκε ακόμα, γιατί δεν έφθαναν οι επενδύσεις.

Mια γενική άποψη της μαρίνας Καλαμάτας στο βαθμό πραγματοποίησής της τον Ιανουάριο του 1994.

10. ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑΤΑ

10.1. Τι προσφέρει η πόλη για τη ζωή του ανθρώπου

■ Η πόλη συμβάλλει σήμερα αποφασιστικά στη διαμόρφωση του τρόπου ζωής των ανθρώπων, ιδιαίτερα στις πιο «προχωρημένες» κοινωνίες. Αδιανόητη θα ήταν σίγουρα για την πλειοψηφία των κατοίκων η καθημερινή ζωή χωρίς πόλεις. Πολλά απ' αυτά που χρειάζεται ο άνθρωπος στη σημερινή κοινωνία, του τα δίνει το «καβούκι» που ονομάζουμε πόλη, μεγάλη ή μικρή, που πολεοδομικά αποτελείται από:

- τις κατοικίες
- τον κοινωνικό εξοπλισμό
- τους τόπους εργασίας
- το κυκλοφοριακό και τα άλλα δίκτυα τεχνικής υποδομής.

■ Οταν λέμε **κατοικία**, πρέπει να φανταζόμαστε όχι μόνο το διαμέρισμά σου στην πολυκατοικία ή το μονοδιώροφο σπιτάκι σου, αλλά και:

- το δρόμο μπρος απ' το σπίτι σου (δρόμο για τροχούς, δρόμο για πεζούς)
- την αυλή σου ή τον κηπάκο ή την πρασιά σου
- το δίκτυο παροχής νερού, το δίκτυο αποχέτευσης, το τηλεφωνικό δίκτυο, το γκάζι...
- την πλατεία της γειτονιάς σου
- την παιδική χαρά για τα παιδιά σου
- την αλάνα, το γήπεδο για τους νέους
- μπακάλικο - μανάβικο - κρεοπωλείο - ΕΒΓΑΤζίδικο - φούρνο
- λαϊκή αγορά...
- περίπτερο - ψηλικατζίδικο - κουρείο
- το παρκάκι - το πράσινο κοντά στην πλατεία
- το καφενείο - την καφετέρια - την ταβέρνα - το εστιατόριο
- το ζαχαροπλαστείο
- τον παιδικό σταθμό - το νηπιαγωγείο - το βρεφικό σταθμό

- το δημοτικό σχολιό - το γυμνάσιο λίγο πιο κάτω, με τις πλήρεις αθλητικές εγκαταστάσεις τους
- τον ελεύθερο χώρο ή την αίθουσα όπου θα δίνεται η δυνατότητα για κάποια πολιτιστική δραστηριότητα
- ορισμένους τόπους εργασίας.

Αυτή η στενή - διαλεχτική σχέση, η συνύπαρξη ιδιωτικού και ομαδικού - κοινωνικού χώρου, είναι που εξασφαλίζει την ολόπλευρη εξυπηρέτηση των αναγκών του ανθρώπου στην πόλη, σήμερα.

■ **Ο κοινωνικός εξοπλισμός** περιλαμβάνει εξυπηρετήσεις της ζωής μας, λειτουργίες κοινωνικές που μας έχουν γίνει τελείως απαραίτητες (σε παρένθεση βάζουμε μερικά τελείως ενδεικτικά νούμερα, έτσι* για μια συγκριτική εικόνα των απαιτήσεων σε γη κάθε κατηγορίας):

- εκπαίδευση - μόρφωση (7 τ.μ./κάτοικο → 9,46% της γης)
- πράσινο, ελεύθεροι χώροι, πλατείες, (17 τ.μ./κάτοικο → 22,97% της πόλης)
- αθλητικά, χώροι παιχνιδιού (12 τ.μ./κάτοικο → 16,22% της γης)
- υγεία - πρόνοια - περιθαλψη (1/2 τ.μ./κάτοικο → 0,68% της γης)
- εμπόριο (1 τ.μ./κάτοικο → 1,35%)
- διοίκηση, δημόσια και ιδιωτική (1/2 τ.μ./κάτοικο → 0,68%)
- πολιτιστικές, πνευματικές, θρησκευτικές εκδηλώσεις, αναψυχή, γαστρονομία, ψυχαγωγία, τουρισμός (4 τ.μ./κάτοικο → 5,40% της πόλης)

Επιπλέον απαιτούνται για την κυκλοφορία, έστω 7 τ.μ. ανά κάτοικο (δηλαδή το 9,46% της πόλης) και για κατοικία έστω το 33,78% της γης της πόλης, (δηλαδή 25 τ.μ. ανά κάτοικο αν έχουμε συντελεστή δομήσεως-1). Συνολικά απαιτούνται γύρω στα 74 τ.μ. γης ανά κάτοικο σε πόλη ολοκληρωμένη με πλήρη εξοπλισμό.

■ Πίσω από τον απλοϊκό όρο «**τόποι εργασίας**» κρύβονται πολύ ουσιαστικές λειτουργίες για την οικονομική και κοινωνική εξυπηρέτηση του κάτοικου:

- Τόποι εργασίας του πρωτογενή τομέα παραγωγής (περιβόλια, γεωργικές καλλιέργειες, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία, ορυχεία...).
- Τόποι του δευτερογενή τομέα παραγωγής (εργοστάσια, βιοτεχνικά εργαστήρια κ.λπ.).
- Τόποι του τριτογενή τομέα παραγωγής (όπου περιλαμβάνονται και όλοι οι χώροι - κτίρια του κοινωνικού εξοπλισμού, εμπόριο, διοίκηση, τουρισμός κ.τ.λ. áma τα δει κανείς όχι σαν εξυπηρέτηση των κατοίκων, αλλά σαν τόπους εργασίας του καταστηματάρχη, των υπάλληλων κ.λπ.).

■ Τέλος, η **τεχνική υποδομή** (ή τεχνικός εξοπλισμός, αν θέλετε) συνδέει ποικιλότροπα τα 3 παραπάνω βασικά στοιχεία της πόλης:

- δίκτυο κυκλοφορίας: δρόμοι (ασφαλτοστρωμένοι, χωματόδρομοι, πεζόδρομοι, πλατείες, χώροι παρκαρίσματος...)
- δίκτυο συγκοινωνίας (λεωφορειακές γραμμές, κ.λπ.)
- συλλογή, διάθεση, επεξεργασία σκουπιδιών...
- δίκτυο αποχετεύσεων (και βόθροι), διάθεση λυμάτων, βιολογικός καθαρισμός, κ.λπ.
- δίκτυο υδρεύσεων (και αρδεύσεων σε γεωργικές περιοχές)
- δίκτυο παροχής ηλεκτρισμού (διανομής ρεύματος στα σπίτια και ηλεκτροφωτισμού των δρόμων)
- δίκτυο ΟΤΕ...

■ Ας αφήσουμε αναπάντητα δύο σοβαρότατα και πάρα πολύ ενδιαφέροντα σχετικά προβλήματα, γιατί ξεπερνάν το περίγραμμα του τεύχους:

- είναι αλήθεια ότι όλες οι παραπάνω εξυπηρετήσεις του σημερινού πολιτισμού μας είναι αναγκαίες για το καλό επίπεδο διαβίωσης του ανθρώπου;
- δε θάπερε πε να επηρεαστεί αποφασιστικά ο καθορισμός των αναγκών της ζωής μας και από τη ζημιά που προκαλεί ο τρόπος διαβίωσης, η αλόγιστη σπατάλη ενέργειας και πρώτων υλών, οι κατασκευές των ανθρώπων πάνω στη φύση;

■ Πρέπει πάντως να παρατηρήσουμε ότι και στον τομέα «καταστροφές από ανώτερη βίᾳ» η δημιουργία και ύπαρξη της πόλης αυξάνει σε μερικές περιπτώσεις τον κίνδυνο, αντί να τον ελαχιστοποιεί. Ετσι: -ενώ η πόλη μάς προφυλάει (κατ' αρχήν...) από βροχή + κρύο + ζέστη + ήλιο + χιόνι + χαλάζι + κεραυνούς - óταν έχουμε να κάνουμε με σεισμό, πυρκαγιά, πόλεμο, βομβαρδισμό, επιδημία κ.λπ., τότε οι συγκεντρώσεις στις πόλεις πολλαπλασιάζουν τους κινδύνους.

10.2. Ποιος τη φτιάχνει την πόλη (και ιδιαίτερα τη δομή της);

■ Για να δούμε πώς μπορεί ν' αντιμετωπίζει η πόλη τους κινδύνους από φυσικές και ανθρώπινες καταστροφές, καλό είναι να καταλήξουμε πρώτα **πώς δημιουργείται η πόλη**, ποιος τη φτιάχνει; Πρωταρχική σημασία έχει ποιος δίνει στην πόλη τη δομή της, που αποτελείται από τον αλληλοσχετισμό όλων των φυσικών και ανθρωπογενών στοιχείων της πόλης μεταξύ τους.

■ Αλήθεια, ποιος τη φτιάχνει την πόλη;

- η κυβέρνηση με νόμο, τα διάφορα Υπουργεία;
- η Τοπική Αυτοδιοίκηση, με απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου και καθορισμό Συνοικιακών Συμβουλίων;
- ο «κακός» Δήμαρχος, που, για να μπορέσει να επανεκλεγεί, εξυπηρετεί τις επιθυμίες και απαιτήσεις που εκφράζει ο κάθε κάτοικος (ο οποίος φυσικά ζητάει να εξυπηρετήσει το ατομικό συμφέρον του σε βάρος της ολότητας);
- ο «τρελός» Δήμαρχος, που προσπαθεί να καταλάβει και να αγωνιστεί για το συμφέρον όλων των κατοίκων, για το κοινωνικό δηλαδή συμφέρον, κινδυνεύοντας να μη ξαναεκλεγεί;
- οι κάτοικοι, με απόφαση της γενικής συνέλευσής τους;
- το μεγάλο συμφέρον του μεγαλοιδιοκτήτη με τα μεγάλα μέσα;
- το «μικρό συμφέρον» του μικροιδιοκτήτη, που με το

οικοπεδάκι του πάει να λύσει όλα τα προβλήματα που του δημιουργεί η σημερινή κοινωνία;

- το κερδοσκοπικό συμφέρον του εργολάβου;
- η απόφαση του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων να κάνει εκεί σχολιό;
- το εμπορικό συμφέρον κάποιου μεγαλοεπιχειρηματία, που άνοιξε και εκεί ένα γίγαντα σούπερ - μάρκετ;
- ο πολεοδόμος, με τα σχέδια και τα κείμενά του;
- οι δημιουργημένες κοινωνικές ομάδες, με τους μεταξύ τους μακρόχρονους δεσμούς;
- η μακρόχρονη πορεία και ιστορική εξέλιξη;
- η Τοπική Αυτοδιοίκηση με την απόκτηση γης για κοινωνική χρήση, για τη δημιουργία της πλατείας, του κέντρου ζωής, του πράσινου κ.λπ. κ.λπ., που προτείνει το ρυθμιστικό σχέδιο;

Όλοι. Όλοι αυτοί βάζουν το δαχτυλάκι τους. Άλλος για να φτιαχτεί το πολεοδομημένο περιβάλλον της κατοικίας και άλλος για να **μη** φτιαχτεί ποτέ! Άλλος έχει μεγαλύτερη επιρροή, κι' άλλος ελάχιστη. Αν θέλουμε δηλαδή να πετύχουμε το δύσκολο στόχο της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής στην πόλη, όλους αυτούς τους παράγοντες πρέπει να τους λάβουμε υπ' όψη, θετικά ή αρνητικά. Συνοπτικά μπορούμε να ορίσουμε τις δυνάμεις που δημιουργούν, που ορίζουν την τύχη της πόλης, ομαδοποιώντας τις ως εξής:

- η κεντρική πολιτική εξουσία (να μην ξεχνάμε τους νόμους και τις επενδύσεις που καθορίζει).
- η Τοπική Αυτοδιοίκηση
- οι κάτοικοι, οι ιδιοκτήτες (και βέβαια όχι μόνον οι «μεγάλοι»)
- οι διάφορες πολιτικές δυνάμεις, οι οικονομικοί - κοινωνικοί φορείς με τα συμφέροντά τους
- οι επιχειρηματίες εργολάβοι (μηχανικοί είτε όχι), υπακούοντας στο συμφέρον των ιδιοκτητών και εκμεταλλευόμενοι κάθε δυνατότητα που τους δίνουν οι νόμοι για την οικοδομή
- οι μηχανικοί... και τελευταίοι, σε ένα μικρό - μικρό ποσοστό, οι αρχιτέκτονες/οι πολεοδόμοι.

■ Η μεγαλύτερη επιτυχία όσων επιθυμούν, συνειδητά ή ασυνειδητα, η πόλη να εξυπηρετεί άλλα συμφέροντα και όχι του συνόλου των κατοίκων της, είναι ότι κατάφεραν να ριζώσουν βαθιά στη συνείδηση του πολίτη, του κάτοικου, μιαν αντίληψη ατομικού «συμφέροντος» που αντιστρατεύεται το συμφέρον του κάθε άλλου πολίτη - κάτοικου. Αυτός ο ανταγωνισμός, λοιπόν, όπου πρέπει να προλάβω πρώτος να βγάλω το μάτι του γείτονα για να βλέπω εγώ καλύτερα, δεν αφήνει καμία δυνατότητα να δημιουργηθεί η αντίληψη του ομαδικού - κοινωνικού συμφέροντος, που θα έφτιαχνε μια πόλη σωστή, φιλική για τον κάθε κάτοικο.

Ο κάτοικος έμαθε να θεωρεί «συμφέρον» του το:

- να αυξηθεί ο συντελεστής δόμησης
- να αυξηθούν οι όροφοι
- να μη δώσει γη για το δρόμο, την πλατεία, τον κοινωνικό εξοπλισμό (αλλά αντίθετα να καταπατήσει όπου μπορεί τα κοινόχρηστα)
- να αδιαφορεί για το αν θα υπάρξουν παιδικές χαρές και πλατείες και πράσινο και σχολεία...,

ώστε να μπορέσει το οικοπεδάκι του να του εξασφαλίσει τζάμπα σπίτι, μαγαζί για νοίκιασμα, πάνω όροφο για την προίκα της κόρης και ίσως και ρετιρέ για το γιό.

Ούτε και οι καταστροφές που περιοδικά επέρχονται αλλάζουν την αντίληψη του κάτοικου για το «συμφέρον» του. Στις ελληνικές πόλεις όπου έγιναν τα τελευταία χρόνια σεισμοί (Κόρινθος, Λουτράκι, Θήβα, Αθήνα, Κεφαλλονιά, κ.λπ.), μόλις περάσουν κάνα

- δυό χρόνια, όλοι ξεχνάνε πως δεν είχαν ελεύθερους χώρους να συγκεντρωθούν την ώρα του μεγάλου κινδύνου, πως οι δρόμοι δεν τους έδιναν καμία ασφάλεια να περπατούν έξω απ' τη ζώνη όπου θα 'πεφταν τα χαλάσματα των ψηλών κτιρίων σε πρώτη ευκαιρία κ.λπ....

10.3. Οι πρώτες ώρες/μέρες μετά το σεισμό ▪ Οι ζημιές και η αντιμετώπισή τους

[Σημ.: Πολλά στοιχεία οφείλονται στις μικροζωνικές μελέτες για την Καλαμάτα και ιδιαίτερα τη μελέτη του ΟΑΣΠ «Μεσσηνία, σεισμός (Σεπτέμβριος '86) – Επιπτώσεις, αντιμετώπιση – Αθήνα Απρίλιος 1987» (βλ. βιβλ. 76). Βοήθησαν πολύ και άλλες επί μέρους μελέτες από κρατικές πηγές, που αφορούν κυρίως τη δράση των κρατικών οργάνων, βλ. βιβλ. 4 + 5 + 41 + 42 + 43 + 44 + 75 + 76 + 77 + 80 + 81 + 82 + 83 + 84 + 85 + 105 + 106 + 107 + 108]

10.3.1. ΖΗΜΙΕΣ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- Εθνική οδός Καλαμάτας – Τρίπολης – Αθήνας. Δεν είχε ζημιές και παρέμεινε ανοικτή σαν βασική οδός επικοινωνίας και τροφοδοσίας, που λειτούργησε καθοριστικά για τη μεταφορά της εξωτερικής βιοήθειας παρά την υπερφόρτωσή της.
- Εθνική οδός Καλαμάτας – Γυθείου. Παρέμεινε ανοικτή παρά τις καταρρεύσεις κτιρίων στα Γιαννιτσάνικα.
- Εθνική οδός Καλαμάτας – Σπάρτης. Απ' το σεισμό της 13/9, αλλά και τον ισχυρό μετασεισμό της 15/9, αποκλείστηκε από σημαντικές καταπτώσεις βράχων από τα ασβεστολιθικά πρανή της οδού σε σημεία από το 13° ως το 17° χλμ. Παρατηρήθηκαν επίσης ολισθήσεις μικρής έκτασης. Δημιουργήθηκαν φθορές στο οδόστρωμα, καθώς και θραύσεις στα σηματία.
- Επαρχιακή οδός προς το χωριό Ελαιοχώρι. Παρατηρήθηκαν σημαντικές καταπτώσεις ογκολίθων στο ορεινό τμήμα της περίπου 500 μ. πριν το Ελαιοχώρι, έγινε ρήγμα πλάτους 0.02 – 0.06 μ. εγκάρσιο στην οδό με κατεύθυνση από Α → Δ και καθίζησεις περίπου 1 χλμ. πριν το χωριό.
- Επαρχιακή οδός προς το χωριό Καρβέλι. Υπήρξαν καταπτώσεις βράχων, αλλά η οδός λειτούργησε κανονικά.

10.3.2. ΛΙΜΑΝΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

- Οι ζημιές αφορούν κύρια τους κρηπιδότοιχους και το επίχωμα και δεν επηρέασαν την ομαλή λειτουργία του. Συγκεκριμένα:
- Μετατοπίσθηκε προς τη θάλασσα ο κρηπιδότοιχος κατά 10 – 20 εκ.
- Επαθε καθίζηση το επίχωμα περίπου 15 εκ.

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ

Δεν έπαθε ζημιές και λειτούργησε η αερογέφυρα.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Το δίκτυο δεν είχε βλάβες.

10.3.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Από καταρρεύσεις κτιρίων ή και τμημάτων αυτών αποκλείστηκαν πολλοί δρόμοι.

Ιδιαίτερα στην περιοχή του κέντρου με τους στενούς δρόμους και τα παλιά διώροφα λιθόκτιστα αποκλείστηκαν ολόκληρα οικοδομικά τετράγωνα.

Παρέμειναν ανοιχτές οι βασικές οδικές αρτηρίες Αριστομένους, Αριστοδήμου, Φαρών, Αρτέμιδος, Νέδοντος, Ναυαρίνου, Αθηνών.

Τα ηλεκτροφόρα καλώδια που βρίσκονταν στο έδαφος, επικίνδυνα για πρόκληση σοβαρών ατυχημάτων, αποτελούσαν έναν άλλο λόγο αποκλεισμού οδών από τις αρχές.

Η οδός έμενε αποκλεισμένη μέχρι την αποκατάστασή της απ' τα ειδικά συνεργεία.

Κατά τη διάρκεια εργασιών άρσης επικινδυνότητας ή και κατεδάφισης ετοιμόρροπων κτισμάτων ολόκληρο το Ο.Τ. αποκλειόταν για την αποφυγή ατυχημάτων από πτώση υλικών, που μπορούσε να προκληθεί ακόμα κι απ' το μέγεθος των μηχανημάτων.

Ο μετασεισμός της Δευτέρας 15/9 δημιούργησε νέες καταρρεύσεις

ετοιμορρόπων κτισμάτων και αποκλείστηκαν πάλι οδοί που είχαν μόλις ανοιχθεί.

Οδοί στην περιοχή του Κάστρου εξ' αιτίας στενότητας, ανωφέρειας, σκαλοπατιών, έμειναν αποκλεισμένοι για μήνες μετά το σεισμό, αφού τα ειδικά μηχανήματα δεν ήταν δυνατόν να εισέλθουν χωρίς να κατεδαφίσουν τα γύρω κτίρια.

10.3.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Την ώρα του σεισμού, το Σάββατο 13 Σεπτεμβρη 8:20 μ.μ., το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού βρίσκεται σε υπαίθριους χώρους.

- Γίνονται τα εγκαίνια της νέας ατμοπλοϊκής γραμμής Καλαμάτα - Καστέλι με αποτέλεσμα χιλιάδες (10 - 15.000) κάτοικοι να έχουν κατεβεί στην προκυμαία.
- Τα καταστήματα, οι υπηρεσίες και επιχειρήσεις στο Κέντρο είναι κλειστά (το ποσοστό καταστροφής τους ξεπερνά το 60%).
- Μεγάλος αριθμός κατοίκων έχει φύγει για Σαββατοκύριακο στις γύρω παραθεριστικές περιοχές.
- Γίνεται η «βόλτα» στην παραλία, στα υπαίθρια ζαχαροπλαστεία, κέντρα, πλατείες, πολυπληθέστερη απ' όσο συνήθως εξ' αιτίας της ιδιαίτερα ζεστής ημέρας, ενώ πάρα πολλοί βρίσκονταν στο «πάρκο των τραίνων», του οποίου είχαν γίνει τα εγκαίνια 2 - 3 μέρες πριν.

'Ετσι, παρά το μεγάλο αριθμό ολικών ή μερικών καταρρεύσεων και σοβαρών θλαβών, οι νεκροί και τραυματίες δεν είναι ανάλογοι του μεγέθους της καταστροφής.

■ Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Υπηρεσιών, ο απολογισμός του σεισμού σε ανθρώπινες απώλειες ήταν 20 νεκροί και 82 τραυματίες. Αναλυτικότερα, νεκροί ήταν:

- 6 από κατάρρευση 5ώροφης πολυκατοικίας στην οδό Αριστείδου 28, Καλαμάτα (βρίσκονταν μέσα στην πολυκατοικία)

- 2 από καταρρεύσεις των σπιτιών τους στην Καλαμάτα (βρίσκονταν μέσα στα σπίτια)
- 1 από κατάρρευση μαρκίζας μπαλκονιού στην Καλαμάτα (βρίσκοταν στο μπαλκόνι)
- 2 από καταρρεύσεις μαρκίζας και κτιρίου σε δρόμους της Καλαμάτας (βρίσκονταν στο δρόμο)
- 2 από καταρρεύσεις μαρκίζας, η οποία καταπλάκωσε το αυτοκίνητο μέσα στο οποίο βρίσκονταν σε δρόμο της Καλαμάτας
- 1 από ασφυξία (μωρό 40 ημερών) από σκόνη, μπάζα κ.λπ. από μερική κατάρρευση του σπιτιού στην Καλαμάτα.
- 2 από κατάρρευση της Βελανιδιάς του μοναστηριού (βρίσκονταν μέσα στο μοναστήρι)
- 2 από κατάρρευση σπιτιών σε δρόμο του Ελαιοχωρίου (βρίσκονταν στο δρόμο)
- 1 από ανακοπή καρδιάς στην Καλαμάτα
- 1 από τραύμα (συνθήκες άγνωστες) που πέθανε σε νοσοκομείο της Αθήνας. Τραυματίες 338, απ' τους οποίους 80 περ. σοβαρά.

10.3.5. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η φυσική αντίδραση του κόσμου κατά τη στιγμή του σεισμού είναι να βρεθεί το συντομότερο δυνατόν σε υπαίθριο χώρο προφυλαγμένο από καταρρεύσεις.

Οι διάφορες περιοχές είχαν και διαφορετικές δυνατότητες φυγής για τους κατοίκους προς τους υπαίθριους χώρους συγκέντρωσης.

Κάστρο: οι δρόμοι είναι στενοί, πλάτους 1.5 - 3 μ., με έντονη κλίση και σε ορισμένες περιπτώσεις με σκαλοπάτια, οι καταρρεύσεις των παλαιών κτιρίων και οι σοβαρές ζημιές έκαναν πολύ δύσκολη τη φυγή προς το χώρο της Δημοτικής αγοράς, της πλατείας Υπαπαντής, τους ελαιώνες ανατολικά.

Παλιά Πόλη Κέντρο Φυτεία	Εκτός απ' τις οδούς Αριστομένους, Αριστοδήμου, Φαρών που ήταν και οι χώροι καταφυγής κατά το σεισμό, η Παλιά Πόλη έχει και αυτή στενούς δρόμους που περιβάλλονται από παλιά λιθόκτιστα κτίρια που έπαθαν ζημιές σε ποσοστό 70%. Είναι ευτυχές το γεγονός ότι η περιοχή που είναι το εμπορικό κέντρο είχε κατά την ώρα του σεισμού μικρό αριθμό κατοίκων, γιατί δεν ήταν ώρα λειτουργίας της.	τους προς υπαίθριους χώρους και έτσι δεν υπήρξαν τραυματισμοί στους δρόμους από πτώσεις υλικών, όσοι θα αναμένονταν απ' το μέγεθος της καταστροφής.
Νησάκι Κανάρη	Υπήρξε περίπτωση παγίδευσης σε κτίρια της οδού Κολοκοτρώνη. Οι νεόδμητες αυτές εντός σχεδίου συνοικίες διαθέτουν σχετικά επαρκές οδικό δίκτυο από φαρδείς δρόμους. Ετσι δεν υπήρξε πρόβλημα φυγής μετά το σεισμό. Το πρόβλημα ήταν ο εγκλωβισμός των κατοίκων στην πολυώροφη πολυκατοικία της οδού Αριστείδου.	■ Αμέσως μετά το σεισμό οι κάτοικοι συγκεντρώθηκαν στους κοντινότερους υπαίθριους χώρους όπου και παρέμειναν τις πρώτες ημέρες ως την εγκατάστασή τους στους καταυλισμούς. Τέτοιοι χώροι ήταν: <ul style="list-style-type: none">- τα πάρκα στο κέντρο της πόλης- πλατείες- άχτιστα οικόπεδα- προαύλια- πεζόδρομοι κατά μήκος του Νέδοντα- οι αυλές- η παραλία- ελαιώνες - περιβόλια
Συνοικισμοί Αγ.Παρασκευής Γιαννιτσάνικα (Αυθαίρετα)	Εξ' άλλου δεν υπήρξαν περιοχές συνολικών καταρρεύσεων, αλλά μεμονωμένες περιπτώσεις. Οι περιοχές αυτές έχουν ψηλά ποσοστά καταρρεύσεων και σοβαρών ζημιών. (Αγ.Γεώργιος Γιαννιτσάνικα καταρρεύσεις 29%, σοβαρές ζημιές 19%) (Αγ.Παρασκευή καταρρεύσεις 27%, σοβαρές ζημιές 25%) Υπήρχε όμως δυνατότητα φυγής, γιατί οι υπαίθριοι χώροι (αυλές, πλατείες, ελαιώνες) είναι σε πολύ μικρή απόσταση απ' τις κατοικίες και τα κτίρια είναι χαμηλά.	■ Γενικά η Καλαμάτα και τα περίχωρα δεν είχαν πολλά προβλήματα χώρων καταφυγής των κατοίκων της για λίγες ώρες γιατί <ol style="list-style-type: none">- το κέντρο της απέχει περίπου 1 χλμ. απ' την ύπαιθρο- διασχίζεται απ' τον ποταμό Νέδοντα- τα πάρκα είναι σε κεντρικά σημεία- έχει την παραλία (που δεν πλήγηκε απ' το σεισμό)- έχει σχετικά φαρδείς δρόμους και πεζοδρόμια (στις νεόδμητες περιοχές)- έχει πολλές αδόμητες εκτάσεις κοντά στο κέντρο- μεγάλο ποσοστό κατοικιών έχει αυλή ή περιβόλι Το γεγονός αυτό συνετέλεσε στη γρήγορη εκτόνωση του πανικού του πλήθους, αλλά και στην ουσιαστική προστασία του από πτώσεις υλικών. Οι ευνοίκες καιρικές συνθήκες έκαναν δυνατή την παραμονή σε υπαίθριους χώρους. Τα δύο πρώτα βράδια χρησιμοποιήθηκαν σαν
Στις υπόλοιπες περιοχές η δόμηση, αλλά και το σχετικά χαμηλό ποσοστό ζημιών, δεν προκάλεσε προβλήματα στην προσπάθεια διαφυγής των σεισμοπλήκτων. Γενικά οι κάτοικοι δε συνάντησαν μεγάλη δυσκολία κατά τη φυγή		

καταλύματα και τα αυτοκίνητα, παρκαρισμένα δίπλα στους χώρους καταφυγής.

Επίσης τα πλοία που βρίσκονταν στο λιμάνι δέχτηκαν ηλικιωμένους, πολύτεκνους και ασθενείς άστεγους.

Στοιχειώδη σκεπάσματα χρησιμοποιήθηκαν για στρώματα ύπνου. Για τη θέρμανση και περισσότερο για ψυχολογικούς λόγους άναψαν φωτιές σε ορισμένες περιπτώσεις, περιμένοντας να ξημερώσει.

Ετσι και αλλιώς οι μετασεισμικές δονήσεις και ο φόβος που δημιουργούσαν, εμπόδιζαν για αρκετές ώρες κάθε τάση επιστροφής στις κατοικίες.

Δημιουργήθηκε όμως κυκλοφοριακή συμφόρηση, καθώς χιλιάδες άνθρωποι εγκαταλείπουν με τ' αυτοκίνητα τους την πόλη κατευθυνόμενοι στους γύρω υπαίθριους χώρους.

■ Διαφορετική ήταν η συμπεριφορά του πληθυσμού μετά το μεγάλο μετασεισμό της Δευτέρας 15/9, 2:40 μ.μ.

Πολλοί είχαν επιστρέψει στις κατοικίες και μαγαζιά σε μια προσπάθεια να ανασύρουν έπιπλα, ρουχισμό ή αντικείμενα αξίας ή απλά να ελέγξουν την κατάσταση.

Επίσης πολλοί μηχανικοί διενεργούσαν αυτοφίες μέσα ή κοντά σε ετοιμόρροπα κτίρια.

Ο σεισμός με τη βοή, το θόρυβο των ετοιμορρόπων κτιρίων που κατέρρεαν, τη σκόνη που κάλυπτε όλη την πόλη, δημιούργησαν πανικό μεγαλύτερο του Σαββάτου. Η αντίδραση μεγάλου αριθμού κατοίκων ήταν η όσο το δυνατόν συντομότερη φυγή απ' την πόλη. Υπεύθυνοι του δήμου με τηλεβόρες προειδοποιούσαν τους κατοίκους να μην πλησιάζουν τα κτίρια.

Δημιουργήθηκε έτσι κυκλοφοριακή συμφόρηση με ατυχήματα, καθώς αυτοκίνητα φορτωμένα έπιπλα ή και μόνο τους πανικόβλητους κατοίκους κατευθύνονταν προς τις εξόδους της πόλης, δυτικά ή ανατολικά.

Το ίδιο βράδυ η πόλη έμοιαζε νεκρή απ' την ησυχία που επικρατούσε, καθώς οι κάτοικοι που είχαν απομείνει στους χώρους καταφυγής ήταν εξαντλημένοι για μετακινήσεις.

10.3.7. ΧΩΡΟΙ ΠΑΡΟΧΗΣ Α' ΒΟΗΘΕΙΑΣ

■ Ο μεγάλος αριθμός των τραυματιών δημιούργησε αμέσως την ανάγκη χώρων συγκέντρωσής τους για να αποφασισθεί η μεταφορά τους σε νοσοκομεία άλλων περιοχών, ανάλογα με τη σοβαρότητα της κατάστασής τους.

Ο προαύλιος χώρος του Νοσοκομείου έπαιξε τέτοιο ρόλο, τόσο για τους ασθενείς του ίδιου του Νοσοκομείου που για ψυχολογικούς περισσότερο λόγους δεν εισέρχονταν στο κτίριο, όσο και για τους τραυματίες του σεισμού και του μετασεισμού. Χρησιμοποιήθηκε δε για παροχή Α' βοηθειών και σαν διαμετακομιστικό κέντρο μεταφοράς ασθενών σε άλλα νοσοκομεία, κατά τα 2 πρώτα 24ωρα.

■ Δημιουργήθηκε στη συνέχεια πολυιατρείο στο «Πάρκο των Σιδηροδρόμων» με όλες τις ειδικότητες. Στεγαζόταν σε λυόμενα και σε σκηνές, χρησιμοποιήθηκε για 2 μήνες και για την κάλυψη των αναγκών των καταυλισμών.

Η θέση του στο κέντρο της πόλης εξυπηρετούσε άμεσα χωρίς χάσμα χρόνου τις μεταφορές ασθενών απ' τους κοντινούς καταυλισμούς. Η οργάνωση – εξοπλισμός – υποδομή ανήκουν στα ΕΚΑΒ.

10.3.8. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

■ Τοπικές Υπηρεσίες

Αμέσως μετά την εκδήλωση του σεισμού κινητοποιήθηκε το σύνολο σχεδόν των υπηρεσιών της πληγείσας περιοχής για αντιμετώπιση της κατάστασης.

Ο Νομάρχης, που την ώρα του σεισμού βρισκόταν στην τελετή έναρξης της ακτοπλοϊκής γραμμής του «Πάρος», πήγε στο κτίριο της Νομαρχίας. Εκεί, μετά ένα γρήγορο έλεγχο του κτιρίου και την παραλαβή του σχεδίου «αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης που προέρχεται από σεισμούς του Ν.Μεσσηνίας», δίνει εντολή για σύγκλιση του Συντονιστικού Νομαρχιακού Οργάνου (ΣΝΟ) στο αναψυκτήριο, το οποίο αποτελεί (σύμφωνα με το σχέδιο) εναλ-

λακτικό χώρο εγκατάστασης για τη διεύθυνση των επιχειρήσεων αντιμετώπισης της κατάστασης.

Η μετεγκατάσταση στο Αναψυκτήριο γίνεται στις 21:30 περίπου, οπότε συγκεντρώνονται οι περισσότεροι από τους Δ/ντές των Υπηρεσιών. Στη διάθεση του ΣΝΟ βρίσκονται σταθμευμένα έξω από το αναψυκτήριο ασυρματοφόρα της ΕΛ.ΑΣ., της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και της Δ/νσης Δασών, μέσω των οποίων λαμβάνονται πληροφορίες για την κατάσταση στην πόλη. Ο ΟΤΕ εγκαθιστά δύο γραμμές απευθείας σύνδεσης με την Αθήνα (POINT TO POINT).

Ο Νομάρχης επικοινωνεί με τους Υπουργούς και το ΓΕΕΘΑ, όπου έχει συγκλιθεί το Συντονιστικό Διυπουργικό Οργανό (ΣΔΟ) και ζητά βοήθεια σε ασθενοφόρα, γιατρούς – αίμα και τη δυνατότητα να κάνει επιτάξεις μηχανημάτων και ιδιωτών για υποβοήθηση των επεμβάσεων διάσωσης.

Γύρω στα μεσάνυχτα το ΣΝΟ ενισχύεται από το κλιμάκιο του ΣΔΟ, αποτελούμενο από τον Αντιπρόεδρο και Υπουργό Εθνικής Αμυνας, τον Υπουργό Υγείας - Πρόνοιας, τον Υφυπουργό Εσωτερικών, το Γ.Γ.Εσωτερικών, το Γ.Γ.ΥΠΕΧΩΔΕ, το Διευθυντή του ΟΑΣΠ, το Διοικητή της ΣΔΑ και Ανώτατο Αξιωματικό του ΓΕΕΘΑ.

■ Κεντρικές Υπηρεσίες

Η είδηση για ισχυρό σεισμό στο Μεσσηνιακό κόλπο δόθηκε από το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο καθώς και από επικοινωνία τοπικών υπηρεσιών με τα αντίστοιχα υπουργεία. Για αρκετή ώρα μετά το σεισμό η επικοινωνία με την πληγείσα περιοχή είναι ιδιαίτερα προβληματική. Μετά τις πρώτες πληροφορίες για την έκταση συμφοράς συγκαλείται το Συντονιστικό Διυπουργικό Οργανό (ΣΔΟ) στο ΓΕΕΘΑ και αποφασίζονται:

- Η κήρυξη της περιοχής σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και η εφαρμογή του αντίστοιχου σχεδίου αντιμετώπισης της κατάστασης.
- Η αποστολή ασθενοφόρων, γιατρών και αίματος αεροπορικά από την Αθήνα και οδικά από τις γειτονικές Νομαρχίες.

- Η αποστολή, αεροπορικά και οδικά, μηχανημάτων και Πυροσβεστών για υποστήριξη των επεμβάσεων διάσωσης.
- Η ενίσχυση της αστυνομίας με περιπολικά, αστυνομικούς και φορητούς ασυρμάτους.
- Η αποστολή σκηνών και η εξασφάλιση τροφίμων για τον πληθυσμό.
- Η άμεση εγκατάσταση οργάνων παρακολούθησης της εξέλιξης του σεισμικού φαινομένου.

■ Η οργάνωση της αντιμετώπισης και ο συντονισμός των Υπηρεσιών

Τις πρώτες ώρες μετά το σεισμό η αντιμετώπιση των προβλημάτων ήταν περισσότερο μια ενστικτώδης αντίδραση, παρά αποτέλεσμα κάποιου λεπτομερειακά σχεδιασμένου τρόπου ενέργειας. Το κύριο βάρος της αντιμετώπισης της κατάστασης ανέλαβαν υπηρεσίες σχεδιασμένες να κινητοποιούν γρήγορα το προσωπικό τους (Πυροσβεστική, ΕΛ.ΑΣ., Δ/νση Δασών, Αμεση Βοήθεια).

Σταδιακά οργανώθηκε η συμμετοχή του προσωπικού και του εξοπλισμού όλων των υπηρεσιών. Η οργάνωση και ο συντονισμός των Υπηρεσιών επιτεύχθηκε μέσα από τις συνεδριάσεις του ΣΝΟ, στο οποίο συγκεντρώνονταν συνολικά οι πληροφορίες για το μέγεθος των προβλημάτων και την πρόοδο στην αντιμετώπισή τους.

Καθοριστικό ρόλο στο συντονισμό των υπηρεσιών μεταξύ τους έπαιξε και η ταχύτατη αποκατάσταση των τηλεφωνικών επικοινωνιών και η εγκατάσταση τηλεφώνων σε κάθε χώρο από τον οποίο μπορούσε να προέλθει ή να κατευθυνθεί η παροχή βοήθειας. Ειδικότερα όμως για τα μετακινούμενα συνεργεία, επιτροπές κ.λπ. ο συντονισμός επιτυγχανόταν με τη χρησιμοποίηση φορητών ασυρμάτων.

Σε κεντρικό επίπεδο, η άμεση σύγκλιση του ΣΔΟ και η μετάβαση κλιμακίου του στην Καλαμάτα συνετέλεσε στο να υπάρχει ολόπλευρη αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυψαν από το σεισμό και να κατευθυνθούν στην πληγείσα περιοχή προσωπικό και εφόδια επαρκή για να καλύψουν τις ανάγκες που προέκυψαν.

■ **Το σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών που προέρχονται από σεισμούς του Ν. Μεσσηνίας. (σχέδιο ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ)**

Συντάχθηκε σύμφωνα με τις προβλέψεις του Μεταβατικού Σχεδίου Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών που προέρχονταν από Σεισμούς (Ν.1349/83). Περιλαμβάνει είκοσι ένα παραρτήματα, στα οποία καθορίζονται οι αποστολές των Νομαρχιακών Υπηρεσιών. Το σχέδιο, που στάλθηκε στον ΟΑΣΠ και το ΣΔΟ για έγκριση τον Αύγουστο του 1984, συμπληρώθηκε αργότερα με ορισμένες προσθήκες.

■ Οι σεισμοί της Καλαμάτας ήταν η πρώτη σοβαρή δοκιμασία του «Μεταβατικού Σχεδίου», επειδή ανέκυψαν σχεδόν όλα τα προβλήματα (και μάλιστα σε μεγάλη έκταση), που ακολουθούν ένα μεγάλο σεισμό. Δοκιμασία ήταν επίσης και για τις εξειδικεύσεις του Μεταβατικού Σχεδίου σε Νομαρχιακό επίπεδο, δεδομένου ότι το Σχέδιο του Ν.Μεσσηνίας μπορεί να χαρακτηριστεί αντιπροσωπευτικό για τους περισσότερους νομούς της χώρας.

■ Το σχέδιο αυτό σαν σκοπό βάζει:

- «α. Το παρόν σχέδιο αποβλέπει στην προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών από καταστροφές που οφείλονται σε σεισμούς και στη γρήγορη, ευέλικτη και σωστή παροχή βοήθειας σε σεισμοπαθείς. Μπορεί όμως να εφαρμοσθεί για την αντιμετώπιση και άλλων έκτακτων καταστάσεων (πλημμυρών, διακοπής συγκοινωνιών, κατολισθήσεων, αποκλεισμών από χιόνια κ.λπ.)
- β. Το Σχέδιο αυτό είναι μεταβατικό.
- γ. Με βάση το Σχέδιο αυτό, οι παραλήπτριες αρχές και υπηρεσίες, να συντάξουν ειδικά μνημόνια ενεργειών, για την πλήρη υλοποίηση των αποστολών τους και να τηρούν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για το έμψυχο και άψυχο δυναμικό του Δημοσίου και του Ιδιωτικού Τομέα του Νομού, που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους.»

■ Με βάση το σχέδιο Ξενοκράτης, ο χαρακτηρισμός της κατάστασης έχει ως εξής:

220

a. Συμφορές από σεισμούς

- «(1) Πρόκληση καταστροφών που προέρχονται από σεισμούς (ή από άλλες αιτίες, πλημμύρες, κατολισθήσεις, υπερβολικές χιονοπτώσεις, θύελλες, τυφώνες κ.λπ.)
- (2) Οι καταστροφές που προέρχονται από σεισμούς διακρίνονται:
 - (α) Σε Γενικές, που η έκτασή τους απαιτεί την κινητοποίηση όλων των μέσων της Χώρας.
 - (β) Σε Τοπικές μεγάλης έκτασης, που η αντιμετώπισή τους γίνεται με τα διαθέσιμα τοπικά μέσα των Νομαρχών και των Περιφ. Υπηρεσιών και με τη βοήθεια των Στρατιωτικών Σχηματισμών μέχρι επιπέδου Σώματος Στρατού (για την περιοχή μας η ΣΔΑ).
 - (γ) Σε Τοπικές μικρής Εκτασης, που η αντιμετώπισή τους μπορεί να γίνει με τα μέσα των Πολιτικών Υπηρεσιών και με τη βοήθεια των Στρατιωτικών Υπηρεσιών του Νομού (9^ο Σ.Π. - 120 ΠΕΑ).
 - (δ) Ο χαρακτηρισμός της συμφοράς γίνεται από το Συντονιστικό Διωπουργικό Οργανό (ΣΔΟ) μετά από σήμα του Νομάρχη, με το οποίο εισηγείται το χαρακτηρισμό της συμφοράς.»

■ Η δε εκτέλεση του έχει ως εξής: «Η αποστολή μας θα υλοποιηθεί σε δύο φάσεις:

Α' ΦΑΣΗ - Ενέργειες από τώρα.

- (1) Η Συγκρότηση των διαφόρων Υπηρεσιών και Κλιμακίων Κυβερνητικού Επιπέδου θα γίνει από τα αρμόδια Προϊστάμενα Κλιμάκια.
- (2) Οι Υπηρεσίες Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας Νομαρχιακού Επιπέδου, καθώς και οι Αποστολές αυτών, φαίνονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. Οι ίδιες Υπηρεσίες, θα χρησιμοποιηθούν και για την αντιμετώπιση καταστάσεων Εκτάκτων Αναγκών που πιθανόν να προέλθουν από άλλες αιτίες (Πλημμύρες, θύελλες, κατολισθήσεις, μεγάλες χιονοπτώσεις κ.λπ.)

Β' ΦΑΣΗ Ενέργειες την ώρα του Σεισμού ή άλλης συμφοράς.

- (1) Ενεργοποίηση των αρχών και υπηρεσιών των Ν.Π.Δ.Δ. και Ι.Δ. κ.λπ. της περιοχής του Νομού και των ειδικών κλιμακίων για άμεση επέμβαση, όπου απαιτείται.
- (2) Άμεση ενημέρωση του ΣΔΟ και του ΟΑΣΠ, για την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί.
- (3) Λήψη μέτρων για την αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας.
- (4) Εντοπισμός των τυχόν εγκλωβισμένων ή καταπλακωμένων από τα ερείπια και απελευθέρωση αυτών.
- (5) Περίθαλψη των τυχόν τραυματιών και αρρώστων και πρώθηση στα Νοσοκομεία ή κλινικές αυτών που έχουν ανάγκη περαιτέρω περίθαλψης και νοσηλείας.
- (6) Εξεύρεση και διάθεση:
 - (a) Του αναγκαίου υγειονομικού και φαρμακευτικού υλικού για την περίθαλψη τυχόν τραυματιών και αρρώστων και για την εξυγίανση της πληγείσας περιοχής.
 - (β) του αναγκαίου σκηνικού υλικού (σκηνές, κουβέρτες, κρεββάτια κ.λπ.) για τη στέγαση των αστέγων.
 - (γ) Των αναγκαίων τροφίμων, πόσιμου νερού και των λοιπών ειδών πρώτης ανάγκης.
- (7) Λήψη μέτρων για τη διατήρηση της ηρεμίας και της τάξης στην πληγείσα από τους σεισμούς περιοχή.
- (8) Παροχή των αναγκαίων στοιχείων περί της γενομένης συμφοράς στα μέσα μαζικής ενημερώσεως του πληθυσμού.
- (9) Κινητοποίηση των αναγκαίων συνεργείων, για την αποκατάσταση των βλαβών και ζημιών που έχουν δημιουργηθεί.
- (10) Τακτική ενημέρωση του ΣΔΟ και ΟΑΣΠ και των αρμοδίων, για την πορεία του έργου της αντιμετώπισης της κατάστασης που θα δημιουργηθεί.»

10.3.9. ΔΙΑΣΩΣΕΙΣ

- Η πρώτη προτεραιότητα στην αντιμετώπιση των συνεπειών ενός

σεισμού είναι η διάσωση και η προστασία της ανθρώπινης ζωής. Στους σεισμούς του Σεπτέμβρη του 1986 στην Καλαμάτα, αμέσως μετά τις πρώτες πληροφορίες για καταρρεύσεις κτιρίων και εγκλωβισμούς ανθρώπων σ' αυτά, άρχισε η κινητοποίηση για τη διάσωσή τους. Καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας, που οι επεμβάσεις βρίσκονταν σε εξέλιξη, μηχανήματα και ανθρώπινο δυναμικό έφτανε στην Καλαμάτα από την υπόλοιπη χώρα, για να βοηθήσει.

■ Θα μπορούσε κανείς να πει πολλά πράγματα για το τι διαδραματίστηκε στην πόλη. Οι δύο πιο χαρακτηριστικές επιχειρήσεις διάσωσης ήταν στην πεντάωροφη πολυκατοικία της οδού Αριστείδου και στο τριώροφο κτίριο της οδού Κολοκοτρώνη. Θα περιοριστούμε στο να δώσουμε ένα σύντομο ιστορικό τους.

a. Επιχείρηση διάσωσης στην οδό Αριστείδου

Το κτίριο ήταν χτισμένο σε γωνιαίο οικόπεδο και περιλάμβανε τέσσερις ορόφους κατοικιών επί PILOTIS. Ο φέρων οργανισμός ήταν από οπλισμένο σκυρόδεμα και ήταν κατασκευή της τελευταίας δεκαετίας. Το κτίριο περιλάμβανε 21 διαμερίσματα.

Την ώρα του σεισμού μέσα υπήρχαν μόνον 20 άτομα. Από αυτά, ένας άνδρας που βρισκόταν στη βεράντα προς την Αριστείδου εκτινάχτηκε στο δέντρο του απέναντι πεζοδρόμιου, ενώ η σύζυγός του εγκλωβίστηκε στο χώρο της βεράντας. Οι επεμβάσεις διάσωσης ξεκίνησαν λίγα λεπτά μετά το σεισμό από τη δύναμη της Πυροσβεστικής που κατέφθασε, από την Αστυνομία, τους γιατρούς και τους πολίτες. Πρώτη και σχετικά εύκολα απελευθερώνεται η εγκλωβισμένη στη βεράντα γυναίκα. Οι περισσότεροι από τους εγκλωβισμένους διατηρούν τις αισθήσεις τους και με τις φωνές τους καθοδηγούν τα συνεργεία διάσωσης. Σε συνέχεια απελευθερώνεται μια νεαρή γυναίκα λεχώνα δέκα ημερών. Οι φωνές της πενταμελούς οικογένειας Μπάκα που κατοικούσε στον τελευταίο όροφο βοηθούν στον εντοπισμό της. Ευτυχώς για την προσέγγισή τους απαιτείται η απομάκρυνση μόνο στοιχείων πλήρωσης της οικοδομής. Ετσι μερικές ώρες αργότερα διασώζο-

νται όλα τα μέλη της οικογένειας σώα και μεταφέρονται αεροπορικά στην Αθήνα για περιθαλψή. Την ίδια ώρα εξελίσσεται παρόμοια επέμβαση για τη διάσωση τριών από τα μέλη της οικογένειας Κυριάκου Παπαδόπουλου.

Για τα δύο παιδιά, που απεγκλωβίζονται πρώτα, αρκεί η απομάκρυνση των στοιχείων πλήρωσης. Για τη μητέρα τους υπάρχει μεγάλο πρόβλημα, επειδή το χέρι της είχε σφηνωθεί ανάμεσα στο μπράτσο του καναπέ και στη δοκό της οροφής του διαμερίσματος. Το χέρι αποσφηνώθηκε σιγά – σιγά με προσεκτικό πελέκημα του μπετόν και κόψιμο με ένα μικρό πριόνι των ξύλων του καναπέ. Ετσι, ξημερώματα της Κυριακής υπάρχουν εγκλωβισμένα ακόμη εννέα άτομα. Σε όλη τη διάρκεια της νύχτας έχουν καταφθάσει για ενίσχυση:

- Οι Ειδικές Ομάδες της Ελευσίνας και η Ομάδα Διάσωσης από σεισμούς της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και μηχανικοί του ΟΑΣΠ, με τις πρώτες πτήσεις της αερογέφυρας.
- Τεχνίτες και εργαλεία ηλεκτρικά, αέρος και χειρός με τη βοήθεια των περιπολικών της Ελληνικής Αστυνομίας.
- Η Ελληνική Αεροπορία που εγκαθιστά προβολείς για καλύτερο φωτισμό του χώρου επέμβασης.

Ξημερώματα της Κυριακής ειδοποιείται η Γαλλική Κυβέρνηση για να αποστέλλει κλιμάκιο ειδικών, της ειδικής μονάδας για επεμβάσεις σε περίπτωση φυσικών καταστροφών.

Ο απεγκλωβισμός των υπόλοιπων εννέα ατόμων ήταν το δυσκολότερο τμήμα της όλης επέμβασης στην οδό Αριστείδου, επειδή για την προσέγγισή τους χρειαζόταν, πέραν των άλλων, να γίνει και διάτρηση στοιχείων από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Η τετραμελής οικογένεια Αναστάσιου Παπαδόπουλου κατοικούσε στον Γ' όροφο του κτιρίου. Από τις φωνές του Α.Παπαδόπουλου, που για αρκετές ώρες μετά το σεισμό διατηρούσε τις αισθήσεις του, τα συνεργεία διάσωσης εντόπισαν τη θέση τους και επεχείρησαν να τους προσεγγίσουν με κατακόρυφη διείσδυση. Η όλη επέμβαση άρχισε την νύχτα, αλλά εξελίσσεται αργά, επειδή υπάρχει κίνδυνος να τραυματιστούν οι εγκλωβισμένοι.

Λίγο πριν το μεσημέρι απεγκλωβίζεται ζωντανή η Αγγελική Παπαδοπούλου.

Λίγο μετά το απόγευμα ανασύρονται νεκρά τα δύο παιδιά της οικογένειας. Ο Σ.Παπαδόπουλος, που ο θάνατός του είχε διαπιστωθεί από το πρωί, ανασύρθηκε τελευταίος από το κτίριο 24 ώρες περίπου μετά το σεισμό.

Στο διαμέρισμα της οικ. Αθανασόπουλου στον Γ' όροφο, από το οποίο η νεαρή μητέρα είχε διασωθεί κατά τη διάρκεια της νύχτας, είχαν μείνει παγιδευμένοι η μητέρα με το μόλις δέκα ημερών παιδί. Και τα δύο αυτά άτομα μέχρι τον απεγκλωβισμό τους δεν έδωσαν σημεία ζωής. Πληροφορίες για την πιθανή θέση τους έδωσε από το νοσοκομείο που είχε μεταφερθεί η διασωθείσα, μια και ήταν αδύνατος ο εντοπισμός τους ακόμα και με τα ηχοεντοπιστικά μηχανήματα.

Το κτίριο όμως από την πτώση του έχει υποστεί μεγάλη μετατόπιση. Ετσι η πρώτη απόπειρα κατακόρυφης διείσδυσης καταλήγει μακριά από το χώρο που πιθανολογείται η ύπαρξη των δύο εγκλωβισμένων ατόμων. Τα στοιχεία όμως από την επίπλωση του διαμερίσματος βοηθούν στον προσανατολισμό των συνεργείων. Ετσι, επιχειρείται νέα κατακόρυφη διείσδυση, από την οποία απεγκλωβίζεται νεκρή η μητέρα της κας Αθανασοπούλου, νωρίς το απόγευμα. Το νεογέννητο όμως μωρό δεν εντοπίζεται παρόλες τις προσπάθειες, ούτε και από τα ειδικά εκπαιδευμένα σκυλιά της 5μελούς Γαλλικής αποστολής που έφθασε στο χώρο της καταστροφής στις 6:00 το απόγευμα.

Τελικά, το βρέφος εντοπίστηκε και διασώθηκε ζωντανό στις 9:00 το βράδυ, μετά από επίμοχθη προσπάθεια ανδρών της Πυροσβεστικής, μέσα στον πολύ περιορισμένο χώρο που υπήρχε ανάμεσα στην πλάκα οροφής και δαπέδου, σε απόσταση τεσσάρων μέτρων από το σημείο της κατακόρυφης διείσδυσης. Στο σαλόνι της οικογένειας Θεοδωρόπουλου, προς την πλευρά της οδού Αριστείδου, είχαν εγκλωβιστεί τρία νεαρά άτομα. Η δοκός της οροφής του β' όροφου εφάπτονταν απόλυτα με το δάπεδο της βεράντας, έτσι ώστε να μην επιτρέπει την παραμικρή επικοινωνία με τον

εσωτερικό χώρο. Επί πλέον, παρά το ότι την Κυριακή το πρωί χρησιμοποιήθηκαν τα ειδικά ηχοεντοπιστικά μηχανήματα του ΟΑΣΠ, δε λήφθηκαν σήματα που να μαρτυρούν ότι κάποιο από αυτά βρίσκεται σε ζωή ή διατηρεί τις αισθήσεις του.

Το πρωί της Κυριακής άρχισε επιχείρηση μετωπικής οριζόντιας διείσδυσης για τον απεγκλωβισμό τους. Η προσέγγιση προς το χώρο εγκλωβισμού αποφασίστηκε να γίνει έμμεσα με την κοπή της δοκού της οροφής και σε συνέχεια της πλάκας του αποκάτω ορόφου, επειδή πίσω από τη δοκό, που έφεραζε το χώρο του σαλονιού, ήταν πιθανό να υπάρχει άτομο με απώλεια αισθήσεων που κινδύνευε να τραυματιστεί από τα διατρητικά εργαλεία. Πέρα από αυτό, η μέθοδος είχε το, πλεονέκτημα να απορρίπτονται ευκολότερα τα στοιχεία πλήρωσης και οι διασώστες να μη δουλεύουν συνεχώς σε πρηνή θέση. Αμέσως μετά τη διεύρυνσή της, όπως και στην πρώτη επαφή με το χώρο εγκλωβισμού, διαπιστώθηκε ότι ακριβώς πίσω από τη δοκό υπήρχε ένας έφηβος ξαπλωμένος σε ένα ντιβάνι νεκρός και ότι στο βάθος του δωματίου υπήρχε ζωντανή μια κοπέλλα που ζητούσε βοήθεια. Αργότερα διαπιστώθηκε ότι και άλλος έφηβος ήταν νεκρός. Η επιχείρηση απεγκλωβισμού τους ολοκληρώθηκε στις 5:00 π.μ. περίπου. Η κοπέλλα (Ν.Λαμπροπούλου) που διασώθηκε ζωντανή ήταν ξαπλωμένη σε έναν καναπέ, ο δε χώρος από το δάπεδο μέχρι την οροφή δεν είχε ύψος μεγαλύτερο από 65 cm. Ετσι, 24 ώρες μετά το σεισμό όλα τα άτομα που ήταν γνωστό ότι βρίσκονταν μέσα στο κτίριο είχαν απεγκλωβιστεί.

6. Επιχείρηση διάσωσης στην οδό Κολοκοτρώνη

Το κτίριο ήταν χτισμένο σε μεσαίο οικόπεδο και περιλάμβανε τρεις ορόφους. Το ισόγειο που περιλάμβανε και πατάρι, είχε διαμορφωθεί σε χώρους καταστημάτων, ενώ ο πρώτος και ο δεύτερος όροφος αποτελούσε την κατοικία της οικογένειας Μασουρίδη. Το κτίριο ήταν παλιό λιθόκτιστο με δάπεδα από οπλισμένο σκυρόδεμα. Την ώρα του σεισμού μέσα στο σπίτι βρίσκονταν τα δύο νεαρότερα

κορίτσια της οικογένειας, ηλικίας 14 και 16 ετών, ενώ ο πατέρας με το τρίτο κορίτσι βρίσκονταν στην είσοδο του σπιτιού έτοιμοι να μπουν. Από το σεισμό κατέρρευσαν οι τοίχοι της πρόσοψης του πρώτου και δεύτερου ορόφου με αποτέλεσμα να τραυματιστεί ελαφρά ο κ. Μασουρίδης και να εγκλωβιστούν στα ερείπια τα δύο κορίτσια. Τα κορίτσια, έχοντας υπόψη τους τις οδηγίες αυτοπροστασίας από τους σεισμούς του ΟΑΣΠ, ενήργησαν με ετοιμότητα την ώρα του σεισμού. Το ένα, που εκείνη τη στιγμή βρισκόταν στην κουζίνα, μπήκε κάτω από τραπέζι, ενώ το άλλο που βρισκόταν στο υπνοδωμάτιο ξάπλωσε κάτω από το κρεββάτι. Από τον τρόπο που κατέρρευσε το κτίριο δημιουργήθηκαν ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες που έπρεπε να αντιμετωπισθούν. Οι τοίχοι της πρόσοψης γέμισαν το δρόμο με μπάζα, ενώ οι πλάκες των δαπέδων βρέθηκαν με κλίση μεγαλύτερη από 45 μοίρες. Τα γειτονικά κτίρια, ίδιου τύπου κατασκευής με αυτό που κατέρρευσε, συνιστούσαν σοβαρότατο κίνδυνο για τους διασώστες σε περίπτωση ισχυρού σεισμού. Σοβαρό κίνδυνο εγκυμονούσε και το ίδιο το κτίριο, που είχε υποστεί μερική κατάρρευση και που κατέρρευσε ολοσχερώς με το μεγάλο μετασεισμό της Δευτέρας. Η πρώτη ενέργεια ήταν να καθαριστεί ο δρόμος από τα μπάζα, ώστε να μπορούν να προσεγγίσουν τα αυτοκίνητα της Πυροσβεστικής.

Οι πρώτες απόπειρες επικοινωνίας με τα εγκλωβισμένα κορίτσια (περίπου 10 μ.μ) ήταν άκαρπες. Τα μεσάνυχτα, και μετά από πληροφορίες που δόθηκαν από τον πατέρα για την πιθανή τους θέση, πέντε πυροσβέστες, δεμένοι με σχοινιά για να αντιμετωπίσουν τη μεγάλη ολισθηρότητα, καταφέρνουν να πλησιάσουν αρκετά για να ακούσουν τις φωνές των κοριτσιών που ζητούν βοήθεια.

Ετσι, αρχίζει μια ιδιαίτερα επίπονη προσπάθεια προσέγγισης. Τα μέτωπα εργασίας είναι τόσο στενά, που μόνο πολύ ισχυρά και μικρά εργαλεία χειρός θα μπορούσαν να βοηθήσουν. Ετσι, οι δίοδοι προσπέλασης ανάμεσα σε οικοδομικά υλικά, ξύλα ή ατσάλινα ελατήρια ανοίγονται κυριολεκτικά με τα χέρια. Εν τω μεταξύ, για

μεγαλύτερη ασφάλεια των διασωτών, στήνονται δύο γερανοφόρα οχήματα κατά τρόπο που να αντιστηρίζουν τις γειτονικές μεσοτοιχίες. Η όλη επιχείρηση στέφεται με επιτυχία στις 7:30 το πρωί της Κυριακής, όταν απεγκλωβίζεται το ένα κοριτσάκι με τραύματα μόνο στα πόδια και μια ώρα αργότερα η αδερφή της χωρίς κανένα τραύμα.

■ Συμπέρασμα

Το οξύτερο πρόβλημα τις πρώτες ώρες της επέμβασης ήταν η ανεπάρκεια εξοπλισμού σε εργαλεία όλων των κατηγοριών (αέρα, ηλεκτρικά, χειρύ). Πρέπει να τονιστεί ότι, στις επεμβάσεις διάσωσης που προϋποθέτουν διείσδυση για προσέγγιση των παγιδευμένων ατόμων, αντιμετωπίζεται μεγάλη ποικιλία καταστάσεων και οι απαιτήσεις σε εργαλεία διαμορφώνονται από το πόσος είναι ο διαθέσιμος χώρος, πόσο κοντά βρισκόμαστε στο παγιδευμένο άτομο, ποιες είναι οι διαστάσεις και το βάρος του εργαλείου που χρησιμοποιούμε και με ποιο τρόπο δουλεύει. Ετσι, η ύπαρξη μεγάλης ποικιλίας εργαλείων, που να φθάνουν αμέσως στον τόπο της κατάρρευσης, είναι καθοριστική για την όλη ταχύτητα της επέμβασης. Παρά τις δυσκολίες των πρώτων ωρών, λόγω της εκτεταμένης κινητοποίησης, το πρωί της Κυριακής υπήρχε αφθονία προσωπικού (ειδικότερα Πυροσβέστες) ικανό να υποστηρίξει επεμβάσεις διάσωσης πολλαπλάσιες από αυτές που υπήρχε ανάγκη να αντιμετωπιστούν.

- Αρνητικό ρόλο στην όλη επέμβαση διάσωσης έπαιξε το μεγάλο πλήθος περιέργων που είχε συγκεντρωθεί, το οποίο, όχι μόνο απασχολούσε μεγάλη αστυνομική δύναμη για να το κρατήσει σε κάποια απόσταση, αλλά και με το θόρυβο που δημιουργούσαν, έκαναν πρακτικά αδύνατη τη χρήση των ηχοεντοπιστικών μηχανημάτων.
- Για τον εντοπισμό των εγκλωβισμένων, αυτό που βοήθησε ουσιαστικά ήταν οι πληροφορίες που έδωσαν οι διασωθέντες ένοικοι. Τα ειδικά εκπαιδευμένα σκυλιά απέτυχαν να εντοπίσουν το νεογέννητο μωρό, ενώ η ανησυχία που έδειξαν σε άλλους χώρους ερμηνεύτηκε σαν ύπαρξη νεκρών εγκλωβισμένων, κάτι που επέβαλε την εξαιρετικά επίπονη φάση

της επιβεβαίωσης.

Τα ηχοεντοπιστικά μηχανήματα ήταν πρακτικά αδύνατο να δώσουν πληροφορίες, επειδή η στάθμη θορύβου από το συγκεντρωμένο πλήθος ήταν πάρα πολύ μεγάλη, όπως είπαμε.

10.3.10. Η ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Η Πυροσβεστική Υπηρεσία Καλαμάτας είχε στο δυναμικό της πρι το σεισμό 42 αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και πυροσβέστες.

Στη διάθεση της υπηρεσίας υπήρχαν

3 υδροφόρα οχήματα

2 επιβατικά οχήματα

1 κλιμακοφόρο όχημα

Τα οχήματα διέθεταν ασύρματη επικοινωνία, ο δε πομποδέκτης βάσης ήταν εγκαταστημένος στο κτίριο της υπηρεσίας.

Δε σημειώθηκαν απώλειες στο ανθρώπινο δυναμικό. Από τα οχήματα, ένα από τα υδροφόρα υπέστη ζημιές από πτώση τοίχου, αλλά δεν κατέστη εκτός χρήσης.

Το κτίριο της έπαθε σημαντικές βλάβες και εκκενώθηκε, εκτός από το σταθμό βάσης που παρέμεινε σε λειτουργία καθ' όλο το 24ωρο.

Η υπηρεσία εγκαταστάθηκε την Κυριακή σε σκηνές στην οδό Αρτέμιδος. Την ίδια μέρα, με καλώδιο που διέθεσε ο ΟΤΕ, μεταφέρθηκε από το κτίριο της υπηρεσίας στη θέση πρόχειρης μετεγκατάστασης το τηλέφωνο με τον αριθμό κλίσης 199.

Την ώρα του σεισμού βρίσκονταν σε τακτή επιφυλακή 8 άνδρες της Πυροσβεστικής. Η πρώτη ενέργεια, αμέσως μετά το σεισμό, ήταν να κινηθούν τα οχήματα μέσα στην πόλη για την παροχή κάθε αιτούμενης βοήθειας, ιδιαίτερα για απεγκλωβισμούς από ανελκυστήρες λόγω της διακοπής ρεύματος. Η κινητοποίηση της υπόλοιπης δύναμης υπήρξε άμεση. Ετσι, 20 λεπτά μετά το σεισμό, είχαν προσέλθει για ανάληψη δράσης 40 άνδρες από τους 42 της οργανικής δύναμης. Επειδή δεν ήταν δυνατή η άμεση επικοινωνία με την Αθήνα, αξιωματικός της Πυροσβεστικής πήγε

στον ΟΤΕ, απ' όπου ενημέρωσε την κεντρική υπηρεσία για το σεισμικό συμβάν και για να ζητήσει ενισχύσεις.

Η πληροφορία για την κατάρρευση της πολυκατοικίας έφτασε από στόμα σε στόμα. Αμέσως κινήθηκε όχημα με τρεις Πυροσβέστες προς το χώρο της πεισμένης πολυκατοικίας.

Μηνύματα για παροχή βοήθειας κατέφθαναν απ' όλη την πόλη, όπως η κατάρρευση του τριώροφου στην Κολοκοτρώνη και η παγίδευση δύο κοριτσιών, το πλάκωμα αυτοκινήτου μέσα στο οποίο βρίσκονται δύο νέοι ανδρες από πτώση τοίχου κ.ά.

Η Πυροσβεστική Υπηρεσία με όλο το δυναμικό της, το οποίο ενισχύοταν συνεχώς κατά τη διάρκεια της νύχτας, επενέβη σε όλες τις περιπτώσεις εγκλωβισμού ατόμων και αποτέλεσε το βασικό κορμό των συνεργείων διάσωσης.

Στις 23:30 προσγειώνεται το πρώτο C - 130 με 60 Πυροσβέστες και τον Αρχηγό του Πυροσβεστικού Σώματος. Στις 0:30, με άλλη πτήση, κατέφθασε η ειδική 15μελής ομάδα με πυροσβέστες μηχανικούς και γιατρούς. Μια ώρα περίπου μετά τα μεσάνυχτα καταφθάνουν από την Πάτρα γερανοφόρα και βραχιονοφόρα. Ετσι, τα ξημερώματα της Κυριακής, βρίσκονταν στην Καλαμάτα 250 περίπου Πυροσβέστες και δεκάδες οχήματα όλων των κατηγοριών.

10.3.11. Η ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

■ Σε χρονικό διάστημα 10 περ. λεπτών μετά το σεισμό της 13/9, με τηλεφωνική επικοινωνία, δόθηκαν οι πρώτες πληροφορίες από τις τοπικές στρατιωτικές αρχές στο Κέντρο Επιχειρήσεων (ΚΕΠΙΧ) του ΓΕΕΘΑ στην Αθήνα. Αργότερα, λόγω του υπεραστικού «πανικού», ήταν αδύνατη η επικοινωνία μέσω του τηλεφωνικού κέντρου Καλαμάτας. Λειτουργούσε ασύρματη επικοινωνία, αλλά μόνο για λιγόλογα μηνύματα.

Για να διευκολυνθεί η κατάσταση, το ΓΕΕΘΑ ζήτησε τη συνδρομή του ΟΤΕ, που εγκατάστησε 2 τηλεφωνικές γραμμές για απ' ευθείας σύνδεση (POINT TO POINT) του ΚΕΠΙΧ με το Δημοτικό Αναψυκτήριο στην Καλαμάτα, όπου συνεδρίαζε τις πρώτες ώρες το Σ.Ν.Ο. Παράλληλα, και μετά από τις σχετικές εντολές της

πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, κινητοποιήθηκαν οι τοπικές και γειτονικές στρατιωτικές μονάδες για την παροχή άμεσης βοήθειας στη σεισμόπληκτη περιοχή.

Αποφασίστηκε η ενεργοποίηση διαδικασίας αερομεταφερόμενης βοήθειας από το στρατιωτικό Αεροδρόμιο Ελευσίνας στο Αεροδρόμιο Μεσσήνης (αερογέφυρα).

Για την εκτέλεσή της απασχολήθηκαν 7 αεροσκάφη C - 130, 2 αεροσκάφη YS - 11, 4 ελικόπτερα GOUSTA - BELL και 1 CHINOUK, τα οποία πραγματοποίησαν 33 εξόδους. Με την «αερογέφυρα» μεταφέρθηκαν κλιμάκια με εκπροσώπους της στρατιωτικής και πολιτικής ηγεσίας, προσωπικό και οχήματα του ΕΚΑΒ, προσωπικό :ου Υπ. Υγείας, του ΥΠΕΧΩΔΕ, του ΟΑΣΠ, οι ειδικές ομάδες διάσωσης για τον απεγκλωβισμό ατόμων από ερείπια, μηχανήματα του στρατού, υγειονομικό και φαρμακευτικό υλικό, τραυματίες κ.λπ.

Με την πρώτη αποστολή έφθασαν στην Καλαμάτα και τέθηκαν στη διάθεση του ΣΝΟ 2 ανώτατοι αξιωματικοί ΣΔΑ και ΓΕΕΘΑ.

■ Στρατός Ξηράς

• - Διέθεσε 500 περίπου αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και οπλίτες, κλιμάκια υγειονομικής υποστήριξης με 16 γιατρούς και 12 νοσοκόμους και πολιτικό προσωπικό της ΜΟΜΑ, 52 άτομα. Επίσης διέθεσε 27 βαρέα μηχανήματα, 136 οχήματα γενικής χρήσης και 36 σκηνές μεγάλων διαστάσεων.

Μετέφερε 400 σκηνές, για λογαριασμό του Υπ. Υγείας, από την Αθήνα στην Καλαμάτα και 300 από την Πάτρα στην Καλαμάτα.

Μετέφερε στην Καλαμάτα το κινητό χειρουργείο του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού και 40 πλατφόρμες του Δημ. Αθηναίων.

Εστησε πλέον των 3.000 σκηνών.

Παρέλαβε, αποθήκευσε και χορήγησε τρόφιμα για λογαριασμό άλλων φορέων.

Διέθεσε μεγάλες ποσότητες ψωμί και κονσέρβες (γάλα, κρέας, κ.λπ.).

Παρείχε προσωπικό, συνεργεία, οχήματα και μηχανήματα για

τις ανάγκες των ομάδων διάσωσης, των συνεργείων διάνοιξης δρόμων, της μεταφοράς τραυματιών, της τροφοδοσίας κ.λπ.

■ Πολεμικό Ναυτικό

Από την 15/9 στο λιμάνι της Καλαμάτας είχαν φθάσει το οχηματαγωγό «ΚΩΣ», το εκπαιδευτικό «ΑΡΗΣ», τα αντιτορπιλικά «ΛΟΓΧΗ» και «ΣΦΕΝΔΟΝΗ» και άλλα μικρότερα βοηθητικά σκάφη, τα οποία ενίσχυσαν τη συνολική προσπάθεια παροχής βοήθειας με τα εξής κλιμάκια:

- α) υγειονομικό (4 γιατροί, 1 φαρμακοποιός, 10 νοσοκόμοι)
- β) τεχνικό (4 αξιωματικοί, 30 τεχνίτες)
- γ) αγήματα (συνολικά διατέθηκαν 85 άτομα)

Τα παραπάνω σκάφη μετέφεραν και διέθεσαν: α) 15 οχήματα γεν. χρήσης (κυρίως φορτηγά), τα οποία χρησιμοποιήθηκαν κυρίως για τη μεταφορά τροφίμων και λοιπού υλικού στους καταυλισμούς και για τη μεταφορά προσωπικού, β) 80 σκηνές, γ) 190 ράντζα, δ) 2300 κλινοσκεπάσματα, ε) 2 χειρουργεία και στ) φάρμακα.

Τα ΕΚΠ. ΑΡΗΣ και Α/Γ ΚΩΣ παρασκεύαζαν καθημερινά 940 μερίδες φαγητό και 1000 μερίδες ψωμί, διέθεταν αγήματα και συνεργεία τεχνητών για την υποστήριξη των συνεργείων διάσωσης και αποθήκευαν τρόφιμα για λογαριασμό της νομαρχίας στους ψυκτικούς τους θαλάμους. Επίσης παρείχαν ενδιαίτηση σε 390 άτομα, σεισμοπαθείς και υπαλλήλους της «εξωτερικής» βοήθειας.

■ Πολεμική Αεροπορία

Εκτός από τα αεροσκάφη της «αερογέφυρας» που προαναφέρθηκαν η Πολεμική Αεροπορία διέθεσε 25 αξιωματικούς, 200 σμηνίτες, 15 οχήματα γεν. χρήσης, 5 λεωφορεία, 1 γερανό 30 Τ., 3 νοσοκομειακά, 3 πυροσβεστικά, 1 εκσκαφέα, 45 σκηνές και 300 ράντζα.

Επίσης, παρεχώρησε 11 αίθουσες της 120 ΠΕΑ για σχολικές αίθουσες.

■ 9^ο Σύνταγμα Πεζικού Καλαμάτας

Οι σεισμοί του ΣΕΠΤ. '86 προκάλεσαν σοβαρές βλάβες σε

συγκρότημα κτιρίων των εγκαταστάσεων του στρατοπέδου, που βρίσκεται στο βορειανατολικό άκρο της πόλης. Ο φέρων οργανισμός τους περιελάμβανε πλάκες από οπλ. σκυρόδεμα στηριζόμενες σε τοιχώματα από φέρουσα λιθοδομή. Αποφασίστηκε η κατεδάφισή τους, που πραγματοποιήθηκε στις αρχές Δεκεμβρίου '86 από συνεργεία της ενώσεως των ιδιοκτητών βαρέων δομικών μηχανημάτων Καλαμάτας.

Μερική κατάρρευση παρατηρήθηκε σε τμήματα του περιμετρικού τοίχου (μανδρότοιχου) του στρατοπέδου, κυρίως στην ανατολική πλευρά του.

Αμέσως μετά το σεισμό της 13/9 ολόκληρη η δύναμη των αξιωματικών και οπλιτών του 9ου Συντ/τος κινητοποιήθηκε για την παροχή βοήθειας στη σεισμόπληκτη περιοχή.

Κατά τις πρώτες ημέρες στο στρατόπεδο λειτούργησε το κέντρο διανομής των σκηνών στους πολίτες. Αργότερα, διατέθηκαν οι ακάλυπτοι χώροι του για τη φιλοξενία των σκηνών – αιθουσών των γυμνασίων και λυκείων της περιοχής. Σε όλη τη διάρκεια της μετασεισμικής περιόδου το στρατόπεδο πρόσφερε ενδιαίτηση στους αξιωματικούς και οπλίτες της «εξωτερικής» βοήθειας. Επίσης, σε ακάλυπτο χώρο του, η ΣΥΚΕΑ έστησε το συνεργείο προετοιμασίας των συναρμολογουμένων τμημάτων των λυομένων για τους κατοίκους του Ελαιοχωρίου.

10.3.12. ΥΓΕΙΑ

■ Πριν το σεισμό της 13/9 το υπάρχον δυναμικό ήταν το εξής:

Νοσηλευτικά Ιδρύματα	Ιατρικό προσωπικό	Νοσηλευτικό & Βοηθητικό προσωπικό	Κλίνες	Οχήματα Αμεσης Βοήθειας
Γενικό Νοσοκομείο Καλαμάτας	48	190	220	7 - 8
Κέντρο Υγείας Μεσσήνης	3+2 αγροτ.	18	(5)	1

Νοσηλευτικά Ιδρύματα	Ιατρικό προσωπικό	Νοσηλευτικό & Βοηθητικό προσωπικό	Κλίνες	Οχήματα Αμεσης Βοήθειας
Νοσοκομείο Κυπαρισσίας	13+1φαρμ/ός	93	70	2

Οι υπάρχουσες ιδιωτικές κλινικές στην πόλη υπολειτουργούσαν (λόγω πολύ μικρού αριθμού νοσηλευομένων) και αμέσως μετά το σεισμό διέκοψαν τη λειτουργία τους.

Το Γεν. Νοσοκομείο Καλαμάτας έπαθε ζημιές κυρίως στη νέα πτέρυγα χωρητικότητας 70 κλινών, εκκενώθηκε όμως ολόκληρο για προληπτικούς λόγους, αλλά και επειδή οι ασθενείς αρνούνταν να μείνουν μέσα. Νοσηλευόμενοι και προσωπικό εγκαταστάθηκαν στον αύλιο χώρο του ιδρύματος. Αμέσως μετά το σεισμό, κινητοποιήθηκε το σύνολο του δυναμικού του Γεν. Νοσοκομείου Καλαμάτας, καθώς και το προσωπικό της Δ/νσης Υγειεινής. Στην Καλαμάτα τέθηκε σε επιφυλακή το προσωπικό των περιφερειακών νοσηλευτικών ιδρυμάτων και των 52 αγροτ. ιατρείων. Μισή ώρα μετά το σεισμό είχε παρουσιασθεί όλο το δυναμικό του Νοσοκομείου και είχε αναλάβει υπηρεσία. Λόγω της αδυναμίας τηλεφωνικής επικοινωνίας της αστυνομίας Καλαμάτας με το νοσοκομείο, η αστυνομία έστειλε στο νοσοκομείο υπάλληλό της με φορητό ασύρματο πομποδέκτη, μέσω του οποίου μεταδίδουν και κλήσεις για βοήθεια. Στη διάθεση του νοσοκομείου τέθηκαν και τα υπόλοιπα ασθενοφόρα οχήματα του νομού.

Μετά την εκκένωσή του, το νοσοκομείο αποφασίσθηκε να χρησιμοποιηθεί κυρίως σαν διαμετακομιστικό κέντρο και για την παροχή άμεσης βοήθειας στα επείγοντα περιστατικά, οι τραυματίες λόγω σεισμού και οι ασθενείς νοσηλευόμενοι μεταφέρθηκαν στα νοσοκομεία Τριπόλεως, Πάτρας, Κυπαρισσίας και σε νοσοκομεία του λεκανοπεδίου Αττικής.

Μέχρι το μεσημέρι της 15/9 μόνο 25 άτομα νοσηλεύονταν στο προαύλιο του νοσοκομείου, επειδή δεν ήθελαν να μεταφερθούν αλλού. Από 17/9 επαναλειτούργησε το Νοσ. Καλαμάτας, εκτός

της δυτικής (νέας) πτέρυγας, για την περιθαλψη των επειγόντων περιστατικών.

■ Α' ΣΤΑΔΙΟ

Μισή ώρα περ. μετά τον καταστροφικό σεισμό της 13/9 στη Μεσσηνία είχαν κινητοποιηθεί οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας & Κοιν. Ασφαλίσεων, το Εθνικό Κέντρο Αμεσης Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Β.) και τέθηκαν σε επιφυλακή τα νοσηλευτικά ιδρύματα του Λεκανοπεδίου Αττικής, από τα οποία ζητήθηκε άμεση καταγραφή των κενών κλινών.

Στην Πελοπόννησο τέθηκαν σε επιφυλακή τα νοσοκομεία Τρίπολης, Πάτρας, Πύργου και Σπάρτης και δόθηκαν οι απαραίτητες εντολές για την αποστολή στη σεισμόπληκτη περιοχή οχημάτων άμεσης βοήθειας - ασθενοφόρων με γιατρούς, νοσηλευτές, υγειονομικό υλικό και αίμα. Πριν τις 24:00, ασθενοφόρα από την Τρίπολη και αμέσως μετά από την Αθήνα, είχαν παραλάβει τους πρώτους τραυματίες για την Πάτρα και την Αθήνα.

Ταυτόχρονα, με τη συνεργασία της Πολεμικής Αεροπορίας, οργανώνεται και πραγματοποιείται επιχείρηση αερομεταφερόμενης βοήθειας - «αερογέφυρα» από το στρατ. αεροδρόμιο της Ελευσίνας στο αεροδρόμιο Μεσσήνης.

Στο πρώτο κλιμάκιο (24:00) με αεροσκάφος C - 130 επέβαιναν, εκτός από τα μέλη του Συντονιστικού Διυπουργικού Οργάνου, 7 γιατροί βασικών ειδικοτήτων, 6 νοσηλεύτριες, ασθενοφόρα με εκπαιδευμένα πληρώματα, 40 φιάλες αίματος και άφθονο υγειονομικό υλικό.

Ταυτόχρονα, άλλα 3 ίδιου τύπου αεροπλάνα, έφευγαν από την Ελευσίνα, μεταφέροντας διάφορα εφόδια.

Συνολικά μεταφέρθηκαν 5 ασθενοφόρα. Μια ώρα αργότερα έφυγε το πρώτο C - 130 με τραυματίες από την Καλαμάτα για την Αθήνα. Στις 2:00 περίπου της 14/9 έφυγε το β' κλιμάκιο του ΕΚΑΒ, αποτελούμενο από 7 γιατρούς βασικών ειδικοτήτων, 5 νοσηλεύτριες και 1 ασθενοφόρο με εκπαιδευμένο πλήρωμα. Παράλληλα, περίπου 30 ασθενοφόρα βρίσκονταν σε πλήρη ετοιμότητα, παρατεταγμένα στην άκρη του Δυτικού Αερολιμένα

Ελληνικού, ενώ διατέθηκαν 6 ελικόπτερα «Αγκούστα Μπελ» και ένα «Σινούς» αποκλειστικά για μεταφορά νοσηλευτικού υλικού και φιαλών αίματος.

■ Β' ΣΤΑΔΙΟ

Αμέσως μετά το μετασεισμό της 15/9 στις 14:41 ετέθηκαν πάλι σε ετοιμότητα όλα τα Νοσοκομεία του λεκανοπεδίου Αττικής, της Πάτρας και των άλλων πόλεων της Πελοποννήσου, ειδικότερα τα χειρουργεία, μονάδες αιμοδοσίας, ακτινολογικά τμήματα, αξονικοί τομογράφοι κ.λπ.

Ταυτόχρονα έγινε καταγραφή των άδειων κρεβατιών των μονάδων εντατικής θεραπείας των νοσηλευτικών ιδρυμάτων Αττικής και Πελοποννήσου. Στην Καλαμάτα είχαν παραμείνει τα 4 από τα 10 ασθενοφόρα που είχαν αρχικά σταλεί από το Ε.Κ.Α.Β. Στις 17:00 περ. έφθασε στην Καλαμάτα το 3^ο κλιμάκιο του ΕΚΑΒ από την Αθήνα αποτελούμενο από 7 γιατρούς, 14 νοσηλευτικό προσωπικό, 1 κοινωνικό λειτουργό, φάρμακα και σκηνές με τη βοήθεια μεταγωγικού αεροπλάνου C - 130 και δύο ελικοπτέρων.

Οδικώς έφθασαν από Αθήνα 6 επί πλέον ασθενοφόρα με 12 άτομα νοσ. προσωπικό και η Κινητή Χειρουργική Μονάδα.

Το Νοσοκομείο Τρίπολης διέθεσε στην Καλαμάτα άλλα 7 ασθενοφόρα, για τη μεταφορά τραυματιών. Από την Πάτρα διατέθηκαν 4 ασθενοφόρα, 6 γιατροί και 17 νοσηλευτές.

Με τα πλοία του Π. Ναυτικού που κατέπλευσαν στο λιμάνι της Καλαμάτας εστάλησαν 15 γιατροί, 5 σκηνές χειρουργείου και φάρμακα.

Συνολικά 20 ασθενοφόρα είχαν ενισχύσει τη δύναμη του νομού. Δύο αξιωματικοί - γιατροί του Λιμενικού Σώματος εγκαταστάθηκαν στο «Πάρος» για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους φιλοξενούμενους εκεί σεισμοπαθείς.

■ Γ' ΣΤΑΔΙΟ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ

Το 4^ο κλιμάκιο του ΕΚΑΒ έφθασε στην Καλαμάτα στις 16/9 με «αερογέφυρα». Με εντολή του Υπ. Εμπορ. Ναυτιλίας έφθασαν στην Καλαμάτα 5 γιατροί και νοσοκόμοι του Οίκου Ναύτη.

Φαρμακευτικό υλικό στάλθηκε με αεροσκάφος του Λιμ.Σώματος. Επίσης, έφθασε στην Καλαμάτα ομάδα εποπτών δημόσιας υγείας και συνεργείο ελέγχου των δικτύων ύδρευσης του Υπ.Υγείας για τον έλεγχο της υγειεινής διαβίωσης και 6 απολυμαντές για τα κτίρια πών κατέρρευσαν.

Το 5^ο κλιμάκιο του ΕΚΑΒ έφθασε στην Καλαμάτα στις 17/9. Στόχος πλέον του Υπ. Υγείας ήταν, να δοθεί περισσότερο βάρος στην πρωτοβάθμια περίθαλψη με δεδομένη την οργάνωση των καταυλισμών. Ήταν το κλιμάκιο αυτό περιλάμβανε 8 γιατρούς (καρδιολόγους, παθοιλόγους και παιδιάτρους) και μια παρασκευάστρια.

Οι καταυλισμοί είχαν χωρισθεί πλέον σε 10 τομείς για να εξυπηρετούνται από τοπικά ιατρεία 24ωρης λειτουργίας.

Στο «Πάρκο των Σιδηροδρόμων» λειτούργησε πολυιατρείο με τμήματα όλων των ειδικωτήτων, που περιλάμβανε πλήρη εργαστήρια μικροβιολογικών και ακτινολογικών εξετάσεων. Η διάθεση των φαρμάκων στους ασθενείς γινόταν δωρεάν με ειδικά συνταγολόγια του ΟΓΑ και η συνολική προμήθεια στα Ιατρεία γινόταν από το Νοσοκομείο.

Μέχρι το τέλος του Δεκεμβρίου '86 είχαν διατεθεί φάρμακα αξίας 8.000.000 δρχ. περίπου. Ένα παλιό βαγόνι του Ο.Σ.Ε. στο «Πάρκο των Σιδηροδρόμων» χρησίμευεσε για τη στέγαση της ομάδας ψυχολόγων και ψυχιάτρων, οι οποίοι καθημερινά και σε τακτές ώρες επισκέπτονταν όλους τους καταυλισμούς, παρέχοντας τη βοήθειά τους προς τους σεισμόπληκτους. Αρμόδιοι του Υπ. Υγείας εκτιμούσαν ότι δεν υπήρξε έξαρση των ψυχιατρικών προβλημάτων. Εκτός από γιατρούς νοσηλευτές και άλλα παραιατρικά επαγγέλματα, στην Καλαμάτα βρίσκονταν ήδη 71 επόπτες υγείας, κοινωνικοί λειτουργοί, επισκέπτριες αδελφές, υγειονολόγοι μηχανικοί και 2 διαιτολόγοι.

Η παραπάνω ομάδα ενισχύθηκε και με διοικητικούς υπαλλήλους και σε κάθε τομέα υπήρχε άμεση συνεργασία των γιατρών με τις επισκέπτριες δημ. υγείας και τις κοινωνικούς λειτουργούς για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Στις 24/9 εμφανίσθηκε μικρός αριθμός κρουσμάτων γαστρεντερίτιδας, το Υπ. Υγείας ανακοίνωσε ότι δεν ήταν επιδημικού χαρακτήρα, αλλά απλές ιώσεις. Τα ποσοστά των κρουσμάτων παρέμειναν στα επίπεδα που είχαν σημειωθεί πριν τους σεισμούς. Στην παροχή πρωτοβάθμιας περιθαλψης συμμετείχε με 2 γιατρούς και κινητό ιατρείο η «Γερμανική αποστολή των Ιωαννιτών Σαμαρειτών», που είχαν εγκατασταθεί στο χώρο της Νέας Αγοράς.

10.3.13. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

■ Α' ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΣΕΙΣΜΟ

Σύνολο Δημοτικών Σχολείων.....	26
Σύνολο μαθητών Δημ.Σχολείων Καλαμάτας.....	4.317
Σύνολο δασκάλων.....	208
Σύνολο νηπιαγωγείων.....	23
Σύνολο μαθητών νηπιαγωγείων Καλαμάτας.....	781
Τα σχολεία λειτουργούσαν μόνο το πρωί (Μονοβάρδια)	

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ

Δημοτικά	Χωρίς βλάβες 12%	Χωρίς βλάβες 13%
	Ελαφρές βλάβες 33%	Νηπιαγωγεία
	Βαριές βλάβες 22%	Σοβαρές βλάβες 40%
	Κατεδαφιστέα 33%	Κατεδαφιστέα 47%

Η Α' βάθμια εκπαίδευση λειτούργησε 15 μέρες μετά το σεισμό σε οργανωμένους καταυλισμούς σκηνών.

Μέχρι να λήξει η επικίνδυνη μετεγεισμική περίοδος (24/10) επιδιώχθηκε να λειτουργήσουν όλα τα σχολεία σε σκηνές. (Δε χρησιμοποιήθηκαν τα κτίρια χωρίς βλάβες).

Α' ΣΤΑΔΙΟ α) Στήθηκαν σκηνές και εφοδιάσθηκαν με εντελώς καινούργιο σχολικό υλικό (θρανία, καρέκλες, πίνακες, γραφεία κ.λπ.). Στην τοποθέτηση συμμετείχαν στρατιώτες, πρόσκοποι και

συνεργεία του Δήμου και της ΔΕΥΑΚ. Χώροι εγκατάστασης επιλέχθηκαν οι:

- 1) Αύλιοι χώροι των σχολείων (γιατί υπήρχε έτοιμη υποδομή: ήλ. ρεύμα, ύδρευση, αποχέτευση, τηλεφ. σύνδεση)
- 2) Γήπεδα
- 3) Επιταγμένα οικόπεδα

Από 28 και 29/9 λειτούργησαν παιδικοί σταθμοί στη Νέα Αγορά και στο Γηπ. Μεσσηνιακού. Με την επιδείνωση του καιρού (άνεμος, βροχή) κρίθηκαν ακατάλληλες οι σκηνές για τη στέγαση μικρών παιδιών. Σημειώθηκαν και πτώσεις σκηνών από τον αέρα, και τα μαθήματα διακόπηκαν για την ασφάλεια των μικρών μαθητών. Αποφασίστηκε η άμεση μεταφορά σε λυόμενα και ασφαλή κτίρια (μετά τη λήξη μετεγεισμικής περιόδου [24/10]).

Β' ΣΤΑΔΙΟ

Μέχρι 20/12/86 η κατάσταση ήταν η εξής:

1. Σε 43 λυόμενες αιθουσες προσφορά ΕΕΣ, Ελβετικού κράτους, Νομαρχιακού Συμβουλίου Ζακύνθου τοποθετημένες σε διάφορα σημεία της πόλης είχαν στεγαστεί τα Δημοτικά Σχολεία 1^ο, 2^ο, 5^ο, 6^ο, 8^ο, 9^ο, 17^ο, 18^ο.
2. Συστεγάσθηκαν με άλλα τα παρακάτω σχολεία: Το 4^ο μαζί με το 7^ο Δ.Σ. το 14^ο στο Πολυκλαδικό. Το 24^ο μαζί με το 11^ο Δ.Σ.
3. Το 10^ο Δ.Σ. στεγάσθηκε σε 6 σκηνές στο Εθνικό Στάδιο. Από 8/1/1987 μετεγκαταστάθηκε στο κτίριο του που επισκευάστηκε.
4. Μεταφέρονταν με λεωφορείο οι μαθητές των σχολείων: 12ου Δ.Σ. στο Κέντρο Παιδικής Μέριμνας Καλαμάτας
21ου Δ.Σ. στη Σχολή Ικάρων
22ου Δ.Σ. στο 25^ο Δ.Σ.
5. Το 23^ο 2/θέσιο Δ.Σ. στεγάσθηκε σε τροχόσπιτο.
6. Από 8/1/1987 στεγάσθηκαν σε λυόμενες αιθουσες του Δημ. Καλαμάτας, του Ελβετικού κράτους και του Ζηρίνειου Εκπαιδευτηρίου τα σχολεία: 12^ο, 14^ο, 18^ο, 22^ο Δ.Σ.

7. Στεγάσθηκαν στα κτίρια τους τα σχολεία: 3° , 7° , 11° , 13° , 15° , 16° , 19° , 20° και 25° .
8. Τα Νηπιαγωγεία 4° , 6° , 10° και 12° στεγάσθηκαν στα κτίρια τους. Τα υπόλοιπα σε τροχόσπιτα ή φιλοξενήθηκαν σε κτίρια Δημοτικών Σχολείων.

Επίσης, λειτούργησε παιδικός σταθμός στο πλοίο «Μαριάννα» για την εξυπηρέτηση των οικογενειών που φιλοξενούνταν εκεί.

Γ' ΣΤΑΔΙΟ

Αρχισε η επισκευή των κτιρίων με ελαφρές βλάβες από τον Ο.Σ.Κ. Μέχρι 8/1/1987, αμέσως μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων, όλοι οι μαθητές στεγάσθηκαν σε λυόμενες αίθουσες ή σε κτίρια.

Δ' ΣΤΑΔΙΟ

Ανατέθηκε από τον Ο.Σ.Κ. η εκπόνηση των μελετών επισκευής των κτιριακών εγκαταστάσεων με βλάβες στο φέροντα οργανισμό και η ανακατασκευή των κατεδαφιστέων. Στις σχετικές μελέτες λαμβάνονται υπόψη τα αποτελέσματα της Μικροζωνικής Μελέτης Καλαμάτας που χρηματοδοτεί και συντονίζει ο ΟΑΣΠ και που εκπονούν πανεπιστημιακοί φορείς και επιστημονικά Ινστιτούτα. Η χωροθέτηση των νέων αιθουσών γίνεται σύμφωνα με τις προβλέψεις του ειδικού Πολεοδομικού Σχέδιου Καλαμάτας (Ε.Π.Α.), η ύπαρξη του οποίου βοήθησε ιδιαίτερα στη χωροθέτηση των νέων μονάδων.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ 4.317

1. Μαθητές που στεγάζονται σε κτίρια.

A/A	ΣΧΟΛΕΙΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
1.	3° Δ.Σ.	138	163	301
2.	4° Δ.Σ.	122	122	244
3.	7° Δ.Σ.	179	162	341
4.	11° Δ.Σ.	86	107	193
5.	12° Δ.Σ.	97	77	174
6.	13° Δ.Σ.	90	88	178
7.	14° Δ.Σ.	100	117	217
8.	15° Δ.Σ.	18	19	37
9.	16° Δ.Σ.	111	90	201
10.	19° Δ.Σ.	17	14	31
11.	20° Δ.Σ.	32	22	54
12.	21° Δ.Σ.	152	140	292
13.	22° Δ.Σ.	77	73	150
14.	24° Δ.Σ.	109	111	220
15.	25° Δ.Σ.	16	18	34
ΣΥΝΟΛΟ		1.244	1.323	2.667

2. Μαθητές που στεγάζονται σε λυόμενα

A/A	ΣΧΟΛΕΙΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
1.	1° Δ.Σ.	76	66	142
2.	2° Δ.Σ.	92	96	188
3.	5° Δ.Σ.	113	91	204
4.	6° Δ.Σ.	145	144	289
5.	8° Δ.Σ.	67	69	136
6.	9° Δ.Σ.	86	89	175
7.	17° Δ.Σ.	68	54	122
8.	18° Δ.Σ.	129	123	252
ΣΥΝΟΛΟ		776	732	1.508

3. Μαθητές που στεγάζονται σε σκηνή

A/A ΣΧΟΛΕΙΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
1. 10 ^ο Δ.Σ.	71	52	123

4. Μαθητές που στεγάζονται σε τροχόσπιτο

A/A ΣΧΟΛΕΙΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
1. 23 ^ο Δ.Σ.	8	11	19

■ B' ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΣΕΙΣΜΟ

Σύνολο Γυμνασίων και Λυκείων 20

Σύνολο αιθουσών 172 (απ' αυτές 67 μισθωμένες)

Σύνολο μαθητών 4.999 (Καλαματιανοί + από γειτονικές κοινότητες)

Σύνολο καθηγητών 350

Τα σχολεία λειτουργούσαν μόνο πρωί.

ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ

Χωρίς βλάβες 20%

Με βλάβες - επισκευάσμα 47%

Κατεδαφιστέα 33%

Μέχρι τη λήξη της επικίνδυνης μετασεισμικής περιόδου δε χρησιμοποιήθηκε καθόλου η υπάρχουσα υποδομή.

Αποφασίστηκε η άμεση επαναλειτουργία της B' βάθμιας Εκπαίδευσης, πράγμα που κατορθώθηκε σε 15 ημέρες.

A' ΣΤΑΔΙΟ

Μέχρι την 29η ΣΕΠΤ. η β' βάθμια εκπαίδευση λειτούργησε σε 135 σκηνές, που ήταν εγκατεστημένες σε 3 τομείς (συγκροτήματα):

1) στο στρατόπεδο του 9ου Συν/τος

2) στο χώρο του Τ.Ε.Λ.

3) στο Εθνικό Στάδιο Καλαμάτας και με καινούργιο σχολικό υλικό που έστειλε ο Ο.Σ.Κ.

Τρίποδα στήριξης των πινάκων διδασκαλίας κατασκευάσθηκαν από συνεργείο σιδηροτεχνιτών. Στην τοποθέτηση συμμετείχαν στρατιώτες και πρόσκοποι.

Με την επιδείνωση του καιρού, λόγω της έλευσης του χειμώνα, δημιουργήθηκαν προβλήματα (κυρίως λόγω βροχής - υγρασίας) στους σχολικούς καταυλισμούς, αφού οι πρώτες λυόμενες αιθουσές που εγκαταστάθηκαν παραχωρήθηκαν στην α' βάθμια εκπαίδευση για την αποκατάσταση κατά προτεραιότητα των μικρότερων παιδιών.

B' ΣΤΑΔΙΟ

Μετά τη λήξη της επικίνδυνης μετασεισμικής περιόδου (24/10) λειτούργησαν αμέσως σε διπλοβάρδια (πρωί - απόγευμα) τα σχολεία χωρίς ζημιές, ενώ άρχισαν οι επισκευές των κτιρίων με ελαφρές ζημιές. Για τις επισκευές αυτές διατέθηκε κατ' αρχήν κονδύλι 100.000.000 δρχ.

Τα Μεταλυκειακά Προπαρασκευαστικά Κέντρα λειτούργησαν στο κτίριο της Αεροπορίας. Μέχρι τα μέσα Δεκεμβρίου:

1. Λειτουργούσαν σε κτίρια που δεν έπαθαν ζημιές: Γυμνάσιο - Λύκειο Παραλίας, 4^ο Λύκειο, Νυχτερινό Γυμνάσιο - Λύκειο.

Τα κτίρια αυτά ήταν το Πολυκλαδικό (12 αιθ.), το 5^ο Γυμνάσιο (7 αιθ.) και το Γυμνάσιο - Λύκειο Παραλίας (15 αιθ.).

2. Λειτουργούσαν σε σκηνές:

2^ο Γυμνάσιο - Λύκειο, 3^ο Γυμνάσιο-Λύκειο, 4^ο Γυμνάσιο, 6^ο, 7^ο Γυμνάσιο στο Στρατόπεδο.

1^ο Γυμνάσιο - Λύκειο, 1^ο, 2^ο, ΤΕΛ, ΤΕΣ, 5^ο Γυμνάσιο και Ε.Π.Λ.

Στο πλοίο «Μαριάννα» λειτούργησαν αίθουσες - αναγνωστήρια ικανότητας 300 περ. ατόμων. Επίσης παρέχεται τροφοδοσία στους μαθητές από την κουζίνα του πλοίου.

Γ' ΣΤΑΔΙΟ

Η Νομαρχία διέθεσε 90.000.000 δρχ. για την εγκατάσταση 92 λυομένων αιθουσών των 42 τ.μ. και η Ολλανδική Κυβέρνηση προσέφερε 2 αίθουσες δωρεάν.

Ετσι, με την έναρξη της νέας χρονιάς (8.1.87) όλοι οι μαθητές στεγάστηκαν σε λυόμενα ή επισκευασμένα κτίρια.

Η επιλογή των χώρων έγινε με τη συνεργασία του Δήμου Καλαμάτας.

Ο τελικός αριθμός των λυομένων αιθουσών που παραδόθηκαν σε χρήση είναι 120 αίθουσες των 42 τ.μ.

Δ' ΣΤΑΔΙΟ

Προγραμματίσθηκε η επισκευή των σχολικών κτιρίων με βλάβες στο φέροντα οργανισμό, καθώς και η συνολική λύση του προβλήματος με την κατασκευή νέων αιθουσών (συνολικά 120 αίθουσες). Οι διαδικασίες σύνταξης των σχετικών μελετών λαμβάνουν υπόψη τους τα αποτελέσματα των Μικροζωνικών Μελετών και το ειδικό πολεοδομικό σχέδιο Καλαμάτας (Ε.Π.Α.).

10.3.14. Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Ο Δήμος Καλαμάτας στεγάζόταν σε νεοκλασσικό διώροφο κτίσμα με υπόγειο στη γωνία των οδών Αριστομένους, Νέδοντος & Κουμάντου, απέναντι από το Δημοτικό Αναψυκτήριο. Πριν το σεισμό της 13/9 ο Δήμος Καλαμάτας είχε την εξής διάρθρωση:

25μελές Δημοτικό Συμβούλιο

Διοικητικές και Οικονομικές Υπηρεσίες → προσωπικό: 35

Τμήματα: Γραμματεία Δημ. Συμβουλίου

Λογιστήριο

Ταμείο

Πρωτόκολλο/Αρχείο

Δημοτολόγιο/Ληξιαρχείο

Τεχνικές Υπηρεσίες → προσωπικό:140	140	Μηχανικοί	15
Υπομ/κοί	15		
Χειριστές	10		
Εργατοτεχνίτες	100		

Τμήματα:

Γραφείο Μελετών

Γραφείο Εκτέλεσης Εργών

Γραφείο Σχεδίου Πόλης

Οι τεχνικές υπηρεσίες διέθεταν και μηχανικό εξοπλισμό:

1 οδοστρωτήρα

1 γκρέιντερ

1 φορτωτή

1 τσάπα - JCB

1 αεροσυμπιεστή

2 ανατρεπόμενα φορτηγά

Υπηρεσία Καθαριότητας → προσωπικό: 60

Η Υπηρεσία Καθαριότητας διέθετε 10 περίπου απορριμματοφόρα οχήματα και 1 φορτωτή.

Η ύπαρξη τεχνικών υπηρεσιών με χαρακτηριστικά ευάριθμο προσωπικό και μέσα και πλούσιο όγκο εργασιών οφειλόταν κυρίως στη συνολική αναπτυξιακή πολιτική του Δήμου, στη Μεσσηνιακή πρωτεύουσα.

Με τη συντονισμένη κινητοποίηση του παραπάνω δυναμικού, ο Δήμος Καλαμάτας σε άμεση συνεργασία με τις Δημοτικές Επιχειρήσεις και τους εποπτεύμενους φορείς, μπορούσε και έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στις συνολικές προσπάθειες για την παροχή βοήθειας, στην ανόρθωση και αποκατάσταση της σεισμόπληκτης πόλης.

ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Αμέσως μετά το σεισμό της 13/9, ο Δήμαρχος μαζί με δημοτικούς συμβούλους και υπαλλήλους συγκεντρώθηκαν στο χώρο του

Αναψυκτηρίου. Το κτίριο του Δημαρχείου δεν είχε σοβαρές ζημιές και άρχισε να λειτουργεί. Το κτίριο εγκαταλείφθηκε τελείως μετά το μετασεισμό της 15/9, οπότε έπαθε σοβαρές ζημιές.

Από την πρώτη στιγμή ο Δήμος κινήθηκε με 2 κυρίως στόχους: τη γρήγορη εκτίμηση των επιπτώσεων του σεισμού στην πόλη και τους κατοίκους, και την άμεση ηθική υποστήριξη των πανικόβλητων και φοβισμένων κατοίκων που εγκατέλειπαν τα σπίτια τους και έτρεχαν προς τους ελεύθερους χώρους της πόλης, στις πλατείες και τα πάρκα της.

Με επικεφαλής το Δήμαρχο, ομάδες υπαλλήλων και συμβούλων, περιδιάβαιναν τους πρόχειρους χώρους καταφυγής και με τηλεβόα εμψύχωναν τον κόσμο δίνοντας ταυτόχρονα οδηγίες για την αυτοπροστασία του (π.χ. συστάσεις για ηρεμία, απομάκρυνση από τα ερείπια προς ασφαλείς χώρους, αποφυγή άσκοπης κυκλοφορίας στους δρόμους με ετοιμόρροπα κτίσματα και πεσμένα μπάζα, προσοχή στα πεσμένα ηλεκτροφόρα καλώδια κ.λπ.).

Με την ενεργοποίηση των κρίσιμων δημόσιων υπηρεσιών και με την άφιξη των δυνάμεων παροχής βοήθειας από τους γειτονικούς νομούς και την Αθήνα, ο Δήμος προσέφερε όλο το δυναμικό του (προσωπικό - μέσα) για την υποστήριξη τους στην εκτέλεση των αποστολών τους, καθοδηγώντας τους μέσα από τις τοπικές συνθήκες της πόλης. Η δημοτική αρχή συμμετείχε άμεσα στις εργασίες του ΣΝΟ και στη λήψη των κρίσιμων αποφάσεων δράσης και συντονισμού.

Τα πρώτα εικοσιτετράωρα μετά το σεισμό μία από τις κύριες δραστηριότητες του Δήμου ήταν η διανομή των σκηνών στους σεισμόπληκτους αστέγους.

Συνεργεία του Δήμου με τη συνεργασία των τοπικών στρατιωτικών δυνάμεων και της Δ/νσης Πρόνοιας, διένειμαν τις σκηνές στους πολίτες, καθώς αυτές έφθαναν με φορτηγά στο χώρο του Συντάγματος.

Διαβλέποντας τα μελλοντικά προβλήματα που θα προέκυπταν από μια άναρχη διασπορά των σκηνών στην πόλη με βάση τις απόλυτα ατομικές προτιμήσεις κάθε άστεγου, **επιδίωξε από την αρχή την**

εγκατάσταση οργανωμένων καταυλισμών σε κατάλληλους ελεύθερους χώρους. Οπου αυτό επιτεύχθηκε, διευκολύνθηκε πάρα πολύ η διαδικασία τροφοδοσίας, η εκτέλεση έργων υποδομής (ύδρευση - αποχέτευση - αντιπλημμυρικά έργα) και οι παροχές ΔΕΗ και ΟΤΕ.

Παράλληλα, από την επόμενη του σεισμού, συνεργεία του δήμου και της ΔΕΥΑΚ ανέλαβαν τη διάνοιξη και τον καθαρισμό των δρόμων από τα μπάζα. Η κινητοποίησή τους επαναλήφθηκε αμέσως μετά το μετασεισμό της 15/9.

Μετά από σύσκεψη της Συντονιστικής Επιτροπής του Δήμου καθορίστηκε το έκτακτο πρόγραμμα δράσης και η κατανομή των επι μέρους δραστηριοτήτων.

Ορίστηκαν οι εξής Επιτροπές Αρμοδιοτήτων:

1. Επιτροπή εφαρμογής σχέδιου πόλης.
Κύριο αντικείμενό της ήταν η προώθηση των απαιτούμενων επιτάξεων χώρων.
2. Επιτροπή χωροθέτησης χρήσεων.
Τα προβλήματα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει, κάτω από φοβερή πίεση χρόνου, ήταν η επιλογή των κατάλληλων χώρων για την προσωρινή μετεγκατάσταση των χρήσεων σε σκηνές, τροχόσπιτα και λυόμενα.
3. Επιτροπή σχολικού προγράμματος - κοινωνικής πρόνοιας.
Εργό της ήταν η εξασφάλιση χώρων για την τοποθέτηση των λυομένων αιθουσών των σχολείων, σε συνεργασία με τον ΟΣΚ, με τις Δ/νσεις Έκπαιδευσης και με τη Δ/νση Πρόνοιας για τους βρεφονηπιακούς σταθμούς.
4. Επιτροπή κατεδαφίσεων - διάνοιξης και καθαρισμού δρόμων.
5. Επιτροπή λυόμενων κατασκευών.
Εργό της ήταν η εκτέλεση προγράμματος προμήθειας και εγκατάστασης λυόμενων κατασκευών για την εξυπηρέτηση - μετεγκατάσταση καταστημάτων, σχολείων και βρεφονηπιακών σταθμών. Το πρόγραμμα περιελάμβανε 280 καταστήματα και 156 σχολικές αίθουσες.

6. Επιτροπή παρακολούθησης προγράμματος άλλων φορέων. Ο πολύ σημαντικός ρόλος αυτής της επιτροπής ήταν η ενημέρωση προς και από το Δήμο σχετικά με τη δράση των υπολοίπων φορέων.
Η λειτουργία της είχε άμεση επίδραση στην αποτελεσματικότητα της συνολικής προσπάθειας του Δήμου. Σ' αυτήν συμμετείχαν ο Δήμαρχος, δημοτικοί σύμβουλοι, τεχνικοί και διοικητικοί υπάλληλοι.
7. Επιτροπή παραδοσιακών κτισμάτων.
Εργο της ήταν, σε συνεργασία με τις επιτροπές του ΥΠΠΟ, η καταγραφή τους, η προσωρινή προστασία τους από το χειμωνιάτικο καιρό (επικαλύψεις στεγών με νάυλον) κ.λπ.
8. Επιτροπή εξυπηρέτησης καταυλισμών.
Εργο της ήταν ο συντονισμός των συνεργείων τοποθέτησης - μετακίνησης σκηνών, τοποθέτησης κάδων αχρήστων και ξύλινων δαπέδων στις σκηνές.
9. Επιτροπή τροφοδοσίας και διανομής εφοδίων.
Στην εκτέλεση της αποστολής της συνεργάσθηκε με τις Δ/νσεις Υγιεινής, Πρόνοιας, Εμπορίου της Νομαρχίας.
10. Επιτροπή ηλεκτροφωτισμού των καταυλισμών.
Εργο της ήταν ο συντονισμός των συνεργείων ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων και συνεργάστηκε με τη ΔΕΗ.
11. Επιτροπή υποδοχής - προώθησης - αξιοποίησης δωρεών - προσφορών.
12. Επιτροπή πληροφόρησης και γραφείο τύπου.
Αποστολή της ήταν η παροχή κάθε δυνατής πληροφορίας που ενδιέφερε τους σεισμόπληκτους μέσω των ανακοινώσεων του Ραδιοφωνικού Σταθμού Καλαμάτας, του Τύπου, αλλά και με απ' ευθείας επικοινωνία με το κοινό από ειδικό τροχόσπιτο της ΕΛΠΑ, που εγκατέστησε στο Νέδοντα, στο κέντρο της πόλης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Επιγραμματικά, μπορεί να τονισθεί ότι, ο Δήμος Καλαμάτας με την προγραμματισμένη δράση του ξεπέρασε σε έκταση και βάθος τα πλαίσια αποστολής του, όπως ορίζονταν στο μεταβατικό Σχέδιο Εκτακτης Ανάγκης, αφού ήταν παρών και συλλειτουργούσε με τους άλλους δημόσιους φορείς, για την αντιμετώπιση όλων των μικρών και μεγάλων προβλημάτων της πόλης και των κατοίκων της.

Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η δραστηριότητα του Δήμου Καλαμάτας για την προσπάθεια ανασυγκρότησης της πόλης. Περισσότερα όμως γι αυτό σε επόμενα κείμενα.

10.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

10.4.1. ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

■ Ο κύριος σεισμός εκδηλώθηκε 20:24' ώρα Ελλάδας της 13.9.86. Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών και του Εργαστηρίου Γεωφυσικής του ΑΠΘ είχε μέγεθος MS = 6.2. Ο σεισμός έγινε αισθητός σε μεγάλη απόσταση (Πάτρα, Λουτράκι, Αθήνα) οι βλάβες όμως περιορίστηκαν στην περιοχή της Καλαμάτας, η οποία πρακτικά βρισκόταν μέσα στον εστιακό χώρο του σεισμού και στις γύρω

κοινότητες. Από το σεισμό προκλήθηκε επιφανειακή διάρρηξη BA της Καλαμάτας μήκους 10KM περίπου με κατεύθυνση BBA. Από τη μετασεισμική ακολουθία ο κυριότερος μετασεισμός μεγέθους MS = 5.4 εκδηλώθηκε στις 14:41 ώρα Ελλάδας της 15.9.86. Οι εστιακές αποστάσεις προσδιορίστηκαν σε 15 KM για τον κύριο σεισμό και σε 11 KM για το μετασεισμό από το κέντρο της Καλαμάτας.

■ Τόσο ο κύριος σεισμός, όσο και ο μετασεισμός, καταγράφηκαν

από τους εγκαταστημένους επιταχυνσιογράφους του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου και του ΙΤΣΑΚ. Στον εγκαταστημένο στο παλιό κτίριο του ΟΤΕ επιταχυνσιογράφο του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου οι μέγιστες τιμές των επιταχύνσεων που καταγράφηκαν για τον κύριο σεισμό ήταν:

LONG: 220 CM/SEC² (Διεύθυνση περίπου A - Δ)

VERT: 368 CM/SEC²

TRANS: 268 CM/SEC² (Διεύθυνση περίπου B - Ν)

Στον εγκαταστημένο στο κτίριο της Νομαρχίας επιταχυνσιογράφο του ΙΤΣΑΚ οι μέγιστες τιμές των επιταχύνσεων που καταγράφηκαν για τον κύριο σεισμό ήταν:

LONG: 235 CM/SEC² (Διεύθυνση περίπου N 80° E)

VERT: 178 CM/SEC²

TRANS: 268 CM/SEC² (Διεύθυνση περίπου N 10° W)

Για τον κύριο μετασεισμό οι μέγιστες καταγραφές του ίδιου επιταχυνσιογράφου ήταν:

LONG: 233 CM/SEC²

VERT: 126 CM/SEC²

TRANS: 136 CM/SEC²

Ο επιταχυνσιογράφος του ΙΤΣΑΚ που εγκαταστάθηκε αμέσως μετά τον κύριο σεισμό στο νέο κτίριο του ΟΤΕ είχε τις ακόλουθες μέγιστες τιμές καταγραφής

LONG: 158 CM/SEC² (Διεύθυνση N 14° E)

VERT: 75 CM/SEC²

TRANS: 258 CM/SEC² (Διεύθυνση N 76° W)

■ Από την επεξεργασία των επιταχυνσιογραφημάτων προέκυψαν πολύ υψηλές φασματικές επιταχύνσεις (χαρακτηριστικό της πολύ μικρής απόστασης της σεισμικής εστίας) για περιόδους T από 0.25 - 0.75 SEC, που καλύπτουν το σύνολο των κτιρίων της Καλαμάτας. Ειδικότερα για τα κτίρια από οπλισμένο σκυρόδεμα, που δομήθηκαν με τις προβλέψεις του Αντισεισμικού Κανονισμού του 1959, εκτιμήθηκαν δείκτες απαιτούμενης πλαστικότητας από 4 εώς 10, πολύ μεγαλύτερες δηλαδή από αυτές που μπορούσαν να επιτευχθούν από τις προβλέψεις του κανονισμού αυτού. Η

ιδιαίτερα δυσμενής φασματική επιτάχυνση για τα κτίρια αντισταθμίστηκε από τη βραχεία διάρκεια του ισχυρού τμήματος της εδαφικής κίνησης (2.5 SEC περίπου).

■ Η φασματική ένταση του σεισμού ήταν σχετικά ισχυρή για ένα ευρύ φάσμα περιόδων, στο οποίο περιέχονται οι θεμελιώδεις ιδιοπεριόδοι σχεδόν όλων των κτιρίων της πόλης. Στο σχήμα γίνεται μια σύγκριση των φασμάτων απόκρισης των σεισμών της Καλαμάτας (1986), των Αλκυονίδων (1981), της Θεσσαλονίκης (1978) και του El Centro (1940). Στις κρίσιμες για τις πολυκατοικίες της πόλης ιδιοπεριόδους, δηλ. από T = 0.25 - 0.45 sec, η δόνηση της Καλαμάτας ήταν ισχυρότερη και από τη δόνηση του El Centro. Αν η διάρκεια του ισχυρού τμήματος της εδαφικής κίνησης - 2.5 sec περίπου - ήταν μεγαλύτερη, τότε οι συνέπειες του καταστρεπτικού αυτού σεισμού θα ήταν εξαιρετικά δυσμενέστερες (Αναγνωστόπουλος και συνεργάτες 1986).

■ Η περιοχή της ΝΔ Πελοποννήσου, όπου σημειώθηκαν οι σεισμοί, αποτελεί τμήμα του Ελληνικού τόξου και έχει ήδη χαρακτηρισθεί σαν περιοχή υποψήφια για τη γένεση μεγάλου σεισμού (McKenzia 1978, Purcaru and Barckhemer 1979, Papazachos 1980, Wyss and Baer 1981, Papazachos et al., 1987, μεταξύ άλλων).

10.4.2. ΦΤΑΙΕΙ ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ;

■ Από τις πρώτες μέρες, δυστυχώς, ο τύπος και διάφοροι ανεύθυνο - υπεύθυνοι προσπάθησαν να ρίξουν την ευθύνη για τα καταστρεπτικά αποτελέσματα των σεισμών στην κακή ποιότητα των εδαφών, όπου είναι κτισμένη η Καλαμάτα, εντείνοντας έτσι τον πανικό των κατοίκων. «Ολοι οι ειδικοί καταρχήν συμφωνούν ότι ένας βασικός συντελεστής των μεγάλων καταστροφών ήταν το εδαφολογικό - σε τελευταία ανάλυση ο τρόπος που αναπτύχθηκε η πόλη. Χτισμένη σε μεγάλο βαθμό, σε ασταθή, προσχωσιγενή εδάφη, αναρχικά, χωρίς συνυπολογισμό του - γνωστού - σεισμικού κινδύνου, δεν μπόρεσε ν' αντέξει τη δύναμη των 6,2 Ρίχτερ», (Ριζοσπάστης 18.09.1986). «Πόλη χτισμένη πάνω σε

άχυρα ήταν η Καλαμάτα. Οι πολυώροφες πολυκατοικίες της πατάνε πάνω σε έδαφος σαθρό, μαλακό, φτιαγμένο από προσχώσεις μεγάλου ποταμού που τη διέσχιζε παλιότερα. Η πόλη είναι καταδικασμένη να χαθεί, γιατί ποτέ κανείς δεν ερεύνησε τη δομή του υπεδάφους της και τις αντοχές του για να σηκώσει το βάρος πολυωρόφων κτιρίων», (Τα Νέα 17.09.1986). Αυτά είναι δύο μόνο από τα δημοσιεύματα του τύπου της εποχής.

■ Αμέσως μετά τους σεισμούς ο Οργανισμός Αντισεισμικής Προστασίας [ΟΑΣΠ] ανέθεσε σειρά μελετών εκτίμησης των αποτελεσμάτων των σεισμών. Ανάμεσα σ' αυτές ήταν και η «Γεωτεχνική μελέτη» της Καλαμάτας, καθώς και η «Αξιολόγηση σεισμικής συμπεριφοράς θεμελίωσης δομικών έργων και υπεδάφους στην Καλαμάτα».

■ «Με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών υπαίθρου, μπορούμε να πούμε τα εξής για το υπέδαφος της πόλης: Το νεογενές γεωλογικό υπόβαθρο της πόλης αποτελείται κυρίως από καστανοκίτρινες ιλυώδεις μάργες, με ενστρώσεις ιλυωδών άμμων. Οι παλιότερες και πρόσφατες προσχώσεις του Νέδοντα ποταμού εξαπλώνονται κάτω από το μεγαλύτερο μέρος του Σχεδίου Πόλης του 1905 και αποτελούνται από αποθέσεις αδρομερούς φάσης, χαλαρά έως μέτρια συνεκτικά κροκαλοπαγή, καστανές – καστανέρυθρες αμμώδεις αργίλους με χαλίκια και κροκάλες, τέφρα, ιλυώδη αμμοχάλικα και τέφρες, ιλυώδεις άμμους – αμμώδεις ιλύες».

■ «Το νεογενές γεωλογικό υπόβαθρο της πόλης αποτελείται από σχηματισμούς από καστανοκίτρινες ιλυώδεις μάργες με ενστρώσεις ιλυωδών άμμων, που εξελίσσονται σε υπότεφρες – τεφροκύανες μάργες με υπολείμματα απανθρακωμένων φυτικών. Οι σχηματισμοί αυτοί εμφανίζονται επιφανειακά στην περιοχή του Κάστρου και της Αγίας Παρασκευής και προοδευτικά βυθίζονται προς νότο, με αποτέλεσμα στην περιοχή της παραλίας να συναντώνται σε βάθος που υπερβαίνει τα 70 μέτρα. Σε πολλές θέσεις εμφανίζεται στρώμα από σχετικά καλά συγκολλημένα κροκαλοπαγή, που υπέρκεινται των νεογενών σχηματισμών. Αυτά

επιφανειακά εμφανίζονται στο Κάστρο, ενώ σε βάθος εντοπίζονται σε δύο κυρίως άλλες περιοχές της πόλης: α) Στην κεντρική – δυτική περιοχή, με μέγιστο πάχος 5 περίπου μέτρων, όπου αποσφηνώνονται ανατολικά στην παλιά κοίτη του Νέδοντα και β) Στην περιοχή της κάτω κοίτης του Νέδοντα, μεγίστου πάχους 20 περίπου μέτρων, όπου αποσφηνώνται γρήγορα ανατολικά προς την παλιά κοίτη.

Οι πρόσφατες αποθέσεις του Νέδοντα καταλαμβάνουν επιφανειακά το μεγαλύτερο τμήμα της πόλης και αποτελούνται από τέφρα, ιλυώδη αμμοχάλικα και τέφρες, ιλυώδεις άμμους – αμμώδεις ιλύες που ακολουθούν γενικά τη διαμορφωμένη κοίτη του ποταμού και το πάχος τους αυξάνεται προς την παραλία υπερβαίνοντας τα 20 μέτρα».

■ Το γενικό συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι «στην περιοχή της Καλαμάτας που διερευνήθηκε, οι αντοχές του εδάφους από στατική άποψη είναι σχετικά ικανοποιητικές». Καταρρίπτεται δηλαδή ο μύθος περί «χαλαρών εδαφών» κ.λπ.

10.4.3. ΦΤΑΙΕΙ Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ;

■ Οπως είχαμε την ευκαιρία να επισημάνουμε και πιο πάνω, μεγάλο ποσοστό των κτιρίων που έπαθαν σοβαρές ζημιές ή κρίθηκαν κατεδαφιστέα, είναι παλαιά κτίρια, που έχουν ήδη υποστεί και άλλες σεισμικές δονήσεις χωρίς να επισκευαστούν, ή οικοδομές αυθαίρετες, κακής ποιότητας και κατασκευής, που βέβαια δεν πληρούν κανένα κανόνα αντισεισμικής κατασκευής. Απ' αυτή την άποψη η Καλαμάτα (και όχι μόνο!), αποτελεί ανοχύρωτη πόλη, μιας και σημαντικό ποσοστό των κτιρίων της είναι ιδιαίτερα ευάλωτο σε τέτοιου είδους καταστροφές.

Ποιότητα κατασκευής

■ Τα κτίρια στην πόλη της Καλαμάτας αποτελούνται σε ίση περίπου ποσότητα από κατασκευές με φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα (41,3%) και κατασκευές από φέρουσα τοιχοποιία (44%).

Το υπόλοιπο 14,7% αποτελείται από μεικτές κατασκευές. Οπως είπαμε και πιο πάνω, περισσότερες ζημιές έπαθαν τα κτίρια από φέρουσα τοιχοποιία, που όμως είναι και τα πιο παλιά και έχουν ήδη κτυπήματα από προηγούμενους σεισμούς, χωρίς να έχουν γίνει οι ανάλογες επισκευές.

■ Η μικροζωνική μελέτη, που πραγματοποιήθηκε μετά τους σεισμούς, παρουσιάζει ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με το είδος και τα αίτια των ζημιών που παρουσιάστηκαν στα κτίρια («Μελέτη και Αξιολόγηση Βλαβών Ανωδομών στους Σεισμούς της Καλαμάτας», Πανεπιστήμιο Πατρών, 1987). Τα στοιχεία αυτά θα χρησιμοποιήσουμε και εμείς.

a. Κτίρια από οπλισμένο σκυρόδεμα

Οι βλάβες σε δοκούς δεν ήταν συχνές και ήταν περιορισμένες σε βαθμό. Συνίσταντο κυρίως σε κατακόρυφες ρωγμές στην παρειά στηρίξης στα υποστυλώματα, κατά κανόνα καθ' όλο το ύψος της δοκού. Το άνοιγμα και η θέση αυτών των ρωγμών (συνήθως στις στηρίξεις στα ακραία υποστυλώματα) δείχνει ότι προκλήθηκαν όχι από διαρροή του χάλυβα και σχηματισμό πλαστικής άρθρωσης στη δοκό, αλλά από ολίσθηση των διαμήκων ράβδων της δοκού, λόγω της ουσιαστικά ανύπαρκτης αγκύρωσης του άκρου τους μέσα στο πλάτος του υποστυλώματος.

Με εξαίρεση τις ελάχιστες περιπτώσεις που η απώλεια αγκύρωσης στη στήριξη στο ακραίο υποστύλωμα οδήγησε σε πρακτικά πλήρη αποκόλληση της δοκού από το υποστύλωμα, οι βλάβες δοκών δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν σαν αστοχίες.

Στη συντριπτική πλειοψηφία των κατασκευών με βλάβες στο φέροντα οργανισμό, οι βλάβες ήταν συγκεντρωμένες στα κατακόρυφα στοιχεία (υποστυλώματα και τοιχώματα, αν υπήρχαν). Οι σπάνιες περιπτώσεις βλαβών στις δοκούς, και όχι στα υποστυλώματα, ήταν όλες σε πολυώροφες οικοδομές με τοιχοποιίες πλήρωσης στο ισόγειο.

Τα υποστυλώματα των κτιρίων στην Καλαμάτα είχαν, γενικά, σημαντική (σε σχέση με το αξονικό φορτίο τους) διατομή και,

συνήθως, τον ελάχιστο απαιτούμενο από τον Κανονισμό κατακόρυφο οπλισμό (που επαρκούσε, όμως, για την ανάληψη των μεγεθών ορθής έντασης που προέκυπταν από τον αντισεισμικό έλεγχο των κατακόρυφων στοιχείων). Οι συνδετήρες ήταν, κατά κανόνα, ανεπαρκώς κλειστοί, σε αποστάσεις πολύ μεγαλύτερες από τις μέγιστες επιτρεπόμενες από τον αναθεωρημένο Αντισεισμικό Κανονισμό.

Οι συνδετήρες αυτοί, ούτε το σκυρόδεμα εγκιβώτιζαν, ούτε τις κατακόρυφες ράβδους συγκρατούσαν στην εγκάρσια διεύθυνση, ούτε ικανοποιητική διατμητική αντοχή εξασφάλιζαν. Τέλος, υπήρχαν, γενικά, 2 αρμοί διακοπής σκυροδέτησης στο μεταξύ ορόφων ύψος κάθε υποστυλώματος, ο ένας στον πόδα και ο δεύτερος, συνήθως, στην παρειά σύνδεσης με τη δοκό στην κορυφή. Οι ενώσεις των κατακορύφων ράβδων, κατά κανόνα στη βάση του υποστυλώματος, συνήθως δεν ξεπερνούσαν σε μήκος τα 0,5 - 0,6 m.

Η εφαρμογή τοιχωμάτων δυσκαμψίας στις κατασκευές της Καλαμάτας δεν ήταν πολύ συχνή. Η συμπεριφορά πάντως των τοιχωμάτων που υπήρχαν ήταν κατώτερη από αυτή που αναμενόταν, ακόμα και από τοιχώματα που ήταν διαμορφωμένα σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις περί αντισεισμικών τοιχωμάτων. Η ασυνήθιστα μη - ικανοποιητική συμπεριφορά των τοιχωμάτων μπορεί να αποδοθεί στο ότι, επειδή η Καλαμάτα ήταν στην επικεντρική περιοχή των σεισμών του Σεπτεμβρίου 1986, η εδαφική κίνηση ήταν γενικά ιδιαίτερα πλούσια σε ψηλές συχνότητες, με αποτέλεσμα οι δύσκαμπτες κατασκευές να καταπονηθούν εντονότερα από τις πιο εύκαμπτες.

Οι αστοχίες τοιχωμάτων ήταν συνήθως σε διάτμηση, με τη μορφή ρωγμών κατά 45°. Συχνά η λοξή ρωγμή έφθασε και στη θλιβόμενη από κάμψη ζώνη, αποδιοργανώνοντάς την. Παρόμοιες διατμητικές αστοχίες παρουσιάσθηκαν και σε πολλά τοιχώματα κουβουκλίων ανελκυστήρων, τα οποία συμπεριφέρονται σαν τοιχώματα μεγάλης δυσκαμψίας και αναλαμβάνουν σημαντικό ποσοστό της οριζόντιας σεισμικής δράσης.

Η συμμετοχή των κλιμάκων στη σεισμική απόκριση της κατασκευής, επιβεβαιώθηκε πλήρως στην Καλαμάτα. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή ήταν η επιρροή κλιμάκων με έντονα έκκεντρη τοποθέτηση σε κάτοψη, σε ολιγόροφα κτίρια μικρής σχετικά κάτοψης, χωρίς (ή με ελάχιστες) τοιχοπληρώσεις στο ισόγειο και με σχετικά εύκαμπτα κατακόρυφα στοιχεία (υποστυλώματα συνήθους διατομής). Οι σκάλες υπέστησαν και τις συνέπειες της συμμετοχής τους στο σύστημα ανάληψης της σεισμικής δράσης. Οι συνέπειες αυτές ήταν η έντονη ρηγμάτωση ή και αστοχία σε εφελκυσμό, στρέψη, κ.λπ., η μερική ή ολική αποκόλλησή τους από τις στηρίξεις τους στις πλάκες των ορόφων, ή σε ενδιάμεσα σημεία του ύψους υποστυλωμάτων, κ.ά. Τέλος, πολλά υποστυλώματα, στο ενδιάμεσο του ύψους των οποίων υπήρχε μονολιθική σύνδεση με σκάλα, αστόχησαν σε κάμψη ή διάτμηση εξ αιτίας της σύνδεσης αυτής. **Ο κύριος σεισμός της 13.9.86 είχε πολύ μεγαλύτερη ένταση από το σεισμό σχεδιασμού των κατασκευών της Καλαμάτας.** Οι τοιχοπληρώσεις ήταν η εφεδρεία αντοχής, που σε σημαντικό ποσοστό κατασκευών απέτρεψε τις βλάβες στο φέροντα οργανισμό, σ' ένα άλλο περιόρισε την έκταση και τη σοβαρότητα των βλαβών και, τέλος, σε αρκετές κατασκευές απέτρεψε την κατάρρευση. Στις κατασκευές τύπου Pilotis, η σχεδόν πλήρης απουσία τοιχοποιίας πλήρωσης από το ισόγειο εξαφάνισε αυτή την εφεδρεία αντοχής από τον πιο κρίσιμο όροφο της κατασκευής. Το γεγονός ότι στους πάνω από το ισόγειο ορόφους κατασκευών τύπου Pilotis, οι βλάβες στο φέροντα οργανισμό και τον οργανισμό πλήρωσης ήταν κατά κανόνα περιορισμένες, (ακόμα και σε περιπτώσεις στις οποίες τα κατακόρυφα στοιχεία του ισογείου είχαν πολύ σοβαρές βλάβες), έδειξε ότι το πάνω από το ισόγειο τμήμα της κατασκευής συμπεριέρθηκε σαν σχεδόν άκαμπτο, με αποτέλεσμα την ταλάντωση της κατασκευής σαν ανεστραμμένο εκκρεμές και την απορρόφηση της ενέργειας ταλάντωσης από τα στοιχεία του ισογείου. Ετσι, όλες σχεδόν οι καταστροφικές αστοχίες και οι βαριές βλάβες συνέβησαν σε κατασκευές χωρίς

τοιχοποιίες πλήρωσης στο ισόγειο και εξαιτίας ακριβώς αυτής της έλλειψης.

8. Κτίρια με φέρουσα τοιχοποιία

α) Η ηλικία έπαιξε σημαντικό ρόλο στη σεισμική συμπεριφορά του κτιρίου, όχι τόσο από την άποψη της παλαιότητας και φθοράς των υλικών, όσο από την άποψη του τρόπου δόμησης. Από αυτή την άποψη θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τα κτίρια σε τρεις κατηγορίες, οι οποίες συμφωνούν και με την κατάταξή τους με βάση τη μορφολογία τους:

A) Κτίρια του πρώιμου κλασσικισμού (1850 – 1880). Οι φέροντες τοίχοι είναι από λιθοδομή μιας στρώσης πάχους 0,55 – 0,56 μ. Τα ανώφλια δημιουργούνται μέσω ξύλινων δοκών και είναι αρκετά μεγάλου ύψους. Οι ποδιές των παραθύρων είναι από λιθοδομή ίσου πάχους με αυτή των πεσσών. Ετσι, το φέρον τοίχωμα είναι ισχυρό και δε διακρίνονται εύκολα κατακόρυφα και οριζόντια στοιχεία. Στα κτίρια αυτά η διατμητική ρηγμάτωση εξ αιτίας της οριζόντιας συνιστώσας του σεισμού άρχιζε συνήθως από το μέσον του κάτω ανοίγματος, διέτρεχε την ισχυρή «δοκό σύζευξης» των πεσσών και κατέληγε στο μέσο του ανοίγματος ή ακόμα και στη στέψη του κτιρίου.

Η ρηγμάτωση των ανωφλίων που οφείλετο πιθανόν στην ισχυρή κατακόρυφη συνιστώσα του σεισμού, παρατηρήθηκε μόνο στον ανώτερο όροφο, ενώ οι ποδιές των παραθύρων σπάνια αστόχησαν.

B) Κτίρια κλασσικιστικά και μετακλασικιστικά (εκλεκτικιστικά μεσοπολέμου) 1890 – 1940. Η μορφολογία αυτών των κτιρίων, που βασίζεται στην κατακόρυφη διάρθρωσή τους, επέβαλε διαφορετικό δομικό σύστημα. Τα κτίρια αυτής της εποχής έχουν σαφώς διαχωρισμένα τα κατακόρυφα στοιχεία, τα ανώφλια είναι λιγότερο υψηλορύματα από αυτά των κτιρίων της προηγούμενης περιόδου και σχηματίζονται με αψιδωτή διαμόρφωση των λιθοσωμάτων ή με σιδηροδοκούς ή με ξύλινα πηχάκια ή ολόσωμους λίθους. Οι ποδιές των παραθύρων είναι λιγότερο ισχυρές, από οποτεπλινθοδομή η οποία δε συνδέεται με τους γωνιόλιθους των παραστάδων. Ετσι,

το σύστημα ανάληψης των οριζοντίων δράσεων είναι κατακόρυφα στοιχεία - πεσσοί συνδεδεμένοι με σχετικά ασθενείς δοκούς - ανώφλια. Οι βλάβες στα κτίρια αυτά είναι βλάβες πεσσών ή κυρίως ανωφλίων και εντοπίζονται συνήθως στον όροφο. Η αστοχία των πεσσών ήταν, είτε διατμητική, με διαγώνιες ρωγμές συχνά χιαστί, ή και καμπτική με οριζόντιες ρωγμές στη βάση τους ή και στο ύψος των ανωφλίων. Τα ανώφλια έχουν συνήθως αναπτύξει κατακόρυφες ρωγμές στο σημείο στήριξής τους, εαν ήσαν ευθύγραμμα ή στην κλείδα του τόξου, εαν ήσαν αψιδωτά, πιθανόν λόγω της κατακόρυφης συνιστώσας του σεισμού. Οι ποδιές αποκολλήθηκαν συχνά από τους πεσσούς.

Γ) Κτίρια μεταπολεμικά. Τα χαρακτηρίζει το μικρό ύψος ορόφου, η ασυμμετρία σε κάτωφη και καθ' ύψος και η κατασκευή των πατωμάτων από οπλισμένο σκυρόδεμα. Η στέγη είναι άλλοτε ξύλινη, άλλοτε από πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος. Η κατασκευή πλακών και η ανάγκη στήριξής τους οδηγεί σε κατασκευές με άλλα φέροντα στοιχεία εκτός από τους περιμετρικούς τοίχους. Τα φέροντα αυτά στοιχεία άλλοτε είναι υποστυλώματα, άλλοτε εσωτερικοί τοίχοι κυρίως από τούβλο. Ετσι συναντάμε, είτε μεικτές κατασκευές, είτε μεικτές τοιχοποιίες, ή συχνά και τα δύο. Οι φέρουσες τοιχοποιίες της περιμέτρου είναι σταθερού πάχους (και στις ποδιές των παραθύρων). Τα ανώφλια σχηματίζονται από ζώνες οπλισμένου σκυροδέματος (σενάζ) και υπάρχει σχεδόν πάντα κάποια βεράντα.

β) Ο τρόπος δόμησης και η ποιότητα δόμησης των κατασκευών από φέρουσα τοιχοποιία παίζουν τον κυριότερο λόγο στη συμπεριφορά των κτιρίων υπό την επίδραση σεισμικών φορτίων. Κτίρια με μεικτές τοιχοποιίες καθ' ύψος δεν έδειξαν διαφορετική συμπεριφορά από κτίρια από αμιγή λιθοδομή. Εν τούτοις, μεικτές τοιχοποιίες κατά την περίμετρο του κτιρίου μάλλον επηρέασαν τη συμπεριφορά, δημιουργώντας μετατόπιση του κέντρου ελαστικής στροφής προς τους τοίχους από αμιγή λιθοδομή, που είναι περισσότερο δύσκαμπτοι.

Οι εγκάρσιοι μη φέροντες τοίχοι δεν επηρέασαν το βαθμό των

βλαβών στα παλαιά κτίρια, γιατί δεν ήταν συνδεδεμένοι με τους φέροντες τοίχους, ούτε είχαν σημαντική δυσκαμψία, ώστε να αντισταθούν στην παραμόρφωση των φερόντων τοίχων. Σε όσα νεότερα κτίρια οικοδομικοί φέροντες τοίχοι συνδέονταν με σενάζ με τους περιμετρικούς, συνεισέφεραν στη συνολική αντοχή των κτιρίων, αναλαμβάνοντας μέρος της σεισμικής δύναμης. Η ευνοϊκή επίδραση των μεταλλικών ελκυστήρων που υπάρχουν στα παλαιότερα κτίρια για την αγκύρωση των εγκάρσιων τοίχων αμφισβητείται στο συγκεκριμένο σεισμό. Είναι πιθανόν με την πάροδο των χρόνων οι ελκυστήρες να είχαν διαβρωθεί έντονα ή να είχαν χαλαρώσει. Η πλειονότητα των τοίχων που κατέρρευσαν είχαν ελκυστήρες.

Στα κτίρια της Καλαμάτας η ποιότητα δόμησης ήταν εξαιρετικά χαμηλή. Οι φυσικοί λίθοι ήταν γενικά πορώδεις και χαμηλής αντοχής, το δε κονίαμα ισχνό. Η χαμηλή αντοχή των λίθων επιβεβαιώνεται και από το ότι η επιφάνεια θραύστης συχνά περνούσε διαμέσου των λίθων, αντί των αρμών. Στις φέρουσες τοιχοποιίες από τούβλο, έχουν χρησιμοποιηθεί διαφόρων μεγεθών τούβλα από δίοπα ως δωδεκάπο, μάλλον χαμηλής αντοχής, που ήταν μικρότερη όσο ο λόγος των κενών προς τα πλήρη ήταν μεγαλύτερος.

Ενας σημαντικός λόγος της χαμηλής ποιότητας των τοιχοποιών ήταν και ο τρόπος δόμησης των λίθων. Στη συνήθη μορφή των τοίχων, που αποτελούνται από δύο παράλληλες στρώσεις αργολιθοδομής με ενδιάμεσα κροκάλες και λάσπη, έλλειπαν μπατικοί και διάτονες λίθοι. Η στέψη των κτιρίων σχηματίζόταν από μικρούς λίθους συνδεδεμένους με μεγάλη ποσότητα κονιάματος, με αποτέλεσμα χαμηλή αντοχή.

Στα μεταπολεμικά κτίρια η ποιότητα της δόμησης είναι πολύ κακή. Χρησιμοποιούνται τελείως ακατέργαστοι λίθοι και ανάμεσά τους τούβλα και ταιμεντόπλιθοι, που συνδέονται με μεγάλη ποσότητα κονιάματος. Η χρήση ασβεστοτσιμεντοκονιάματος βελτίωνε την αντοχή της τοιχοποιίας, η βελτίωση όμως αυτή αναιρείται από την κακή δόμηση.

11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

01. **Ανεξάρτητος Παρατηρητής:** Τοπικός Καλαματιανός τύπος, 14.3.1988
02. «**Αντί**»: «Ενα χρόνο μετά το σεισμό οι αρμόδιοι χορεύουν Καλαματιανό», περίοδος β', τεύχος 355, 11.09.1987
03. «**Απόπειρα** Πολιτιστικό Περιοδικό: «Συνέντευξη με το Δήμαρχο Καλαμάτας κ.Σταύρο Μπένο», τεύχος 12, Μάης 1986
04. **Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – ΙΤΣΑΚ:** Πρόγραμμα καθορισμού των ισοβλαβών καμπυλών των σεισμών της Καλαμάτας, Α' Φάση, 12.1986
05. **Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – ΙΤΣΑΚ:** Πρόγραμμα καθορισμού των ισοβλαβών καμπυλών των σεισμών της Καλαμάτας, Β' Φάση, 6.1987
06. **Γούτης Κ., Μπαϊμπά Α.** – Εκθεση του «γραφείου πενταετούς του ΥΧΟΠ» για τον τουρισμό και την αναψυχή στα πλαίσια του προγράμματος ανάπτυξης.
07. **City of Los Angeles:** Seismic safety plan, Λος Αντζελες, 1980
08. **ΔΕΗ** Σεπτέμβριος 1983. Πρόγραμμα αναπτύξεως ΔΕΗ 1983 – 1987 – 1992.
09. **ΔΕΠΑΚ** – Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας: Εκθεση Ελλήνων Καλλιτεχνών – Προσφορά για την Καλαμάτα 29.08.1986 – 10.11.1986 – Εθνική Πινακοθήκη υπό την Αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού
10. **Δήμος Καλαμάτας:** Προτεινόμενα για χρηματοδότηση έργα ανασυγκρότησης Καλαμάτας, Καλαμάτα, 11.1987
11. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση** 1984. «Πολεοδομική μελέτη για τη ζώνη του Νέδοντα»
12. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση** 1983. «Πολεοδομική μελέτη για το Δημοτικό Πάρκο πολιτιστικών εκδηλώσεων και αναψυχής του ΟΣΕ».
13. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση** 1985 «Μελέτη για τη Μαρίνα της Καλαμάτας»
14. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση** 1983 – Πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για το δημοτικό ελεύθερο (μαζικό) αθλητικό κέντρο Καλαμάτας.
15. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση.** Ιούνιος 1981. « Μελέτη για την πεζοποίηση της παλιάς Δημοτικής αγοράς Καλαμάτας»
16. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση.** 1984. «Μελέτη για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου της Κεντρικής Αγοράς Καλαμάτας και τη βελτίωση της λειτουργίας του»
17. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση.** 1982. «Μελέτες 5 παιδικών χαρών στην Καλαμάτα»
18. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση.** 1982. «Πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για το Δημοτικό Πνευματικό Κέντρο της Καλαμάτας». Α'βραβείο. Γ. + Ντ. Λιακατά
19. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση.** 1984. «Μελέτη για τη μετατροπή του παλαιού κτιρίου της ΔΕΗ σε Δημοτικό θέατρο».
20. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση.** 1984. «Μελέτη για την αποκατάσταση του διατηρητέου κτιρίου του παλιού Α' Γυμνασίου Αρρένων Καλαμάτας και την προσαρμογή του για λειτουργία Ωδείου».

21. **Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση.** 1984. «Μελέτη για την αποκατάσταση του διατηρητέου κτιρίου «Ζουμπούλειο» και την προσαρμογή για λειτουργία σχολής χορού.»
22. **Δήμου Καλαμάτας Προγραμματική Σύμβαση** με Ε.Ο.Τ. για Μαρίνα Καλαμάτας – 1985
23. **Δήμου Καλαμάτας Προγραμματική Σύμβαση** με Υπουργείο Πολιτισμού για το Δημοτικό Περιφερειακό θέατρο Καλαμάτας (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ)–1984
24. **Δήμου Καλαμάτας Προγραμματική Σύμβαση** με Υπουργείο πολιτισμού και Υφυπουργείσ Νέας Γενιάς για τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας – 1985
25. **Δήμος Καλαμάτας:** προτεινόμενα για χρηματοδότηση έργα ανασυγκρότησης Καλαμάτας, Καλαμάτα 1987
26. **Δήμος Καλαμάτας:** «Ψηφίσματα του Δημοτικού Συμβουλίου Καλαμάτας για την ανασυγκρότηση της πόλης από 16.09.87 μέχρι 07.09.88», Σεπτέμβριος 1988
27. **Δήμος Καλαμάτας:** «Ψηφίσματα του Δημοτικού Συμβουλίου Καλαμάτας για την ανασυγκρότηση της πόλης από 17.09.88 μέχρι 25.08.89», Σεπτέμβριος 1988
28. **Δήμος Καλαμάτας:** «Καλαμάτα '89 – η ανασυγκρότηση της πόλης μετά τους σεισμούς» – για την 6η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης – Μάρτης 1989
29. **Δήμος Καλαμάτας:** «3 Χρόνια Ανασυγκρότησης μετά τους σεισμούς», Σεπτέμβρης 1989
30. **Διαμαντόπουλος Γρηγόρης:** «Πόλη και Σεισμός, στη θεωρία και στην πρακτική». Εισήγηση στην πρώτη πανελλήνια ημερίδα για το 8^ο Συνέδριο Αρχιτεκτόνων Ελλάδας (ΣΑΔΑΣ), Καλαμάτα, Φλεβάρης 1988
31. **Διαμαντόπουλος Μόσχος και Χατζηγιάννης Κώστας:** «Πολεοδομία και σεισμός – η περίπτωση της Καλαμάτας». Εισήγηση στην Πρώτη πανελλήνια ημερίδα για το 8^ο Συνέδριο Αρχιτεκτόνων της Ελλάδας (ΣΑΔΑΣ), Καλαμάτα, Φλεβάρης 1988
32. **Διαμαντόπουλος Γρηγόρης:** Εισήγηση στο 7^ο Συνέδριο των Αρχιτεκτόνων της Ελλάδας (ΣΑΔΑΣ)
33. **Διαμαντόπουλος Γρηγόρης:** Πολεοδομικά στάνταρτς για τη χρήση των ακτών.
34. **Deutsche Bauakademie** – A. Βερολίνο – «Standardisierung im Bauwesen»
35. **Deutsche Bauakademie** – D.D.R – 1959 «Der Sozialistische Wohnkomplex»
36. **Deutsche Akademie fuer Staedtebau und Landesplanung** Muenchen «Orientierungswerte fuer die staedtebauliche Planung», 1968, Δ.Γερμανία
37. **Εθνος, Ελευθεροτυπία, Τα Νέα, Αυγή, Ριζοσπάστης** (Αθηναϊκός τύπος): Σειρά άρθρων για τους σεισμούς της Καλαμάτας
38. **ΕΚΚΕ.ΥΧΟΠ.** 1985 – «Κρατική Στεγαστική Πολιτική»
39. **Ελευθερουδάκη,** Ελλάς, Αθήναι, 1926
40. **Ε.Μ.Πολυτεχνείο:** Μελέτη αναπτύξεως πόλεως και περιοχής Καλαμάτας, Αθήνα 1971
41. **ΕΜΠ:** Ομάδα μελέτης προβλημάτων Καλαμάτας, Συνοπτική έκθεση, Αθήνα 11.1986
42. **ΕΜΠ:** Εκπόνηση μετρήσεων μικροδονήσεων στην πόλη της Καλαμάτας, 12.1986
43. **ΕΜΠ:** Ανάλυση επιταχυνσιογραφημάτων του σεισμού της Καλαμάτας, 12.1986

44. **ΕΜΠ:** Δυναμική απόκριση εδαφικών σχηματισμών και συνθετικά επιταχυνσιογραφήματα, Α' & Β' Φάση, 7.1987
45. **Ε.Μ.Π.** Αθήναι 1973. «Χωροταξική μελέτη Πελοποννήσου»
46. **Ε.Σ.Υ.Ε.** Στατιστική επετηρίς της Ελλάδος. 1983 + 1984
47. **Ε.Σ.Υ.Ε.** Αποτελέσματα της απογραφής βιομηχανίας - βιοτεχνίας, εμπορίου και άλλων υπηρεσιών. 1981
48. **Ε.Σ.Υ.Ε.** Γεωργική στατιστική της Ελλάδος έτους 1981. 1984
49. **Ζερβή, Νίκου**, «Φαραί, Καλάμαι, Καλαμάτα – μία σύντομη ματιά στην ιστορία της», ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗ, Νοέμβρης 1967, και «Η Καλαμάτα το 1805 – όπως την είδε ο WILLIAM MARTIN LEAKE», Καλαμάτα 1979.
50. **ICAP HELLAS AE.** Μελέτη αναπτύξεως Μεσσηνίας, Αθήνα, Αύγουστος 1980, για το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Καλαμάτας
51. **INFOGROUP:** Μελέτη για την αναζωγόνηση και ανάπτυξη της Καλαμάτας και της Μεσσηνίας, Ενδιάμεση αναφορά, 7.1987
52. **Institut D'Amenagement Et D'Urbanisme**, Paris 1969 «Normes d' Equipements»
53. **KARL BAEDEKER**, GREECE, LEIPZIG, 1905
54. **ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε.:** Μελέτη οικιστικής περιοχής Καλαμάτας, 1981
55. **ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε. – Ντοκόπουλος & Συνεργάτες:** Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) 1985
56. **ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε. – Ντοκόπουλος – Κυριακόπουλος & Συνεργάτες:** Πολεοδομική Μελέτη Επέκτασης - Αναθεώρησης (ΠΜΕΑ) Καλαμάτας, Αθήνα 1983 – 1986
56.1 Δυτική περιοχή, Γ' φάση 1985
- 56.2 Ανατολική – Βόρεια – Βορειοκεντρική συνοικία, Γ' φάση, 1986
- 56.3 Ανατολική και δυτική παραλία, Β' φάση 1986
- 56.4 Νότια συνοικία, Κεντρική συνοικία, Β' φάση 1986
- 56.5 Γιαννιτσάνικα, Παναγίτσα, Β' φάση 1986
57. **ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε. – Ντοκόπουλος & Συνεργάτες:** Μετασεισμική προσαρμογή πολεοδομικής μελέτης επέκτασης - αναθεώρησης Καλαμάτας, 12.1987
58. **ΚΕΠΑΜΕ:** Μελέτη διαμόρφωσης του Ανατ. και Δυτικού Κέντρου Καλαμάτας, 4.1987
59. **ΚΕ.Π.Α.Μ.Ε.** (Κέντρο Πολεοδομικών και Αρχιτεκτονικών Μελετών): «Ρυθμιστικό Σχέδιο Καλαμάτας, 1979 – 1990»
60. **ΚΕΠΕ.** Χωροταξικές και πολιτιστικές απόψεις του περιβάλλοντος. 1972
61. **ΚΕΠΕ.** Εξελίξεις των τρόπων ζωής. 1972.
62. **ΚΕΠΕ.** Πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης - Χωροταξική κατανομή της βιομηχανίας 1963 – 1973 – 1978. 1980
63. Λεύκωμα για την Καλαμάτα
64. **Μαϊστρος Παναγιώτης:** Εισήγηση στο 7^ο Συνέδριο του ΣΑΔΑΣ
65. **Μαρκοπούλου Α. – Υπ. Δημοσίων Εργων – Υπηρεσία Οικισμού – Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών – 1972 -73 «Πολεοδομικά σταθεραί χώρου»**
66. Μεγάλη Ελληνική εγκυκλοπαίδεια, τόμος ΙΓ', Καλάμαι
67. Μεσσηνίας Τουριστικός οδηγός, Καλαμάτα, 1970
68. **Μπένος Σταύρος:** Εισήγηση στο 7^ο Συνέδριο των Αρχιτεκτόνων της Ελλάδας (ΣΑΔΑΣ)

69. **Νέα Οικολογία:** «Οι «ευκαιρίες» των σεισμών, μια συζήτηση εφ' όλης της ύλης μεταξύ του πολεοδόμου Γρηγόρη Διαμαντόπουλου και του Μιχάλη Μοδινού», τεύχος 25, Νοέμβριος 1986
70. **Νομαρχία Μεσσηνίας.** Εκδοσις περιοδικού «Αριστομένης»
71. **Ντοκόπουλος Δημήτρης:** Εισήγηση στο 7^ο Συνέδριο του ΣΑΔΑΣ
72. Νόμος 947/79 περί οικιστικών περιοχών, ΦΕΚ 169/79
73. Νόμος 880/79 περί μεταφοράς συντελεστή
74. **Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας:** Προδιαγραφές χώρων συγκέντρωσης του πληθυσμού σε περίπτωση σεισμού, Αθήνα 1985
75. **Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας:** Έκθεση Α' Φάσης μικροζωνικής μελέτης, 2.1987
76. **Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας:** Μεσσηνία, σεισμός (Σεπτέμβρης '86) – επιπτώσεις, αντιμετώπιση, (Ομάδα Μελέτης: Ιωαννίδης Κ., Κυριαζής Μ., Παγώνη Λ., Φιοράκης Μ.), Αθήνα, Απρίλιος 1987
77. **Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας:** Έκθεση Β' Φάσης Μικροζωνικής Μελέτης, 8.1987
78. **Παλούμπης Δ.** και συν. Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση – 1985 – «Το δημοτικό περιφερειακό θέατρο Καλαμάτας» – Οικονομοτεχνική μελέτη σκοπιμότητας
79. **Παλούμπης Δ.** και συν. Δήμου Καλαμάτας Ανάθεση – 1985 «Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (ΔΕΠΑΚ)» – Τεχνικοοικονομική μελέτη σκοπιμότητας.
80. **Πανεπιστήμιο Θράκης ΔΠΘ:** Αξιολόγηση σεισμικής συμπεριφοράς θεμελίωσης δομικών έργων και υπεδάφους στην Καλαμάτα, Α' Φάση, 12.1986
81. **Πανεπιστήμιο Θράκης ΔΠΘ:** Αξιολόγηση σεισμικής συμπεριφοράς θεμελίωσης δομικών έργων και υπεδάφους στην Καλαμάτα, Β' Φάση, 7.1987
82. **Πανεπιστήμιο Θράκης ΔΠΘ:** Ερευνα συμπεριφοράς τυπικών κατασκευών οπλισμένου σκυροδέματος κατά τους σεισμούς της Καλαμάτας, 7.1987
83. **Πανεπιστήμιο Θράκης ΔΠΘ:** Συστηματική διερεύνηση τύπων, βαθμών και εκτάσεων βλάβης κατασκευών οπλισμένου σκυροδέματος Καλαμάτας, 7.1987.
84. **Παν/μιο Πατρών:** Μελέτη και αξιολόγηση βλαβών ανωδομών στους σεισμούς της Καλαμάτας, Α' Φάση, 12.1986
85. **Παν/μιο Πατρών:** Μελέτη και αξιολόγηση βλαβών ανωδομών στους σεισμούς της Καλαμάτας, Β' Φάση, 6.1987
86. **Πάντειος ΑΣΠΕ - ΥΠΕΘΟ.** Διαπεριφερειακή ανάλυση της μεταποίησης και πρόγραμμα χωροθέτησης των βιομηχανικών περιοχών, 1982
87. Πενταετές πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης
88. **Πανταζόπουλου Π. Πέτρου.** Καλαμάτα 1984. «Καλαμάτα – Ιστορία, αρχαιολογία, αξιοθέατα».
89. **ΣΑΔΑΣ.** Το πρόβλημα κατοικία. Η' Πανελλαδικό Αρχιτεκτονικό Συνέδριο
90. **Σπουδαστήρι Πολεοδομικών Ερευνών Ε.Μ.Π** – 1977 – (16 τόμοι). «Ερευνα Πολεοδομικών Προτύπων»
91. **TAMIO MORI:** «Αντίμετρα για σεισμούς μεγάλης έκτασης στην Ιαπωνία» («Counter Measures for large scale Earthquakes in Japan»), Τόκιο, Απρίλης 1984
92. **Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας:** Γενικό πλαίσιο ερευνών και μελετών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που εμφα-

νίζονται σε οικισμούς μετά από σοβαρές βλάβες από σεισμούς, Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ 1154, 18.05.1981

93. **Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας** - Ο.Ε.: Ολόπλευρη αντιμετώπιση προβλημάτων των καταστροφών σε οικισμούς από σεισμό, Αθήνα 11.1981
94. **Τσαγρής Β.Γ.:** Η ανοικοδόμησις της Κορίνθου, εκδ. Εστία, Αθήνα 1929
95. **Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας** Εκθεση πραγματογνωμοσύνης α) της διαβρώσεως της δυτικής παραλίας της πόλεως Καλαμάτας β) της αναπτύξεως του λιμένα της Καλαμάτας, 11.1979.
96. **T.E.E.** Ομάδα Εργασίας - Αύγουστος 1978. Τουριστική χωρητικότητα.
97. **Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας** Ομάδα εργασίας. 1978. Κοινωνικός εξοπλισμός τοπικής αυτοδιοίκησης.
98. **T.E.E.** - Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας: «Το ρυθμιστικό σχέδιο της Καλαμάτας», στο Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ, τεύχος 1557, σελ. 45 - 63, 13 Μαρτίου 1989
99. **Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας** Πολεοδομικά πρότυπα
100. **Tokyo Metropolitan Government**: «Tokyo at a glance – facts and figures», Τόκιο, Φλεβάρης 1981
101. **Tokyo Metropolitan Government**: «Tokyo 1983», Τόκιο, Σεπτέμβριος 1983
102. **Υπουργείο Συντονισμού - ΚΕΠΕ.** Πρόγραμμα Περιφερειακής ανάπτυξης 81-85. 1980
103. **Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος**: Πόλη και σεισμοί - Αντισεισμικός πολεοδομικός σχεδιασμός, Αθήνα 1983 (Κ.Αργυράκης, Διεύθυνση Σεισμολογίας και Αντισεισμικών Κατασκευών - Γ8)
104. **Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος** - Γ8: Οδηγίες για τον προσδιορισμό ανοικτών χώρων καταφυγής και καταυλισμού μετά από σεισμό, Αθήνα, 5.1984
105. **Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας Δημοσίων Εργών**: Γεωτεχνική μελέτη Καλαμάτας, Α' Φάση, 12.1986
106. **Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας Δημοσίων Εργών**: Αξιολόγηση ζημιών των σεισμών της Καλαμάτας, Α' Φάση, 12.1986
107. **Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας Δημοσίων Εργών**: Γεωτεχνική μελέτη Καλαμάτας, Β' Φάση, 6.1987
108. **Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας Δημοσίων Εργών**: Αξιολόγηση ζημιών των σεισμών της Καλαμάτας, Τελική έκθεση, 6.1987
109. **ΥΧΟΠ.** Ιούλιος 1983. «Στοιχεία για την κατοικία»
110. **ΥΧΟΠ** - 1984. Αρχές χωροθέτησης β' κατοικίας - Τμήμα παραθεριστικής κατοικίας
111. **ΥΧΟΠ.** 1984. Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης για το Νομό Μεσσηνίας
112. **ΥΧΟΠ.** Οικολογική Μελέτη Μεσσηνίας.
113. **ΥΧΟΠ.** 1982. Πολεοδομικά πρότυπα για την ΕΠΑ
114. **Urbanisme** - Revue française - ap. 90 - 91 «Equipement pour l'homme»
115. **ΦΕΚ.** Ο νόμος 1337/83
116. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερών** 281Δ/1986: Εγκριση γενικού

πολεοδομικού σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Καλαμάτας (Μεσσηνίας)

117. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερνήσεως** 530Δ/1986: Προεδρικό Διάταγμα 20.05.1986 – Αναθεώρηση ρυμοτομικών σχεδίων των προσφυγικών οικισμών Αγ.Τριάδας, Αγ.Ιωάννη και Πλεύνας του Δήμου Καλαμάτας (Ν.Μεσσηνίας) και έγκριση πολεοδομικής μελέτης της Δυτικής περιοχής του ίδιου Δήμου

118. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερνήσεως** 603Δ/1986: Τροποποίηση του μέγιστου επιτρεπόμενου ύψους των κτιρίων και των συντελεστών δόμησης των οικοπέδων του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου Καλαμάτας (Ν.Μεσσηνίας) και καθορισμός χρήσεων γης στη Δυτική Παραλία

119. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερνήσεως** 1019Δ/1986: Εγκριση πολεοδομικής μελέτης της Ανατολικής, Βόρειας και Κεντρικής περιοχής του Δήμου Καλαμάτας (Ν.Μεσσηνίας) και αναθεώρηση εγκεκριμένου σχεδίου σε συνεχόμενες περιοχές

120. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερνήσεως** 27Α/1987: Νόμος 1685 – Κύρωση και τροποποίηση της από 14.11.1986 πράξεως

νομοθετικού περιεχομένου «Επιβολή αγορανομικού ελέγχου στις μισθώσεις αστικών ακινήτων του Νομού Μεσσηνίας»

121. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερνήσεως** 27Α/1987: Νόμος 1686 – Κύρωση πράξης υπουργικού συμβουλίου με αριθμό 158/14.11.1986

122. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερνήσεως** 115Β/1987: Υπουργική απόφαση – Τροποποίηση και συμπλήρωση του Β.Δ. 19/16.2.1959 «Περί αντισεισμικού κανονισμού οικοδομικών έργων», του Π.Δ. 1020/1.9.1981 και της υπουργικής απόφασης ΕΔ2Α/01/44/Φ.Ν. 275/4.4.1984, αναφορικά και μόνο με τις νέες κατασκευές και ανακατασκευές της σεισμόπληκτης περιοχής του Νομού Μεσσηνίας, που επλήγη από τους σεισμούς του 1986.

123. **Φύλλο Εφημερίδας Κυθερνήσεως** 115Β/1987: Διαδικασία έκδοσης οικοδομικών αδειών ανακατασκευής κτιρίων που κρίθηκαν κατεδαφιστέα ή υπερμέτρου δαπάνης επισκευής ή είναι δομημένα από συνδετικά υλικά ήσσονος αντοχής (ωμοπλινθόκτιστα, ξηρολιθιά, κροκαλοειδείς λίθοι, κ.λπ.) από τους σεισμούς του 1986 που έπληξαν το Ν.Μεσσηνίας.

Copyright: T.E.E. - Γρ. Διαμαντόπουλος
I.S.B.N.: 960-7018-45-1

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ:
ΕΠΤΑΦΟΦΣ Α.Β.Ε.Ε.
ΑΡΔΗΤΤΟΥ 12-16 ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛ.: 9217513 - 9214820